

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ: ANNENİN PSİKOLOJİK
İŞLEVSELLİĞİ VE BAĞLANMA ÖRÜNTÜLERİ İLE ANNE-
BEBEK ÖZ-TUTARLIK VE ETKİLEŞİMSEL UYUM ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN VIDEO MİKROANALİZ YÖNTEMİYLE
İNCELENMESİ**

Yasemin KAHYA

Doktora Tezi

Ankara, 2019

ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ: ANNENİN PSİKOLOJİK İŞLEVSELLİĞİ
VE BAĞLANMA ÖRÜNTÜLERİ İLE ANNE-BEBEK ÖZ-TUTARLIK
VE ETKİLEŞİMSEL UYUM ARASINDAKİ İLİŞKİNİN VIDEO
MİKROANALİZ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

Yasemin KAHYA

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Yasemin Kahya tarafından hazırlanan "Anne-Bebek Etkileşimi: Annenin Psikolojik İşlevselliği Ve Bağlanma Örüntüleri İle Anne-Bebek Öz-Tutarlık Ve Etkileşimsel Uyum Arasındaki İlişkinin Video Mikroanaliz Yöntemiyle İncelenmesi" başlıklı bu çalışma, 01 Kasım 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

Prof. Dr. Hatice Gülsen ERDEN (Başkan)

[İ m z a]

Doç. Dr. Sait ULUC (Danışman)

[İ m z a]

Prof. Dr. Sibel KAZAK BERUMENT

[İ m z a]

Doç. Dr. Müjgan İNÖZÜ MERMERKAYA

[İ m z a]

Dr. Öğr. Üyesi Meltem ANAFARTA ŞENDAĞ

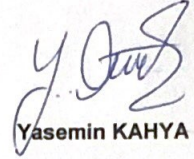
Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doç. Dr. Sait ULUÇ** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Yasemin KAHYA

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

01/11/2019

Yasemin KAHYA

¹"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü veya fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü veya fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü veya fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ADAMA

Bana seyme ve mutlu olma kapasitesini aktaran ve cesareti aşılayan ailemin kadınlarına; özlemle andığım anneanneme ve teyzeme; sevgi kaynağım anneme...

TEŞEKKÜR

Büyük bir heyecan ve cesaretle yola çıkmaya hazırlandığım tezimin ilk dönemlerinden itibaren her aşamada tüm güvenli alanlarımın genişleyerek zorlandığı Doktora tez sürecimin sonuna gelmiş olmam nedeniyle çok kıymetli destek kaynaklarıma teşekkür borçluyum. Tez danışmanım, Hocam Doç. Dr. Sait Uluç'a benimle bu yolda birlikte yürüme şekli için çok teşekkür ederim. Sait Hocam, yol boyunca beni cesaretlendirirken bir yandan da tedbirle önümü görmemi desteklemeniz, benim için çok önemli bir öğrenme süreci oldu. Bana Yüksek Lisans mülakatında gülen gözlerle açtığınız o kapının, bir daha hiç kapanmadığını hep hissettirdiniz. Tez boyunca attığım bütün adımlara, benden daha çok güvendiğinizi hep hissettim; bana olan desteğiniz, inancınız ve talepkar olmayan, her zaman kabul edici tutumunuz için yürekten teşekkür ederim. Ne zaman ihtiyacım olsa, size geldim ve her zaman bir çözüm bulmama rehberlik ettiniz. Tez önerisinin projelendirilmesinde, hayata geçmesinde ve laboratuvar ortamının kurulmasında sizin kaynaklarınız olmasaydı, ben bu tezi yürütemezdim. Ayrıca, tüm süreç boyunca bağlanma kuramındaki bilgi ve tecrübelerinizi benimle paylaşarak tezimin kuramsal temellerini oluşturma ve yazım aşamasındaki sabırlı desteğiniz için yürekten teşekkürler. En önemlisi, “yeterince iyi”nin ne demek olduğunu, yaşayarak anlamlandırmama yardım ettiniz ve ediyorsunuz. İçten teşekkürler Sait Hocam, yeniden başka yollarda birlikte yürümek üzere...

Tez İzleme Komitesi'nde yer almayı kabul eden ve her zaman büyük bir destekle yanımda olduklarını hissettiğim Prof. Dr. Gülsen Erden'e ve Prof. Dr. Sibel Kazak Berument'e içten teşekkür ederim. Gülsen Hocam, süreç içindeki önerileriniz tezime önemli katkılar sağladı; tezime yönelik özveriyle ve heyecanla verdiğiniz destekleyici geribildirimler benim için süreç boyunca oldukça önemli bir motivasyon kaynağı oldu, çok teşekkürler. Sibel Hocam, varlığınız tezime yönelik önemli içgörüler kazanmama neden oldu. Tezimin uluslararası alanda yayınlanabilmesi için sunduğunuz öneriler, meslek yaşamamı boyunca diğer çalışmalarına da kaynak oluşturacak, çok teşekkürler. Tez Savunma Jüri'mde yer almayı kabul eden Hocam Doç. Dr. Müjgan İnözü Mermerkaya'ya tezime ayırdığı vakit, sunduğu kavrayış ve sıcak yaklaşımı için sonsuz teşekkür ederim. Müjgan Hocam, sizi ilk tanıdığım zamandan beri benim için çok önemli bir rol modelsiniz. Benim için Doktora eğitimim boyunca yarattığınız akademik gelişim fırsatları için yürekten teşekkür ederim. Birlikte çalıştığımız tüm süreçler, her zaman dopdolu akademik çıktılarla mesleki gelişimimi oldukça zenginleştirdi. İyi ki varsınız, iyi ki bu kadar güzel bir aynasınız. Beni her zaman sevinçten duygulandıran içten yorumlarınız için yürekten teşekkürler, sözleriniz kulağımda ve hissettikleriniz kalbimde... Tezimin kodlama süreçlerinde koşulsuz bir şekilde bana yardım eden ve Tez Savunma Jüri'mde yer almayı kabul eden Hocam Dr. Öğr. Üyesi Meltem Anafarta Şendağ'a yürekten teşekkür ederim. Ben Amerika'dayken hafta sonu buluşmalarıyla Skype'ta kodlamalar üzerine verdiğiniz eğitimler, benim için bağlanma kuramında ufuk açıcı bir öğrenme sürecine dönüştü. Dr. Harriet Waters ile beni bağlantılandırıp kodlama eğitimleri almama cömert bir şekilde yardım ettiğiniz için sonsuz teşekkürler. Sıcak, keyifli ve kabul edici yaklaşımınız zorlandığım kodlama süreçlerini oldukça kolaylaştırıcı etkiye sahip oldu, çok teşekkürler.

Tezimin görünmeyen kahramanları, Sayın Hocam Dr. Beatrice Beebe'ye ve yöneticisi olduğu Columbia Üniversitesi, New York State Psychiatric Institute'e bağlı Communication Sciences Laboratuvarının tüm üyelerine içten ve yürek dolusu teşekkürler. Anne-bebek etkileşim araştırmalarının öncüsü olan Dr. Beatrice Beebe; tezimin kuramsal arka planının, yöntem ve laboratuvar tasarımının ve video mikroanaliz yargıcılararası güvenilirlik eğitimlerinin tamamlanması için yoğun katkılar sağladı. Dr. Beebe, daha sayamadığım pek çok katkıyı sağlamaya her zaman hazır oldunuz ve benim için her zaman ulaşılabilir oldunuz; akademik çıktıların yanında kendimle ilgili yeni içgörüler kazanmama destek sağladınız; en önemlisi de evimden ve Ülkemden uzakta olduğum bir ortamda bana her zaman sıkıca sarıldınız, yürekten teşekkürler. Laboratuvarın üyeleri olan Sevgili NYC'li dostlarım Nurdan Emanet ve Sevgi Carney, sizin desteğinizi hiç biz zaman unutamam. Nur'cum, sen olmasaydın sanırım ABD vizemi alıp laba gelemeydim ve sevecen koordinatörlüğün olmasaydı, laba kolayca uyum sağlayamazdım; sonsuz teşekkürler. Sev'cim, sıcak yaklaşımın ve ilgili duruşunla her zaman paylaşım için hazır bulundun; sohbetlerimiz NYC'de yalnız hissetmemem için bana çok önemli destek sağladı; sonsuz teşekkürler. İkinizle de bağımızın uzun süre devam edeceğinden eminim... Tezimin video mikroanaliz kodlama eğitimlerini aldığım lab kodlayıcıları olan Cassandra Malouta'ya, Jevian Joseph'e, Kasia Staniaszek'e, Miranda Roman'a ve Sevgi Carney'e sabırları ve koşulsuz öğretimleri, yardımları için sonsuz teşekkürler. Kodlamaları ve odamızı eğlenceli kılan Rachel Ende'ye ve beni güzel bir yılbaşı akşamı için ailesine davet eden Robert DelGaudio'ya sonsuz teşekkürler. **Dr. Beebe'nin arı kovanı**, NYC'yi bana ev yapan sizsiniz. Hepinize yürekten teşekkürler, iyi ki sizi tanıdım.

Değerli Hocam Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekak'a ve tanışma şansına erişip bugün saygıyla andığım Prof. Dr. Jeremy Safran'a tezime esin kaynağı oldukları için yürekten teşekkür ederim. Gonca Hocam, ne şanslıyım ki sizden Doktora eğitimim süresince süpervizyon alma şansım oldu, bence bu süpervizyonlar benim için çok kez bilinç düzeyinde fark edemediğim düzeltici bir deneyime dönüştü. Psikoterapist ve süpervizör olarak bize sunduğunuz model, bana çok iyi geliyor. Hiç bir zaman performansla bağlı olmayan içten bir kabul; Gonca Hocam yatıştırıcı yaklaşımınız için ve ışığınızı bizimle paylaştığınız için sonsuz teşekkürler. Hacettepe'deki lisansüstü eğitimim boyunca desteklerini hep üzerimde hissettiğim Prof. Dr. Elif Barışkın'a, Prof. Dr. Ferhunde Öktem'e, Prof. Dr. İhsan Dağ'a, Doç. Dr. Sedat Işıklı'ya, Dr. Öğr. Üyesi Arzu Özkan Ceylan'a ve Dr. Öğr. Üyesi Zeynel Baran'a çok teşekkür ederim.

Doktora eğitimim süresince sağladığı yurtiçi doktora bursu (2211-A) ve yurtdışı doktora sırası araştırma bursu (2214-A) ile akademik gelişimim ve kariyerime sağladığı katkılardan dolayı TÜBİTAK BİDEB'e çok teşekkür ederim. TÜBİTAK, doktora sırası araştırma bursu ile doktora tez projemi desteklemeseydi, anne-bebek etkileşimini incelemek üzere kullandığım video mikro-analiz yöntemini Amerika'ya gidip öğrenmem mümkün olamazdı, çok teşekkürler.

Projenin teknik donanımının sağlanabilmesi için Doç. Dr. Sait Uluç ile araştırmacıları olduğumuz hızlı destek projesine sağladığı katkıdan dolayı Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne çok teşekkür ederiz.

Doktora tezimin veri toplama aşamasında Aile Sağlık Merkezleri'yle çalışmama izin verdiği için Halk Sağlığı Müdürlüğü'ne çok teşekkür ederim. Bu izinle birlikte ismini tek tek anamadığım pek çok Aile Sağlık Merkezi veri toplama aşamasına katkı sağladı. Özellikle, merkezlerde çalışan hemşireler kıstaslara uygun postpartum annelere ulaşmam için özverili bir destek sağladı, çok teşekkürler. Tüm katılımcı anne ve bebeklere, iki aşamalı bir araştırma sürecine emek göstererek cömertçe sağladıkları katılım için yürekten teşekkür ederim.

Sevgili Uzman Psikolog adayı Ayşenur Dirican! Sana ne kadar teşekkür etsem az. Benimle veri toplamak için ev ev gezdin ve hafta sonlarını cömert bir şekilde neredeyse 1 yıl boyunca laboratuvara ayırdın. İyi ki vardın, çoğunlukla güldüğümüzü ve çoğunlukla zorlukların üstesinden mizahla beraberce geldiğimizi hatırlıyorum. Umuyorum senin gibi keyifli bir yaşamın ve dilediğin gibi bir mesleki kariyerin olur. İçten ve sonsuz teşekkürler...

Dr. Yusuf Kara'ya analizlerdeki bitmek tükenmeyen, sabırlı desteği ve katkısı için yürekten teşekkür ederim. Baş etmem gereken o kadar çok şey vardı ki, gerçekten sen olmasaydın tezimin bitişe varması mümkün olamazdı. Sonsuz teşekkürler... Analizlerimin arka planını anlarken basit-zor tüm istatistiksel sorularım için gerekirse bana saatlerini ayıran Derya Akbaş'a sonsuz teşekkürler. Canım Derya, kafam karıştığında, Derya'ya danışırım konforunu koşulsuz bir şekilde bana sağladın ve istatistik sorularım karşısında kabul edici, cesaretlendirici, sabırlı ve özverili şekilde bana yardım ettin, içten teşekkürler...

Tezimin ölçek geçerlik ve güvenirlik aşaması için Türkçe ve İngilizce çevirilerde bana hızlı bir şekilde yardımcı olan sevgili Bilge Yalçındağ'a, sevgili Cansu Alsancak'a ve sevgili Şule Pala'ya çok içten teşekkürler. Tezimin yazım sürecindeki tüm kaygılarımı ve sorularımı sabırla dinleyen ve yanıtlayan sevgili Emrah Keser'e gönülden teşekkürler. Canım dost, disiplinli ama bir o kadar da rahat duruşunu hep örnek alıyorum. İçten ve doğal yaklaşımın için sonsuz teşekkürler. Meslektaş ve dost olarak bağımızın uzun yıllar sürmesi dileklerle. Tez savunması öncesinde yer alan tüm resmi evrak işlerinde Hacettepe'de bana köprü olan sevgili Elif Üzümcü'ye ve Sema Erel'e çok içten teşekkürler. Ne zaman ihtiyacım olsa büyük bir içtenlikle biz hallederiz dediniz. Sonsuz teşekkürler.

Tezim nedeniyle Amerika'ya yapacağım laboratuvar ziyareti için yurtdışı görevlendirmemde süreci benim için kolaylaştıran Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'ne ve Dr. Öğr. Üyesi Zehra Erşahin'e çok teşekkür ederim.

The New School for Social Research'e bağı The Center for Attachment Research'te tanıştığım sevgili arkadaşım Koret Munguldar'a sağladığı yeni bakış açıları ve açık, samimi arkadaşlığı için içten teşekkür ederim. Bence biz senle bu yollarda daha çok birlikte yürüyeceğiz... Amerika'da bana evimden uzakta olduğumu unutturan, beni kızları gibi sahiplenen başta Cemile Şahin olmak üzere Şahin ailesine yürekten teşekkür ederim. Cemile ablacım, sen ve yemeklerin olmasaydı yurda olan özlemim katlanarak artmaya devam ederdi. İyi ki seni tanıdım; hayata dair ben de pek çok iz bıraktın. Yürekten ve sonsuz teşekkürler...

Canım dostlarım; Bilge Yalçındağ, Burak Akbaş, Derya Akbaş ve Tülay Akal'a tez sürecine kısıtlayamayacağım dostlukları ve gönülden destekleri için içten teşekkür ederim. Biz bir arada çok güzeliz... Canım kardeşlerim; Ayşenur Şahin ve Tuğçe Özkan'a tez sürecine kısıtlayamayacağım neşe ve güven dolu kardeşlikleri için içten teşekkür ederim. Biz aynı dili konuşuyoruz... Canım İpek Şenkal'a ve Nağme Kaşmer'e, yine tez sürecine sığdıramayacağım sevgi dolu dostluğunuz için içten teşekkür ederim. Bizi geçirdiğimiz yıllar eskitmiyor, daha da birbirimize bağlıyor.

Canım dönem arkadaşlarım, sevgili F. Mahperi Uluyol'a, sevgili Hüseyin Nergiz'e ve sevgili Nuray Mustafaoğlu Çiçek'e süreç içindeki ilgili destekleri için çok teşekkür ederim. Biliyorum ki ne zaman ihtiyaç duysam, güvenle bana destek olursunuz. İyi ki varsınız...

Canım annem, canım babam ve canım kardeşim... Size nasıl teşekkür edebilirim ki, benim yanımda olduğunuz için size teşekkür etmemem gerektiğini bana siz öğrettiniz. Size teşekkür ederim demek yerine, sizi çok sevdiğimi söylemek istiyorum. Her zaman benim için önemli olan her konuyu sabırla anlamaya çalıştınız; sorunlarıma çözüm yollarını benimle beraber düşündünüz; hangi duyguyu getirdiysem benimle birlikte o duyguyu paylaştınız; dikkatimi akademik ve mesleki kaygılardan hayatın güzelliklerine çektiniz; en önemlisi de kendi yoluma odaklanmam gerektiğini bana siz aşıladınız... Tüm bunları her süreçte olduğu gibi doktora tez sürecimde de yaşadık. Canım annem ve canım babam, kardeşim ve bana kanatlanıp uçmamız için hep izin verici oldunuz. Bugün yola kendi başıma uçarak devam edebileceğimi hissediyorum, sonsuz sevgiler...

Sevgili eşim Harun Kahya... Yüksek lisanstan itibaren tüm doktora yolunu birlikte yürüdük. Neşeli günleri, stresli günleri ve Amerika sürecindeki ayrılık dolu ayları birlikte yaşadık. Ben birlikte yaşadığımız her şeyi çok sevdim, yeniden olsa yeniden bu hayatı seninle birlikte paylaşmayı seçerdim. Benim için tez sürecinde de hep yatıştırıcı bir çevre oldun. Tez sürecindeki somut katkıların ve duygusal desteğine ne kadar teşekkür etsem yetersiz kalır. Ben biliyorum ki gerekirse biz hafta sonu gider laboratuvarın duvarlarını keyifle boyarız. Bu sembolik örnek, kendi içinde ilişkimize dair pek çok katmanı barındırıyor. Hem tez sürecindeki paylaşım dolu anlarımız, hem de hayatı benimle paylaşım şeklin için yürek dolusu teşekkürler... İyi ki varsın...

ÖZET

KAHYA, Yasemin. *Anne-Bebek Etkileşimi: Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Anne-Bebek Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyum Arasındaki İlişkinin Video Mikroanaliz Yöntemiyle İncelenmesi*, Doktora Tezi, Ankara, 2019.

Çalışmanın ilk amacı, bebek-anne bakış, bebek vokal duygulanım-anne dokunma, bebek bakış-anne dokunma ve bebek-anne yüz duygulanımı eşleşmelerindeki organizasyonu, anne-bebek öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum açısından incelemektir. Çalışmanın ikinci amacı, annenin postpartumdaki ve dördüncü aydaki psikolojik işlevselliği, bağlanma örüntüleri ve bebeğin mizacı ile etkileşimlerdeki eşleşmelere ait öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum arasındaki ilişkiyi incelemektir. Postpartumda, ilk-sağlıklı bebeğine sahip olmuş 66-anne ev ortamında değerlendirilmiştir. Dördüncü ayda, anne-bebek çiftlerinin ($N = 57$) etkileşimi laboratuvarında video-kayda alınıp dördüncü ay değerlendirmeleri tamamlanmıştır. Anne-bebek etkileşimlerinin 2.5 dakikası; bebek-anne bakış, bebek-vokal duygulanım, anne-dokunma, bebek-anne yüz duygulanımı gibi iletişim kanalları açısından saniye temelinde video-mikroanaliz yöntemiyle kodlanmıştır. Çalışmanın amaçlarına uygun olan çok düzeyli zaman serileri analizi, Mplus-8.1 paket programıyla yürütülmüştür.

Bulgulara göre, anne-bebek etkileşimlerini, farklı iletişim kanalları eşleşmelerindeki anne ve bebeğe ait öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum organize etmektedir. Diğer bulgulara göre, annenin dördüncü aydaki depresyon ve kaygısı, sırasıyla azalma ve artış yönünde, bebek bakış öz-tutarlığı yordamıştır. Annenin postpartum kaygısı ve kaygılı bağlanması arasındaki etkileşim etkisi, bebek bakışa senkronize olan-anne bakış etkileşimsel uyumu yordamıştır. Ayrıca, annenin postpartum depresyonu ve kaygılı bağlanması arasındaki etkileşim etkisi, anne dokunma öz-tutarlığını yordamıştır. Annenin kaygılı bağlanması, anne dokunma davranışına senkronize olan-bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyumdaki ve bebek bakışa senkronize olan-anne dokunma etkileşimsel uyumdaki artışı; anne yüz duygulanımına senkronize olan-bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumdaki azalmayı yordamıştır. Annenin dördüncü aydaki depresyonu, bebek bakışa senkronize olan-anne dokunma etkileşimsel uyumdaki

azalmayı yordamıştır. Annenin postpartum ve dördüncü ay kaygısı ile kaygılı bağlanması arasındaki etkileşim etkisi ve postpartum kaygısı ile kaçınıcı bağlanması arasındaki etkileşim etkisi, anne yüz duygulanımına senkronize olan-bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu yordamıştır. Postpartum ve dördüncü ay anne öz-yeterliği; farklı iletişim kanallarındaki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumdaki artışı veya azalmayı yordamıştır. Bebeğin mizaç özelliklerinden olumsuz duygulanım, bebek bakışa senkronize olan-anne dokunma etkileşimsel uyumdaki azalmayı yordamıştır.

Bulgular, bebeğin gelişmekte olan içsel çalışan modelleri ve anne-bebek video geribildirim müdahalelerine yönelik klinik doğurgular açısından tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler

anne-bebek etkileşimi, video mikroanaliz, öz-tutarlık, etkileşimsel uyum, anne depresif ve kaygı belirti düzeyi, anne bağlanma örüntüleri, bebek mizaç.

ABSTRACT

KAHYA, Yasemin. *Mother-Infant Interaction: The Inquiry on the Effects of Maternal Psychological Functioning and Maternal Attachment on Mother-Infant Self- and Interactive Contingency with Video Microanalysis*, PhD Dissertation, Ankara, 2019.

The first purpose was to examine whether the modality pairings of infant-mother gaze, infant vocal affect-mother touch, infant gaze-mother touch, and infant-mother facial affect are organized by self-and interactive contingency. The second purpose was to assess the relationship between postpartum/four-month maternal psychological functioning, attachment and infant temperament, and mother-infant self-and interactive contingency in paired modalities. Sixty-six postpartum-mothers with healthy singleton infants participated at the first home assessment. Then, 57 mother-infant dyads were video-taped at the laboratory at four months. The 2.5 minutes of interaction were coded with video-microanalysis second-by-second for infant-mother gaze, infant-vocal affect, mother-touch, infant-mother facial affect. Compatible with aims, multilevel time-series analyses were run via Mplus-8.1.

Findings indicated that interactions were organized by mother-infant self-and interactive contingency in different communication modality pairings. Four-month maternal depression and anxiety predicted infant gaze self-contingency, respectively decreasing and increasing. The interaction effect between postpartum maternal anxiety and anxious attachment was a predictor of mother gaze interactive contingency-coordinating with infant gaze. The interaction effect between postpartum maternal depression and anxious attachment predicted mother touch self-contingency. Maternal anxious attachment predicted increase in infant vocal affect interactive contingency-coordinating with mother touch; increase in mother touch interactive contingency-coordinating with infant gaze; decrease in infant facial affect interactive contingency-coordinating with mother facial affect. Four-month maternal depression predicted decrease in mother touch interactive contingency-coordinating with infant gaze. Significant interaction effects between postpartum/four-month maternal anxiety and anxious attachment, and between postpartum maternal anxiety and avoidant attachment were found on infant facial affect

interactive contingency-coordinating with mother facial affect. Postpartum/four-month maternal self-efficacy predicted increases or decreases in self-and interactive contingency in different communication modality pairings. Infant temperament-negative emotionality predicted decrease in mother touch interactive contingency-coordinating with infant gaze.

Findings and clinical implications were discussed with regard to developing internal working models of infant attachment and mother-infant video feedback interventions.

Key Words

mother-infant interaction, video microanalysis, self-contingency, interactive contingency, maternal depression and anxiety, maternal attachment, infant temperament.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ADAMA	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	xi
İÇİNDEKİLER	xiii
TABLolar DİZİNİ	xvii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xx
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM.....	7
ALANYAZIN TARAMASI.....	7
1.1. DİYADİK SİSTEMLER GÖRÜŞÜ	7
1.1.1.Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyumun İdeal Modeli	11
1.2. YÜZ YÜZE ETKİLEŞİMDE İLETİŞİM KANALLARI	14
1.2.1.Dikkat veya Bakış	15
1.2.2.Duygulanım (Vokal Kalite ve Yüz İfadeleri).....	16
1.2.3.Dokunma	17
1.3. SOSYAL BİR MİKROSKOP OLARAK VIDEO MİKROANALİZ	18
1.4. ERKEN DÖNEM ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMLERİNDEN GÜVENLİ BAĞLANMAYA: VIDEO MİKROANALİZ BAKIŞ AÇISI	20
1.5. ANNE DEPRESYONU VE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ	24
1.6. ANNE KAYGISI VE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ..	27
1.7. ANNE BAĞLANMA ÖRÜNTÜLERİ VE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ	30
1.8. ANNE ÖZ-YETERLİĞİ VE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ	37
1.9. BEBEĞİN MİZACI VE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ	39
1.10. MEVCUT ÇALIŞMANIN AMAÇ VE HİPOTEZLERİ	41
2. BÖLÜM.....	54
YÖNTEM.....	54

2.1. ÖRNEKLEM	54
2.2. ÖLÇÜM ARAÇLARI	58
2.2.1.Kişisel Bilgi Formu (KBF).....	58
2.2.2.Anne-Bebek Yüz Yüze Oyun Etkileşimi: Davranışsal Kodlamalar	58
2.2.3.Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YIYE-II).....	59
2.2.4.CES-Depresyon Ölçeği (CES-D)	60
2.2.5.Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri (DSKE)	61
2.2.6.Annelerin Ebeveynliğe İlişkin Algıladıkları Öz-Yeterlik Ölçeği (AEAÖÖ)....	62
2.2.7.Bebek Davranış Anketi-Revize Edilmiş Çok Kısa Form.....	63
2.3. İŞLEM	64
2.3.1.Dördüncü Ay Anne-Bebek Etkileşim Çalışması.....	64
2.3.1.1.Pilot Çalışma	64
2.3.1.2.Ana Çalışma	65
2.3.2.Video Mikroanaliz Kodlamaları: Yargıcılararası Güvenirlik	66
2.4. ANALİZ.....	69
2.4.1.Çok Düzeyli Zaman Serileri Analizi	69
3. BÖLÜM.....	72
BULGULAR.....	72
3.1. BETİMLEYİCİ BULGULAR.....	72
3.1.1.Postpartum Değerlendirmesine Yönelik Betimleyici Bulgular.....	72
3.1.2.Dördüncü Ay Değerlendirmesine Yönelik Betimleyici Bulgular	75
3.1.3.Postpartum ve Dördüncü Ay Farkına İlişkin Bulgular.....	78
3.1.4.Dördüncü Ay Anne-Bebek Etkileşimi Davranış Sıklıklarına İlişkin Bulgular: Çift-Düzeyinde İnceleme	78
3.2. DÖRDÜNCÜ AY ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİNİN KOŞULSUZ MODELLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	93
3.2.1.Koşulsuz Model 1: Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi	93
3.2.2.Koşulsuz Model 2: Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi.....	94
3.2.3.Koşulsuz Model 3: Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi	94
3.2.4. Koşulsuz Model 4: Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi.....	95
3.3. POSTPARTUM DÖNEMİ VE DÖRDÜNCÜ AY DEĞERLENDİRMELERİ İLE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK BULGULAR.....	98
3.3.1.Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi Arasındaki İlişki	98

3.3.2. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki	111
3.3.3. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki	123
3.3.4. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişki	135
3.3.5. Bebek Mizaç Boyutları ile Anne-Bebek Etkileşim Eşleşmeleri Arasındaki İlişki	151
4. BÖLÜM.....	155
TARTIŞMA	155
4.1. BETİMLEYİCİ BULGULARIN TARTIŞILMASI	155
4.1.1. Postpartum ve Dördüncü Ay Değerlendirmelerine İlişkin Betimleyici Bulguların Tartışılması.....	155
4.1.2. Yüz Yüze Oyun Etkileşimlerinde Gözlenen Davranışların Çift-Düzeyinde Tartışılması.....	161
4.1.2.1. Anne Bakış-Bebek Bakış Sıklık Yüzdelerine İlişkin Bulguların Tartışılması ...	161
4.1.2.2. Bebek Vokal Duygulanım Sıklık Yüzdelerine İlişkin Bulguların Tartışılması .	163
4.1.2.3. Bebek Yüz Duygulanımı Sıklık Yüzdelerine İlişkin Bulguların Tartışılması ...	165
4.1.2.4. Anne Yüz Duygulanımı Sıklık Yüzdelerine İlişkin Bulguların Tartışılması	168
4.1.2.5. Anne Dokunma Sıklık Yüzdelerine İlişkin Bulguların Tartışılması	170
4.2. ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİNE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI	173
4.2.1. Anne-Bebek Yüz Yüze Etkileşiminin Organizasyonuna Yönelik Bulguların Tartışılması	173
4.2.2. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması	178
4.2.3. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması	182
4.2.4. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması.....	185
4.2.5. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması.....	188
4.2.6. Bebek Mizaç Boyutları ile Anne-Bebek Etkileşimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması.....	193
4.2.7. Çalışmanın Klinik Doğurguları	195

4.2.8.Çalışmanın Güçlü Yanları, Sınırlılıkları ve Gelecek Çalışmalara Yansımalar	200
SONUÇ	205
KAYNAKÇA	214
EK 1. AEAÖÖ Türkçe Forma İlişkin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması	239
EK 2. Gönüllü Katılım Formu	252
EK 3. Kişisel Bilgi Formu	253
EK 4. Anne-Bebek Yüz Yüze Oyun Etkileşimi: Davranışsal Kodlamalar	256
EK 5. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II	259
EK 6. CES-Depresyon Ölçeği	260
EK 7. Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri	261
EK 8. Annelerin Ebeveynliğe İlişkin Algıladıkları Öz-Yeterlik Ölçeği	263
EK 9. Bebek Davranış Anketi-Revize Edilmiş Çok Kısa Form	264
EK 10. Orijinallik Raporu	265
EK 11. Etik Komisyon Onayı	266
EK 12. Halk Sağlığı Müdürlüğü Onayı	267

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1 Çalışmanın İkinci Aşamasına Katılan Anne-Bebek Çiftlerini Tanımlayıcı Örneklem Özellikleri	57
Tablo 2 Anne Bebek Etkileşiminde İletişim Kanallarının Video Mikroanaliz Kodlamalarına Yönelik Yargıcılararası Güvenirlik Bulguları	68
Tablo 3 Postpartum Değerlendirmesine İlişkin Betimleyici Bulgular	73
Tablo 4 Postpartum Değerlendirmesine İlişkin Sperman Rho Korelasyon Katsayıları ..	74
Tablo 5 Dördüncü Ay Değerlendirmesine İlişkin Betimleyici Bulgular	76
Tablo 6 Dördüncü Ay Değerlendirmesine İlişkin Sperman Rho Korelasyon Katsayıları	77
Tablo 7 Anne Bakış ve Bebek Bakış Kodlamalarına İlişkin Çift Düzeyinde Yüzdelik ve Sıklık Değerleri	86
Tablo 8 Bebek Vokal Duygulanım Kodlamalarına İlişkin Çift Düzeyinde Yüzdelik ve Sıklık Değerleri	87
Tablo 9 Bebek Yüz Duygulanım Kodlamalarına İlişkin Çift Düzeyinde Yüzdelik ve Sıklık Değerleri	88
Tablo 10 Anne Yüz Duygulanım Kodlamalarına İlişkin Çift Düzeyinde Yüzdelik ve Sıklık Değerleri	89
Tablo 11 Anne Dokunma Kodlamalarına İlişkin Çift Düzeyinde Yüzdelik ve Sıklık Değerleri	91
Tablo 12 Dördüncü Aydaki Anne-Bebek Etkileşiminin Koşulsuz Modellerine İlişkin Standardize Katsayılar	97
Tablo 13 Postpartum Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşlemesi Arasındaki İlişki	99
Tablo 14 Postpartum Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşlemesi Arasındaki İlişki	101
Tablo 15 Postpartum Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşlemesi Arasındaki İlişki	103
Tablo 16 Dördüncü Ay Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşlemesi Arasındaki İlişki	105

Tablo 17 <i>Dördüncü Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	107
Tablo 18 <i>Dördüncü Ay Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	109
Tablo 19 <i>Postpartum Anne Depresif Belirti Düzeyi ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i> ...	112
Tablo 20 <i>Postpartum Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	114
Tablo 21 <i>Postpartum Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	116
Tablo 22 <i>Dördüncü Ay Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	117
Tablo 23 <i>Dördüncü Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	119
Tablo 24 <i>Dördüncü Ay Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	121
Tablo 25 <i>Postpartum Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	124
Tablo 26 <i>Postpartum Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	125
Tablo 27 <i>Postpartum Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	127
Tablo 28 <i>Dördüncü Ay Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	129
Tablo 29 <i>Dördüncü Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	131
Tablo 30 <i>Dördüncü Ay Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	133
Tablo 31 <i>Postpartum Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	136

Tablo 32 <i>Postpartum Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	140
Tablo 33 <i>Postpartum Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	142
Tablo 34 <i>Dördüncü Ay Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	144
Tablo 35 <i>Dördüncü Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	147
Tablo 36 <i>Dördüncü Ay Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşlemesi Arasındaki İlişki</i>	149
Tablo 37 <i>Bebek Mizaç Boyutları ile Bebek-Anne Bakış ve Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki</i>	152
Tablo 38 <i>Bebek Mizaç Boyutları ile Bebek Bakış-Anne Dokunma ve Bebek-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişki</i>	153
Tablo 39 <i>Anne Bebek Etkileşiminin Organizasyonuna İlişkin Özet Bulgular</i>	206
Tablo 40 <i>Anne-Bebek Etkileşimindeki Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyumla İlişkili Faktörlere Yönelik Özet Bulgular</i>	207

ŞEKİLLER DİZİNİ

<i>Şekil 1. Anne-Bebek Yüz Yüze Etkileşimde Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi</i>	42
<i>Şekil 2. Anne-Bebek Yüz Yüze Etkileşimde Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi.....</i>	43
<i>Şekil 3. Anne-Bebek Yüz Yüze Etkileşimde Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi .</i>	44
<i>Şekil 4. Anne-Bebek Yüz Yüze Etkileşimde Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi</i>	45
<i>Şekil 5. Çok Düzeyli Zaman Serileri Analizinde Dinamik Yapısal Eşitlik Modeli</i>	71
<i>Şekil 6. Koşulsuz Model 1'e İlişkin Bulgular</i>	93
<i>Şekil 7. Koşulsuz Model 2'ye İlişkin Bulgular</i>	94
<i>Şekil 8. Koşulsuz Model 3'e İlişkin Bulgular</i>	95
<i>Şekil 9. Koşulsuz Model 4'e İlişkin Bulgular</i>	96
<i>Şekil 10. Anne Postpartum Kaygı Belirti Düzeyi ile Anne Kaygılı Bağlanma Örüntüsünün 4. Ay Anne Bakış Etkileşimsel Uyum Üzerindeki Etkileşim Etkisi</i>	100
<i>Şekil 11. Postpartum ve 4. Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi, Bağlanma Örüntüleri ve Öz-yeterlik ile 4. Ayda Anne-Bebek Bakış Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyum Arasındaki İlişki</i>	110
<i>Şekil 12. Anne Postpartum Depresif Belirti Düzeyi ile Anne Kaygılı Bağlanma Örüntüsünün 4. Ay Anne Dokunma Öz-Tutarlık Üzerindeki Etkileşim Etkisi</i>	113
<i>Şekil 13. Postpartum ve 4. Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi, Bağlanma Örüntüleri ve Öz-yeterlik ile 4. Ayda Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyum Arasındaki İlişki.....</i>	122
<i>Şekil 14. Postpartum ve 4. Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi, Bağlanma Örüntüleri ve Öz-yeterlik ile 4. Ayda Bebek Bakış-Anne Dokunma Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyum Arasındaki İlişki</i>	134
<i>Şekil 15. Anne Postpartum Kaygı Belirti Düzeyinin ve Anne Kaçınıcı Bağlanma Örüntüsünün 4. Ay Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum Üzerindeki Etkileşim Etkisi</i>	138
<i>Şekil 16. Anne Postpartum Kaygı Belirti Düzeyi ve Anne Kaygılı Bağlanma Örüntüsünün 4. Ay Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum Üzerindeki Etkileşim Etkisi</i>	139

Şekil 17. Anne 4. Ay Kaygı Belirti Düzeyi ve Anne Kaygılı Bağlanmanın 4. Ay Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum Üzerindeki Etkileşim Etkisi..... 146

Şekil 18. Postpartum ve 4. Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi, Bağlanma Örüntüleri ve Öz-yeterlik ile 4. Ayda Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyum Arasındaki İlişki 150

Şekil 19. Bebek Mizaç Boyutları ile Anne-Bebek Etkileşim Eşleşmeleri Arasındaki İlişki 154

GİRİŞ

*Bebek, kendisine bakan anneye baktığında, annenin gözlerinde kendisini görmektedir:
Anne bebeğe bakmaktadır... Annenin baktığı şey, annenin orada ne gördüğüyle
ilişkilidir.*

D.W. Winnicott (1967, s. 26)

Seni yaşamda ileri götüren şey, kişilerarasıdır.

Beatrice Beebe (Kişisel İletişim, 2018)

Kişilerarası ilişkiler, yaşam boyu gelişim için temel bağlamı oluşturmaktadır. Yaşamın ilk yıllarında deneyimlenen sabit, tutarlı, büyütücü ilişkiler ve zengin öğrenme çevreleri beyin gelişimi, duygusal ve fiziksel gelişim, öğrenme ve davranış üzerinde süregelen etkiler bırakmaktadır (Shonkoff ve Richmond, 2009). Yeni doğan bebeğin psikososyal çevresi, anne (veya bakım veren) ile kurulan ilişkiden oluşturmaktadır. Yaşamın özellikle ilk yılında, bebeğin yaşamda kalabilmesi için anneye olan bağımlılığı en üst düzeydedir. Bu nedenle, hem beyin gelişimi ve hem de sosyo-duygusal gelişim annenin sağladığı bakım ve anne-bebek ilişkisi tarafından biçimlenmektedir (Feldman, 2015a).

Erken dönemde, anne-bebek ilişkisi ortak bakış, ortak seslendirmeler ve duygulanım ifadelerinin eşleşmesi gibi sözel olmayan davranışlarla tanımlanmaktadır (Stern, 1985; Tronick, 1989). Bebekler ilk aylardan itibaren vokal duygulanım, bakış yönü, yüz ifadeleri, kendi tepkilerine verilen senkronize tepkilerin derecesi gibi iletişim parametrelerine oldukça duyarlıdır (Meltzoff ve Moore, 1977; Stern, 1985; Trevarthen ve Aitken, 2001). Bakım verenle deneyimlenen kısa süreli yüz yüze etkileşim anları, bebeklerin olumlu duygulanımını arttırmakta; ilişkisel becerilerinin olgunlaşmasını hızlandırmakta ve duygu düzenleme kapasitesinin temeli olan öz-düzenleme becerisinin

çekirdeğini oluşturmaktadır (Eisenberg, Spinrad ve Eggum, 2010; Feldman, 2007; Feldman, 2009). Çağdaş alanyazın ışığında, bebeklik dönemindeki etkileşimlerde anne ile kurulan yüz yüze temasın, bebeğin ‘sosyal beyin’ döngülerini etkinleştirdiği ve gelişimin önemli bir kısmını oluşturduğu anlaşılmaktadır (kapsamlı bir tarama için, Johnson ve ark., 2005).

Feldman (2007)’a göre, ikinci ve üçüncü ayla birlikte anne-bebek yüz yüze etkileşimleri, davranışsal uyum, sıralı ilişkiler ve zaman parametreleri bağlamında belirgin bir örüntü göstermeye başlamaktadır. Bu dönemdeki etkileşimler; bakış, dokunma, duygu ifadesi, konumsal yönelim gibi iletişim kanallarıyla oluşan tekrarlı döngüler içermektedir. Böylelikle, etkileşimsel davranışlardaki sık, tekrarlı ve neredeyse otomatik örüntüler ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda bu süreç anne ve bebek arasındaki etkileşimde gözlemlenen senkronizasyon olarak adlandırılabilir (Bowlby, 1969; Feldman, 2007). Mikrodüzeyde gözlemlenebilecek örüntüler, önemli düzeyde duygusal, düzenleyici ve sosyo-bilişsel bilgi içermektedir. Bu bilgi kültürel miras, gelişmekte olan beyin döngüleri ve biyolojik eğilimlerle bütünleşip anne-bebek arasındaki ilişkisel deneyimi oluşturmaktadır. İlişkisel deneyim aracılığıyla ise gelişim üzerindeki uzun süreli etkiler ortaya çıkmaktadır (Feldman, 2007). Yazgan ve Güler (2012)’e göre, bebeklik ve erken çocukluk döneminde davranışın bir dili vardır. Açmak gerekirse, bebeğin çevreyi görebilmek için başını çevirmesi, dokunmak için nesneye uzanması, ona doğru emeklemesi, mekanın sınırlarını, derinliğini fark edebilmek için kıyılara köşelere kadar gidebilmesi, ismini duyduğunda o yöne doğru dönmesi gibi karmaşık becerilerin tek başına “davranış” içermediği bunların sosyal alan başta olmak üzere birçok sistemin gelişimi için anlam taşıdığı ancak hepsinin temelinde davranışın önemli bir yeri olduğu anlaşılmaktadır (Yazgan ve Güler, 2012). Dolayısıyla, sözel olmayan dönemde anne ve bebeğin yüz yüze iletişimlerdeki davranışsal akışı veya senkronizasyonu incelemek etkileşimi ele almanın en temel yollarından birini oluşturmaktadır.

Normal koşullarda anneler, bebeğin dünyaya gelmesiyle birlikte sezgisel kapasitelerine başvurarak bakım verebilmeye ve bebeğiyle senkronize ilişkiler kurmaya başlayabilmektedir (Güvenir, 2012). Giderek gelişen bu kapasiteye dayanarak anne,

bebekten gelen sinyalleri doğru okumayı ve uygun yanıt vermeyi başarmaktadır. Bu durumun ön koşulu annenin zihnini, dikkatini ve zamanını bebeğe yöneltmiş olmasıdır. Aynı zamanda duygusal olarak bu sürece hazır olma ve kendi sezgilerine güvenilebilme, annenin bebeği için orada olduğuna ve onu hayatta tutabileceğine inanmasını sağlamaktadır. Diğer yandan, annenin psikolojik işlevselliği ve geçmişten getirdiği ilişkişel örüntüleri, sezgisel bakım verme becerisini ve anne-bebek arasındaki etkileşimlerin niteliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Beebe, 2006; Crugnola ve ark., 2013; Crugnola ve ark., 2016; Ierardi, Ferro, Trovato, Tambelli ve Crugnola, 2019).

Postpartum döneminde, annelerin psikolojik işlevselliğinde çeşitli bozulmalar görülebilmektedir. Uluslararası verilere göre (çok çeşitli ülkelerden elde edilen verilerin kapsandığı), annede postpartum depresyon görülme sıklığı, yaklaşık olarak %18'dir (Hahn-Holbrook, Cornwell-Hinrichs ve Anaya, 2018). Ulusal veriler de, Türkiye'de postpartum depresyon görülme sıklığına ilişkin benzer yüzdelere işaret etmiştir (Eren, 2007; Turkcapar ve ark., 2015). Diğer yandan, görülme sıklığı oranlarına rağmen, toplumda en az tanı koyulan bozukluk, postpartum depresyondur (Ko, Farr, Dietz ve Robbins, 2012). Yakın dönemde yürütölen büyük ölçekli bir sıklık çalışması, postpartum dönemindeki depresif bozukluklara, kaygı bozukluklarının yüksek oranda eştanı olduğunu göstermiştir (Wisner ve ark., 2013). Ebeveynlerin psikolojik sağlığı ve ebeveyn-bebek ilişkileri araştırmalarının öncü isimlerinden biri olan Field (2018)'a göre, araştırma ve uygulamada, postpartum kaygı bozuklukları, yaygınlığı ve ilişkili olduğu risk faktörleri düşünüldüğünde ihmal edilmiş bir alandır. Aynı zamanda, postpartum döneminde görölen psikolojik belirtilerin, bu dönemin ötesinde süregelen olduğuna dikkat çeken çalışmalar da bulunmaktadır (Beeghly ve ark., 2017). Başta depresyon ve kaygı olmak üzere, postpartum döneminde görölen duygusal sorunların bebeğin gelişimi üzerindeki etkisi uzun süreli boylamsal çalışmalar tarafından desteklenmiştir (Schepman ve ark., 2011). Son dönem çalışmalar ise, annenin kendi bakım görme deneyimleri sonucu geçmişten getirdiği ilişkişel özelliklerin, yani kendi bağlanma yaşantılarının, postpartum ve ötesindeki bireysel olarak annenin psikolojik işlevselliği ve bebeğin sosyo-duygusal gelişimi, aynı zamanda çift olarak ise anne-

bebek etkileşimi üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir (Crugnola ve ark., 2013; Selcuk ve ark., 2010; Stern, Fraley, Jones ve Gross, 2018).

Yaşamın ilk aylarında, annenin psikolojik işlevselliği ve ilişkisel kapasitesi ile bebeğin gelişimi arasındaki ilişkinin anne-bebek etkileşimi aracılığıyla gerçekleştiğine dikkat çeken görgül çalışmalar bulunmaktadır. Yürütülen çalışmalar, depresyonda olan anneler ve bebekleri arasındaki etkileşimlerde mikrodüzeyde bozulmalar olduğunu göstermektedir. Örneğin; Granat, Gadassi, Gilboa-Schechtman ve Feldman (2017), depresyonda olan annelerin bebekleriyle kurdukları etkileşimlerde, sosyal bakışı daha az paylaşabildikleri ve daha fazla bakış kaçırması gösterdiklerini bulmuştur. Aynı çalışmada, dokunma ve bakış senkronizasyonu, kontrol grubundaki annelerle kıyaslandığında depresyondaki anneler için en düşük, kaygılı anneler için en yüksek ve kontrol grubundaki anneler için ortalama düzeyde olmuştur. Ek olarak, etkileşimde keyif duygusunun tetiklendiği durumda, annenin depresif belirti düzeyi ve bebeğine dokunma kanalında senkronizasyonu yüksek olduğunda, bebek öz-düzenleme davranışları artış göstermiştir. Bu bulgular; etkileşimde azalmış veya artmış sosyal senkronizasyonun gelecekteki duygusal uyum sürecini belirleyen mekanizmaları yansıtabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Annenin postpartum depresyon ve kaygı belirtilerinin, etkileşimlerdeki mikrodüzey örüntüleri yordayıcı gücü diğer çalışmalar tarafından da desteklenmiştir (Beebe ve ark., 2008; Beebe ve ark., 2011). Özellikle, Yetişkin Bağlanma Görüşmesi ile değerlendirilen anne güvenli ya da güvensiz bağlanma temsilleri ile mikrodüzey anne-bebek etkileşim örüntüleri arasındaki ilişki görgül destek alan yaygın bir araştırma alanıdır (Crugnola ve ark., 2013).

Annenin bebeğine bakım verme becerilerindeki yetkinliğini mercek altında tuttuğu ilk dönemler, bebeğiyle kurduğu etkileşimleri etkileyen diğer bir olgudur (Paris, Bolton ve Spielman, 2011). Yürütülen bir çalışmada, annenin öz-yeterlik derecesine bağlı olarak ortaya çıkan annelik davranışları, anne-bebek ilişki kalitesini ve ilk yıl sonunda bebeğin bağlanma organizasyonunu yordamıştır (Britton, Gronwaldt ve Britton, 2001). Ancak bilindiği kadarıyla, annenin algıladığı öz-yeterlik ve anne-bebek etkileşiminin mikrodüzeyde incelendiği çalışmalar noktasında alanyazında kısıtlılık söz konusudur. Alanyazında, anneye ilişkin özelliklere ek olarak, anne-bebek yüz yüze etkileşimlerinde

bebeğin mizaci özelliklerinin olumsuz etkisini gösteren bulgular da bulunmaktadır (Leerkes, 2010).

Mevcut çalışmanın kuramsal bakış açısını, yüz yüze iletişimin diydik sistemler görüşü oluşturmaktadır. Bu görüşe göre, hem anne hem de bebek yüz-yüze etkileşimlere etkin biçimde katkı sağlamakta ve bütün dyadik etkileşimler, öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum süreçlerini kapsamaktadır (Beebe ve ark., 2016; Gianino ve Tronick, 1988). Buradan hareketle, yaşamın ilk aylarının bebeğin gelişiminde önemli bir yer tuttuğu düşünülerek mevcut çalışmada, dört aylık bebekler ve anneleri arasındaki yüz yüz oyun etkileşimleri, video mikroanaliz gözlem yöntemiyle incelenmiştir. Bu incelemede gözlemlenen örüntülerin; postpartum döneminde ve dördüncü ayda annenin depresif belirti düzeyi, kaygı belirti düzeyi, bağlanma örüntüleri ve öz-yeterlik algısı ile bebeğin mizaci özelliklerinden nasıl etkilendiği ve etkileşimde nasıl örüntülerin ortaya çıkmasına yol açtığı çalışmanın ana soruları arasında yer almıştır. Bu örüntülerin bebeğin sosyal gelişimi için temel yapı taşlarını oluşturması nedeniyle gelişimi yordayıcı erken dönem mekanizmalara ışık tutmak önleme ve müdahale için oldukça önemlidir (Feldman, 2015a; Feldman, 2015b). Mevcut çalışmada, erken dönem diydik (anne-bebek) etkileşimlerin bozulduğu bağlamları mikrodüzeyde inceleyerek edinilebilecek çıkarımlar, ebeveynlerle yürütülen video geribildirim müdahalelerine temel oluşturabilecek bilgi birikimine katkı sağlamayı hedeflemiştir. Örneğin, depresyondaki anneler çoğunlukla ortak bakışı kısa sürdürdüklerinin ve fiziksel yakınlığı kısıtladıklarının farkında değildir (Granat ve ark., 2017). Bu anneler, etkileşim odaklı video geribildirimle çok kısa bir sürede yüz yüze etkileşimlerde bebekleriyle senkronize olmayı öğrenebilmiştir (Kristensen, Simonsen, Trillingsgaard ve Kronborg, 2017). Bu gibi erken müdahalelerde kaygılı annelerle video geribildirim yaklaşımı farklı bir tutumla yürütülmektedir (Granat ve ark., 2017). Böyle bir yaklaşımla, kaygılı anneler bebeklerine alan tanımayı ve etkileşimlerin “mükemmel” olmak zorunda olmadığını, etkileşimde mükemmel uyumun olmadığı anların bebeğin özerkliği ve duygu düzenleme kapasitesinin gelişimi için oldukça önemli olduğunu öğrenebilmektedir. İleriki çalışmalarda yürütülebilecek video geribildirim müdahaleleri için anne ve bebek arasındaki senkronize dansın zamansal parametrelerini incelemek karşılıklı sosyal etkileşimlerin derinlemesine bir bakış açısını sağlayabilecektir (Beebe, 2014). Etkileşim

odaklı anne-bebek çalışmalarının, Türkiye’deki kısıtlılığı göz önünde bulundurulduğunda mevcut çalışmanın özellikle ulusal alanyazına katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Aşağıdaki bölümde ilk olarak, mevcut çalışmaya ve anne-bebek etkileşimine kuramsal dayanak oluşturan diydik sistemler görüşü aktarılmıştır (Beebe ve Lachman, 2002; Beebe ve ark., 2016; Jaffe, Beebe, Feldstein, Crown ve Jasnow, 2001). Ardından, yüz yüze etkileşimdeki iletişim kanalları gözden geçirilerek sosyal bir mikroskop görevi gören video mikroanaliz yöntemine ilişkin kısa bir tarihçe sunulmuştur. Bir sonraki adımda, anne-bebek etkileşiminin, yaşam boyu gelişimin önemli bir parametresi olan bağlanma organizasyonunu yordayıcı gücü detaylandırılmıştır. İzleyen adımda, annenin depresif ve kaygı belirti düzeyi, öz-yeterlik algısı ile bağlanma örüntülerinin, anne-bebek etkileşimleri üzerindeki etkisini inceleyen görgül çalışmalara değinilmiştir. Son olarak, çalışmanın amaç ve hipotezleri giriş bölümünün sonunda sunulmuştur.

1. BÖLÜM

ALANYAZIN TARAMASI

1.1. DİYADİK SİSTEMLER GÖRÜŞÜ

Anne-bebek etkileşimi bakış, duygulanım, vokalizasyon ve dokunma gibi saniye temelinde değişim gösteren iletişim kanallarındaki öz-tutarlık¹ ve etkileşimsel uyum² ile tanımlanmaktadır (Beebe ve ark., 2016; Beebe ve ark., 2018). Anne ve bebekler, söz konusu iletişim kanallarını karşılıklı biçimde bebeğin doğumundan başlayarak senkronize etmektedir (Lavelli ve Fogel, 2005). Diyadik sistemler görüşü, etkileşim esnasında her bir eşin bir diğerini izlediğini ve böylelikle onunla senkronize olduğunu savunmaktadır (Beebe ve Lachman, 2002; Fogel, 1993; Jaffe ve ark., 2001). Bu süreç etkileşimsel uyum olarak adlandırılmaktadır (Beebe ve ark., 2016). Anne-bebek çifti bağlamında, etkileşimsel uyum, bebeğin bir önceki davranışından annenin şimdiki davranışının yordanabilmesi anlamına gelmektedir ve anne etkileşimsel uyum derecesi olarak adlandırılmaktadır. Diğer yandan, annenin bir önceki davranışından bebeğin şimdiki davranışının yordanabilmesi, bebek etkileşimsel uyum derecesini ifade etmektedir. Diyadik sistemler görüşü ayrıca, etkileşim esnasında, eşlerin kendi içsel durumlarını da düzenlediğini savunmaktadır (Beebe ve Lachman, 2002; Beebe ve ark., 2016; Jaffe ve ark., 2001). Bu süreç öz-tutarlık olarak anılmaktadır. Anne-bebek çifti bağlamında, anne öz-tutarlık (bebeğin varlığında), annenin bir önceki davranışından şimdiki davranışının yordanabilirliğini, yani annenin kendi davranışsal ritmindeki durağanlık-çeşitlilik derecesini ifade etmektedir (Beebe ve ark., 2016; Messinger, Ekas, Ruvolo ve Fogel, 2012). Diğer yandan, bebeğin bir önceki davranışından şimdiki kendi davranışının yordanabilirliği (annenin varlığında), bebek öz-tutarlık derecesini ifade etmektedir. Dolayısıyla, diyadik sistemler görüşü bağlamında, etkileşimler, öze ilişkin süreçlerin ve etkileşimsel süreçlerin ortak bir ürünüdür (Tronick, 1989). Kişi-içi ve kişilerarası davranışsal akış, etkileşimdeki diğer eşin davranışıyla senkronize olabilmek ve onu yordayabilmek için gerekli zamansal bilgiyi sağlamaktadır. Böylelikle, her bir eş bir diğerinin etkileşimde nasıl ilerleyeceğini sezebilmektedir (Feldman, 2006; Warner, 1992).

¹Contingency is the temporal process of relating from moment-to-moment; Self-contingency is each person's behavior in relation to his or her prior behavior (Beebe ve ark., 2016).

²Interactive contingency is each person's behavior in relation to the partner's prior behavior (Beebe ve ark., 2016).

Etkileşimsel uyum veya senkronizasyon, iki ya da daha fazla olay arasındaki zamansal ilişkiye işaret etmektedir. Bu olaylar; aynı anda, sıralı şekilde ya da devam eden bir örüntü formatında ortaya çıkabilir ve etkileşimin tutarlı bir sürecini oluşturmaktadır (Feldman, 2007). Anne-bebek ilişkiselliği bağlamındaki etkileşimsel senkronizasyon ise, bir araya gelerek tek bir ilişkisel birim oluşturan anne ve bebek çifti arasındaki davranışların, duygulanımların ve biyolojik durumların uyumlu olmasını ifade etmektedir. Diğer bir açıdan senkronizasyon, Bowlby (1969)'nin bağlanma kuramında erken dönem bebek bakımının önemli bir özelliği olarak vurguladığı *yordanabilirliği* ifade etmektedir. Senkronizasyon kavramındaki zamansal vurgu, anne-bebek etkileşim araştırmaları için belirleyicidir. Senkronizasyon deneyiminin özü, etkileşimde birbirini izleyen davranışların zamansal akışından, birbirini izleyen örüntülerden, duygulanımların uyumlanmasından, bebeğin sosyal iletişim sinyallerinin ebeveynler tarafından aynalanmasından oluşmaktadır (Beebe ve Lachman, 1988; Brazelton, Kosloswski ve Main, 1974; Papousek, 1996; Stern, 1999; Trevarthen, 1993). Başka bir ifadeyle, senkronizasyon diyadik sistemin zamansal ve organizasyonel özelliklerine odaklanması nedeniyle bağlanma ilişkisi içerisindeki ortaklaşa düzenlenen zamana bağlı deneyimi tanımlamaktadır. Anne ve bebeğin davranışları arasındaki zamansal ilişkiyi veya senkronizasyonu görgül olarak inceleyen çalışmalar, senkronizasyonu a) uyum (anne ve bebeğin davranışlarının birlikte ortaya çıkması), b) annenin (veya bebeğin) davranışlarını bebeğin (veya annenin) davranışlarının izlemesi, c) annenin ve bebeğin davranışsal akışı içerisindeki gecikmeli ilişkiler gibi üç farklı şekilde tanımlayabilmekte ve kullandığı tanım doğrultusunda gerekli ölçüm ve analizi gerçekleştirmektedir (Feldman, 2007). Buna bağlı olarak farklı çalışmalar, diyadik sistemdeki senkronizasyonu değerlendirirken farklı terminolojiler de kullanabilmektedir. Örneğin, ortak düzenleme (co-regulation, Fogel, 1993; Gianino ve Tronick, 1988), ortak etki (mutual influence, Cohn ve Tronick, 1988), koşulluluk (contingency, Beebe ve ark., 2016; Nichols, Gergely ve Fonagy, 2001) ve koordinasyon (coordination, Beebe ve ark., 2011; Jaffe ve ark., 2001) gibi kavramların hepsi sosyal davranışın zaman içinde ortaya çıkışını ve etkileşimde gözlemlenen birbiriyle ilişkili olaylar arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılabilir. Mevcut çalışma bağlamında ise, anne-bebek arasındaki etkileşimin süregiden zamansal örüntüsü incelenmiş olup anne-bebek arasındaki etkileşimde gözlemlenen yordanabilirlik, kişi-içi düzeyde öz-tutarlılık ve

kişilerarası düzeyde etkileşimsel uyum ile ifade edilmiştir. Dolayısıyla, mevcut çalışma, diydik sistemler görüşü ile eşgüdömlü biçimde, etkileşimdeki her bir katılımcı için - yani anne ve bebek için ayrı ayrı olmak üzere- öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum süreçlerini ele almıştır. Devam eden bölümde, öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum süreçlerine değinilmiş ve anne-bebek etkileşimi için önemi aktarılmıştır.

Diydik sistemde gözlemlenen öz-tutarlık veya etkileşimsel uyum temel olarak zaman içerisinde davranışın yordanabilirliği anlamına gelmektedir. Etkileşimsel uyum, eşlerden birinin (annenin veya bebeğin) diğer eşe (annenin veya bebeğin) anbean tutarlı bir biçimde gösterdiği uyumlanmadır. Metaforik olarak, ilişkilerdeki, “Ben seni nasıl etkiliyorum” ve “Sen beni nasıl etkiliyorsun” gibi çekirdek beklentilerin oluşumuna işaret etmektedir (Beebe ve ark., 2011). Diğer yandan, anneye ve bebeğe ilişkin öz-tutarlık bir önceki kişi-içi durumun bir sonraki gözlemlenen kişi-içi durumu yordayabilme derecesidir ve bir tür öz-düzenleme süreci olarak düşünülmektedir (Beebe ve ark., 2016; Messinger ve ark., 2012). Bebeğin bir önceki vokal kalitesindeki stresin şimdiki kendine dokunma davranışını yordaması bir tür öz-düzenleme (kendini yatıştırma) örneğidir. Sosyal davranıştaki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, bir sonraki adımda ne olacağına dair belirsizliği azaltmaktadır (Warner, 1992). Bu nedenle, öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, bebek ve anne için ilişkisel dinamiklere ilişkin önemli bir bilgi sağlama aracıdır. Sosyal etkileşimdeki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, bebek ve annenin sosyal beklentilerinin, etkileşimsel yeterliklerinin ortaya çıkması ve bebeğin bilişsel ve sosyal gelişimini desteklemesi açısından merkezi öneme sahiptir (Trevvarthen, 2011; Feldman, 2007). Senkronize olmuş ilişkileri sezebilme açısından bebekler oldukça donanımlıdır. Bebekler, kendi davranışları ve bakım verenin aynalama davranışı arasındaki ilişkiyi, özellikle zamansal eşleşme yoluyla duyumsayabilmektedir (Trevvarthen ve Aitken, 2001). Aynı zamanda, bebekler annenin aynalama davranışında olduğu gibi kendi davranışlarına uyumlanan davranışları niteliksel olarak tanımaya duyarlıdır (Meltzoff, 1990). Özellikle, *dördüncü* ayla birlikte bebekler, senkronize ilişkileri algılamaya, bu ilişkilerin derecesini ayırt etmeye ve bunlara bağlı olarak beklentiler geliştirmeye başlamaktadır (Trevvarthen, 2011; Bigelow, 1998). Erken dönem kendilik bilgisinin oluşumu ve bağlanmanın beşikten mezara süreğenliğini sağlayan içsel çalışan modeller, bebeğin kendi eylemleri ile dış tepkiler arasındaki

senkronizasyonu algılama kapasitesi aracılığıyla gelişmektedir (Beebe, Cohen ve Lachmann, 2016; Bigelow, 1998; Bowlby, 1969). Bunun sonucu olarak, bebek dış olayları ortaya çıkarmadaki kendi payını/yeterliğini keşfetmeye başlamaktadır. Bebeğin kendi eylemleri ile dış olaylar arasındaki senkronizasyonu fark etmesi sonucu, sosyal ya da sosyal olmayan uyarana verilen erken dönem tepkiler kolaylaşmaktadır. Algısal olarak temellenen kendiliğe yönelik bu bilgi, bebeğin izleyen gelişimini desteklemektedir (Bigelow, 1998; Feldman, 2007). Feldman (2007) yürüttüğü çalışmaların bulgularını derlediği kapsamlı makalesinde, diydik sistem (anne-bebek) içerisindeki senkronize bir deneyimin, uzun vadede bebeğin yakınlık kurma kapasitesi, sembol kullanımı, empati ve diğerlerinin niyetlerini okuma yeteneği gibi gelişim süreçlerine temel oluşturduğunu belirtmiştir. Oldukça erken bir yaştan itibaren de ebeveynlerle kurulan sosyal etkileşimdeki bir bozulma, bebek tarafından fark edilebilmektedir. Bu durumun öncü örneklerinden biri, Donuk Yüz Paradigma'sıdır (Tronick, Als, Adamson, Wise ve Brazelton, 1978). Daha güncel meta-analiz çalışmaları, Donuk Yüz Paradigma'sının sosyal etkileşim üzerindeki etkisine ve bebeklerin senkronize ilişki kurma beklentileri bozulduğunda deneyimledikleri stres düzeyine açıkça işaret etmektedir (örneğin, Mesman, van IJzendoorn ve Bakermans-Kranenburg, 2009).

Özetle, diydik sistemler görüşü, etkileşim örüntülerini yalnızca annenin etkin katılımı ile sınırlamayıp anneyi ve bebeği etkileşimin etkin ve ortak katılımcıları olarak kabul etmektedir. Annenin bebeğin davranışına etkileşimsel uyumu, bebek için etkin bir özne olarak kendiliğe yönelik bilgilerin ilk çekirdeklerini sağlamaktadır. Eş zamanlı olarak, bebeğin annenin davranışına etkileşimsel uyumu ise anne için yanıt görme derecesine yönelik bilgi sağlamaktadır (Beebe, Cohen ve ark., 2016; Beebe ve ark., 2012; Beebe ve ark., 2010). Bebeğin öz-tutarlılığı, bebek için öngörülebilir olmayı sağlarken annenin öz-tutarlılığı, bebek için davranışların süreğenliğini sezmeye yönelik bilgi sağlamaktadır. Dolayısıyla, etkileşimi diydik olarak incelemek her iki katılımcının öz-tutarlılık ve etkileşimsel uyum süreçlerini incelemeyi gerekli kılmaktadır. Önemli bir ayrıntı olarak, diydik sistemler görüşü, etkileşimsel uyumun çift-yönlü ancak asimetric bir süreç olduğunu kabul etmektedir (Beebe, 2006; Beebe ve ark., 2016). Açmak gerekirse, annenin etkileşimsel uyum kapasitesi bebeğin etkileşimsel uyum kapasitesinden daha

güçlü olup anne daha esnek bir kapasiteye sahiptir. Bu görüşleri destekler biçimde Bigelow ve Power (2014), birinci aydan itibaren annenin etkileşimsel uyumunun bebeğin etkileşimsel uyumunu boylamsal düzeyde etkilediğini göstermiştir. Ayrıca araştırmacılar, etkileşimin ortak yaratılan bir süreç olmasına karşın annenin asimetrik rolüne dikkat çekmiştir (Bigelow ve Power, 2014). Annenin asimetrik rolüne rağmen, bebek etkileşimden kaçınma, etkileşimi sonlandırma/veto etme veya etkileşimi başlatma kapasitelerine sahiptir. Bu çerçevede, etkileşim anne ve bebek arasında ortak yaratılan bir süreçtir (Beebe, 2006; Beebe ve Lachman, 1994). İzleyen bölümde, diyadik sistemler görüşü bağlamında öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum süreçlerinin ideal modeline değinilmiştir.

1.1.1. Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyumun İdeal Modeli

Bebekler, doğumdan başlayarak yordanabilir olaylara ilişkin beklentilerini koşulluluk (contingency) temelinde oluşturabilmektedir (Beebe ve Lachmann, 1994; Gergely ve Watson, 1999). Her iki eşe ait davranışların düzenlenebilmesi için anne-bebek çiftine özgü eşler arasında paylaşılan ortak kurallar zaman içinde gelişmektedir. Bu kurallar, etkileşimin tanımlayıcı, yordanabilir ve beklendik özelliklerini ifade etmektedir (Beebe ve Lachmann, 1994). Diyadik sistemler görüşüne göre (Jaffe ve ark., 2001; Beebe ve ark., 2016), söz öncesi dönemde çifte ait tanımlayıcı özellikler çerçevesinde biçimlenen aşırı veya yetersiz bir öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum derecesi, sosyal etkileşimde strese işaret etmektedir (örneğin, Kaitz ve Maytal, 2005). Daha önceki çalışmalar, anne-bebek yüz yüze oyun etkileşimindeki çeşitli iletişim kanallarına ait aşırı veya yetersiz öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum derecelerinin, güvensiz bağlanmayı yordadığını; annede görülen postpartum depresyon, kaygı, kendine-dönük eleştirel ve bağımlı kişilik özellikleri tarafından yordandığını göstermiştir (Beebe ve ark., 2007; Beebe ve ark., 2008; Beebe ve ark., 2010; Beebe ve ark., 2011; Jaffe ve ark., 2001).

Anne-bebek etkileşiminde iletişim kanallarına ait öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumun aşırı veya yetersiz olması, çeşitli diyadik ilişki örüntülerini ifade etmektedir. Anne ve bebek arasında artmış düzeydeki etkileşimsel uyum; etkileşimi daha fazla yordanabilir kılma veya öngörülebilir kılma çabası olarak yorumlanırken; azalmış düzeydeki

etkileşimsel uyum; geri çekilme olarak yorumlanmaktadır (Jaffe ve ark., 2001). Artmış ve azalmış etkileşimsel uyum, sırasıyla “tetikte olma durumu (vigilant)” ve “geri çekilme (withdrawal)” metaforlarıyla ifade edilmektedir. Annenin (veya bebeğin) azalmış etkileşimsel uyumu, bebeğin (veya annenin) etkileşimsel özerkliğini sekteye uğratmakta ve davranışlarının diğeri üzerindeki sonuçlarını öngörülemez kılmaktadır (Beebe ve ark., 2011). Her iki senaryoda da, yani gözlemlenen örüntünün tetikte veya geri çekilmiş olduğu durumlarda, etkileşim bir düetten çok iki ayrı solo gibi görünmektedir (Kaitz ve Maytal, 2005). Bunun sonucu olarak, anne ve bebeğin olumlu duygu paylaşımı azalmakta; anne ve bebek aynı anda farklı duygulanım durumlarını paylaşmaktadır. Açmak gerekirse, anne ve bebek arasındaki etkileşimsel uyum süreçlerinde ortaya çıkabilecek çeşitli örüntüler bulunmaktadır (Beebe ve ark., 2008). Karşılıklı artmış senkronizasyon (ortak “yaklaşma” ya da “tetikte olma durumu”), karşılıklı azalmış senkronizasyon (ortak “geri çekilme”), aynı iletişim kanalı içinde zıt senkronizasyon yönelimleri (diydik “yaklaşma-geri çekilme”; ikirciklilik) anne-bebek çifti arasında ideal bir senkronizasyonun bulunmadığı durumlarda gözlenebilir.

Diydik sistemler görüşü çerçevesinde etkileşimsel uyumun yanı sıra etkileşimdeki her bir katılımcıya ait öz-tutarlığın eşit derecede önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu nedenle, öz-tutarlığın aşırı ya da yetersiz düzeylerinin de ele alınması gerekmektedir. Örneğin, bebeğin etkileşim esnasında bakış, duygulanım gibi iletişim kanallarında açığa çıkan kendi davranışsal akışı daha az yordanabilir olduğunda (azalmış öz-tutarlık; destabilization), öncelikle bebeğin kendi bir sonraki adımını sezebilmesi ve kendini uyumlu, tutarlı bir bütün içinde hissetmesi zorlaşacaktır (Beebe ve ark., 2008). Diğer yandan, bebeğin azalmış öz-tutarlık örüntüsü, anne açısından da bebeğinin davranışsal akışını sezmesini ve öngörmesini zorlaştırabilir. Aynı bakış açısı ve yorumlama, azalmış anne öz-tutarlık için de geçerli olmaktadır. Öte yandan, öz-tutarlığın fazla olduğu durum (artmış öz-tutarlık; stabilization), davranışın aşırı derecede durağan oluşunu ve değişmeyen niteliğini ifade etmektedir. Örneğin, yüz yüze etkileşimde önemli bir iletişim kanalı olan bakış ritminde, bebeğin bakış örüntüsü kendi içinde artmış öz-tutarlık gösterdiğinde, annenin yüzüne bakma ya da bakmama örüntüsü/döngüsü hiç değişmeyecektir; bakışlardaki ritim kaybolacaktır. Aynı bakış açısı ve yorumlama, artmış anne öz-tutarlığı için de benimsenmektedir. Çalışmalar, söz

konusu yorumlama ve bakış açısına görgül destek sağlamaktadır. Bulgular, annenin azalmış öz-tutarlık göstermesi ile depresyonu ve öz-eleştirisini arasındaki ilişkiyi gösterirken bebeğin bazı iletişim kanallarında artmış, bazılarında azalmış öz-tutarlık göstermesi on ikinci aydaki düzensiz bağlanma örüntüsünü yordamıştır (Beebe ve ark., 2007; Beebe ve ark., 2008; Beebe ve ark., 2010).

Yukarıda aktarılan kuramsal ve görgül ardaan, anne-bebek etkileşiminde orta düzeydeki öz-tutarlığın ve etkileşimsel uyumun ideal olduğuna işaret etmektedir. Bu bakış açısı başka kuramcılar tarafından da benimsenmektedir. Örneğin, ortak düzenleme modeli (The Mutual Regulation Model, Tronick ve Beeghly, 2011), anne-bebek etkileşim sistemini şu şekilde tanımlamaktadır: anne-bebek arasındaki iletişim sistemi ortak bir biçimde düzenlenmiş anlam üretme sistemidir. Diyadik sistemdeki her bir katılımcı; ilişkisel hedeflerini bir diğerine söz öncesi davranışlardaki örüntülerle iletmektedir. Tipik bir anne-bebek etkileşimi; uyumlu, senkronize durumlardan (anlam, niyet ve duygulanımın karşılıklı paylaşıldığı), uyumlu olmayan durumlara ve sonra yine uyumlu durumlara geçilen bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Tronick ve Beegly, 2011). Diyadik uyumlanma anları, bebeğin olumlu duygusu ve katılımıyla ilişkiliyken uyumlanmanın olmadığı süreçler bebeğin olumsuz duygusuyla ilişkilidir (Tronick, 1989). Ortak düzenleme modeli, senkronizasyonun erken dönem anne-bebek araştırmacıları tarafından benimsenen tanımını eleştirmektedir. Senkronizasyonun erken dönem tanımları şöyle bir bakış açısı sunmaktadır: İdeal etkileşim; düşük düzey kızgınlık, üzüntü/stres, süreğen ortak bakış ve seslendirmeler, büyük gülümsemeler, yüksek düzeyde süreğen olumlu duygulanım bileşenlerini kapsamaktadır (Brazelton, Koslowski ve Main, 1974; Stern, 1985; Trevarthen, 1993). Karşıt olarak, ortak düzenleme modelini benimseyen araştırmacılar ve yüz yüze etkileşimin mikroanalitik çalışmaları, uyum-uyumsuzluk ve onarım anlarının olağan bir anne-bebek etkileşiminin zamansal örüntüsünü oluşturduğunu göstermiştir (Beebe ve ark., 2008; Tronick, 1989; Tronick ve Cohn, 1989). Böyle bir ortak düzenleme ile bebeklik döneminde örtük ilişkisel bilgi edinilmektedir. Yaşamın ilerleyen aşamalarında kurulan ilişkilerdeki kendilik hissi (“Etkin hissediyorum.”, “Başkalarının güvenilir olduğunu hissediyorum.”, “Kırılmaları onarabilirim.”) anne-bebek etkileşimlerindeki bu örüntülerden (uyumlu-uyumsuz-sonra yine uyumlu döngülerin zaman içerisindeki örüntüsü) kaynağını

almaktadır (Tronick, 2003). Sonuç olarak, diydik sistemler görüşü ve ortak düzenleme modelinin anne-bebek arasındaki senkronizasyonu yorumlama biçimleri birbiriyle tutarlıdır. Her iki görüş de, artmış bir senkronizasyonun tipik bir anne-bebek etkileşimini yansıtmadığını savunmaktadır. Daha güncel çalışmalar da, etkileşimde orta düzey bir senkronizasyonun ideal olduğunu desteklemeye devam etmektedir (Granat ve ark., 2017).

1.2. YÜZ YÜZE ETKİLEŞİMDE İLETİŞİM KANALLARI

Bebeğin doğumunun hemen ardından, anneler tipik olarak bazı davranışlarda bulunmaktadır: bebeği beşik pozisyonunda kucağında tutmak, bebeğin yüzüne ve vücuduna bakmak, olumlu duygulanım ifade etmek, bebeksi vokal ifadeler kullanmak ve şefkatli dokunuşlar göstermek gibi. Bu davranışlar toplu halde “postpartum annelik repertuarı” olarak adlandırılmaktadır (Feldman, 2011). Söz konusu davranışların tümü, yüz yüze etkileşimdeki iletişim kanallarını oluşturmaktadır. Yüz yüze etkileşim, hem annenin hem de bebeğin iletişim kanallarındaki becerilerini ortaya koymasını gerektirmektedir (Brazelton ve ark., 1975). Bu yüzden, yüz yüze etkileşim anne-bebek çifti arasındaki iletişimi ve her bir “eş”in sosyal becerilerini gözlemlemenin en iyi yoludur. Brazelton ve arkadaşlarının öncü çalışmaları (1974; 1975), bebeğin iletişim kanallarında uyumlu duygulanım ifadeleri sergileyebildiğini göstermiştir. Yüz yüze iletişim, aynı anda çoklu duygusal sinyaller üretmektedir. Bebekler, duygu ifadelerini kavramak için iletişim kanallarından (görsel, işitsel gibi) gelen bilgiye duyarlıdır (Flom ve Bahrick, 2007). Bebeğin nesneye yönelimi, görme ve tutma yoluyla niteliklerini keşfetmekten insanlara yönelimi duygulanım senkronizasyonunu sağlamaya yöneliktir (Trevvarthen, 2011). Her iki durumda da bebeğin çevreden gelen geribildirim göre kendi davranışını yeniden biçimlendirdiği çıkarsanmaktadır. Sonuç olarak, bebek çok erken bir dönemden itibaren yüz yüze iletişim kanallarının etkin bir öznesidir. Duyarlı anne ise, kendi davranışlarını bebeğin duygu ifadelerindeki döngüye göre düzenleyebilmektedir (Bigelow ve Power, 2014). Annenin bebeğiyle olan etkileşime uyumlanmasının en güzel örneklerinden biri, bebeğin bilgi işleme süreçlerini kolaylaştırmak için kendi davranışlarını bebeksileştirmesidir (Stern, 1974). Annenin veya bakım verenin, bebeğin öznel deneyimini aynalaması, bebeğin kendilik gelişiminin

temel bir basamağı olarak görülmektedir (Winnicot, 1967; Kernberg, 1984; Mitchell, 1993). Bebekler, annenin yüz ifadeleri ve/veya vokal kanallar aracılığıyla yaptığı aynalama sonucunda, fizyolojik olarak yaşanan içsel deneyimin farklı duyguları ifade ettiğini kavramaya başlamaktadır (Fonagy, Target, Gergely, Allen ve Bateman, 2003). Aktarılan kuramsal ve görgül ardalardan hareketle, mevcut çalışmada, yüz yüze etkileşimdeki farklı iletişim kanallarını anne-bebek açısından ayrı ayrı incelemek, annenin genel duyarlılığını değerlendiren çalışmaların bir adım ötesine gidip kendilik oluşumuna yönelik daha kapsamlı ve detaylı bilgi sağlayabilmeyi hedeflemiştir. Aşağıda, yüz yüze etkileşimdeki mikrodüzey iletişim kanalları detaylandırılmıştır.

1.2.1. Dikkat veya Bakış

Anne-bebek yüz yüze iletişiminde, duygulanım sinyallerinin iletildiği kanallardan biri *dikkat* veya *bakıştır* (Beebe ve ark., 2010). “Eş”in yüzüne bakmak bir etkileşimi başlatmanın ilk sinyali olabilir. Bu yüzden de bakış, yüz yüze karşılaşmanın temelidir. Anne-bebek çiftleri “eş”lerinin bakış yönüne hassastır ve 3. ile 4. aylarda görsel sistem ve baş hareketi yetişkininkine yaklaşmıştır (Stern, 1974). Bu becerileriyle bebek, annenin yüzüne bakarak ya da bakmayarak anneyle olan temasını kontrol edebilmektedir. Anneyle bebeğin sosyal bakış örüntüsünü senkronize edebilmesi, sosyal iletişimin çekirdeğini oluşturmaktadır. Çeşitli çalışmalarda, anne-bebek bakış senkronizasyonu bebeğin öz-düzenlemesini (MacLean ve ark., 2014; Feldman ve Eidelman, 2004) ve görsel dikkatini (Harel, Gordon, Geva ve Feldman, 2011) yordamıştır. Öz-tutarlık veya etkileşimsel uyumun ideal modeline paralel olarak annenin (veya bebeğin) bebeğine (annesine) artmış veya azalmış derecede bakış senkronizasyonu göstermesinin, bakış kanalındaki bozulmayı yansıttığı öngörülmektedir (Beebe ve ark., 2010). Örneğin, daha önceki çalışmalarda postpartum depresyon düzeyi yüksek anneler ve bebekleri arasındaki etkileşimde bakış kanalında azalmış bir senkronizasyon gözlenirken (anne-bebek ortak geri çekilme) (Beebe ve ark., 2008), bağımlı kişilik özellikleri yüksek olan annelerin bakış kanalında etkileşimsel uyumu arttırdığı görülmüştür (anne tetikte olma) (Beebe ve ark., 2007). Ayrıca, annenin doğum sonrası dönemde travma sonrası belirtiler göstermesi de bakış örüntüsünde bebeğiyle senkronize olamamasıyla ilişkili bulunmuştur (Ionio ve Blasio,

2014). Dolayısıyla, anneye ilişkin özelliklerin bakış kanalındaki öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu hem anne hem de bebek açısından olumsuz etkileyebileceği anlaşılmaktadır.

1.2.2. Duygulanım (Vokal Kalite ve Yüz İfadeleri)

Yüz yüze etkileşimde duygusal sinyallerin iletildiği ikinci kanal, *duygulanım* veya *duygu ifadeleridir* (Beebe ve ark., 2010). Duygulanım, vokal kalite ve yüz ifadeleri olmak üzere iki şekilde iletilmektedir. Bebeğin yüz ifadelerini gösterebilme becerisi, dördüncü ayla birlikte oldukça gelişmiştir ve erken dönem etkileşimlerin merkezinde yer almaktadır (Stern, 1985; Tronick, 1989; Weinberg ve Tronick, 1994). Bebeklerin duygu ifadelerini ayırt edebilme becerisinin, çoklu kanallar ile ifade edilen duygulanım keşfi için dördüncü aydan başlayarak geliştiği; bunu beşinci ayda, sese ilişkin duygulanım keşfinin takip ettiği; yedinci ayda ise, özgül olarak yüze ilişkin duygulanımın bebekler tarafından ayırt edilebildiği gözlenmiştir (Flom ve Bahrick, 2007). Etkileşim çalışmaları, yüz ifadeleri ve vokal kaliteye ilişkin duygulanımda ve vokal ritimde anne ve bebek çiftlerinin senkronize olabildiklerini göstermiştir (Feldman, 2006; Jaffe ve ark., 2001; Bigelow, 1998; Bigelow ve Power, 2014). Çeşitli çalışmalar, anneye ilişkin risk faktörleri ile duygulanım senkronizasyonu arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Postpartum depresyonun, anne yüz duygulanımı öz-tutarlılığı azaltırken bebeğin vokal ve yüz duygulanımına senkronize olan anne yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu arttırdığı görülmüştür (Beebe ve ark., 2008). Ayrıca, annenin bağımlı kişilik özelliklerinin bebek yüz duygulanımı öz-tutarlılığı azaltırken anne-bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu attırdığı bulgulanmıştır (Beebe ve ark., 2007). Diğer bir çalışmada, dördüncü ay anne kaygı düzeyinin bebek yüz duygulanımına senkronize olan anne yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu azaltırken bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu arttırdığı ve bebeğin vokal duygulanımına senkronize olan anne yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu ve bebek vokal duygulanım öz-tutarlılığı azalttığı görülmüştür (Beebe ve ark., 2011). Sonuç olarak, anne-bebek çiftinin yüz duygulanımı kanalındaki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum örüntülerinin çeşitli değişkenlerden etkilendiği anlaşılmaktadır.

1.2.3. Dokunma

Yüz yüze etkileşimin veya iletişimin önemli bir parçası olan diğer bir iletişim kanalı, *dokunma*dır. Dokunma, ebeveynliğin ifade edildiği temel iletişim kanallarından biridir ve bireyin, gelecek bağlanma ilişkilerine sevgi ve bakım sağlayabilme kapasitesinin temelinde yer almaktadır (Feldman, 2011). Nörobiyoloji alanında hayvanlar üzerinde yürütülen çalışmalar, strese dayanıklılığın ve nihai olarak olumsuz yaşam deneyimlerini düzenleme becerisinin, erken dönemde sağlanan fiziksel temasla ilişkili olabileceğine işaret etmektedir (Feldman, 2011; Meaney, 2001). Anne-bebek katılımcıları ile yürütülen çalışmalarda, annenin dokunarak sağladığı fiziksel temasın bebeğin beyinde yer alan oksitosin ve glukokortikoid gibi sistemleri biçimlendirdiği gözlenmiştir (Szyf, McGowan ve Meaney, 2008). Bu sistemlerin, bebeklerin yaşam boyu bağ kurma, stres yönetme ve yakın ilişkilere stresi azaltmak için başvurma gibi kapasiteleri desteklediği düşünüldüğünde etkileşimdeki dokunma örüntülerini incelemek oldukça önemlidir (Cirulli ve ark., 2009; Champagne ve Meaney, 2001). Ancak, anne-bebek etkileşim çalışmalarında dokunma az çalışılmış bir iletişim kanalıdır (Granat ve ark., 2017; Moreno, Posada ve Goldyn, 2006). Örneğin, annenin dokunma davranışı ve bebeğin vokal duyulanımdaki stresinin azalması arasındaki ilişki gösterilmiştir (Van Egeren, Barratt ve Roach, 2001). Dolayısıyla, anne dokunma, aynı zamanda yüz yüze etkileşimdeki diğer iletişim kanallarına göre biçimlenebilen bir iletişim kanalıdır. Diğer etkileşim kanalları ile karşılıklı olarak etkileşim halinde olduğu için dokunma yüz yüze etkileşimin bir parçası haline gelmiştir (Feldman, 2007). Feldman (2011), çalışmalarını yürüttüğü tüm örneklemelerde (yeni doğanlar, bebekler, çocuklar, ergenler gibi), annede görülen depresif belirtilerin gelişimsel döneme özgü biçimde anne dokunma kanalını olumsuz olarak etkilediğini aktarmıştır. Dördüncü ay mikroanaliz çalışmaları da, postpartum anne depresyonundaki ve kendine-dönük eleştirel kişilik yapısındaki artışın, anne dokunma kanalındaki öz-tutarlılık düşüşüyle ilişkili olduğunu göstermiştir (Beebe ve ark., 2007; Beebe ve ark., 2008). Özetle, anne-bebek yüz yüze etkileşimlerdeki annenin dokunma örüntüsündeki niteliğin, annenin psikolojik sağlığı ve kişilik örüntülerinden etkilenmeye açık olduğu görgül çalışmalar tarafından desteklenmiştir.

Anne ve bebek çifti arasındaki yüz yüze iletişim yukarıda aktarılan kanallar aracılığıyla çoklu duygusal sinyaller üretebilmektedir. Bu sinyaller, zamansal olarak birbiriyle ilişkilidir ve ideal koşullar altında tutarlı bilgi sağlamaktadır. Ancak, ideal olmayan koşullarda ise farklı kanallar birbirleriyle çelişen sinyaller üretebilmektedir (örneğin, Beebe ve ark., 2010). Aynı zamanda yaşamın ilk yılındaki bebeklerin birbirleriyle çelişen duygusal sinyalleri algılayabildiği ve bunları ifade edebildiği çeşitli çalışmalarda gösterilmiştir (örneğin, Flom ve Pick, 2012). Buradan hareketle, anne-bebek arasındaki yüz yüze etkileşimi tek tek iletişim kanalları bağlamında ele almak önemlidir. Örneğin, postpartum depresyonu yüksek olan anneler ve bebeklerinin etkileşimlerinde bakış kanalında düşük bir senkronizasyon gözleniyorken duygulanım kanalında (yüz duygulanımı ve vokal kalite) artmış bir senkronizasyon gözlenmiştir (Beebe ve ark., 2008). Bu nedenle, etkileşim esnasında iletişim kanallarının tek tek incelenmesi, iletişim kanallarındaki uyumsuzluğu göstermek için değerli bir kaynaktır.

Mevcut çalışma kapsamında, bakış, yüz duygulanımı ve vokal duygulanım, dokunma gibi iletişim kanallarının ayrı ayrı incelenmesi aracılığıyla etkileşimin hem genel örüntüsü hem de iletişim kanallarıyla gönderilen sinyaller arasındaki uyumsuzluklar video mikroanaliz yöntemiyle incelenerek ele alınmıştır.

1.3. SOSYAL BİR MİKROSKOP OLARAK VIDEO MİKROANALİZ

Video mikroanaliz, sosyal bir mikroskop gibi işlemektedir (Beebe, 1982). Bu yöntem aracılığıyla anne-bebek arasındaki saniyeden daha kısa bir anda gerçekleşen etkileşimler değerlendirilmektedir. Video mikroanaliz ile birlikte algısal alanımızın dışında kalan etkileşimlere ve çıplak gözle görülemeyecek etkileşimlere ışık tutmak mümkün olmaktadır. Anne-bebek çiftinin yüz yüze iletişimine yönelik mikroanaliz çalışmaları, 1970’lerde Stern tarafından başlatılmıştır. Stern (1974), anne bebek yüz yüze etkileşim çalışmasının çerçevesini nesne ilişkileri ve bağlanma kuramlarını kapsayacak biçimde genişletmiştir. Stern, etkileşim içindeki anne-bebek çiftinin yaşadığı olayların anlık kesitler halinde derinlemesine çözümlenmesinin nesne ilişkileri ya da bağlanmanın doğasına ilişkin bilgilerimizi önemli ölçüde artırıp değiştirebileceğini savunmuştur.

Erken dönemde, anne-bebek etkileşiminin video mikroanaliziyle elde edilen bilgiler, çiftin ilişki dinamiklerinin yanısıra bebeğin bağlanma organizasyonunu besleyen içsel çalışan modellere ilişkin çıkarımlar yapılmasını ve öngörü oluşturulmasını sağlamaktadır (Beebe ve Steele, 2013).

Video mikroanaliz çalışmalarına, sosyal etkileşim ve oyunun dahil edilmesi bebeğin sosyal olarak yetkin olduğunu destekleyen erken dönem görgül çalışmalarla temellenmiştir (Stern, 1985; Tronick, 1989; Weinberg ve Tronick, 1994). Bebeğin sosyal etkileşimi başlatmak için doğuştan sahip olduğu varsayılan davranış örüntüleri, yeni doğanın bakım verenleriyle ilişkisel bir deneyimi başlatmasını sağlamaktadır (Beebe, 2014). Sonuç olarak, böyle bir bakış açısı doğrultusunda yetkin bebek kavramının 1960’larda baskın olmasıyla birlikte 1970’lerdeki mikroanaliz çalışmaları hız kazanmıştır. Diğer yandan, Bell (1968)’in çocuğun ebeveyn üzerindeki etkisini vurgulayan görüşleri çocuk gelişim araştırmalarına “çift yönlü model”in hakim olmasını kolaylaştırmıştır. Bell (1968), çift yönlü model içerisinde yalnızca ebeveynlerin değil çocukların da ebeveynler üzerindeki etkilerinin altını çizmiştir. 1970 ile 1980’ler arasındaki dönem ise, çift yönlü ortak düzenleme modelinin doğru olup olmadığına ilişkin tartışmalarla geçmiştir. Alanyazındaki bu tartışma, Cohn ve Tronick (1988)’in zaman serileri analizini kullanarak anne-bebek arasındaki çift yönlü ilişkiyi görgül olarak gösterdikleri çalışmaları ile çözülmüştür. Anne-bebek çifti arasındaki çift yönlü etkileşimin gösterilmesi anlamında anılan çalışmayı ayırt edici yapan, zaman serileri analizi kullanılarak “ben seni nasıl etkiliyorum” ve “sen beni nasıl etkiliyorsun”a yönelik beklentilerin görgül olarak gösterilmiş olmasıdır (Beebe, 2014). Anne-bebek çifti arasındaki çift yönlü ilişkiye yönelik görgül bulguların elde edilmeye başlanmasıyla mikroanaliz çalışmaları etkileşimin önemini göstermek için yalnızca gerilim anlarını değil, sosyal etkileşimi ve oyunu da kapsayacak biçimde genişletilmiştir (Beebe, 2014). Bu ardalın ışığında, mikroanaliz çalışmaları anne-bebek yüz yüze oyun etkileşimlerinin doğası ve gelişim üzerindeki etkileri çerçevesinde anne-bebek araştırmalarında kullanılan bir yöntem olmuş ve mevcut çalışmanın yöntemsel özelliklerini belirlemiştir.

Video mikroanaliz, özel bir teknik donanıma ihtiyaç duymaktadır. Biri bebeğe, diğeri anneye odaklanmış olan iki ayrı kameradan elde edilen senkronize etkileşim (görüntüler), Tronick ve Weinberg (1990)'in zamanlama kuralları kullanılarak 1 saniyelik zaman diliminde kodlanmaktadır. Mikroanaliz alanyazınına göre, video kayda alınmış anne-bebek yüz yüze oyun etkileşiminin kesintiye uğramamış ilk 2.5 dakikası kodlanmaktadır (Ambady ve Rosenthal, 1992). Mevcut çalışma kapsamında, dördüncü aydaki anne-bebek yüz yüze oyun etkileşimleri mikroanalize uygun bir biçimde video kayda alınmış ve mikroanaliz kodlama sistemi çerçevesinde saniye saniye kodlanmıştır.

1.4. ERKEN DÖNEM ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMLERİNDEN GÜVENLİ BAĞLANMAYA: VIDEO MİKROANALİZ BAKIŞ AÇISI

Anne-bebek arasındaki bağlanma ilişkisinin öncülleri, ilk kez Ainsworth ve arkadaşları tarafından araştırılmıştır (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978). Yoğun gözleme dayalı öncü çalışmada, yüksek düzeydeki anne duyarlılığının ideal annelik davranışını yansıttığı keşfedilmiştir. Ainsworth ve arkadaşlarına göre (1978) anne duyarlılığı, senkronize ve karşılıklı olarak doyurucu anne-bebek etkileşimlerini beslemektedir. Öte yandan, anne duyarsızlığı ise karşılıklı şekilde tatmin edici olmayan anne-bebek etkileşimi yoluyla güvensiz bağlanma organizasyonuna yol açmaktadır. Ancak, Ainsworth ve arkadaşlarının elde ettiği güçlü ilişkiler daha sonraları anne duyarlılığının genel bir boyut olarak değerlendirildiği görgül çalışmalarla elde edilememiştir. Metaanaliz çalışmaları, genel bir boyut olarak değerlendirilen anne duyarlılığının güvenli bağlanmayı yordamada önemli ama bağlanma organizasyonunu yeterince açıklayamayan bir değişken olduğunu göstermiştir (De Wolff ve Van IJzendoorn, 1997; Verhage ve ark., 2016). Dolayısıyla, metaanaliz sonuçları, artan anne duyarlılığının bebeğin güvenli bağlanma düzeyini koşulsuz bir biçimde arttıracığı varsayımını tam olarak doğrulamamıştır.

Bazı araştırmacılar, bebeğin güvenli bağlanma organizasyonunun yalnızca anne duyarlılığı ile açıklanamamasını, anne-bebek ilişkisinde bebeğin katkısının incelenmemiş olmasına bağlamaktadır (Hane, Feldstein ve Dernetz, 2003). Oysaki, sağlıklı gelişim bebeğin mizacı ve çevre arasındaki iyi uyuma bağlıdır (Thomas ve

Chess, 1977). Örneğin, bazı kolay bebekler daha az bir uyarılmaya ihtiyaç duyarken daha zor bebekler annenin etkileşimde daha fazla katılımcı olmasına ihtiyaç duymaktadır (Hane ve ark., 2003). Dolayısıyla, bir bebeğe yönelik olarak duyarlı kabul edilebilecek davranış, başka bir bebek için girici bir anne davranışı olabilmektedir. Bu nedenle, anne-bebek çifti arasındaki etkileşim esnasında bebeğe yanıt verme niteliğindeki senkronize bir davranışın duyarlı olarak nitelendirilebilmesi için bebeğin etkileşimdeki rolünü değerlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır (Hane ve ark., 2003).

Aşağıdaki kısımda gözden geçirilecek davranışsal ve vokal senkronizasyon çalışmaları, ebeveyn ve çocuk arasındaki ideal uyumun orta düzeyde senkronizasyon durumunda gözlemlendiğine ve etkileşimde bebeğin de etkin bir katılımcı olarak rolüne işaret etmektedir. Örneğin, Belsky ve arkadaşlarının davranışsal senkronizasyon çalışmalarında bağlanma ve kişilerarası zamanlama arasında eğrisel (curvilinear) bir ilişki bulunmuştur. On ikinci ayda güvenli bağlanmaya sahip bebeklerin üçüncü ve dokuzuncu ayda iyi zamanlanmış, karşılıklı etkileşimde bulunduğu gözlenirken güvensiz çiftlerin tepkisiz ya da girici anne davranışları ile tanımlandığı görülmüştür (Isabella ve Belsky, 1991). Braungart-Rieker, Garwood, Powers ve Wang (2001), dört aylık bebeklerde serbest oyun süresince annenin duyarlılığını, donuk yüz epizodu boyunca da bebeğin yüz/vokal ifadelerini ve öz-düzenlemesini incelemiştir. Bulgulara göre, dördüncü ayda mikro düzeyde gözlemlenen anne duyarlılığı onikinci ayda güvenli bağlanmayı yordamıştır. Ek olarak, aynı çalışmada, on ikinci ayda kaçınıcı bağlanma organizasyona sahip olacak bebekler dördüncü ayda donuk yüz epizodunda daha fazla öz-düzenleme; kaygılı/dirençli bağlanma organizasyonuna sahip olacak bebekler daha az öz-düzenleme; güvenli bağlanma organizasyonuna sahip olacak bebekler ise ideal düzeyde öz-düzenleme göstermiştir. Jaffe ve arkadaşlarının çalışmasında (2001) ise, “eş”in vokal sıra-alma ritmine orta düzeyde bir etkileşimsel uyum gösterme, güvenli bağlanma organizasyonunu yordamıştır. Etkileşimsel uyumun daha çok ya da daha az olması ise sırasıyla dirençli ve kaçınıcı bağlanma organizasyonunu yordamıştır. Aynı çalışmada, duyarlı yabancı ile bebek arasındaki vokal senkronizasyon on ikinci aydaki bağlanma örüntüsü için de belirleyici olmuştur. Koulomzin ve arkadaşları (2002), video mikroanaliz çalışmalarında, on ikinci ayda kaçınıcı özellikler gösterecek bebeklerin dördüncü ayda bakış kanalında anneye odaklanamama, anneden daha fazla yönelimsel

uzaklaşma ve daha fazla kendini rahatlatma davranışı gösterdiklerini bulmuştur. Bu bulgular, on ikinci ayda kaçınıcı bağlanma sınıfında yer alacak bebekler için daha erken dönem etkileşimlerdeki örüntülerin belirleyici olduğunu desteklemektedir. Bir diğer bulguda ise, dördüncü ayda gözlemlenen yüz yüze iletişimdeki etkileşimler, on ikinci aydaki bağlanma organizasyonu için annenin depresyon ve kaygısının ötesinde bir belirleyici olmuştur (Beebe ve ark., 2003). Daha yakın dönemde yürütülen bir çalışmada ise, düzensiz (disorganized) bağlanmanın kökenleri, anne-bebek yüz yüze etkileşiminde şu örüntülerle gözlemlenmiştir (Beebe ve ark., 2010):

- bebek duygulanımda artmış stres ve bebeğin farklı iletişim kanallarında birbiriyle uyum içinde olmayan duygulanım ifadeleri sergilemesi,
- bebeğin stresine annenin uyumsuz bir duygulanımla yanıt vermesi,
- anne-bebeğin bakış kanalında uyumsuz senkronizasyon göstermesi, bakış ve konumsal yönelim kanallarında annenin uyumsuzluğu (anne bakış bebeğin yüzünde değilken konumsal olarak bebeğe yönelmesi gibi),
- anne yüz duygulanım ifadelerinde artmış öz-tutarlık (yüz ifadelerindeki çeşitliliğin azalmış olması, yüz ifadelerinin artmış bir şekilde durağan olması),
- bebeğin öz-yordanabilirliğinin veya öz-tutarlılığının azalmış olması (bebeğin davranışlarının süregelen bir bütün oluşturamaması),
- anne-bebek çifti arasında dokunma kanalında senkronizasyon bulunmaması (Beebe ve ark., 2010).

Söz konusu çalışmada, on ikinci ayda düzensiz bağlanma özellikleri gösterecek bebeklerin anneleri, dördüncü aydaki etkileşimler esnasında özellikle bebeğin stresli anlarında azalmış senkronizasyon ve duygulanımda uyumsuzluk göstermiştir. Bu durum, bebeğin stresine annenin geri çekilme tepkisi olarak yorumlanmış olup bebeğin etkileşimdeki özerklik hissine ve duygusal bütünlüğüne zarar verebileceği aktarılmıştır. Bu bağlamda, dördüncü aydaki etkileşimlerde anne tarafından hissedilememe ve

aynalanmama, bebek ve annenin duygusal organizasyonundaki bozulma gelişmekte olan içsel çalışan modellerin doğasını temsil etmektedir (Beebe ve ark., 2012).

Özetle, yaşamın oldukça erken dönemlerindeki anne-bebek etkileşimlerinin bağlanma ilişkisi açısından yordayıcı olduğu görgül bulgular tarafından gösterilmiştir. Ancak, güvensiz bağlanmanın kökenlerine ilişkin artan bir anlayış söz konusu olsa da yaşamın ilk yılı içerisinde anne davranışı dışındaki faktörleri de kapsayıcı şekilde bağlanmayı yordayıcı mekanizmalara ilişkin detaylı çalışmaların artmasına ihtiyaç vardır (Örn., Madigan ve ark., 2006). Erken dönem etkileşimlerin incelenmesi, hem sosyal gelişim mekanizmaları hem de gelişimsel olarak risk altında olan anne-bebek çiftlerine yönelik müdahaleler için çıkarımlar sağlayacaktır. Diğer taraftan, klasik bağlanma kuramında ağırlıklı anne duyarlılığına odaklanılırken anne-bebek çiftine yönelik diydik sistem görüşü içerisinde yürütülen erken dönem anne-bebek etkileşim çalışmalarında çift analizin temel bir birimi olmaktadır ve etkileşimsel süreçler bağlanma alanındaki atipik gelişim hakkında oldukça detaylı öngörü sağlamaktadır. Dolayısıyla, anne-bebek yüz yüze etkileşim anlarında bakış, duygulanım ve dokunma kanallarının mikroanalitik değerlendirilmesiyle gelişmekte olan bağlanma ilişkisinin çekirdeklerine yönelik detaylı bir bakış elde edilebilecektir (Beebe ve ark., 2010; Beebe, Cohen ve ark., 2016).

Söz konusu ardaan ışığında, bağlanma ilişkisinin niteliğine göre şekillenen içsel çalışan modellerin yapı taşlarını, dördüncü ayla birlikte bebeklik dönemindeki örtük beklentilerin oluşturduğu düşünülmektedir (Beebe ve ark., 2010; Stern, 1985). Dördüncü aydaki yüz yüze etkileşimlerin mikroanalizi, bebeklerin ebeveynleriyle olan etkileşimleri yoluyla geliştirmekte oldukları kişilerarası bekledikleri detaylı bir şekilde göstermeye yardım etmektedir (Beebe ve Steele, 2013). Daha açık bir biçimde ifade etmek gerekirse, dördüncü ayda gözlemlenebilecek kendiliğe ve etkileşimsel örüntülere yönelik örtük beklentiler, yakın ilişki kurma ve güvenli bağlanma örüntülerini yapılandıran süreçleri tanımlamanın yollarını sağlamaktadır.

Daha önce değinildiği gibi, bakım verenler bebeğe sezgisel olarak senkronize bir biçimde tepki vermektedir. Ancak, annenin psikolojik işlevselliği veya geçmişten getirdiği ilişkisel beklentilerini temellendiren bağlanma örüntülerinin anne-bebek

etkileşimini ve dolayısıyla senkronizasyonu etkileyebileceği düşünülmektedir. Etkileşim, anne-bebek tarafından ortak olarak inşa edildiği için, bebeğin mizacının da dördüncü aydaki etkileşimlerle ilişkili olabileceği öngörülmektedir (Margolis, Lee, Peterson ve Beebe, 2019). Buna göre devam eden bölümde, annenin depresif ve kaygı belirti düzeyi, bağlanma örüntüleri ve bebek mizaç boyutlarıyla anne-bebek etkileşimi arasındaki ilişkiye ışık tutabilecek alanyazın taraması aktarılmıştır.

1.5. ANNE DEPRESYONU VE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Anne depresyonu (doğumdan sonraki 12 ay boyunca), doğrudan anneleri ve dolaylı olarak bebekleri etkileyebilecek çeşitli depresif durumları kapsamaktadır. Bu depresif durumlar; doğum öncesi depresyon, doğum sonrası depresyon ve doğum sonrası psikozu içerebilmektedir (Shidhaye ve Giri, 2014). Yürütülen bir çalışmada, her 10 çocuktan 1'inin annesinin depresyonda olduğu belirtilmiştir (Ertel, Rich-Edwards ve Koenen, 2011). Bu alanda yürütülen çalışmaların büyük bir kısmı, bebeklik dönemine odaklanmaktadır. Bebeklik dönemine olan yoğun ilginin nedenleri arasında, özellikle postpartum dönemindeki annelerde depresyonun oldukça yaygın olması, postpartum depresyonun bakım verme niteliği üzerinde olumsuz etkiler yaratması ve anne-bebek bağlanmasını olumsuz biçimde etkilemesi sayılabilir (Beeghly ve ark., 2017). Anne depresyonunun bakım verme davranışları ve anne-bebek etkileşimleri üzerindeki olumsuz yansımaları, nörobiyoloji alanında elde edilen bulgularla tartışılmaya çalışılmıştır. Feldman, Weller, Zagoory-Sharon ve Levine (2007) yüksek düzeyde depresif belirtilere sahip annelerin, gebeliğin ilk üç ayında ve postpartum döneminde, oksitosin (bakım verme davranışlarını kolaylaştıran hormon) düzeylerinin düşük olduğunu tespit etmiştir. Bu bulgu, postpartum depresyonun annelik davranışlarını ifade etmeye yarayan biyolojik sistemleri bozabileceği biçiminde yorumlanmıştır. Postpartum depresyonun ve beraberinde ortaya çıkabilecek anne-bebek etkileşimlerindeki bozulmaların, bebeğin gelişimi üzerindeki uzun erimli etkileri görgül olarak gösterilebilmiştir (Barry ve ark., 2015; Feldman ve Eidelman 2009; Lyons-Ruth, 2008; Martins ve Gaffan, 2000). Bu çalışmalar; bebeklik dönemindeki düzensiz bağlanma organizasyonu, orta çocukluk dönemine uzanan bilişsel-sosyal-duygusal gelişimde

gerileme ve yetişkinlikte süregiden patolojik stres tepkisi gibi olumsuz sonuçlara dikkat çekmiştir. Aşağıda, depresyonda olan veya depresif belirti düzeyi yüksek olan anneler ve bebekleri arasındaki etkileşimlerde ne tür bozulmalar görülebileceği görgül çalışmalar ışığında açıklanmıştır.

Etkileşimlerin genel anne duyarlılığı bağlamında değerlendirildiği erken dönem bir çalışmada, depresyondaki annelerin bebeklerine daha az duyarlı bir şekilde uyumlanabildiği belirtilmiştir (Murray, Fiori-Cowley, Hooper ve Cooper, 1996). İzleyen metaanaliz çalışması, postpartum depresyonu olan annelerin bebekleriyle kurdukları etkileşimlerde; huzursuz ve düşmancıl tarz, etkileşime daha az katılma, daha az duygu ve sıcaklık gösterme ve daha az oyuncu davranış sergileme ön plana çıkmıştır (Lovejoy, Graczyk, O'Hare ve Neuman, 2000). Benzer çalışmalarda, etkileşimler esnasında depresif annelerin daha az seslendirmede bulunduğu, daha az görsel iletişim kurduğu ve daha az gülümsediği ve oyuncu/taklidi davranışları daha az sergilediği görülmüştür (Righetti-Veltima, Conne-Perreard, Bousquet ve Manzano, 2002; Field, 2010). Ayrıca, depresyondaki anneler daha olumsuz bir dokunma örüntüsüyle (sertçe çekme ve gıdıklama gibi) birlikte bebeğe karşı daha girici bir tarz sergilemiştir (Malphurs, Raag, Field, Pickens ve Pelaez-Nogueras, 1996). Bu çalışmalar, depresyondaki annelerin dokunma kanalını bebekleri için yatıştırıcı bir etkileşim yolu olarak kullanamadıklarını göstermektedir. Bu bulguları destekleyen diğer çalışmalar, annesi depresyonda olan bebeklerin etkileşim esnasında kendilerine daha çok dokunarak zaman geçirdiklerini göstermiş ve bu örüntünün anneden olumlu dokunuş alamamanın telafisi olabileceği aktarılmıştır (Herrera, Reissland ve Shepherd, 2004; Hentel, Beebe ve Jaffe, 2000). Sözel olmayan davranışlar dışında, altıncı haftadaki postpartum depresyon riskinin, dördüncü ayda yüz yüze etkileşimlerde annenin bebeğe yönelik mentalizasyon becerisindeki kısıtlılıkları da doğurduğu görülmüştür (Bigelow ve ark., 2018).

Alanyazında, anne depresyonu ve etkileşim arasındaki ilişkiyi mikrodüzeyde zamansal parametreler bağlamında inceleyen çalışmalar da yaygındır. Örneğin, erken dönem bir çalışmada, depresyonda olan annelerin bebeklerin seslendirmelerine gösterdikleri vokal tepkilerin zamanlamasında farklılaşmalar bulunmuştur (Zlochower ve Cohn, 1996).

Depresyonda olan annelerin sıra-alma süresindeki beklemler daha uzun olmakla birlikte daha az yordanabilirdir. Buradan hareketle, depresyonun anneler ve bebekleri arasındaki etkileşimde senkronizasyonu azaltmada bir rolü olabileceği, annenin vokal ve sözel olmayan davranışını bebeğin seslendirmelerine senkronize etme becerisini etkileyebileceği belirtilmiştir (Zlochower ve Cohn, 1996). Beebe ve arkadaşlarının çalışmasında (2008), postpartum depresyon düzeyi yüksek anne ve bebeklerin etkileşimlerinde, bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumda azalma, anne bakış etkileşimsel uyumda azalma, anne yüz duygulanımı öz-tutarlıkta azalma ve bebeğin yüz duygulanımına senkronize olan anne yüz duygulanımı etkileşimsel uyumda azalma ve ek olarak, anne dokunma öz-tutarlıkta azalma gözlemlenmiştir. Güncel bir mikroanaliz çalışması, depresif annelerin etkileşimler esnasında bebek olumlu duygulanım-anne olumsuz duygulanım (diydik olumsuz uyumlanma) eşleşmesinde daha yaygın bir örüntü gösterdiğini ve annelerin daha olumsuz bir tarz sergilediğine dikkat çekmiştir (Crugnola ve ark., 2016). Bu etkileşim örüntüsü, anne ve bebek arasında senkroniyi ifade eden ortak-düzenleyici diyalogun erken dönem anne depresyonu durumunda kurulamadığını ifade etmektedir. Dokuz aylık bebekler ve depresyon tanısı almış annelerle yürütülen bir çalışmada, postpartum depresyon ile etkileşimlerdeki mikrodüzye örüntüler arasındaki ilişkinin belirgin olduğu, depresyonda olan annelerin bebeklerine sık ancak kısa biçimde baktığı ve böylelikle sosyal bakış şansını azalttığı, annenin katılımcı olduğu bağlamın bebeğin duygu düzenlemesi için daha az ayırıştırıcı olduğu anlaşılmıştır (Granat ve ark., 2017).

Anne depresyonu, etkileşimler esnasında yalnızca annenin davranışını değil bebeğin davranışlarını da etkilemektedir (Paris, Bolton ve Weinberg, 2009; Tronick ve Reck, 2009). Depresyondaki annelerin bebekleri, daha az olumlu ve daha fazla olumsuz duygulanım gösterme eğiliminde olmuştur. Dolayısıyla, annenin depresyonu ve bebeğin davranışları arasındaki etkinin karşılıklı olabileceği anlaşılmaktadır. Son dönem bir metaanaliz bulgusu ise, donuk yüz epizodunda, depresyonda olan annelerin bebeklerinin anlamlı düzeyde daha fazla olumlu duygulanım gösterdiğine işaret etmiştir (Graham, Blissett, Antoniou, Zeegers ve McCleery, 2018). Söz konusu bulgu, tipik bir bebek için stresli olabilecek donuk yüz paradigmasının, anneleri depresyonda olan bebeklerde annenin düzenleyici rolündeki bozulmalar nedeniyle olumlu duygulanımı arttırarak bir

tür öz-düzenleme işlevini harekete geçirmiş olabileceği biçiminde yorumlanmıştır. Kapsamlı bir derleme çalışmasında, depresyonda olan anneler ve bebekleri arasındaki etkileşim bozulmalarının (anne duyarlılığında azalma ve bebeğin atipik etkileşim örüntüleri gibi) farklı kültürler ve sosyoekonomik gruplar için benzer olduğu görülmüştür (Field, 2010).

İlgili alanyazın toplu olarak değerlendirildiğinde, anne depresyonunun anne-bebek etkileşimi üzerinde bozucu etkileri olabileceği varsayımı desteklenmektedir. Ayrıca, postpartum dönemindeki depresif belirtilerin özellikle altıncı hafta ve dördüncü ay arasında azalmaya eğilim gösterdiği, ancak ikinci aydan itibaren annenin yüksek depresif belirti düzeyinin postpartum ötesinde yüksekliğini sürdürdüğü ve böylelikle çocuğun bağlanma güvenliğini yordayıcı olduğu bilinmektedir (Beeghly ve ark., 2017). Buradan hareketle, mevcut çalışma postpartum (4. ile 6. haftalar arasında) ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile anne-bebek yüz yüze etkileşimlerde gözlemlenebilecek örüntülerin doğasını incelemeyi amaçlamıştır.

1.6. ANNE KAYGISI VE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Annede görülen postpartum kaygı bozukluğu oranları, depresif bozukluğa kıyasla daha yüksek olmasına rağmen oldukça sınırlı sayıda çalışma tarafından incelenmiş bir olgudur (Reck ve ark., 2008). Dolayısıyla, postpartum depresyondan farklı bir olgu olarak postpartum kaygının yüz yüze etkileşimler üzerindeki etkisine odaklanan çalışmalar kısıtlı sayıdadır (Field, 2010; Field, 2018). Oysaki bulgular, kaygılı annelerin etkileşimlerde daha kontrolcü olduğunu (Stein ve ark., 2012), bebek ve yabancının etkileşimine daha fazla korkulu tepkiler verdiğini (Murray, de Rosnay ve ark., 2008), daha az olumlu duygu gösterdiğini (Nicol-Harper, Harvey ve Stein, 2007; Stein ve ark., 2012) ve daha girici (Feldman, Greenbaum, Mayes ve Erlich, 1997) olduğunu göstermiştir. Ek olarak, kaygılı annelerin bebeklerini daha az takip edebildiği (Stein ve ark., 2012) ya da bebeklerine yönelik duyarlıklarının daha düşük olduğu görülmüştür (Nicol-Harper ve ark., 2007; Stein ve ark., 2012). Diğer yandan, üçüncü ve dokuzuncu aylar arasında annenin kaygı belirtilerinde görülen azalma, anne duyarlılığındaki artışı ve

gircilikteki azalmayı yordamıştır (Feldman ve ark., 1997). Bu bulgular, anne kaygısının zaman içinde dalgalandığını ve bu dalgalanmanın anne-bebek etkileşimi üzerinde doğrudan etkisi olduğunu göstermektedir. Öte yandan, kontrol grubundaki annelerle kıyaslandığında kaygılı annelerin etkileşime yaklaşımları olumsuz değildir. Yeterince seslendirme ve olumlu duygu ifadeleri gibi bebekle iletişimi kolaylaştırıcı davranışlar göstermişlerdir (Kaitz ve ark., 2010). Ancak, bu davranışlar bebeğin durumuna ve gönderdiği sinyallere sıklıkla uyumlu olmayıp abartılı olmuştur. Bu doğrultuda kaygılı anne ve bebeği arasındaki tipik bir etkileşimde anne, bebeğinin sosyal olarak tepki verebilecek bir durumda olup olmadığına, bebeğin bakışını kaçırıp kaçırmadığına ya da yorgunluk sinyalleri gösterip göstermediğine bakmaksızın yüksek tizde şarkı söyleme seslendirmelerini etkileşimin büyük bir kısmında göstermiştir. Özetle, anne-bebek uyumu açısından, kaygılı anneler ve bebekleri arasında düşük düzeyde diyadik harmoni olduğu görülmüştür (Biringen, 1990). Field ve arkadaşları (2005)’nın bulgularına göre ise, depresyon ve kaygı belirtilerini bir arada gösteren anneler, etkileşimler esnasında bebeklerine karşı daha az olumlu davranış (gülümseme, yüz ifadeleri, oyun oynama ve taklit) gösterirken bebekler daha az gülümsemiş; daha çok ağlamıştır. Ancak gözden geçirilen söz konusu çalışmalarda, mikrodüzey gözlem yöntemi kullanılmamıştır.

Altı aylık bebekler ve anneleri arasındaki etkileşimlerin genel ve mikroanalitik düzeyde incelendiği bir çalışmada, kontrol grubuna kıyasla kaygı bozukluğuna sahip annelerin davranışları anne duyarlılığı açısından farklılaşmazken kaygı bozukluğuna sahip anneler etkileşimlerde daha abartılı bir tutum sergilemiş; söz konusu annelerin bebekleri stres tetikleyen durumlarda daha donuk olmuş ve iletişimsel açısından daha kapalı görünmüştür (Kaitz ve ark., 2010). Etkileşimin mikrodüzeyde incelendiği diğer bir çalışmada ise; dördüncü ay anne kaygı belirtileri, anne dokunma kanalında artmış öz-tutarlılığı, bebeğin vokal duygulanımına senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumdaki azalmayı, bebek vokal duygulanımdaki artmış öz-tutarlılığı, anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşim uyumdaki artışı yordamıştır (Beebe ve ark., 2011). Anılan çalışmadan elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, kaygılı annelerin aşırı tetikte olmaları nedeniyle “gereğinden fazla çabaladıkları” biçiminde yorumlanmıştır. Aynı zamanda, bu bulgu etkileşimde artmış bir senkronizasyonun da stresli bir ilişkiye işaret ettiğini desteklemektedir (Beebe ve

ark., 2008; Jaffe ve ark., 2001; Feldman, 2007; Granat ve ark., 2017). Destekleyici biçimde, dokunma ve bakış senkronizasyonu kaygılı anneler için en yüksek, depresif anneler için en düşük ve kontrol grubu için ise orta düzeyde bulunmuştur (Granat ve ark., 2017). Bu bulgular, aynı zamanda kaygılı annelerin geri çekilmiş bir etkileşimsel tarza kıyasla daha girici bir etkileşim tarzı sergileyebileceğini desteklemektedir. Diğer bir mikroanaliz çalışması, depresyon yerine postpartum kaygının anne-bebek etkileşimindeki bozulmuş duygu düzenleme için daha iyi bir yordayıcı olduğunu göstermiştir (Crugnola ve ark., 2016). Açmak gerekirse, postpartum kaygı hem bebeğin hem de annenin olumsuz duygulanımı ile ilişkili olmuş, bebek olumsuz-anne olumlu diyadik eşleşmesinin daha süreğen olmasını, bebeğin uzun süreli olumsuz duygulanımını ve annenin uzun süreli olumlu duygulanımını yordamıştır. Kaygı bozukluğuna sahip annelerin boylamsal olarak izlendiği bir çalışmada, anne kaygı bozukluğunun, mikrodüzeyde kız bebeklerde kodlanan kendini-yatıştırma davranışlarını yordamasında bebeğe bağlanmanın aracı rolü bulunmuştur (Müller ve ark., 2016). Son olarak, üçüncü ayda annede görülen depresyon ve kaygı belirtilerinin değerlendirildiği bir çalışmada, anne kaygı ve depresyon, mikroanalizle değerlendirilen anne-bebek etkileşimlerinin niteliği ile ilişkili bulunmuştur (Ierardi ve ark., 2019). Elde edilen bulgulara göre, üçüncü ay anne depresyon ve durumluk kaygı belirtilerindeki artış, anne duyarlılığı ile olumsuz yönde ilişkili olmuş; annenin uzak ve duygusal olarak kopuk tarzını yansıtan tepkisizlik, anne yüksek depresif belirti düzeyi tarafından yordanmış; anne yüksek durumluk kaygı puanları ile baba düşük durumluk kaygı puanları arasındaki etkileşim etkisi annenin kontrolcü tarzını yordamıştır.

Yukarıda aktarılmış olan bulguların önemli bir kısmı, anne kaygı düzeyi ile bozulmuş etkileşim örüntüleri arasındaki ilişkiye işaret etse de, anneye ilişkin kaygı düzeyinin erken dönem anne-bebek yüz yüze iletişimi üzerindeki etkisine yönelik mikroanaliz çalışmaları görece sınırlı sayıdadır. Bu noktadan hareketle, postpartum ve dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ile anne-bebek yüz yüze etkileşiminde gözlemlenebilecek örüntülerin doğasını incelemek mevcut çalışmanın amaçları arasında yer almıştır.

1.7. ANNE BAĞLANMA ÖRÜNTÜLERİ VE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bağlanma kuramına göre, bakım görmeye ilişkin erken dönem deneyimler, “*beşikten mezara*” bireysel ve ilişkisel gelişim süreçlerini organize ederek uyum ve uyumsuzluğu yaşam boyu etkilemektedir (Bowlby, 1969; Sroufe, Egeland, Carlson ve Collins, 2005). Kurama göre, bebekler bakım verenleri ile bağ kurmaya, korunma/bakım görmek için sinyal göndermeye ve güvenlik ve destek sağlayabilecek güçlü/bilge bakım verene yakınlığı korumaya biyolojik olarak programlanmıştır (*bağlanma davranış sistemi*). Bebeklerin, bakım verenle kurulan erken dönem ilişki örüntülerine dayanarak bağlanmanın içsel çalışan modellerini veya kendilik, bakım veren ve dünyaya ait zihinsel temsilleri geliştirdiği düşünülmektedir (Beebe ve ark., 2010; Beebe ve ark., 2012; Bowlby, 1988; Sherman, Rice ve Cassidy, 2015). Bu noktada, anne ve bebeğin birlikte inşa ettiği erken dönem ilişki örüntülerinin gelişim üzerindeki önemi anlaşılmaktadır.

Bağlanma araştırmacıları öncelikle, Bowlby’nin bağlanma kuramını oluştururken çıkış noktası olan soruları temelinde (1969/1973/1980), bebeğin veya çocuğun güvensiz ya da güvenli bağlanma organizasyonunun, gelecekteki kişilik gelişimini ve genel olarak gelişimi nasıl etkilediğine odaklanmıştır (Mikulincer ve Shaver, 2007a; Selcuk ve ark., 2010). Ancak, bu soruların yanıtları, ebeveyn ilişkisini ve ebeveyne ilişkin değişkenleri incelemeyi gerekli kılmıştır; bunun nedeni, çocukla ilgili olan sonuç değişkenlerinin pek çoğunun ebeveynin zihinsel durumu ve gözlemlenebilir davranışlarından etkilenmesidir. Dolayısıyla, bağlanma araştırmacıları, bebeğin bağlanma organizasyonuna odaklanan “*bağlanma davranış sistemi*” ne ek olarak, ebeveyni de kapsayacak biçimde “*bakım veren davranış sistemi*”ni incelemiştir (Mikulincer ve Shaver, 2007b). Takip eden bağlanma kuram ve araştırmacıları, *bakım veren davranış sisteminin* parametrelerini belirleyen önemli bir değişken olarak, ebeveynin geçmiş bağlanma deneyimlerine dikkat çekmiştir (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; George ve Solomon, 1999; Waters, Merrick, Treboux, Crowell ve Albersheim, 2000). Bir diğer deyişle, ebeveynin bakım verme yaklaşımı, geçmişte kendi ebeveynlerinden gördüğü bakım görme biçiminden etkilenmeye oldukça açıktır. Bağlanma kuramı doğrultusunda, *bağlanma davranış*

sistemi etkin olduğunda, bebek bakım verenle yakınlığı korumaya çalışırken, *keşif davranış sistemi* söz konusu anda edilgendir (Bowlby, 1969). Bowlby'nin davranış sistemlerinin etkinliği ve edilgenliğine ilişkin önermelerinden hareket ederek, *bakım veren davranış sisteminin* doğası tanımlanmıştır (Mikulincer ve Shaver, 2007b). Buna göre, *bakım veren davranış sistemi* etkin olduğunda, bebek anne için bağlanma figürü olmadığından (anne, bebek için bağlanma figürüdür), annenin *bağlanma davranış sistemi* etkin değildir; bu nedenle, *bakım veren davranış sisteminin* etkinleşmesi ve annenin bebeğin ihtiyaçları doğrultusunda bebeğe bakım verebilmesi mümkün olmaktadır. Tam tersi senaryoda, anne-bebek arasındaki ilişki veya yaşantılar esnasında, annenin kendi ebeveynleriyle olan yaşantıları, dolayısıyla *anne bağlanma davranış sistemi* etkin oluyorsa, *bakım veren davranış sisteminin* bu durumdan olumsuz etkilenmesi beklenmektedir. Dolayısıyla, *bakım veren davranış sisteminin* bebeğin ihtiyaçlarına ve sinyallerine uyumlu biçimde çalışabilmesi ve senkronize bir anne-bebek ilişkisi için, geçmiş deneyimlerin çekirdeklerini yansıtan anne bağlanma örüntülerinin incelenmesine ihtiyaç vardır.

Ebeveynlerin geçmiş bağlanma yaşantılarının, kendi bebekleri veya çocuklarıyla kurdukları ilişkiyi ve dolayısıyla bebeğin/çocuğun gelişimini nasıl etkilediğine ilişkin yürütülen çalışmalar, gelişim-klinik ve sosyal olmak üzere iki ayrı araştırma alanı çerçevesinde organize olmuştur (Jones, Cassidy ve Shaver, 2015; Selcuk ve ark., 2010). Gelişim ve klinik araştırmaları, ebeveyn bağlanmasındaki bireysel farklılıkları, geleneksel olarak “Yetişkin Bağlanma Görüşmesi” (Adult Attachment Interview; George, Kaplan ve Main, 1985) aracılığıyla incelemiştir. Yetişkinlik döneminde bağlanma temsillerinin değerlendirilmesinde altın standardı oluşturan “Yetişkin Bağlanma Görüşmesi”, bireylerin bağlanma ilişkilerine yönelik mevcut zihinsel temsilleri değerlendirmektedir (Hesse, 2016). “Yetişkin Bağlanma Görüşmesi” çerçevesinde değerlendirilen geçmiş bağlanma yaşantılarına ilişkin tutarlılık ve zihinsel temsillere göre ebeveynler; Güvenli/Özerk (Secure/Autonomous-F), Savunucu/Kaçınıcı (Dismissing-D), Saplantılı (Preoccupied-E) ve Çözümlememiş/ Dezorganize (Unresolved/ Disorganized-U) kategorilerinde sınıflandırılmaktadır (Main ve Goldwyn, 1988; Main, Goldwyn ve Hesse, 2002). Güvenli/Özerk bağlanma temsilleri, erken dönem bağlanma yaşantılarının açık ve tutarlı biçimde aktarılması ve bağlanma

ilişkilerine değer verilmesini ifade etmektedir (Main ve ark., 2002). Diğer yandan, Savunucu/Kaçınıcı bağlanma temsilleri, erken dönem olumsuz deneyimler ve bağlanma ilişkilerinin önemini küçümsemekle tanımlanırken, Saplantılı bağlanma temsilleri ebeveynlerle kurulan geçmiş ilişkilerle iç içe geçme ve ebeveynlerin hatalarına ilişkin kızgın suçlamalarla tanımlanmaktadır. Çözümlememiş/Dezorganize kategori ise, kayıp veya istismar deneyimlerinden kaynaklanan çözümlememiş travmaları yansıtmaktadır (Hesse, 2016; Main ve ark., 2002). Alanyazında, diğer bağlanma temsillerine kıyasla çözümlememiş travmatik yaşantıların bağlanma temsillerini belirlediği Çözümlememiş/Dezorganize kategorisinde yer alan annelerin postpartumdaki işlevselliği ve bebekten anneye yakınlık faktörünün aktarımı açısından en riskli grubu oluşturduğu belirtilmektedir (Iyengar, Rajhans, Fonagy, Strathearn ve Kim, 2019).

Alanyazın gözden geçirildiğinde, ebeveynlerin kendi bağlanma temsillerine ilişkin özelliklerin, anne-bebek ilişkisini ve bebeğin gelişimini nasıl etkilediğini inceleyen araştırmaların, ağırlıklı olarak “Yetişkin Bağlanma Görüşmesi”ni kullanan klinik-gelişim ekolünde biçimlendiği anlaşılmaktadır. Klinik-gelişim ekolünde biçimlenen araştırma bulguları, anne bağlanma temsillerinin, anne-bebek ilişkisi üzerindeki etkisini görgül olarak gösterebilmiştir. Bu alandaki öncü çalışmalardan biri, Güvenli/Özerk sınıfında yer alan annelerin, bebeklerin hem olumlu hem de olumsuz duygularına uyumlanabildiklerini, Savunucu/Kaçınıcı sınıfta yer alan annelerin, bebeklerin olumsuz duygularına daha az uyumlanabildiklerini, ancak bebeklerin özerklik ve kontrol içeren olumlu duygularına seçici biçimde uyumlanabildiklerini göstermiştir (Haft ve Slade, 1989). Söz konusu çalışma, Saplantılı bağlanma temsilleri sınıfında yer alan annelerin ise, genel olarak bebeklerin ifade ettiği çoğu duyguya uyumlanmakta zorlandıklarını göstermiştir. Elde edilen bulgular, güvensiz annelerin bağlanmaya yönelik içselleştirilmiş tutumlarını tehdit eden, bebeğe ait duyguların annenin uyumlanma becerisini sekteye uğrattığı biçiminde yorumlanmıştır. İzleyen çalışmalar da, Güvenli/Özerk ve Saplantılı sınıflarda yer alan annelere kıyasla, Savunucu/Kaçınıcı sınıfta yer alan annelerin, bebeklerin sıkıntılı duygulanımlarına uyumlanmaktaki güçlüklerine işaret etmiştir (Milligan, Atkinson, Trehub, Benoit ve Poulton, 2003). Ayrıca, Güvenli/Özerk temsilelere sahip annelerin bebeğin sıkıntılı veya sıkıntılı olmadığı etkileşimlere göre söyledikleri şarkının oyuncu doğasını düzenlemede en yetkin grubu

oluşturduğu anlaşılmıştır. Çözümlememiş/ Dezorganize sınıfında yer alan annelerin, sıkıntılı veya ağlayan bir bebekle etkileşim kurarken güldükleri veya gülümsedikleri görülmüş, veya olağan oyun etkileşimleri esnasında korkmuş/korkutucu davranışlar sergileyebilecekleri görülmüştür; bu bulgular etkileşim veya iletişimde tutarsızlık olarak yorumlanmıştır (Jacobvitz, Leon ve Hazen, 2006; Madigan, Moran ve Pederson, 2006). Anne-bebek etkileşiminin mikroanalizi çerçevesinde yürütülen güncel bir çalışmada ise, “Yetişkin Bağlanma Görüşmesi” temelinde güvensize kıyasla güvenli olarak sınıflanan annelerin, dokuz aylık bebekleriyle daha çok sosyal olumlu etkileşimlerde bulunup oyun temelli etkileşimlere daha çok katılımcı oldukları görülmüştür (Crugnola ve ark., 2013). Güvenliye kıyasla güvensiz anneler ise, etkileşimler esnasında bebeğe-odaklı olmayan daha çok vakit geçirmiş; eş zamanlı olarak, bebeğin dikkatini daha çok çekmeye çalışmış ve bebekle daha fazla olumsuz etkileşim kurmuştur. Güvensizlere kıyasla güvenli annelerin bebekleri de, güvenli annelerin örüntülerine benzer biçimde, daha çok sosyal olumlu etkileşimde bulunmuş; annenin bakım verici davranışları için daha izin verici olmuş; annenin yönlendirdiği nesnelere daha çok yönelmiştir. Güvenlilere kıyasla, güvensiz annelerin bebekleri ise, tam tersi yönde etkileşim örüntüleri sergilemiştir. Aynı çalışmada, çiftin *etkileşimi düzenlemesi* üzerine yapılan incelemeler, güvenli çiftlerin genellikle olumlu duygulanımda birbirlerine uyumlandıkları; duygulanım kanalında birbirlerine uyumlu olmadıkları durumları ise daha çabuk onarabildikleri görülmüştür. Güvensiz çiftlerin ise, daha çok olumsuz duygulanımda birbirlerine uyumlandıkları; duygulanım kanalında birbirlerine uyumlu olmadıkları durumları ise onaramadıkları anlaşılmıştır (Crugnola ve ark., 2013). Etkileşimin mikroanaliz temelinde incelendiği diğer bir çalışma, güvenliye kıyasla güvensiz anne çiftlerinin, bebek olumlu/anne olumsuz ve bebek olumsuz/anne olumlu gibi karşıt duygulanım eşleşmelerinde daha çok vakit geçirdiklerini desteklemiştir (Crugnola, Ierardi, Gazzotti ve Albizzati, 2014). Diğer mikroanaliz çalışmaları, dördüncü aydaki anne-bebek etkileşimlerinde görülen benzer bir duygulanım uyumsuzluğunun veya karşıtlığının, on ikinci ayda bebeğin düzensiz bağlanma sınıfında yer almasını yordadığını göstermiştir (Beebe ve ark., 2010). Ayrıca metaanaliz bulguları, annenin bağlanma ilişkilerini yansıtan zihinsel temsillerin, bebeğin sosyo-duygusal gelişimini değerlendirmede temel bir parametre olan bebek bağlanma organizasyonunu, anne-bebek etkileşimlerinde gözlemlenen davranışlar aracılığıyla

yordadığını göstermiştir (De Wolff ve IJzendoorn, 1997; Madigan, Bakermans-Kranenburg ve ark., 2006; Verhage ve ark., 2016). Dolayısıyla, gözden geçirilen çalışmalar, annelerin kendi bağlanma ilişkilerine ait temsillerin ve ilişkili duyguların, anne-bebek etkileşimlerinin dinamikleri ve bebeğin gelişimiyle ilişkili olduğunu desteklemektedir.

Sosyal psikoloji araştırmaları ise, 1980'lerden itibaren yetişkin bağlanma örüntülerini öz-bildirim ölçekleriyle değerlendirmektedir (Jones ve ark., 2015; Stern ve ark., 2018). Yetişkin bağlanma örüntülerini değerlendiren öz-bildirim araçları, özgül olarak romantik eşlere daha genel olarak ise yakın ilişki kurulan eşlere yönelik karakteristik düşünceler, duygular ve davranışları incelemektedir (Shaver ve Mikulincer, 2004). Yetişkin bağlanma örüntülerini romantik ilişkiler bağlamında değerlendirmenin kuramsal temelinde Bowlby'nin kuramına ilişkin önermeleri yer almaktadır. Bowlby (1969)'e göre, çoklu ilişkisel bağlamlardaki deneyimler, nihai olarak daha genel içsel çalışan modeller altında genellenmektedir. Yetişkin bağlanma örüntülerini değerlendiren öz-bildirim araçları, genellikle kaygı ve kaçınma olmak üzere bağlanmanın iki temel boyutuna odaklanmaktadır (Shaver ve Mikulincer, 2002). Bağlanmanın kaygı boyutu, yakın ilişkilere yönelik endişeler, eşe yönelik saplantılar ve olumsuz duyguların düzenlenmesinde bağlanma sisteminin aşırı etkin olmasına dayanan stratejiyle tanımlanırken; kaçınma boyutu, yakın ilişkilere yönelik konuları önemsizleştirme ve olumsuz duyguların düzenlenmesinde savunucu stratejiyle tanımlanmaktadır (Shaver ve Mikulincer, 2002; Sümer, Oruçlar ve Çapar, 2015).

Son dönem çalışmalar, öz-bildirim ölçekleriyle değerlendirilen ebeveyn bağlanma örüntüleri ile ebeveynlik davranışları arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir (Jones ve ark., 2015; Stern ve ark., 2018). İlgili alanyazın incelendiğinde, öz-bildirim ölçekleriyle değerlendirilen bağlanma örüntüleri ve ebeveynlik davranışları araştırmalarının, genellikle, halihazırda bebeği/çocuğu bulunmayan yetişkinler, bebekler yerine gelişimsel olarak daha büyük olan çocuklar ve doğrudan etkileşimde gözlemlenen davranışlar yerine ebeveynlerin psikolojik işlevselliğiyle ilgili olan klinik değişkenler üzerine odaklandığı görülmektedir. Örneğin, Leerkes ve Siepak (2006), üniversite öğrencileri arasında yürüttüğü bir çalışmada, deneysel desenle oluşturulan bebeğin

sıkıntılı duygulanımına verilen duygusal ve bilişsel tepkilerle ilişkili olabilecek bağlanma temelli değişkenleri incelemiştir. Elde edilen bulgular, yetişkin bağlanma kaygı ve kaçınması ile bebeğin duygulanımını (korku veya kızgınlık gibi) doğru tanıma arasındaki olumsuz ilişkiye; bebeğin duygulanımına yönelik yapılan olumsuz atıflar arasındaki olumlu ilişkiye; bebeğin sıkıntılı duygulanımına yönelik verilen keyifli veya nötr tepkiler arasındaki olumlu ilişkiye işaret etmiştir. Rholes, Simpson ve Blakely (1995)'nin öncü çalışmasında ise, kaçınıcı üniversite öğrencilerinin, küçük çocuklara yönelik ilişkisellik kapasitelerinden emin olmadıkları; kaygılı-ikircikli üniversite öğrencilerinin ise iyi ebeveynlik kapasitelerinden emin olmadıkları; güvenli annelere kıyasla kaçınıcı annelerin ise, okul öncesi çocuklarına daha az yakın hissettikleri; kaygılı-ikircikli annelerin, çocuklarına duydukları yakınlık duygusunun evlilik niteliğine bağlı olduğu gösterilmiştir. Yaşları 3 ile 12 arasında değişen çocuklar ve anneleri ile yürütülen çalışmalarda, anne kaçınıcı bağlanma ve stres anında düşük anne ulaşılabilirliği arasındaki ilişki; ebeveyn kaçınıcı bağlanma ve çocuk güvenli bağlanma organizasyonu arasındaki ilişkide ebeveyn empatinin aracı rolü gösterilmiştir (Edelstein ve ark., 2004; Stern, Borelli ve Smiley, 2015). Türkiye’de yürütülen bir çalışmada, çocuğun mizacı kontrol edildikten sonra, kaygılı yerine anne kaçınıcı bağlanma örüntüsünün genel anne duyarlılığını olumsuz yönde yordadığı gösterilmiştir (Selcuk ve ark., 2010). Gözden geçirilen çalışmalar, öz-bildirime dayanan ebeveyn bağlanma örüntülerinin, ebeveyn davranışları üzerindeki etkisine çevresel destek sağlasa da, bilindiği kadarıyla, öz-bildirime dayanan anne bağlanma örüntülerinin, yaşamın ilk yılında anne-bebek etkileşimini nasıl etkilediğini mikroanalizle inceleyen çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Uluslararası alanyazında, bağlanma örüntülerinin öz-bildirim yoluyla değerlendirildiği ve ebeveyn-bebek etkileşimlerinin mikroanaliz edildiği yalnızca bir çalışma olduğu bilinmektedir (Feldman, 2003). Anne-bebek ve baba-bebek çiftlerinin olumlu duygulanımı düzenleme sürecini ebeveyn bağlanma örüntüleri bağlamında inceleyen söz konusu çalışma, baba güvenli bağlanma örüntüsünün, yüz yüze oyun etkileşimleri esnasında olumlu duygulanımdaki senkronizasyonu arttırdığını gösterirken anne bağlanma örüntüsünün olumlu duygulanımın düzenlemesi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu gösterememiştir. Ancak, bahsi geçen çalışma, etkileşimler esnasında yalnızca olumlu duygulanımın düzenlenmesine odaklanmıştır. Bağlanma davranış sistemi ve olumsuz duyguların düzenlenmesi arasındaki kuramsal ilişki düşünüldüğünde

(Bowlby, 1969; Mikulincer, Shaver ve Pereg, 2003), anneler için elde edilen anlamsız bulgunun olumsuz duyguların senkronizasyonu incelenseydi farklılaşabileceği düşünülmektedir (Crugnola ve ark., 2013).

Öz-bildirim ölçekleriyle incelenen ebeveyn bağlanma örüntüleri ve ebeveynlik alanındaki çalışmaların bir bölümünün klinik değişkenler üzerine odaklandığına yukarıdaki bölümde değinilmişti. Bu bağlamda, Rholes ve arkadaşlarının çalışması (2011), kaçınıcı ve kaygılı bireylerin ebeveynliğe geçiş döneminde deneyimledikleri güçlükleri incelemiştir. Bulgulara göre, kaçınıcı ve kaygılı bireylerin ebeveynliğe geçiş sürecinde deneyimledikleri stres, geçiş sürecinin ilk birkaç ayıyla sınırlı olmamış; ebeveynliğin ilk iki yılı boyunca güvensiz örüntülerin, depresif belirtileri doğurucu gücü olduğu gösterilmiştir. Jones ve arkadaşlarının görgül araştırmalardan elde edilen bulguları derlediği kapsamlı çalışması (2015), kaygılı ve kaçınıcı bağlanma örüntülerinin genel olarak daha fazla ebeveyn stresi ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Destekler biçimde, boylamsal bir araştırmada, daha çok depresif belirti deneyimleyen annelerin, postpartum dönemine yükselmiş kaygılı ve kaçınıcı bağlanma ile girmesine ek olarak, zaman içinde anılan annelerin daha kaygılı ve kaçınıcı oldukları görülmüştür (Stern ve ark., 2018). Diğer yandan aynı çalışmada, daha çok psikolojik sıkıntı belirten anneler, postpartum dönemine yükselmiş güvensiz bağlanma ile girmiş; zamanla kaçınıcı değil daha fazla kaygılı olmuştur. Söz konusu çalışma bulguları, aralıklı beş zaman diliminde incelenen anne bağlanma örüntülerinin genel olarak tutarlı olduğunu da göstermiştir. Dolayısıyla, güvensiz bağlanma örüntülerinde bazı anneler için gözlemlenen değişimin klinik değişkenlerin düzenleyici etkisi nedeniyle ortaya çıkabileceği anlaşılmaktadır. Genel olarak gözden geçirilen bulgular, anne bağlanma örüntülerinin, annenin psikolojik belirtileri ile etkileşim halinde olabileceğini ve böylelikle, erken dönemde anne-bebek etkileşimlerini, takibinde bebeğin gelişimini etkileyebileceğini önermektedir. Ek olarak, “Yetişkin Bağlanma Görüşmesi” ile değerlendirilen anne bağlanma temsilleri ile etkileşimler ve takibinde bebeğin gelişimine odaklanan çalışmalar yaygın olsa da, anne bağlanma örüntülerinin öz-bildirim yoluyla ve postpartum dönemine ilişkin klinik değişkenlerle incelendiği çalışmalar oldukça kısıtlıdır (Selcuk ve ark., 2010). Bu nedenle, mevcut çalışma kapsamında öz-bildirim yoluyla değerlendirilen anne bağlanma örüntüleri ile

postpartum ve dördüncü ay depresyon ve kaygı belirtileri arasındaki etkileşim etkisinin dördüncü ay anne-bebek etkileşimlerini (özellikle bebek ve anne için ayrı ayrı incelemek) nasıl etkilediğini incelemek, hem ulusal hem de uluslararası alanyazın için katkı sağlayıcı olacaktır.

1.8. ANNE ÖZ-YETERLİĞİ VE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Anne öz-yeterliği, annenin bebeğine/çocuğuna başarılı bir biçimde bakım verebilme becerisine olan inancı olarak tanımlanmaktadır (Teti ve Gelfand, 1991). Öz-yeterlik kavramının temeli Bandura'ya dayanmaktadır. Bandura (1978), öz-yeterlik algısının davranış üzerindeki etkisini ve aynı zamanda başarılı ya da başarısız deneyimlerin öz-yeterlik hisleri üzerindeki etkisini tanımlamıştır. Teti ve Gelfand (1991) ise, öz-yeterliğin ebeveynlik üzerindeki rolünü incelemiş ve öz-yeterlik kavramını “ebeveyn öz-yeterliği” veya “anne öz-yeterliği” biçiminde özgül hale getirmiştir. Coleman ve Karraker (1997), bir annenin ebeveynlikte kendini yeterli ya da yetkin hissedebilmesi için bazı koşullar tanımlamıştır. Coleman ve Karraker (1997)'e göre; anne, olağan bir çocuk yetiştirme ortamına ait durumlarda sergileyebileceği davranış repertuarına sahip olmalıdır (örn., ağlayan bir bebeğin nasıl yatıştırılacağını bilmek gibi). Ayrıca, anne bu müdahaleleri yapabilme yeteneğine güvenmelidir ve çabalarına bebeğin yanıt vereceğine ilişkin inançlara sahip olmalıdır. Son olarak ise, yaşamındaki önemli diğerlerinin çabalarını destekleyeceğine ilişkin inançlara sahip olmalıdır. Dolayısıyla, bu koşulları olabildiğince karşılayan anneler yüksek öz-yeterlik düzeylerine sahip olabilecektir. Diğer yandan, postpartum döneminde, annelik becerileriyle ilgili alınan en belirgin geri bildirim bebeklerin tepkileridir. Özellikle, bakım verme görevlerine bebeğin verdiği duygusal tepkiler, bakım verme becerisiyle ilgili olarak anneye geri bildirim vermektedir. Örneğin, eğer rutin bakım verme görevleri esnasında bebek ağlıyorsa ve annenin yatıştırma çabalarına karşılık bebeğin ağlaması duruyorsa bu sürecin öz-yeterlik hissini arttırdığı önerilmektedir (Troutman, Moran, Arndt, Johnson ve Chmielewski, 2012). Yürütülen güncel bir çalışmada, ebeveyn öz-yeterliğinin postpartum dönemindeki boylamsal gidişatı incelenmiştir (Benedetto ve Ingrassia, 2017). Elde edilen bulgular, postpartum döneminin birinci ayına kıyasla üçüncü ayında

anne-öz yeterlik algısında keskin bir düşüş olduğuna ve altıncı ay civarında yeniden birinci aydaki düzeye yükselme olduğuna işaret etmiştir. Postpartum anne öz-yeterlik puanlarının, tipik bir anne-bebek çifti için olağan koşullarda artış gösterdiği alanyazındaki görgül bulgular arasındadır (Troutman ve ark., 2012).

Bir gözden geçirme çalışması, ebeveyn öz-yeterliğinin, ebeveyn yetkinliği üzerindeki rolüne yönelik alanyazında yeterli destek bulunduğunu, ancak ebeveynin psikolojik işlevselliği üzerindeki rolüne yönelik alanyazının daha çok depresyon üzerine odaklandığını ve ebeveyn öz-yeterliğinin, çocuğun gelişimi üzerinde hem dolaylı hem de doğrudan ilişkili bir değişken olabileceği sonuçlarına varmıştır (Jones ve Prinz, 2005). Yürütülen diğer çalışmalar, annenin öz-yeterliği, depresyon ve ebeveyn stresi arasında olumsuz bir ilişki olduğunu gösterirken (Bolten, Fink ve Stadler, 2012; Leahy-Warren, McCarthy ve Corcoran, 2012; Takács, Smolík ve Putnam, 2019) annenin öz-yeterlik hissi ile bebeğin stresi (Leerkes ve Crockenberg, 2002) ve ebeveynin bebeğe yönelik zor mizaç algısı (Fulton, Mastergeorge, Steele ve Hansen, 2012; Zheng, Morell ve Watts, 2018) arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Son dönem çalışmalar ise, daha kapsamlı modellerle, annenin kendi travmatik bağlanma yaşantılarına ilişkin deneyimlerin, postpartum öz-yeterliği azaltmasında postpartum depresyon belirtilerinin aracı rolüne ve postpartum depresyon ile anne yeterliği arasındaki ilişkide duygusal desteğin düzenleyici rolüne işaret etmiştir (Brazeau, Reisz, Jacobvitz ve George, 2017). Söz konusu çalışmalar ışığında, yaşamın ilk yılında annenin öz-yeterlik algısının çeşitli boyutlar açısından ebeveynliği etkilediği anlaşılmaktadır.

Anne öz-yeterliği, anne-bebek etkileşimlerinin niteliğini de etkileyen bir yapıdır. Örneğin, anne öz-yeterlik düzeyindeki azalma, anne duyarlılığındaki azalmayı yordamıştır (Leerkes ve Crockenberg, 2002). Bir tedavi-sonuç çalışmasında, postpartum depresyonu olan anneler ve bebekleri ile yürütülen ev-temelli müdahalenin etkileşim üzerindeki etkisi araştırılmıştır (Paris ve ark., 2011). Anne-bebek çifti üzerine odaklanan ev-temelli müdahale, annelerin öz-yeterlik hissini arttırması ve bu yolla annenin etkileşimlerde daha uyumlu ve duyarlı olması üzerinde etkili olmuştur. Diğer çalışmalarda, öz-yeterlik ile annenin dikkatli, duyarlı ve olumlu etkileşimler kurabilmesi arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Hsu ve Lavelli, 2005). Mevcut çalışmanın

çerçevesini belirleyen bakış açısına yakın bir çalışma ise, dördüncü ayda değerlendirilen anne öz-yeterlik ile bebek mizaç olumsuz duygulanım arasındaki negatif ilişkiye ve bebek mizaç olumlu duygulanım arasındaki pozitif ilişkiye işaret etmiştir (Gartstein ve Iverson, 2014). Aynı çalışmada, dördüncü aydaki anne öz-yeterlik puanları ile anne-bebek etkileşimlerindeki anne duyarlılığı arasındaki pozitif ilişkiye ek olarak, anne öz-yeterlik puanlarının on ikinci aydaki boyutsal güvenli bağlanma puanlarını yordadığı gösterilmiştir. Diğer yandan, Coleman ve Karraker (2003)'in çalışması, annenin öz-yeterliği arttıkça, bebeklerin Bayley bilişsel gelişim puanlarının ve Crowell gözlemindeki anneye şefkatli yaklaşımın, uyumluluğun ve coşkunun arttığını göstermiştir. Sonuç olarak, annenin öz-yeterlik algısı bebekten gelen sinyallerden etkilenmeye oldukça açık bir yapı olmasının yanı sıra, bebeğin gelişimi üzerinde belirleyici bir değişkendir.

Gözden geçirilen bulgular, anne öz-yeterliğinin yalnızca bakım verme görevleri ile ilişkili olmadığını, anne-bebek etkileşimi için de önemli bir değişken olabileceğini göstermektedir. Bilindiği kadarıyla, anne öz-yeterliğinin iki-zamanlı ölçümle değerlendirildiği ve anne-bebek etkileşimlerinin video mikroanalizle incelendiği bir çalışma ulusal ve uluslararası alanyazında mevcut değildir. Bu doğrultuda, postpartum ve dördüncü ay anne öz-yeterlik algısı ile anne-bebek etkileşim örüntüleri arasındaki ilişkiyi incelemek mevcut çalışmanın amaçları arasında yer almıştır.

1.9. BEBEĞİN MİZACI VE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Anne-bebek etkileşimlerinin niteliği üzerinde, anne ve bebek bir arada etkin katılımcılardır. Beebe (2006)'ye göre, anne ve bebek etkileşimleri, iki yolla birlikte inşa etmektedir; annenin etkileşime getirdikleri (psikolojik işlevselliği, kendi tarihçesine bağlı erken dönem deneyimleri) ve bebeğin getirdiği öz-düzenleme kapasitesi (genellikle düzenleme güçlüklerini yansıtan zor mizaç). Yürütülen görgül çalışmalar, söz konusu iki boyutun birbiriyle görgül olarak ilişkili olduğunu göstermektedir. Uzun süreli boylamsal bir çalışmada, mizaç ve ebeveynlik birbirlerindeki değişimi yordamıştır; oldukça erken dönemden itibaren izlenen çocuklarda (3-9/12 yaş arası)

mizaç ve ebeveynlik birlikte uzun süreli uyumu belirlemiştir (Lengua, 2006). Annenin psikolojik işlevselliği ve zor mizaç arasındaki çift-yönlü ilişkiye çeşitli çalışmalar tarafından dikkat çekilmiştir. Açmak gerekirse, altıncı ayda anne veya babanın depresyon tarihçesinin bulunması, yirmi dördüncü aydaki zor mizacı yordamıştır (Hanington, Ramchandani ve Stein, 2010). Ancak karşılıklı-gecikmeli (cross-lagged) analizle yürütülen boylamsal bir çalışma, annenin psikolojik işlevselliği ve bebek mizaç olumsuz duygulanım arasındaki ilişkide, bebekten anneye giden bir etki olduğunu; yani, bebeğin zor mizacının psikolojik işlevsellik üzerinde olumsuz etkileri bulunan yordayıcı bir değişken olduğunu göstermiştir (Takács ve ark., 2019). Sonuç olarak, zor mizacın annenin depresif belirti düzeyini artırma olasılığı olduğu kadar (Murray, Stanley, Hooper, King ve Fiori-Cowley, 1996), ebeveyn depresyonunun mizaç özelliklerini olumsuz yönde etkilemesi söz konusudur (Pesonen, Räikkönen, Strandberg, Keltikangas-Järvinen ve Järvenpää, 2004). Gözden geçirilen alanyazında, anne-bebek araştırmaları bağlamında, mizaç alanyazınının postpartum ve ötesindeki annenin psikolojik işlevselliğine yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

Bebeğin mizaç boyutları ile doğrudan etkileşimlerin niteliği arasındaki ilişkiye ışık tutabilecek çalışmalar devam eden kısımda özetlenmiştir. Mizaç olarak kolayca engellenmiş hissetmeye eğilimli olan bebeklerin anneleri etkileşimlerde marjinal düzeyde daha girici davranış göstermiş ve bebeği anlamlı düzeyde daha fazla fiziksel olarak uyarmıştır (Calkins, Hungerford ve Dedmon, 2004). Bahsi geçen çalışmada, mizaç değerlendirmesi laboratuvar ortamında ve gözlem yöntemiyle yapılmıştır. Aynı zamanda, sosyal olarak geri çekilme sinyalleri gösteren bebeklerin annelerinin daha az duyarlı olduğu; anılan bebeklerin ise, etkileşime daha az katılımcı olduğu ve anneye yanıt verme derecelerinin daha düşük olduğu anlaşılmıştır (Puura ve ark., 2013). Mevcut çalışmanın bakış açısı çerçevesinde yürütülen son dönem bir mikroanaliz çalışması, bebeklerin etkileşimlerde gösterdikleri iletişim davranışlarına dayanan öz-tutarlık derecelerine göre oluşturulan kümeler ve zor mizaç arasındaki ilişkiyi incelemiştir (Margolis ve ark., 2019). Elde edilen bulgular, olumlu ve olumsuz duygulanımdan bağımsız olarak bebek yüz duygulanımı ve vokal duygulanım öz-tutarlık derecelerindeki dramatik azalma ile bebek zor mizaç arasındaki ilişkiyi göstermiştir. Dolayısıyla bulgular, etkileşimler esnasında farklı iletişim kanallarında

bebeğin öz-tutarlılığındaki azalmanın, bebeğin zor mizacını yansıttığına; daha açık ifade etmek gerekirse, duygulanım kanalında öngörülmezliği yansıtabileceğine işaret etmiştir.

Özetle, bebek mizaç, annenin psikolojik işlevselliğini etkilemeye ve ondan etkilenmeye açık karmaşık bir yapıdır. Bu nedenle, anneye ilişkin değişkenlerin anne-bebek etkileşimini nasıl etkilediğine yönelik yapılan incelemelerin yanı sıra, bebeğe ilişkin önemli bir değişken olan mizacın (dördüncü ayda değerlendirilen) anne bebek yüz yüze etkileşimleri üzerindeki etkisini incelemek amaçlar arasında yer almıştır.

Yapılan alanyazın taraması ışığında belirlenen amaç ve hipotezler aşağıdaki kısımda aktarılmıştır.

1.10. MEVCUT ÇALIŞMANIN AMAÇ VE HİPOTEZLERİ

Amaç 1: Anne-Bebek Etkileşiminde Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyum

Çalışmanın ilk amacı, dördüncü ayda anne-bebek çifti arasındaki yüz yüze etkileşim esnasında anbean gözlemlenen davranışlara (bebek bakış, anne bakış, bebek vokal duygulanım, anne dokunma, bebek yüz duygulanımı ve anne yüz duygulanımı kanallarına) ilişkin öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum süreçlerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, her bir iletişim kanalındaki davranışsal akış için bebek öz-tutarlık ve anne öz-tutarlık, bebek etkileşimsel uyum ve anne etkileşimsel uyum boyutları çok düzeyli zaman serileri analizi ile incelenmiştir. Bu inceleme için, duygu sinyallerinin gönderildiği bakış, duygulanım ve dokunma kanallarında gözlemlenen davranışlar anne ve bebek için eşleştirilmiştir:

Koşulsuz Model 1:Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi

Koşulsuz Model 2: Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi

Koşulsuz Model 3: Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi

Koşulsuz Model 4: Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi

Mevcut eşleşmeler çerçevesinde sınanan modellere ilişkin hipotezler aşağıda sunulmuştur.

Hipotez 1 (Koşulsuz Model 1)

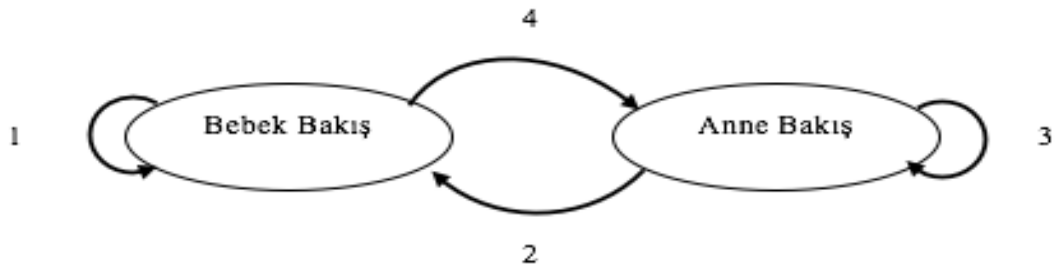
Dördüncü ayda anne-bebek yüz yüze etkileşimi sırasında **bebek bakış-anne bakış** eşleşmesinde (Şekil 1);

Hipotez 1a: Bebek bakış örüntüsü kendi içinde yordanabilirdir (bebek bakış öz-tutarlık, **Ok 1**).

Hipotez 1b: Annenin bir önceki bakış davranışına, bebeğin şimdiki bakış davranışı senkronize olmaktadır (bebek bakış etkileşimsel uyum, **Ok 2**).

Hipotez 1c: Anne bakış örüntüsü kendi içinde yordanabilirdir (anne bakış öz-tutarlık, **Ok 3**).

Hipotez 1d: Bebeğin bir önceki bakış davranışına, annenin şimdiki bakış davranışı senkronize olmaktadır (anne bakış etkileşimsel uyum, **Ok 4**).

Şekil 1. Anne-Bebek Yüz Yüze Etkileşimde Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi

Hipotez 2 (Koşulsuz Model 2)

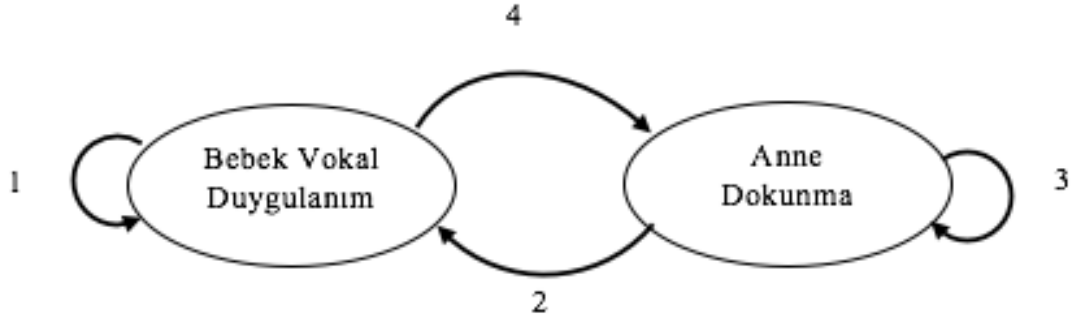
Dördüncü ayda anne-bebek yüz yüze etkileşimi sırasında **bebek vokal duygulanım-anne dokunma** eşleşmesinde (Şekil 2);

Hipotez 2a: Bebek vokal duygulanımdaki örüntü kendi içinde yordanabilirdir (bebek vokal duygulanım öz-tutarlık, **Ok 1**).

Hipotez 2b: Annenin bir önceki dokunma davranışına, bebeğin şimdiki vokal duygulanımı senkronize olmaktadır (bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyum, **Ok 2**).

Hipotez 2c: Anne dokunma örüntüsü kendi içinde yordanabilirdir (anne dokunma öz-tutarlık, **Ok 3**).

Hipotez 2d: Bebeğin bir önceki vokal duygulanımına, annenin şimdiki dokunma davranışı senkronize olmaktadır (anne dokunma etkileşimsel uyum, **Ok 4**).

Şekil 2. Anne-Bebek Yüz Yüze Etkileşimde Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi

Hipotez 3 (Koşulsuz Model 3)

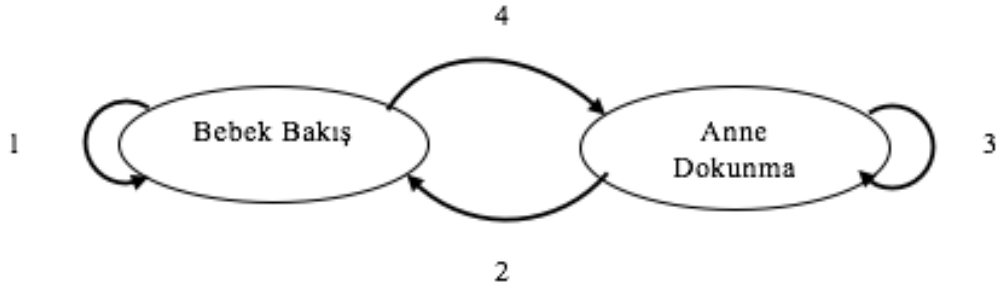
Dördüncü ayda anne-bebek yüz yüze etkileşimi sırasında **bebek bakış-anne dokunma** eşleşmesinde (Şekil 3);

Hipotez 3a: Bebek bakış örüntüsü kendi içinde yordanabilirdir (bebek bakış öz-tutarlık, **Ok 1**).

Hipotez 3b: Annenin bir önceki dokunma davranışına, bebeğin şimdiki bakış davranışı senkronize olmaktadır (bebek bakış etkileşimsel uyum, **Ok 2**).

Hipotez 3c: Anne dokunma örüntüsü kendi içinde yordanabilirdir (anne dokunma öz-tutarlık, **Ok 3**).

Hipotez 3d: Bebeğin bir önceki bakış davranışına, annenin şimdiki dokunma davranışı senkronize olmaktadır (anne dokunma etkileşimsel uyum, **Ok 4**).

Şekil 3. Anne-Bebek Yüz Yüze Etkileşimde Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi

Hipotez 4 (Koşulsuz Model 4)

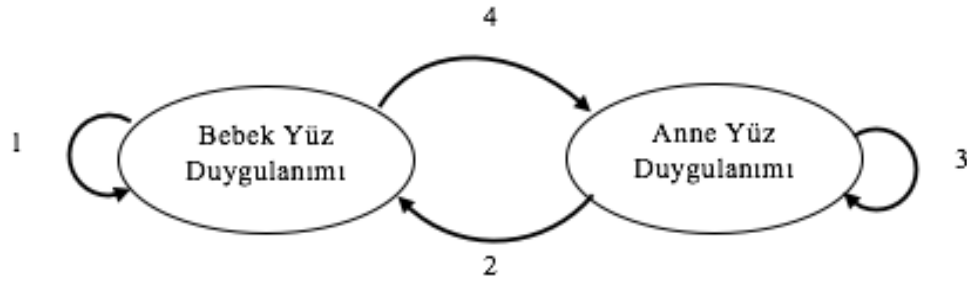
Dördüncü ayda anne-bebek yüz yüze etkileşimi sırasında **bebek yüz duygulanımı-anne yüz duygulanımı** eşleşmesinde (Şekil 4);

Hipotez 4a: Bebek yüz duygulanım örüntüsü kendi içinde yordanabilir (bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık, **Ok 1**).

Hipotez 4b: Annenin bir önceki yüz duygulanımına, bebeğin şimdiki yüz duygulanımı senkronize olmaktadır (bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum, **Ok 2**).

Hipotez 4c: Anne yüz duygulanım örüntüsü kendi içinde yordanabilir (anne yüz duygulanımı öz-tutarlık, **Ok 3**).

Hipotez 4d: Bebeğin bir önceki yüz duygulanımına, annenin şimdiki yüz duygulanımı senkronize olmaktadır (anne yüz duygulanımı etkileşimsel uyum, **Ok 4**).

Şekil 4. Anne-Bebek Yüz Yüze Etkileşimde Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi

Amaç 2: Annenin Psikolojik İşlevselliği, Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ve Bebeğin Mizaç Boyutlarının Koşulsuz Zaman Serileri Modelleri Üzerindeki Etkisi

Çalışmanın ikinci amacı, ilk amaç dahilinde çok düzeyli zaman serileri analizi ile sınanan koşulsuz anne-bebek etkileşim modellerinin (bebek bakış-anne bakış modeli; bebek vokal duygulanım-anne dokunma modeli; bebek bakış-anne dokunma modeli; bebek yüz duygulanım-anne yüz duygulanımı modeli), postpartum ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, anne kaygı belirti düzeyi, anne öz-yeterlik algısı ve anne güvensiz bağlanma örüntülerinden nasıl etkilendiğini incelemektir. Ek olarak, anne-

bebek etkileşim modellerinin, dördüncü ayda anne bildirimine dayanan bebek mizaç boyutlarından nasıl etkilendiğini incelemek amaçlar arasındadır. Alanyazın bağlamında, annede görülen depresyon ve kaygı belirtilerinin sıklıkla birarada bulunduğu ve güvensiz bağlanma örüntüleri ile yakından ilişkili olduğu bilinmektedir (Hahn-Holbrook ve ark., 2018; Kaitz ve ark., 2010; Stern ve ark., 2018). Bu nedenle, sınanan modellerde öncelikle anne depresif belirti düzeyinin temel etkisi, anne kaygı belirti düzeyinin temel etkisi ve anne depresyon ile anne kaygı belirti düzeyleri arasındaki etkileşim etkisinin iletişim kanallarındaki eşleşmeleri (Koşulsuz Modeller 1-4) nasıl etkilediği postpartum ve dördüncü ay ölçümler için ayrı ayrı incelenmiştir. Ayrıca, depresyon temel etkisi, kaygı temel etkisi, kaçınıcı ve kaygılı bağlanma örüntülerinin temel etkileri, depresyon ve kaygı ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisinin iletişim kanallarındaki eşleşmeleri (Koşulsuz Modeller 1-4) nasıl etkilediği postpartum ve dördüncü ay ölçümler için ayrı ayrı incelenmiştir.

Alanyazına dayanarak, anne öz-yeterlik algısının, anne-bebek etkileşimlerini etkileyen bir diğer önemli yapı olduğu bilinmektedir (Paris ve ark., 2011). Dolayısıyla, postpartum anne öz-yeterlik toplam ve alt-boyut puanları ve dördüncü ay anne öz-yeterlik toplam ve alt-boyut puanlarının iletişim kanallarındaki eşleşmeleri (Koşulsuz Modeller 1-4) nasıl etkilediği incelenmiştir.

Alanyazın, annenin psikolojik işlevselliğinin yanı sıra, bebeğin mizaci özelliklerinin de anne-bebek etkileşimleri üzerindeki rolüne dikkat çekmiştir (Margolis ve ark., 2019). Buradan hareketle, dördüncü ay bebek mizaç boyutlarının iletişim kanallarındaki eşleşmeleri (Koşulsuz Modeller 1-4) nasıl etkilediği incelenmiştir.

Anne-bebek etkileşimindeki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumun ideal modeli, orta derecede öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumu önermektedir (Granat ve ark., 2017; Jaffe ve ark., 2001; Beebe ve ark., 2016). Dolayısıyla; söz konusu değişkenlerle (postpartum ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, anne kaygı belirti düzeyi, anne öz-yeterlik algısı ve anne güvensiz bağlanma örüntüleri) ilişkili olarak anne-bebek çiftindeki hangi eşin bozulmuş bir örüntü gösterdiği; öz-tutarlığın mı veya etkileşimsel uyumdaki örüntünün mü bozulduğu; öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum artıyor mu veya azalıyor mu

ve hangi iletişim kanalındaki (bakış, yüz duygulanımı, vokal duygulanım ve dokunma) örüntünün bozulduğu değerlendirilmiştir.

İkinci amaç doğrultusunda sınanan modellere ilişkin hipotezler aşağıda sunulmuştur.

Hipotez 5

Postpartum ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, anne kaygı belirti düzeyi, anne öz-yeterlik algısı ve güvensiz bağlanma örüntüleri dördüncü ay bebek bakış-anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum (**Koşulsuz Model 1**) ile ilişkilidir. Buna göre, postpartum dönemindeki ve dördüncü aydaki artmış anne depresif ve kaygı belirti düzeylerinin, güvensiz bağlanma örüntülerinin ve anne düşük öz-yeterlik algısının öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde azaltması veya artırması beklenmektedir. Hipotez 5 çerçevesinde 8 ayrı zaman serileri modeli sınanmıştır:

Hipotez 5a: Postpartum anne depresif belirti düzeyi, postpartum anne kaygı belirti düzeyi ve postpartum anne depresif belirti düzeyi ile postpartum anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu, anne bakış öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 5b: Postpartum anne depresif belirti düzeyi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi, anne kaçınıcı ve kaygılı bağlanma örüntüleri, postpartum anne depresif belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu, anne bakış öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 5c-d: Postpartum anne öz-yeterlik algısı ve postpartum anne öz-yeterlik algısı alt-boyut puanları, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu, anne bakış öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 5e: Dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyi, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne bakış öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 5f: Dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyi, anne kaçınıcı ve kaygılı bağlanma örüntüleri, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi ve dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne bakış öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 5g-h: Dördüncü ay anne öz-yeterlik algısı ve dördüncü ay anne öz-yeterlik algısı alt-boyut puanları, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne bakış öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 6

Postpartum ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, anne kaygı belirti düzeyi, anne öz-yeterlik algısı ve güvensiz bağlanma örüntüleri, dördüncü ay bebek vokal duygulanım-anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum (**Koşulsuz Model 2**) ile ilişkilidir. Buna göre, postpartum ve dördüncü aydaki artmış anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyinin, güvensiz bağlanma örüntülerinin ve anne düşük öz-yeterlik algısının öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde azaltması veya arttırması beklenmektedir. Hipotez 6 çerçevesinde 8 ayrı zaman serileri modeli sınanmıştır:

Hipotez 6a: Postpartum anne depresif belirti düzeyi, postpartum anne kaygı belirti düzeyi ve postpartum anne depresif belirti düzeyi ile postpartum anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 6b: Postpartum anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyi, anne kaçınıcı ve kaygılı bağlanma örüntüleri, postpartum anne depresif belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 6c-d: Postpartum anne öz-yeterlik algısı ve postpartum anne öz-yeterlik algısı alt-boyut puanları, dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 6e: Dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyi, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 6f: Dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyi, anne kaçınıcı ve kaygılı bağlanma örüntüleri, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi ve dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 6g-h: Dördüncü ay anne öz-yeterlik algısı ve dördüncü ay anne öz-yeterlik algısı alt-boyut puanları, dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 7

Postpartum ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, anne kaygı belirti düzeyi, anne öz-yeterlik algısı ve güvensiz bağlanma örüntüleri, dördüncü ay bebek bakış-anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum (**Koşulsuz Model 3**) ile ilişkilidir. Buna göre, postpartum ve dördüncü aydaki artmış anne depresif belirti düzeyinin ve kaygı belirti düzeyinin, güvensiz bağlanma örüntülerinin ve anne düşük öz-yeterlik algısının öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde azaltması veya arttırması beklenmektedir. Hipotez 7 sınanırken 8 ayrı zaman serileri analizi yürütülmüştür:

Hipotez 7a: Postpartum anne depresif belirti düzeyi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi, postpartum anne depresif belirti düzeyi ile postpartum anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 7b: Postpartum anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyi, anne kaçınıcı ve kaygılı bağlanma örüntüleri, postpartum anne depresif belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 7c-d: Postpartum anne öz-yeterlik algısı ve postpartum anne öz-yeterlik alt-boyut puanları, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 7e: Dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyi, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 7f: Dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi, anne kaçınıcı ve kaygılı bağlanma örüntüleri, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi ve dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 7g-h: Dördüncü ay anne öz-yeterlik algısı ve dördüncü ay anne öz-yeterlik algısı alt-boyut puanları, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne dokunma öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 8

Postpartum ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, anne kaygı belirti düzeyi, anne öz-yeterlik algısı ve güvensiz bağlanma örüntüleri dördüncü ay bebek yüz duygulanımı-anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum (**Koşulsuz Model 4**) ile ilişkilidir. Buna göre, postpartum ve dördüncü ayda artmış anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyinin, güvensiz bağlanma örüntülerinin ve anne düşük öz-yeterlik algısının öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde azaltması veya arttırması beklenmektedir.

Hipotez 8a: Postpartum anne depresif belirti düzeyi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi, postpartum anne depresif belirti düzeyi ile postpartum anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 8b: Postpartum anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyi, anne kaçınıcı ve kaygılı bağlanma örüntüleri, postpartum anne depresif belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay

bebek yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 8c-d: Postpartum anne öz-yeterlik algısı ve postpartum anne öz-yeterlik algısı alt-boyut puanları, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 8e: Dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyi, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 8f: Dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyi, anne kaçınıcı ve kaygılı bağlanma örüntüleri, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi ve dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 8g-h: Dördüncü ay anne öz-yeterlik algısı ve dördüncü ay anne öz-yeterlik algısı alt-boyut puanları, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu, anne yüz duygulanımı öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 9.

Dördüncü ayda değerlendirilen bebek mizaç boyutları; bebek bakış-anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, bebek vokal duygulanım-anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, bebek bakış-anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, bebek

yüz duygulanımı-anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum (**Koşulsuz Modeller 1-4**) ile ilişkilidir. Hipotez 9 sınanırken 4 ayrı zaman serileri modeli yürütülmüştür.

Hipotez 9a: Dördüncü ay bebek mizaç boyutları (olumsuz duygulanım, sıcakkanlılık ve sebatkarlık), dördüncü ay bebek-anne bakış öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 9b: Dördüncü ay bebek mizaç boyutları (olumsuz duygulanım, sıcakkanlılık ve sebatkarlık), dördüncü ay bebek vokal duygulanım-anne dokunma öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 9c: Dördüncü ay bebek mizaç boyutları (olumsuz duygulanım, sıcakkanlılık ve sebatkarlık), dördüncü ay bebek bakış-anne dokunma öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Hipotez 9d: Dördüncü ay bebek mizaç boyutları (olumsuz duygulanım, sıcakkanlılık ve sebatkarlık), dördüncü ay bebek-anne yüz duygulanımı öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı şekilde yordamaktadır.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

Çalışmanın örneklemini, sağlıklı anne-bebek çiftlerinden oluşmaktadır. Anneler için içerme ölçütleri arasında 18 yaş ve üzeri olma, ilk kez bebek sahibi olma, evli olma, organik veya ilaç almayı gerektirecek psikiyatrik bir bozukluğun bulunmaması yer almıştır. Bebekler için ise içerme ölçütleri arasında vaktinde ve normal kiloda doğma, herhangi bir doğum komplikasyonuna maruz kalmamış olma ve gelişimsel olarak sağlıklı olma yer almıştır. Aynı zamanda, çalışmanın ilk aşamasında annenin postpartum döneminde olması (doğumdan sonraki 4. ile 6. hafta arasında) ve ana çalışmanın ikinci aşamasında (anne-bebek yüz yüze etkileşimin video kayda alındığı laboratuvar aşaması) bebeğin 4. ay içinde olması ek ölçütleri oluşturmuştur. Anne-bebek yüz yüze etkileşim video kayıtlarının bebekler 4 aylık olduğunda gerçekleşmesinin nedeni, bu dönemde bebeklerin sosyal kapasitelerinin oldukça artmaya başlamasıdır (Bigelow, 1998; Beebe ve ark., 2016; Trevarthen, 2011). Çalışmanın ilk ve ikinci aşamasına ilişkin tanımlayıcı katılımcı özellikleri aşağıdaki bölümde aktarılmıştır.

Çalışmanın ilk aşamasına, postpartum döneminde (4. ile 6. hafta arasında) henüz ilk bebeğine sahip olmuş toplam 66 anne katılmıştır. Çalışmanın ilk aşamasına katılan annelerin yaş ortalaması, 29.24 (SS = 3.86)'tür. Annelerin %53'ü üniversite mezunu olup %63.1'i tam zamanlı maaşlı bir işte çalıştığını belirtmiştir. Mevcut durumda hepsi evli olup bebeğin babasıyla bir arada yaşamaktadır. Annelerin %71.2'sine postpartum dönemindeki bebek bakımında genel olarak destek olan en az bir kişi vardır. Annelerin %90.9'u postpartum dönemindeki bebek bakımına babanın yardımcı olduğunu ve %37.5'i bu yardımı yeterli bulduğunu, %39.3'ü ise bu yardımı oldukça yeterli bulduğunu belirtmiştir. Tüm örneklem için eve giren aylık gelir ortalaması, 6.561 TL (SS = 3.13)'dir. Postpartum dönemindeki değerlendirme aşamasında, bebekler ortalama

36.21 ($SS = 6.61$) günlüktür. Örnekleme yer alan bebeklerin %63.6'sı erkektir. Bebeklerin %63.6'sının doğum biçimi sezeryandır. Tüm örneklem için bebeklerin ortalama doğum kilosu 3.352 gram ($SS = 0.38$) olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın postpartum dönemindeki ilk aşamasına katılan annelerin 4'ü bebeklerinin sağlık problemleri nedeniyle 4. aydaki laboratuvar aşamasına katılamamıştır. Geriye kalan 62 anne-bebek çiftinden, 5 anne-bebek çifti 4. aydaki laboratuvar aşamasına katılımcı kaybı nedeniyle katılmamıştır. Sonuç olarak, toplam 57 anne-bebek çifti, 4. aydaki laboratuvar aşamasına katılmış olup 10 dakikalık yüz yüze oyun etkileşim kayıtları gerçekleştirilmiştir. Elde edilen anne-bebek etkileşim video kayıtlarından birinde rastlanan ihlal (annenin yüzüğünü oyuncak olarak kullanması) nedeniyle anılan çift video mikroanaliz kodlamalarına dahil edilmemiştir. Sonuç olarak, çalışmanın nihai analizlerine, 56 anne-bebek çifti dahil edilebilmiştir. Çalışmanın postpartum dönemindeki ilk aşamasına katılıp ikinci aşamaya katılmayan anneler ($N = 10$) ve 4. aydaki ikinci aşamaya katılan anneler ($N = 56$) arasında yaş, toplam eğitim yılı ve aylık gelir açısından anlamlı bir fark bulunup bulunmadığı bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Bulgular, iki grup arasında aylık gelir açısından anlamlı bir fark bulunmadığına ($t_{\text{aylık gelir}}(64) = 1.69$, $p = .10$), yaş açısından marjinal düzeyde bir fark bulunduğuna ($t_{\text{yaş}}(64) = 1.85$, $p = .07$) ve ikinci aşamayı tamamlayan annelerin yaş olarak daha büyük olma eğiliminde olduğuna, toplam eğitim yılı açısından anlamlı bir fark bulunduğuna ve ikinci aşamayı tamamlayan annelerin ortalama eğitim yılının daha yüksek olduğuna işaret etmiştir ($t_{\text{toplam eğitim yılı}}(64) = 3.89$, $p = .00$).

Sonuç olarak, video mikroanalize dahil edilebilen ikinci aşamaya katılmış annelere ($N = 56$) ait yaş ortalaması, 29.61 ($SS = 3.71$)'dir. Annelerin %57.1'i üniversite mezunu olup %65.5'i tam zamanlı maaşlı bir işte çalıştığını belirtmiştir. Mevcut durumda hepsi evlidir. Annelerin %73.2'sine postpartum dönemindeki bebek bakımında genel olarak destek olan en az bir kişi vardır. Annelerin yalnızca biri, bebek bakımında sağlanan yardımlarla ilgili yaşanan bir çatışma bildirmiştir (bebeği sıcak tutma ve dışarı çıkartmama üzerine). Annelerin %89.3'ü postpartum dönemindeki bebek bakımına babanın yardımcı olduğunu ve %37.3'ü bu yardımı yeterli bulduğunu, %35.3'ü ise bu yardımı oldukça yeterli bulduğunu belirtmiştir. Annelerden 2'si (%3.6), güncel

durumda psikiyatrik bir tanısı olduğunu bildirmiştir. Bu tanılar, kaygı bozukluğu ve majör depresyondur. Ancak, derinlemesine sorgulandığında anılan annelerin tanıları nedeniyle ilaç kullanmadığı ve tanılarına yönelik belirtilerin iyileştiği anlaşılmıştır. Bu nedenle, iki anne de örneklem dışı bırakılmamıştır. Ek olarak, annelerden 5'i (%7.1), geçmişte psikiyatrik problemler yaşadığını bildirmiştir. Bu problemler aile ile yaşanan sorunlar, ergenlik sorunları, majör depresyon, dikkat eksikliği ve vajinismusdur. Ancak, mevcut durumda örneklemde psikiyatrik belirtiler nedeniyle sıkıntı yaşayan bir anne yer almamaktadır. Örneklemdeki 6 anne, çalışmanın ilk aşamasını kapsayan son 12 ay içinde en az bir kayıp (baba, dede, dayı, yakın arkadaş gibi) yaşamıştır. Çalışmanın ikinci aşamasına katılan örneklem için eve giren aylık gelir ortalaması, 6.832 TL (SS = 2.93)'dir. Postpartum dönemindeki değerlendirme aşamasında, bebekler ortalama 35.86 (SS = 6.59) günlüktür. Örneklemde yer alan bebeklerin %67.9'u erkektir. Bebeklerin %64.3'ünün doğum biçimi sezaryendir. Çalışmanın ikinci aşamasına dahil olan bebeklerin ortalama doğum kilosu 3.387 (SS = 0.28)'dir. Annelerin %21.4'ü doğum esnasında komplikasyon olduğunu belirtmiştir. Söz konusu komplikasyonlar sorgulandığında, bebeğin solunumunda yavaşlama, oksijen seviyesinde azalma, kalp atış hızında yavaşlama, fetal sıkıntı (fetal distress), planlanan doğum biçiminde ani değişimler, epidural doğum ve anestezi ile ilgili sıkıntılar başlıkları ortaya çıkmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasına katılan örneklemle ilişkin detaylı tanımlayıcı bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Çalışmanın İkinci Aşamasına Katılan Anne-Bebek Çiftlerini Tanımlayıcı Örneklem Özellikleri

ANNE		
	Yüzde	Ortalama (SS)
Yaş	-	29.61 (3.71)
Eğitim Düzeyi	%7.1 Lise %3.6 Yüksek Okul %57.1 Üniversite %32.1 YL ve Üzeri	-
Eğitim Yılı	-	17.63 (3.24)
Çalışma Durumu	%1.8 İşsiz %10.9 Ev Ofis %21.8 Ev Hanımı %65.5 Tamam Zamanlı Maaşlı	-
Psikiyatrik Tanı		
Güncel	%3.6 Evet %96.4 Hayır	-
Geçmiş	%7.1 Evet %92.9 Hayır	-
Kronik Fiziksel Problem	%26.8 Evet %73.2 Hayır	-
Bebek Bakım Deneyimi	%53.6 Var %46.4 Yok	-
Bebek Bakımında Zorluk	%21.4 Var %78.6 Yok	-
Kayıp (son 12 ay içinde)	%10.7 Evet %89.3 Hayır	-
BEBEK		
Yaş		
İlk Aşama	-	35.86 günlük (6.59)
İkinci Aşama	-	4 ay 7 günlük
Cinsiyet	%32.1 Kız %67.9 Erkek	-
Doğum Kilosu	-	3.387 (0.28)
Doğum Haftası	-	38.75 (1.03)
Doğum Şekli	%35.7 Normal %64.3 Sezaryen	-
Doğum Komplikasyonu	%21.4 Oldu %78.6 Olmadı	-
BABA		
Yaş	-	31.41 (3.67)
Eğitim Düzeyi	%1.8 Ortaokul %12.5 Lise %10.7 Yüksek Okul %53.6 Üniversite %21.4 YL ve Üzeri	-
Çalışma Durumu	%1.8 Yarı Zamanlı Maaşlı %5.4 Serbest Meslek %8.9 Kendi İş %83.9 Tam Zamanlı Maaşlı	-
Kayıp (son 12 ay içinde)	%23.2 Evet %76.8 Hayır	-
Aylık Gelir	-	6.832 (2.93)
Not. YL = Yüksek Lisans		

2.2. ÖLÇÜM ARAÇLARI

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Çalışmanın postpartum dönemindeki ilk aşamasında annenin yaşını, eğitim düzeyini, çalışma durumunu, herhangi bir psikiyatrik tanısı olup olmadığını sorgulamak üzere araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu (Bknz. Ek 3) verilmiştir. Aynı formda, gebelik sürecinde maruz kalınan olağan dışı yaşam olayları, hafta cinsinden doğuma kadar geçen toplam süre, doğum esnasındaki olası komplikasyonlar, bilindiği kadarıyla bebeğin gelişimsel sağlık durumu, doğum sonrası dönemde anneye yardım eden kişilerin olup olmadığı (anneanne, babaanne gibi), annenin bu yardımı nasıl algıladığı, yardım eden kişilerle deneyimlenen çatışmalar, bebeğe bakım vermede eş katkısının olup olmadığı (yani, annenin eşini ne kadar yardımcı algıladığı) ve bakım verme uygulamaları (emzirme, uyutma, doktor kontrolü vb.) gibi boyutlar da sorgulanmıştır. Annenin mevcut durumundaki yaşam doyumu, bu formda yer alan “Şu anda yaşamınızdan ne kadar memnunsunuz?” sorusu ile 6’lı Likert türü ölçek (1 = Hiç memnun değilim, 6 = Çok memnunum) üzerinde değerlendirilmiştir. Bebeğin yaşı, cinsiyeti, doğum kilosu gibi bebeğe ilişkin tanımlayıcı özellikler de söz konusu form bağlamında incelenmiştir. Ek olarak, babaya ilişkin yaş, eğitim ve çalışma durumu gibi özelliklere ilişkin bilgiler bu formla elde edilmiştir.

2.2.2. Anne-Bebek Yüz Yüze Oyun Etkileşimi: Davranışsal Kodlamalar

Çalışma kapsamında video kayda alınan dördüncü aydaki anne-bebek yüz yüze oyun etkileşimleri davranışsal kodlamalar kullanılarak mikroanaliz edilmiştir. Mevcut çalışmada, mikroanaliz edilen iletişim kanalları arasında anne bakış, bebek bakış, anne dokunma, bebek vokal duygulanım, anne yüz duygulanımı ve bebek yüz duygulanımı yer almıştır. Çalışmanın amacı kapsamında yürütülen çok düzeyli zaman serileri analizinin gerektirdiği şekilde yüz yüze oyun etkileşimindeki bakış kanalı dışında kalan davranışlar sıralı ölçekler (ordinalized scales) kullanılarak kodlanmıştır (Beebe ve ark., 2016). Kategorik bir değişken olan bakış ise, partnerin yüzü üzerinde = 1 ve partnerin

yüzü üzerinde değil = 0 şeklinde saniye temelinde mikroanaliz edilmiştir. Diğer iletişim kanalları için davranışsal kodlamalar yüksekten düşüğe şeklinde sıralanan sıralama ölçekleri üzerinde kodlanmıştır. Anne dokunma, 11’li sıralama tipi ölçek üzerinde saniye temelinde mikroanaliz edilmiştir: 11 = şefkatli dokunma, 10 = statik dokunma, 9 = oyuncu dokunma, 8 = dokunma yok, 7 = bakım verici dokunma, 6 = hızlı oyuncu dokunma (jiggle/bounce), 5 = oral dokunma, 4 = nesne aracılığıyla dokunma, 3 = merkezi dokunma, 2 = sert dokunma ve son olarak 1 = yüksek yoğunlukta/girici dokunma. Bebek vokal duygulanım, 6’lı sıralama tipi ölçek üzerinde saniye temelinde mikroanaliz edilmiştir: 6 = yüksek pozitif, 5 = pozitif/nötr, 4 = ses yok, 3 = yakınma/mızırdanma, 2 = kızgın protesto ve son olarak 1 = ağlama. Anne yüz duygulanımı, 16’lı sıralama tipi ölçek üzerinde saniye temelinde mikroanaliz edilmiştir: 90 = taklidi şaşırma, 88 = mini taklidi şaşırma, 85 = gülme 3, 80 = gülme 2, 70 = gülme 1, 67 = “oh” ifadesi, 64 = pozitif ilgi 4, 62 = pozitif ilgi 3, 61 = pozitif ilgi 2, 60 = pozitif ilgi 1, 50 = nötr, 45 = empatik üzüntü (woe) ifadesi, 40 = negatif yüz, 30 = buruşuk (scrunch) yüz, 20 = dissosiyasyon yüz ve son olarak 10 = korkutucu (threat) yüz. Bebek yüz duygulanımı, 7’li sıralama tipi ölçek üzerinde kodlanmıştır: 85 = orta-yüksek pozitif, 70 = düşük-orta pozitif, 57 = gülümseme 2, 56 = gülümseme 1, 55 = ilgili/nötr, 40 = hafif negatif ve son olarak 20 = negatif. Özgün çalışmada, her bir davranışsal kodlama için Cohen Kappa yargıcılararası güvenilirlik değerleri sırasıyla şu şekildedir: bebek bakış 0.80, bebek yüz duygulanımı 0.78, bebek vokal duygulanım 0.89, anne bakış 0.83, anne dokunma 0.90 ve anne yüz duygulanımı 0.68 (Beebe ve ark., 2010). Çalışma kapsamında kullanılan davranışsal kodlamalar, Türkiye’de yürütülmüş bir çalışmada daha önce kullanılmamıştır. Mikroanalize uygun olan davranışsal kodlamalar mevcut çalışma kapsamında Türkçeleştirilmiştir (Bknz. Ek 4). Davranışsal kodlamaların yargıcılararası güvenilirlik değerlerine ilişkin detaylı bilgilendirme ve bulgular işlem bölümünde aktarılmıştır.

2.2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YIYE-II)

Çalışmanın postpartum dönemindeki ilk aşamasına katılan annelerin bağlanma örüntüleri YIYE-II ile değerlendirilmiştir (Bknz. Ek 5). Fraley, Waller ve Brennan (2000) tarafından geliştirilen ölçek 18’i kaygı (örn; “Birlikte olduğum kişinin sevgisini

kaybetmekten korkarım”), 18’i kaçınma (örn; “Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak bana zor gelir”) alt-boyutunda olmak üzere toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Maddeler, 7’li Likert tipi (1 = Hiç Katılmıyorum, 7 = Tamamen Katılıyorum) ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Böylelikle, kaygılı veya kaçınıcı bağlanma boyutlarından elde edilebilecek toplam ham puanlar 18 ile 126 arasında değişmektedir. Her bir bağlanma boyutuna ilişkin puanlar, toplam ham puanın ortalaması alınarak hesaplanmaktadır. Puanlardaki artışlar kaygılı veya kaçınıcı güvensiz bağlanma örüntüsündeki artışa işaret etmektedir. YIYE II Türkçe form geçerlik-güvenirlik çalışması Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafından yürütülmüştür. Söz konusu çalışmada, kaygılı bağlanma boyutu için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.86 ve test-tekrar test güvenirlik katsayısı 0.81’dir. Kaçınıcı bağlanma boyutu için ise Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.90 ve test-tekrar test güvenirlik katsayısı 0.82’dir. Bulgular YIYE II Türkçe formun geçerli ve güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Mevcut çalışmada ise, kaygılı bağlanma için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.84 olup kaçınıcı bağlanma için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.87 olarak hesaplanmıştır.

2.2.4. CES-Depresyon Ölçeği (CES-D)

Çalışmanın postpartum dönemindeki ilk aşamasına ve dördüncü aydaki laboratuvar aşamasına katılan annelerin depresif belirti düzeyi CES-D ile değerlendirilmiştir (Bknz. Ek 6). CES-D, Amerikan Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü tarafından 1977 yılında geliştirilmiştir (Radloff, 1977). Kısa bir öz-bildirim ölçeği olan CES-D, tanı amaçlı kullanılan bir değerlendirme aracı olmamakla birlikte genel örneklemdaki depresif belirtilerin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Dörtlü Likert tipi ile derecelendirilen (0 = hiçbir zaman-nadiren, 1 = birazcık-birkaç kez, 2 = arada sırada-bazen, 3 = çokça-çoğu zaman) 20 maddeye verilen yanıtlar, bireylerin bir önceki hafta boyunca deneyimledikleri depresif belirti sıklığını göstermektedir. Ölçekten alınabilecek toplam puan aralığı 0 ile 60 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça, depresif belirti düzeyi artmaktadır. CES-D Türkçe formun geçerlik ve güvenirlik çalışması, Tatar ve Saltukoğlu (2010) tarafından yürütülmüştür. Türkçe uyarlama çalışmasında, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.75 ile 0.90 arasında değişmiş olup Guttman iki

yarım test güvenilirliği 0.89, iki hafta arayla yapılan test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.69 olarak bulunmuştur. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında, ölçeğin Beck Depresyon Envanteri ile bağıntı düzeyi 0.77'dir. CES-D Türkçe form, hasta ve hasta olmayan grupları %81.7 oranında birbirinden ayırabilmiştir (Tatar ve Saltukoğlu, 2010). Gözden geçirilen bulgular, CES-D Türkçe formun, geçerli ve güvenilir bir tarama aracı olduğuna işaret etmektedir. Mevcut çalışmada, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.85 olarak bulunmuştur.

2.2.5. Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri (DSKE)

Çalışmanın postpartum dönemindeki ilk aşamasına ve dördüncü aydaki laboratuvar aşamasına katılan annelerin kaygı belirti düzeyi, Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri (DSKE) ile değerlendirilmiştir (Bknz. Ek 7). DSKE; Spielberger, Gorsuch ve Lueshene tarafından 1970 yılında geliştirilmiştir. DSKE, Durumluk Kaygı Ölçeği (DKÖ) ve Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ) olmak üzere her biri 20 maddeden oluşan iki ayrı ölçekten oluşmaktadır. DKÖ, bireyin belli anlarda ve belli koşullarda nasıl hissettiğini ölçmeyi amaçlayarak durumluk kaygı düzeyini göstermekteyken SKÖ içinde bulunan durum ve koşullardan bağımsız şekilde sürekli kaygı düzeyini göstermektedir (Aydemir ve Köroğlu, 2012). DKÖ'de yer alan ifadeler 4'lü Likert tipi ölçek üzerinde (1= hiç, 2 = biraz, 3 = çok ve 4 = tamamıyla) yanıtlanmaktadır. SKÖ'de yer alan ifadeler ise 1 = hemen hiçbir zaman, 2 = bazen, 3 = çok zaman ve 4 = hemen her zaman seçeneklerinden biri ile cevaplandırılmaktadır. DKÖ'de 10 tane ters madde yer alırken SKÖ'de 7 tane ters madde yer almaktadır. Maddelere verilen yanıtlar değerlendirilirken düz maddelerin toplamından elde edilen puandan ters maddelerin toplam puanı çıkartılmaktadır. Böylelikle elde edilmiş puanlara, DKÖ için 50, SKÖ için 35 olmak üzere önceden belirlenmiş ve değişmeyen değerler eklenmektedir (Aydemir ve Köroğlu, 2012). Sonuç olarak, her iki ölçekten alınan toplam puan değeri 20 ile 80 puan arasında değişmekte ve puanlar arttıkça kaygı düzeyinin arttığı anlaşılmaktadır. DSKE'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Öner ve Le Compte tarafından 1985 yılında gerçekleştirilmiştir. DSKE'nin Türkçeleştirilme çalışmasında test-tekrar test güvenilirlik değerleri, DKÖ için 0.26 ile 0.68 arasında değişirken SKÖ için 0.71 ile 0.86 arasında değişmiştir. Kuder-Richardson güvenilirlik katsayıları ise farklı örneklem gruplarında

DKÖ için 0.94 ile 0.96 arasında değişirken SKÖ için 0.83 ile 0.87 arasında değişmiştir. Elde edilen bulgular, DSKE Türkçe formun geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir. Mevcut çalışmanın hipotezleri bağlamında, yalnızca SKÖ'den elde edilen puanlar kullanılmıştır. Bu çalışmada, SKÖ Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.60 olarak bulunmuştur.

2.2.6. Annelerin Ebeveynliğe İlişkin Algıladıkları Öz-Yeterlik Ölçeği (AEAÖÖ)

Çalışmanın postpartum dönemindeki ilk aşamasına ve dördüncü aydaki laboratuvar aşamasına katılan annelerin öz-yeterlik algıları, AEAÖÖ ile değerlendirilmiştir (Bknz. Ek 8). AEAÖÖ, Barnes ve Adamson-Macedo (2007) tarafından Bandura'nın Öz-yeterlik Kuramı çerçevesinde geliştirilmiş bir ölçüm aracıdır. AEAÖÖ 1 ile 4 arasında derecelendirilen (1 = kesinlikle katılmıyorum, 2 = katılmıyorum, 3 = katılıyorum, 4 = kesinlikle katılıyorum) 20 maddeden oluşmaktadır. AEAÖÖ'nün bazı örnek maddeleri şu şekildedir: "Bebeğimin ne zaman yorgun olduğunu ve uyumaya ihtiyaç duyduğunu söyleyebileceğime inanıyorum.", "Bebeğimi mutlu edebilirim.", "Bebeğimin gönderdiği ipuçlarını okuyabilirim." Özgün çalışmada, AEAÖÖ'ya ilişkin bulgular, (1) Bakım Verebilme (Care Taking Procedures), (2) Rahatlatılabilme (Evoking Behaviour(s)), (3) Mesajları Alabilme (Reading Behaviour(s) or Signalling) ve (4) Durumsal İnançlar (Situational Beliefs) olmak üzere dört-faktörlü bir yapıyı desteklemiştir. AEAÖÖ'nün geliştirilme çalışmasında tüm ölçek Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.91 iken alt ölçekler için iç tutarlık katsayılarının sırasıyla 0.74, 0.89, 0.74 ve 0.72 olarak hesaplanmıştır. Ölçeği oluşturan madde-toplam korelasyonlarının 0.30 ile 0.77 arasında değiştiği belirlenmiştir. Özgün çalışmada, Spearman rho rank korelasyonu kullanılarak hesaplanan test-tekrar-test güvenirlik katsayısı ise 0.96 olarak hesaplanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi ile dört faktörlü yapının desteklenmesinin ardından ölçeğin yapı geçerliği daha önce doğum yapmış ve bakım verme deneyimi olan anneler ile daha önce doğum yapmamış ve böyle bir deneyimi olmayan anneler arasındaki fark açısından sınanmıştır. AEAÖÖ'nün daha önce çocuk bakma deneyimi olan anneler ile böyle bir deneyimi olmayan anneleri birbirinden anlamlı derecede ayırttığı bulunmuştur. Elde edilen bulgular, AEAÖÖ özgün formun geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğuna

işaret etmektedir (Barnes ve Adamson-Macedo, 2007). Ancak, AEAÖÖ'nün ülkemizde yürütülmüş herhangi bir geçerlik ve güvenirlik çalışması bulunmamaktadır. Bu çalışma kapsamında, AEAÖÖ Türkçe form oluşturulmuş ve Türkçe formun geçerlik-güvenirliğine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Türkçe formun oluşturma çalışmasında izlenen yöntem, bulgular ve bulguların tartışılması Ek 1'de detaylı bir biçimde aktarılmıştır.

2.2.7. Bebek Davranış Anketi-Revize Edilmiş Çok Kısa Form

Çalışmanın dördüncü aydaki laboratuvar aşamasına katılan annelere, bebeklerin mizaçlarına bağlı özelliklerini değerlendirmek üzere Bebek Davranış Anketi-Revize Edilmiş Çok Kısa Form (BDA-REÇKF) verilmiştir (Bknz. Ek 9). BDA-REÇKF, Gartstein ve Rothbart tarafından 2003 yılında geliştirilmiş olan BDA-RE'nin kısaltma çalışmasında oluşturulmuştur (Putnam, Helbig, Gartstein, Rothbart ve Leerkes, 2014). BDA-REÇKF'de yer alan 37 madde, bebeklerin geçtiğimiz hafta içerisinde ne sıklıkla yaygın durumlarda belirli davranışları sergiledikleri açısından 7 puanlık bir derecelendirme (1 = asla ile 7 = her zaman arasında) üzerinde ebeveynler tarafından değerlendirilmektedir. BDA-REÇKF'nin özgün çalışmasında üç-faktörlü bir yapıya ulaşılmıştır. Bu üç-faktörlü yapı Olumsuz Duygulanım (OD), Sıcakkanlılık (SIC) ve Sebatkarlık (SEB)'tan oluşmaktadır. Toplam 12 maddeden oluşan OD; üzüntü, kısıtlamalar karşısında stres, korku gibi özelliklerle ilgilidir. Toplam 13 maddeden oluşan SIC; yaklaşma davranışı, vokal tepkisellik ve yüksek düzeyde keyiflilik gibi özelliklerle ilgilidir. Toplam 12 maddeden oluşan SEB ise; yönelim süresi, düşük düzeyde keyiflilik ve yatıştırılabilirlik gibi özelliklerle ilgilidir. Birden fazla bağımsız çalışmanın biraraya getirilmesiyle hesaplanan ortalama Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı OD için 0.78, SIC için 0.77 ve SEB için 0.75 olarak bulunmuştur (Putnam ve ark., 2014). Farklı zamanlarda alınan ölçümler doğrultusunda hesaplanan test-tekrar test güvenirlik katsayıları ise OD için 0.88, SIC için 0.64 ve SEB için 0.70 olarak belirlenmiştir. Bu bulgular, BDA-REÇKF'nin yeterli düzeyde geçerli ve güvenilir bir araç olduğuna işaret etmektedir (Putnam ve ark., 2014). Ancak, BDA-REÇKF'nin maddeleri halihazırda Türkçeleştirilmiş olmakla birlikte geçerlik ve güvenirlik çalışması henüz tamamlanmamıştır (çeviren Gülsün Ünal ve Sibel Kazak Berument, Kişisel

İletişim). Mevcut çalışma kapsamında, OD'nin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.75, SIC'nin 0.67 ve SEB'in 0.65'tir.

2.3. İŞLEM

Çalışmayı yürütmeye başlamadan önce Hacettepe Üniversitesi Etik Komitesi'nden ve Ankara Halk Sağlığı Müdürlüğü'nden çalışmanın yürütülmesine yönelik herhangi bir engel bulunmadığına ilişkin gerekli onay alınmıştır (Bknz. Ek 11, Ek 12). Çalışmanın işlem sürecinde izlenen aşamalar aşağıda detaylı bir biçimde aktarılmıştır.

2.3.1. Dördüncü Ay Anne-Bebek Etkileşim Çalışması

2.3.1.1. Pilot Çalışma

Anne-bebek etkileşimini laboratuvar ortamında video kayda almak üzere gerekli olan teknik donanımın uygun şekilde çalışma durumunu test etmek üzere 6 anne-bebek çifti ile pilot çalışma yürütülmüştür. Pilot çalışmanın bir diğer amacı, ana çalışmada postpartum dönemi ölçümleri için değerlendirme yöntemi olması planlanan telefon görüşme yönteminin kültüre uygunluğunu incelemektir. Pilot çalışmaya katılan anne-bebek çiftlerinin, ana çalışmanın ikinci aşamasına katılması planlanan anne-bebek çiftleri ile aynı içerme ölçütlerine sahip olması gerektiğine karar verilmiştir. Bu nedenle, gelişimsel ve fiziksel olarak sağlıklı 4 aylık bebeği olan ilk çocuğuna sahip olmuş annelere ulaşılmış ve ana çalışmanın postpartum ölçüm setinde yer alan ölçüm araçları telefon görüşmesi yöntemiyle uygulanmıştır. Ardından, anne-bebek çiftleri Hacettepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Laboratuvarına anne-bebek etkileşim video çekimleri için davet edilmiştir. Pilot çalışmada, veri toplama araçlarının telefon görüşmesi yöntemiyle uygulanmasının elverişli bir yöntem olmayacağı anlaşılmış; anne-bebek etkileşim video çekimlerindeki ses ve görüntü arasındaki senkronizasyon problemi tespit edilmiştir. Bu aşamada, ana çalışmanın ilk aşaması kapsamına giren anneye ilişkin postpartum dönemindeki değerlendirmelerin ev ortamında gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Son olarak, ana çalışma öncesi video çekim/kayıt teknik sistemindeki aksaklıklar giderilmiştir.

2.3.1.2. Ana Çalışma

Pilot çalışmanın ardından, ana çalışma için veri toplama sürecine başlanmıştır. Ana çalışma, yöntemsel olarak annelerden alınan ilk ölçümün postpartum döneminde (doğumdan sonraki 4. ile 6. hafta arasında) gerçekleşmesini ve anne-bebek etkileşim video çekimlerinin ise bebek 4 aylık olduğunda gerçekleşmesini gerektirmektedir. Diğer yollar denendikten sonra, içerme ölçütlerine uyan annelere (annenin ilk bebeğine sahip olması, bebeğin sağlıklı ve yaklaşık 25 ile 45 günlük arasında olması) Aile Sağlık Merkezleri (ASM) aracılığıyla ulaşılmıştır. Ölçütlere uyan anne-bebek çiftlerine 09.06.2017 tarihinde ASM'lerdeki hemşireler aracılığıyla ulaşılmaya başlanmıştır. Ek olarak, çalışmanın duyurulması yoluyla gebelik döneminde kurulan bağlantı ile çalışmaya katılım için gönüllü olan anneler olmuştur. Annelerle kurulan ilk temasta, çalışma kapsamının bebeklerin sosyal gelişimi üzerine olduğu ve postpartum döneminde ev ortamında yalnızca annelerle görüşmeyi içeren bir ilk aşama olduğu aktarılmıştır. Ek olarak, bebekler 4 aylık olduğunda gerçekleşecek yaklaşık 10 dakika süren anne-bebek etkileşim video çekimini kapsayan bir laboratuvar aşaması olduğu bilgisi de paylaşılmıştır (Bknz. Ek 2). Kısaca çalışmanın içeriği ve gönüllülük esası hakkında bilgi paylaşıldıktan sonra çalışmaya katılım için gönüllü olan annelerle postpartum döneminde ev ortamında gerçekleşecek ilk aşama için randevular oluşturulmuştur. Ev ortamındaki değerlendirmede, çalışmanın amaç ve hipotezleri bağlamında postpartum döneminde genel olarak annenin psikolojik işlevselliğini değerlendiren ön ölçüm araçlarının (KBF, YİYE II, CES-D, DSKE, AEAÖÖ) doldurulması sağlanmıştır. Ölçeklerin uygulama sıraları, dengelenmiştir. Ana çalışmanın anne-bebek çiftlerine ulaşma ve postpartum dönemindeki ilk aşaması, 23.02.2018 tarihinde tamamlanmıştır. Postpartum dönemindeki ilk aşamanın ardından bebeklerin doğum tarihleri takip edilerek anne-bebek çiftleri dördüncü ayın içinde anne-bebek etkileşimi video çekimlerini tamamlamak üzere Hacettepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Laboratuvarına davet edilmiştir. Buna göre, ana çalışmanın ikinci aşaması olan laboratuvar video çekim süreci, 24.09.2017'de başlayıp 21.05.2018'de sonlanmıştır. Anne-bebek etkileşimi video çekimlerinin ardından, annenin psikolojik işlevselliğini ve bebek mizacı değerlendiren ölçüm araçları (CES-D, DSKE, AEAÖÖ ve BDA-ÇKF) anneler tarafından yeniden doldurulmuştur.

Bebekler 4 aylık olduğunda oluşturulan anne-bebek etkileşimi video çekim programı bebeğin yeme ve uyku örüntüleri göz önünde bulundurularak planlanmıştır. Buna göre, anne-bebek çiftleri laboratuvara geldikten hemen sonra çok fazla zaman kaybetmeden video çekimlere başlanmıştır. Öncelikle, anne-bebek çifti video çekim aşaması için hazırlanan odaya alınmıştır. Bebek bir masa üzerine konan bebek koltuğuna güvenli bir şekilde oturtulmuştur. Annenin ise bebeğinin tam karşısında ve yüz hizasında olacak şekilde oturması sağlanmıştır. Anne-bebek etkileşimi video çekimine başlamadan önce annelere verilmiş olan yönerge şu şekildedir: “*Aynı evinizde olduğu gibi bebeğinizle 10 dakikalık bir süre boyunca oynayınız*”. Bebek ve anneye herhangi bir oyuncak ya da malzeme verilmemiştir. Yönergenin ardından, araştırmacı anne-bebek çiftinin bulunduğu odadan ayrılıp video kayıt odasında etkileşimlerin sorunsuz bir şekilde kaydedilmesini sağlamıştır. Aynı anda başlatılan iki ayrı kamera, anne ve bebeğin baş ile üst gövdesini kapsayacak şekilde 10 dakika boyunca kesintisiz kayıt almıştır. Gerekli teknik donanım ile birlikte senkronize iki kameradan elde edilen verinin yarıya bölünmüş ekran görüntüsü (yarısı anne yarısı bebek için olmak üzere) ana çalışma kapsamındaki hipotezleri sınamak üzere video mikroanaliz kodlamaları için kullanılmıştır. Çalışmanın laboratuvar aşamasının tamamlanmasının ardından annelere etkileşimlerinin niteliği hakkında kısa bir geribildirim verilmiş; varsa soruları yanıtlanmış ve bebeklere “Bilim Bebek” isimli katılım sertifikası verilmiştir.

2.3.2. Video Mikroanaliz Kodlamaları: Yargıcılararası Güvenirlilik

Çalışmanın araştırma soruları ve hipotezleri kapsamında, anne-bebek etkileşimi video kayıtlarının bebek bakış, bebek vokal duygulanım, bebek yüz duygulanımı, anne bakış, anne dokunma ve anne yüz duygulanımı gibi iletişim kanalları açısından video mikroanaliz yöntemiyle saniye saniye kodlanması gerekmektedir. İletişim kanallarının, video mikroanaliz yöntemiyle kodlanabilmesi yargıcılararası güvenirlilik eğitime ihtiyaç duymaktadır. Bunun için, Dr. Beatrice Beebe’nin ADB New York City’de bulunan “Communication Sciences”laboratuvarına 29.02.2018 ile 22.02.2019 tarihleri arasında doktora sırası araştırma ziyareti gerçekleştirilmiştir . Video mikroanalizde, her bir iletişim kanalı için 2.5 dakikalık zaman diliminde yer alan 150 saniye

kodlanmaktadır. Bu kapsamda, 10 dakikalık anne-bebek etkileşim video kayıtlarının ilk 2.5 dakikalık zaman dilimi, saniyeleri gösteren zaman etiketi yerleştirilerek tüm örneklem için hazır hale getirilmiştir. Ardından, laboratuvarında her bir iletişim kanalında uzman olan kişiler tarafından güvenilir kodlayıcı eğitimlerine başlanmıştır. Bu çerçevede, araştırmacı her bir iletişim kanalında uzman olan 6 farklı güvenilir kodlayıcıdan mikroanaliz eğitimi almıştır. Öncelikle, her bir iletişim kanalı için (bebek bakış, bebek vokal duygulanım, bebek yüz duygulanımı, anne bakış, anne dokunma ve anne yüz duygulanımı) ayrı ayrı olmak üzere 5 anne-bebek çiftine ait yüz yüze oyun etkileşim video kayıtları güvenilir kodlayıcının verdiği eğitim kapsamında araştırmacı ile birlikte kodlanmıştır. Takiben, aynı anne-bebek çiftlerine ait etkileşim video kayıtları ilgili iletişim kanalında yalnızca araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Video mikroanaliz kodlama ölçekleri, sıralama türünde olduğu için yargıcılararası güvenilirlik Cohen Kappa katsayısı ile hesaplanmıştır. Yargıcılararası güvenilirlik hesaplamaları, söz konusu iletişim kanalı bağlamında 5 videonun kodlanması sonucu elde edilen $N = 750$ saniye için ve aynı zamanda her bir çifte ait $n = 150$ saniye için hesaplanmıştır. Yargıcılararası güvenilirlik için karşılanması gereken minimum Cohen Kappa yeterlik katsayısı 0.70'dir (Cohen, 1960). Elde edilen bulgular, yargıcılararası güvenirliliğin tüm iletişim kanalları için yeterli düzeyde sağlanabildiğini göstermiştir. Mevcut çalışma kapsamında, bebek vokal duygulanım, bebek bakış, bebek yüz duygulanımı, anne bakış, anne dokunma ve anne yüz duygulanımı kanallarında elde edilen yargıcılararası Cohen Kappa katsayıları Tablo 2'de sunulmuştur. Takiben, güvenilir kodlayıcı olunan yüz yüze iletişim kanalları için çalışmanın video çekim aşamasını tamamlayan anne-bebek çiftlerinde ($N = 56$) video mikroanaliz kodlamaları tamamlanmıştır. Tüm örneklem için video mikroanaliz kodlamalarının tamamlanmasıyla, zaman serileri analizine hazırlık oluşturan toplam 50.400 saniye araştırmacı tarafından kodlanmıştır.

Tablo 2

Anne Bebek Etkileşiminde İletişim Kanallarının Video Mikroanaliz Kodlamalarına Yönelik Yargıcılararası Güvenirlik Bulguları

İletişim Kanalı	Cohen Kappa
Bebek Vokal Duygulanım	
Çift 1-7 _{N = 750 saniye}	0.848
Çift 1 _{n = 150 saniye}	0.854
Çift 2 _{n = 150 saniye}	0.894
Çift 3 _{n = 150 saniye}	0.930
Çift 5 _{n = 150 saniye}	0.920
Çift 7 _{n = 150 saniye}	0.709
Bebek Bakış	
Çift 1-5 _{N = 750 saniye}	0.845
Çift 1 _{n = 150 saniye}	0.817
Çift 2 _{n = 150 saniye}	0.707
Çift 3 _{n = 150 saniye}	0.903
Çift 4 _{n = 150 saniye}	0.748
Çift 5 _{n = 150 saniye}	0.882
Bebek Yüz Duygulanımı	
Çift 1-7 _{N = 750 saniye}	0.800
Çift 1 _{n = 150 saniye}	0.885
Çift 2 _{n = 150 saniye}	0.732
Çift 3 _{n = 150 saniye}	0.724
Çift 4 _{n = 150 saniye}	0.791
Çift 6 _{n = 150 saniye}	0.773
Anne Bakış	
Çift 1-6 _{N = 750 saniye}	0.861
Çift 1 _{n = 150 saniye}	0.904
Çift 2 _{n = 150 saniye}	0.757
Çift 3 _{n = 150 saniye}	0.814
Çift 4 _{n = 150 saniye}	0.846
Çift 6 _{n = 150 saniye}	0.936
Anne Dokunma	
Çift 1-5 _{N = 750 saniye}	0.895
Çift 1 _{n = 150 saniye}	0.954
Çift 2 _{n = 150 saniye}	0.863
Çift 3 _{n = 150 saniye}	0.841
Çift 4 _{n = 150 saniye}	0.870
Çift 5 _{n = 150 saniye}	0.905
Anne Yüz Duygulanımı	
Çift 1-7 _{N = 750 saniye}	0.800
Çift 1 _{n = 150 saniye}	0.885
Çift 2 _{n = 150 saniye}	0.732
Çift 3 _{n = 150 saniye}	0.724
Çift 4 _{n = 150 saniye}	0.791
Çift 6 _{n = 150 saniye}	0.773

2.4. ANALİZ

2.4.1. Çok Düzeyli Zaman Serileri Analizi

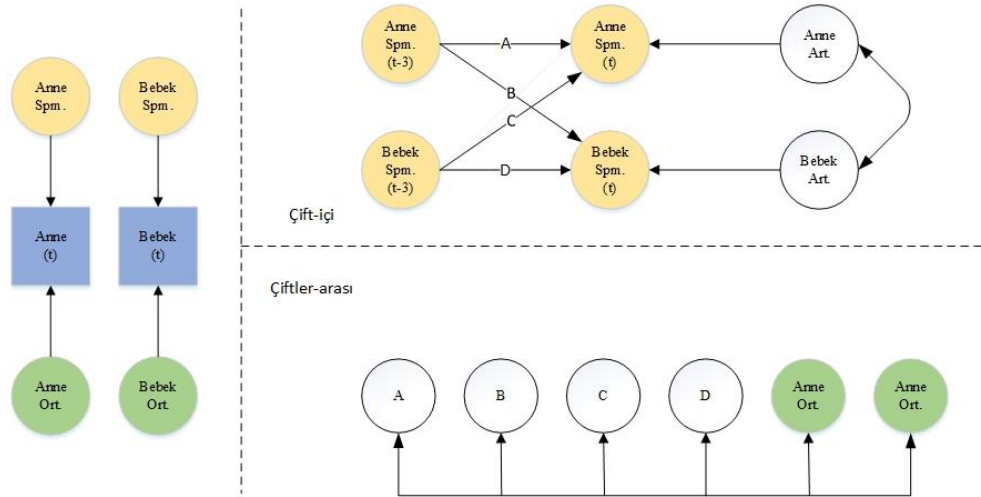
Çalışmanın hipotezleri, çok düzeyli zaman serileri analiziyle sınanmıştır. Zaman serileri yaklaşımı tek bir zaman serisinin organizasyonunu belirlemek, yani bir kişinin davranışlar serisinin nasıl ortaya çıktığını veya iki zaman serisinin birbiriyle bağlantısını belirlemek, yani zaman içerisinde ilerledikçe her iki eşin davranış serilerinin birbirini etkileyip etkilemediğini ve varsa bu etkinin düzeyini belirlemek için kullanılmaktadır (Beebe ver ark., 2016). Bireyin anbean bir önceki kendi davranışına uyumu, öz-tutarlık (autocorrelation) olarak tanımlarken eşinin bir önceki davranışına uyumu etkileşimsel uyum (lagged cross-correlation) olarak tanımlamaktadır (Chen ve Cohen, 2006). İki değişkenli bir seride (çift yönlü etki), her eş bir diğerini yordayabilmektedir ya da yalnızca bir eş (tek yönlü etki) diğerini yordayabilmektedir. Bu çalışma kapsamında hem annenin davranışının bebeğin davranışını yordayabilme derecesi, hem de bebeğin davranışının annenin davranışını yordayabilme derecesi incelenmiştir. Dolayısıyla, çok düzeyli zaman serileri analizi bu çalışmanın amacı kapsamında oluşturulan hipotezler için temel analiz yöntemini oluşturmuştur. Sonuç olarak, anne depresyon ve kaygı düzeyi, öz-yeterlik algısı, güvensiz bağlanma örüntüleri ve bebek mizaç boyutları ile mikroanaliz yöntemiyle kodlanan yüz yüze iletişim kanallarındaki (anne için bakış, yüz duygulanımı ve dokunma; bebek için bakış, yüz duygulanımı ve vokal kalite) öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum arasındaki ilişki çok düzeyli zaman serileri analizi ile değerlendirilmiştir.

Mevcut çalışmada, çok düzeyli zaman serileri analizi Mplus 8.1 paket programı aracılığıyla yürütülmüştür (Muthén ve Muthén, 1998-2017). Mplus ile yürütülen çok düzeyli zaman serileri analizlerinde, Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) yaklaşımı kullanılmaktadır. Asparouhov, Hamaker ve Muthén (2018) tarafından Dinamik Yapısal Eşitlik Modeli (DYEM) olarak ifade edilen bu yaklaşım sayesinde, çok düzeyli zaman serileri analizleri geleneksel yaklaşımdaki rastgele katsayılı modellere (random coefficients model) göre daha verimli bir biçimde yürütülebilmektedir. Model, zaman serileri analizleri ile YEM analizlerinin birleşimi olarak da anılmaktadır. Mplus ile

yürütülen DYEM analizlerinde, Bayezyen (Bayesian) kestirim yöntemi kullanılmaktadır. Bayezyen yöntemlerin çok düzeyli zaman serileri analizlerinde geleneksel yaklaşım olan en çok olabilirlik (maximum likelihood) yöntemlerine göre birçok avantajı olmakla beraber, bunların en önemlisi daha küçük örneklemelerde bile sabit ve güçlü sonuçlar elde edilebilmesidir.

Bu çalışma kapsamında DYEM ile analiz edilen temel modellerde, birinci düzeydeki değişkenler anne ve bebeğin mikroanalizden elde edilen tekrarlı ölçümleri iken, ikinci düzeydeki değişkenler postpartum dönemindeki ya da dördüncü aydaki anne depresyon ve kaygı düzeyi, öz-yeterlik algısı, güvensiz bağlanma örüntüleri ile bebek mizaç boyutları olmuştur. İkinci düzeydeki değişkenler, sınanan hipoteze uygun şekilde ilgili yerlerde modellere dahil edilmiştir. Bu modelleme yaklaşımına göre, toplam 150 saniye için kodlanan saniyelik anne ve bebek davranışları çift-içi zamana bağlı olarak değişen değişkenler iken, bu süreçte değişkenlik göstermediği varsayılan ikinci düzeydeki değişkenler ise çiftler-arası zamana bağlı olarak değişmeyen değişkenlerdir.

DYEM ile analiz edilen modelin yapısal eşitlik modeli yaklaşımına göre çizilen diyagramı, Şekil 5’de sunulmuştur. Anne ve bebek için diyagramın sol kısmında yer alan kare şeklindeki değişkenler her bir t saniyesindeki gözlenen (kodlanan) ölçümleri göstermektedir. Yeşil renkteki çemberler, anne ve bebeğin toplam 150 saniye için ölçümlerinin ortalamasını, sarı renkteki çemberler ise her bir t saniyesindeki ölçümlerin bu ortalamalardan sapmasını göstermektedir. Diyagramın sağ üst kısmında yer alan bölümde ise A, B, C, ve D ile gösterilen oklar anne ve bebek için öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum kestirimlerini göstermekte olup, doğrudan gözlenemeyen bu etkiler çift-içi düzeyde modellenmektedir. Diyagramın sağ alt kısmında ise, önceden modellenen değişkenlerin çiftler-arası düzeyde birbirleriyle ilişkili olarak modellendiği görülmektedir. İkinci düzeydeki değişkenler modele bu kısımda dahil olmakta ve buradaki A, B, C, ve D ile sembolize edilen öz-tutarlıkla ve etkileşimsel uyumla ilişkilendirilmektedir. DYEM kapsamında yürütülen zaman serileri analizi, hipotez sınamalarında Bayezyen yaklaşıma uygun olarak güven aralığını baz almaktadır. Ek olarak, analiz sonuçlarından tek uçlu p değeri (güven aralığının dağılımına yönelik sonradan hesaplanan olasılık ifade eden p değeri) elde edilmektedir.

Şekil 5. Çok Düzeyli Zaman Serileri Analizinde Dinamik Yapısal Eşitlik Modeli

Çok düzeyli zaman serileri analizlerini yürütmeden önce, anne-bebek öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum kestirimleri için kaç saniyelik bir gecikmenin (lag) alınması gerektiğine karar verilmiştir. Alanyazında, 3 saniyelik bir gecikmenin (3 lagged) alınabileceği önerilmektedir (Beebe ve ark., 2008). Bu öneriye ek olarak, veriler üzerinde ön analizler yaparak gecikme uzunluğu kademeli olarak 1'den daha yüksek değerlere doğru arttırılmış ve özellikle etkileşimsel uyumun tüm anne-bebek çiftleri için ortalama değerinin değişen gecikmelere etkisi incelenmiştir. Yürütülen ön analizler sonucunda, özellikle anneden bebeğe doğru giden etkinin (bebeğin etkileşimsel uyum değerinin) tüm örneklem için ortalama değerinin ancak 3 saniyelik bir gecikmeden itibaren pozitif olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla, tüm analizlerde 3 saniyelik bir gecikmenin temel alınmasına karar verilmiştir.

Özet olarak, mevcut çalışmadaki analizlerin ilk adımında, diyagramda A, B, C ve D okları ile gösterilen anne ve bebeğin anlamlı şekilde öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum gösterip göstermediği durumu çalışma hipotezleri kapsamında sınanmıştır. Sınanan bu hipotezlerde, çift düzeyinde rastgele olarak (her bir anne-bebek çifti için ayrı olarak) kestirilen öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum parametrelerinin genel ortalamasının sıfırdan anlamlı olarak farklılaşma durumu sınanmıştır. İkinci adımda ise, hipotezler kapsamında modellere dahil edilen ikinci düzey değişkenlerin, öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu anlamlı olarak etkileyip etkilemediği sınanmıştır.

3. BÖLÜM

BULGULAR

3.1. BETİMLEYİCİ BULGULAR

3.1.1. Postpartum Değerlendirmesine Yönelik Betimleyici Bulgular

Postpartum döneminde değerlendirilen anne depresyon, kaygı, öz-yeterlik, kaygılı ve kaçınıcı bağlanma değişkenlerine ait ortalama ve standart sapma değerleri ile puan aralıkları Tablo 3'te sunulmuştur. Postpartum ölçümleri arasındaki ilişkiyi incelemekten önce tek değişkenli normallik varsayımı, Kolmogorov-Smirnov ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular, anne kaygı ($D(66) = 0.9, p = .20$) ile kaygılı bağlanma ($D(66) = 0.9, p = .20$) ve kaçınıcı bağlanma ($D(66) = 0.9, p = .20$) dışında kalan değişkenlerin normal dağılmadığını göstermiştir. Buradan hareketle, değişkenler arasındaki korelasyon parametrik olmayan Spearman Rho korelasyon katsayısı ile hesaplanmıştır. Analiz sonuçları, postpartum anne depresyon puanları ile postpartum anne kaygı puanları arasındaki anlamlı pozitif ilişkiye ($N = 66, r_s = 0.48, p = 0.000$) ve postpartum anne depresyon puanları ile anne kaygılı bağlanma puanları arasındaki anlamlı pozitif ilişkiye ($N = 66, r_s = 0.42, p = 0.000$) işaret etmiştir. Ek olarak, postpartum anne kaygı puanları ile anne kaygılı bağlanma ($N = 66, r_s = 0.61, p = 0.000$) ve kaçınıcı bağlanma puanları arasındaki ilişki ($N = 66, r_s = 0.31, p = 0.013$) pozitif yönde anlamlı olmuştur. Postpartum anne öz-yeterlik ve alt-boyut puanları ile anılan diğer değişkenler arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmamıştır. Elde edilen bulgular, Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 3
Postpartum Değerlendirmesine İlişkin Betimleyici Bulgular

	Ortalama	SS	En küçük	En Büyük
P Dep	16.68	9.04	1	42
P Kaygı	41.85	9.35	24	63
P ÖY	64.62	8.38	35	80
P ÖY-BV	12.94	2.13	6	16
P ÖY-R	22.09	3.41	14	28
P ÖY-MA	19.09	2.40	11	24
P ÖY-Dİ	10.50	1.49	3	12
Kaygılı Bağ	3.16	0.90	1.67	5.33
Kaçınıcı Bağ	2.33	0.91	1	4.83

Not. P Dep = Postpartum Depresyon, P Kaygı = Postpartum Kaygı, P ÖY = Postpartum Öz-Yeterlik, P ÖY-BV = Postpartum Öz-Yeterlik -Bakım Verebilme, P ÖY -R = Postpartum Öz-Yeterlik-Rahatlatabilme, P ÖY-MA = Postpartum Öz-Yeterlik-Mesajları Alabilme, P ÖY-Dİ = Postpartum Öz-Yeterlik -Durumsal İnançlar.

Tablo 4
Postpartum Değerlendirmesine İlişkin Sperman Rho Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.P Dep	-	.48***	-.18	-.13	-.15	-.16	-.16	.42***	.21
2.P Kaygı		-	-.10	-.10	-.13	-.06	.00	.61***	.31*
3.P ÖY			-	.81***	.93***	.86***	.87***	-.10	-.06
4.P ÖY-BV				-	.67***	.56***	.67***	-.05	-.20
5.P ÖY-R					-	.74***	.75***	-.15	-.09
6.P ÖY-MA						-	.74***	-.07	-.03
7.P ÖY-Dİ							-	-.06	.05
8.Kay B								-	.56***
9.Kaç B									-

Not. P Dep = Postpartum Depresyon, P Kaygı = Postpartum Kaygı, P ÖY = Postpartum Öz-Yeterlik, P ÖY-BV = Postpartum Öz-Yeterlik -Bakım Verebilme, P ÖY -R = Postpartum Öz-Yeterlik-Rahatlatılabilme, P ÖY -MA = Postpartum Öz-Yeterlik-Mesajları Alabilme, P ÖY -Dİ = Postpartum Öz-Yeterlik -Durumsal İnançlar, Kay B = Kaygılı Bağlanma, Kaç B = Kaçınıcı Bağlanma

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

3.1.2. Dördüncü Ay Değerlendirmesine Yönelik Betimleyici Bulgular

Dördüncü ayda değerlendirilen anne depresyon, kaygı, öz-yeterlik, bebek mizaç olumsuz duygulanım, bebek mizaç sıcakkanlılık, bebek mizaç sebatkarlık değişkenlerine ait ortalama ve standard sapma değerleri ile puan aralıkları Tablo 5'te sunulmuştur. Dördüncü ay ölçümleri arasındaki ilişkiyi incelemeden önce tek değişkenli normallik varsayımı, Kolmogrov-Smirnov ile test edilmiştir. Bulgular, 4. aydaki anne kaygı ($D(58) = 0.9, p = .20$), bebek mizaç olumsuz duygulanım ($D(58) = 0.10, p = .20$), bebek mizaç sıcakkanlılık ($D(58) = 0.07, p = .20$), bebek mizaç sebatkarlık ($D(58) = 0.10, p = .20$) ile kaygılı bağlanma ($D(58) = 0.9, p = .20$) ve kaçınıcı bağlanma ($D(66) = 0.10, p = .20$) dışında kalan değişkenlerin normal dağılmadığını göstermiştir. Dolayısıyla, değişkenler arasındaki ilişki Spearman Rho korelasyon katsayısı ile hesaplanmıştır. Korelasyon bulgularına göre, dördüncü ay anne depresyon puanları ile anne kaygı puanları ($N = 58, r_s = 0.47, p = 0.000$) ve kaçınıcı bağlanma puanları ($N = 58, r_s = 0.26, p = 0.046$) arasında anlamlı bir pozitif ilişki vardır. Diğer yandan, dördüncü ay anne depresyon puanları ile dördüncü ay anne öz-yeterlik bakım verebilme ($N = 58, r_s = -0.28, p = 0.033$) ve rahatlatabilme ($N = 58, r_s = -0.27, p = 0.041$) alt-boyut puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ek olarak, dördüncü ay anne kaygı puanları ile dördüncü ay anne öz-yeterlik toplam puanı ($N = 58, r_s = -0.26, p = 0.045$), rahatlatabilme ($N = 58, r_s = -0.27, p = 0.038$) ve mesajları alabilme ($N = 58, r_s = -0.28, p = 0.037$) alt-boyut puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Aynı zamanda, dördüncü ay anne kaygı puanları ile anne kaygılı ($N = 58, r_s = 0.55, p = 0.000$) ve kaçınıcı bağlanma ($N = 58, r_s = 0.37, p = 0.004$) puanları pozitif yönde anlamlı şekilde ilişkili olmuştur. Ayrıca, dördüncü ay anne öz-yeterlik toplam puanları, bakım verebilme, rahatlatabilme, mesajları alabilme ve durumsal inançlar alt-boyut puanları ile bebek mizaç sıcakkanlılık ($N = 58, \text{ sırasıyla } r_s = 0.41, p = 0.002; r_s = 0.33, p = 0.011; r_s = 0.28, p = 0.033; r_s = 0.47, p = 0.000; r_s = 0.33, p = 0.011$) ve bebek mizaç sebatkarlık boyutları ($N = 58, \text{ sırasıyla } r_s = 0.38, p = 0.003; r_s = 0.30, p = 0.022; r_s = 0.28, p = 0.035; r_s = 0.44, p = 0.001; r_s = 0.42, p = 0.001$) arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı olmuştur. Ek olarak, dördüncü ay anne öz-yeterlik rahatlatabilme alt-boyut puanları ile bebek mizaç olumsuz duygulanım puanları arasında negatif yönde

anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($N = 58$, $r_s = -0.27$, $p = 0.002$). Elde edilen bulgular, Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 5

Dördüncü Ay Değerlendirmesine İlişkin Betimleyici Bulgular

	Ortalama	SS	En küçük	En Büyük
4.ay Dep	11.24	7.31	00	37
4.ay Kaygı	40.02	7.83	26	64
4.ay ÖY	70.64	7.58	56	80
4.ay ÖY-BV	14.38	1.67	11	16
4.ay ÖY-R	24.03	3.24	16	28
4.ay ÖY-MA	21.12	2.38	15	24
4.ay ÖY-Dİ	11.10	1.22	8	12
4.ay B M-OD	3.51	1	1.92	6
4.ay B M-SIC	4.52	0.93	2.38	6.85
4.ay B M-SEB	5.15	0.67	3.83	6.33

Not. 4.ay Dep = 4.ay Depresyon, 4.ay Kaygı = 4.ay Kaygı, 4.ay ÖY = 4.ay Öz-Yeterlik, 4.ay ÖY-BV = 4.ay Öz-Yeterlik -Bakım Verebilme, 4.ay ÖY -R = 4.ay Öz-Yeterlik-Rahatlatabilme, 4.ay ÖY -MA = 4.ay Öz-Yeterlik-Mesajları Alabilme, 4.ay ÖY -Dİ = 4.ay Öz-Yeterlik -Durumsal İnançlar

Tablo 6
Dördüncü Ay Değerlendirmesine İlişkin Sperman Rho Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. 4.ay Dep	-	.47***	-.25 [†]	-.28*	-.27*	-.17	-.15	.20	.01	-.07	.19	.26*
2. 4.ay Kaygı		-	-.26*	-.26 [†]	-.27*	-.28*	-.09	.20	-.05	-.17	.55***	.37**
3. 4.ay ÖY			-	.83***	.93***	.92***	.84***	-.18	.41**	.38**	-.04	-.09
4. 4.ay ÖY-BV				-	.67***	.74***	.65***	-.14	.33*	.30*	-.05	-.14
5. 4.ay ÖY-R					-	.76***	.74***	-.27*	.28*	.28*	-.12	-.14
6. 4.ay ÖY-MA						-	.78***	-.04	.47***	.44**	-.03	.02
7. 4.ay ÖY-Dİ							-	-.03	.33*	.42**	.14	.08
8. 4.ay B M-OD								-	.34*	.05	.18	.24
9. 4.ay B M-SIC									-	.41**	.10	.15
10. 4.ay B M-SEB										-	.14	.09
11.Kaygılı B											-	.56***
12.Kaçınıcı B												-

Not. 4.ay Dep = 4.ay Depresyon, 4.ay Kaygı = 4.ay Kaygı, 4.ay ÖY = 4.ay Öz-Yeterlik, 4.ay ÖY-BV = 4.ay Öz-Yeterlik -Bakım Verebilme, 4.ay ÖY -R = 4.ay Öz-Yeterlik-Rahatlatılabilme, 4.ay ÖY -MA = 4.ay Öz-Yeterlik-Mesajları Alabilme, 4.ay ÖY -Dİ = 4.ay Öz-Yeterlik -Durumsal İnançlar, Kaygılı B = Kaygılı Bağlanma, Kaçınıcı B = Kaçınıcı Bağlanma
* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

3.1.3. Postpartum ve Dördüncü Ay Farkına İlişkin Bulgular

Anne depresyon ve öz-yeterlik değişkenlerine ilişkin postpartum dönemindeki değerlendirmeler ile dördüncü aydaki değerlendirmeler arasındaki olası farklılık istatistiksel olarak sınanmıştır. Söz konusu değişkenlerin normallik sayıltısını karşılamaması nedeniyle, analiz bağımlı örneklem t-testi'nin parametrik olmayan versiyonu -Wilcoxon Signed-Ranks Test- ile yürütülmüştür ($N = 58$).

Analiz sonuçlarına göre, postpartum anne depresyon puanları ($M = 16.68$) ile dördüncü ay anne depresyon puanları ($M = 11.24$) arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık vardır, $Z = -3.54$, $p = .000$. Buna göre, annelerin depresif belirti düzeyi, dördüncü aya kıyasla postpartum döneminde daha yüksektir.

Postpartum anne öz-yeterlik puanları ($M = 64.62$) ile dördüncü ay anne öz-yeterlik puanları ($M = 70.64$) da istatistiksel olarak anlamlı derecede birbirinden farklıdır, $Z = 5.49$, $p = .000$. Buna göre, annelerin algıladıkları öz-yeterlik düzeyleri, postpartum dönemine kıyasla dördüncü ayda daha yüksektir.

Annelerin kaygı puanları her iki zaman ölçümünde de normallik varsayımını karşıladığı için iki zaman ölçüm arasındaki olası puan farklılığı bağımlı örneklem t-testi ile sınanmıştır. Buna göre, postpartum anne kaygı puanları (sürekli kaygı boyutu) ile dördüncü ay anne kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t(57) = 1.24$, $p = 0.221$].

3.1.4. Dördüncü Ay Anne-Bebek Etkileşimi Davranış Sıklıklarına İlişkin Bulgular: Çift-Düzeyinde İnceleme

Anne bakış kanalındaki kodlamaların yüzdelik ve sıklık değerleri incelendiğinde, etkileşimin ilk 2.5 dakikasında (150 saniyelik zaman diliminde), annelerin dikkatlerinin çoğunlukla bebeklerin yüzlerinde olduğu anlaşılmaktadır. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), anne bakışın bebeğin yüzünde olma

aralığı %67.3 ile %98.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), anne bakış %84.1 oranda bebeğin yüzüne odaklanmıştır. Bebek bakış kanalındaki kodlamaların yüzdelik ve sıklık değerleri incelendiğinde, etkileşimin ilk 2.5 dakikasında (150 saniyelik zaman diliminde), bebek bakışın annenin yüzünde olma durumu, çift-içi düzeyde oldukça değişkenlik göstermektedir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), bebek bakışın annenin yüzünde olma aralığı %6 ile %96 arasında değişkenlik göstermiştir. Tüm çiftler için incelendiğinde (8400 saniyelik zaman diliminde), bebek bakış %60.9 oranda annenin yüzüne odaklanmıştır. Bakış kanalındaki yüzdelik ve sıklık bulguları, çift-içi ve tüm çiftler için olmak üzere Tablo 7’de özetlenmiştir.

Bebek vokal duygulanım kanalındaki kodlamaların yüzdelik ve sıklık değerleri incelendiğinde, etkileşimin ilk 2.5 dakikasında (150 saniyelik zaman diliminde) “yüksek pozitif” nitelikte bebek vokal duygulanım 56 bebek üzerinden yalnızca 14 bebekte gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “yüksek pozitif” nitelikte bebek vokal duygulanım kodlama aralığı %0.7 ile %8.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “yüksek pozitif” nitelikte bebek vokal duygulanım kodlama oranı %0.7’dir. “Pozitif/nötr” nitelikte bebek vokal duygulanım 56 bebeğin biri dışında hepsinde gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “pozitif/nötr” nitelikte bebek vokal duygulanım kodlama aralığı %1.3 ile %66.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “pozitif/nötr” nitelikte bebek vokal duygulanım kodlama oranı %19.4’tür. Etkileşimin ilk 2.5 dakikasında, bebeklerin tümü için zaman zaman “ses yok”-yani vokal duygulanım yoktur. Buna göre, çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “ses yok”-yani bebek vokal duygulanım yok- kodlama aralığı %18.7 ile %100 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “ses yok” -yani bebek vokal duygulanım yok- kodlama oranı %72.3’tür. “Yakınma/mızırdanma” niteliğindeki vokal duygulanım 56 bebek üzerinden 42 bebekte gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “yakınma/mızırdanma” niteliğinde bebek vokal duygulanım kodlama aralığı %0.7 ile %32 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “yakınma/mızırdanma” niteliğinde

bebek vokal duygulanım kodlama oranı % 6.5'tir. "Kızgın protesto" niteliğindeki vokal duygulanım 56 bebek üzerinden 23 bebekte gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), "kızgın protesto" niteliğinde bebek vokal duygulanım kodlama aralığı %0.7 ile %6.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), "kızgın protesto" niteliğinde bebek vokal duygulanım kodlama oranı % 1'dir. Etkileşimin ilk 2.5 dakikasında, "ağlama" niteliğindeki bebek vokal duygulanım 56 bebek üzerinden 3 bebekte gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), "ağlama" niteliğinde bebek vokal duygulanım kodlama aralığı %0.7 ile %2 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), "ağlama" niteliğinde bebek vokal duygulanım kodlama oranı % 0.1'dir. Bebek vokal duygulanım kanalındaki yüzdelik ve sıklık bulguları, çift-içi ve tüm çiftler için olmak üzere Tablo 8'de özetlenmiştir.

Bebek yüz duygulanımı kanalındaki kodlamaların yüzdelik ve sıklık değerleri incelendiğinde, etkileşimin ilk 2.5 dakikasında (150 saniyelik zaman diliminde) "orta/yüksek pozitif" nitelikte bebek yüz duygulanımı 56 bebek üzerinden 18 bebekte gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), "orta/yüksek pozitif" nitelikte bebek yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %26.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), "orta/yüksek pozitif" nitelikte bebek yüz duygulanımı kodlama oranı %2'dir. "Düşük/orta pozitif" nitelikte bebek yüz duygulanımı 56 bebek üzerinden 49 bebekte gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), "düşük/orta pozitif" nitelikte bebek yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %30.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), "düşük/orta pozitif" nitelikte bebek yüz duygulanımı kodlama oranı %5.5'tir. "Gülümseme 2" (dudaklardaki kıvrıklığın "gülümseme 1"e göre arttığı durum) niteliğinde bebek yüz duygulanımı 56 bebek üzerinden 54 bebekte gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), "gülümseme 2" niteliğinde bebek yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %32.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), "gülümseme 2" niteliğinde bebek yüz duygulanımı kodlama oranı %10.3'tür. "Gülümseme 1" (hafif gülümseme; dudaklarda hafif bir kıvrıklık) niteliğinde bebek yüz duygulanımı 56 bebek üzerinden

55 bebekte gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “gülümseme 1” niteliğinde bebek yüz duygulanımı kodlama aralığı %1.3 ile %60 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “gülümseme 1” niteliğinde bebek yüz duygulanımı kodlama oranı %23.1’dir. Etkileşimin ilk 2.5 dakikasında, “ilgili/nötr” nitelikte bebek yüz duygulanımı tüm bebeklerde gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “ilgili/nötr” nitelikte bebek yüz duygulanımı kodlama aralığı %6.7 ile %82.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “ilgili/nötr” nitelikte bebek yüz duygulanımı kodlama oranı %40.9’dur. “Hafif negatif” nitelikte bebek yüz duygulanımı 56 bebek üzerinden 49 bebekte gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “hafif negatif” nitelikte bebek yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %87.3 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “hafif negatif” nitelikte bebek yüz duygulanımı kodlama oranı %10.8’dir. “Negatif” nitelikte bebek yüz duygulanımı 56 bebek üzerinden 10 bebekte gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “negatif” nitelikte bebek yüz duygulanımı kodlama aralığı %1.3 ile %24 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “negatif” nitelikte bebek yüz duygulanımı kodlama oranı %1.4’tür. Bebek yüz duygulanımı kanalındaki yüzdeler ve sıklık bulguları, çift-içi ve tüm çiftler için olmak üzere Tablo 9’da özetlenmiştir.

Anne yüz duygulanımı kanalındaki kodlamaların yüzdeler ve sıklık değerleri incelendiğinde, etkileşimin ilk 2.5 dakikasında, “taklidi şaşırma” niteliğinde anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden 5 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “taklidi şaşırma” niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %5.3 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “taklidi şaşırma” niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama oranı %0.2’dir. “Mini taklidi şaşırma” niteliğinde anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden 12 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “mini taklidi şaşırma” niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %2 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “mini taklidi şaşırma” niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama

oranı %0.2'dir. "Gülme 3" (gülme 2'ye kıyasla dudaklardaki kıvrıklığa eşlik eden dudaklar arasındaki boşlukta artma durumu) niteliğinde anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden 16 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), "gülme 3" niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %4.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), "gülme 3" niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama oranı %0.4'tür. "Gülme 2" (gülme 1'e kıyasla dudaklardaki kıvrıklığa eşlik eden dudaklar arasındaki boşluğun eklenmesi) niteliğinde anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden 45 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), "gülme 2" niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %14 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), "gülme 2" niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama oranı %2.1'dir. Etkileşimin ilk 2.5 dakikasında, "gülme 1" niteliğinde anne yüz duygulanımı tüm annelerde zaman zaman gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), "gülme 1" niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %2 ile %72.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), "gülme 1" niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama oranı %29.3'tür. "Oh ifadesi" (dudaklar arasındaki boşluğun önemli derecede artması ve bu duruma, dudaklardaki kıvrıklığın eşlik etmemesi) niteliğinde anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden 7 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), "oh ifadesi" niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %3.3 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), "oh ifadesi" niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama oranı %0.2'dir. "Pozitif ilgi 4" ("pozitif ilgi 3"e kıyasla dudaklar arasındaki boşluğun artması ve bu duruma, dudaklardaki kıvrıklığın eşlik etmemesi) niteliğinde anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden 22 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), "pozitif ilgi 4" niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %8.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), "pozitif ilgi 4" niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama oranı %1.1'dir. "Pozitif ilgi 3" ("pozitif ilgi 2"ye kıyasla dudaklar arasındaki boşluğun artması ve bu duruma, dudaklardaki kıvrıklığın eşlik etmemesi) niteliğinde anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden 50 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), "pozitif ilgi 3"

niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %19.3 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “pozitif ilgi 3” niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama oranı %3.8’dir. Etkileşimin ilk 2.5 dakikasında, “pozitif ilgi 2” (“pozitif ilgi 1”e kıyasla dudaklar arasındaki boşluğun artması ve bu duruma, dudaklardaki kıvrıklığın eşlik etmemesi) niteliğinde anne yüz duygulanımı zaman zaman tüm annelerde gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “pozitif ilgi 2” niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %9.3 ile %69.3 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “pozitif ilgi 2” niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama oranı %32.2’dir. Etkileşimin ilk 2.5 dakikasında, “pozitif ilgi 1” (dudaklar arasında boşluk bulunması ve bu duruma, dudaklardaki kıvrıklığın eşlik etmemesi) niteliğinde anne yüz duygulanımı zaman zaman tüm annelerde gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “pozitif ilgi 1” niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %1.3 ile %57.3 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “pozitif ilgi 1” niteliğinde anne yüz duygulanımı kodlama oranı %23.5’tir. “Nötr” nitelikteki anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden yalnızca 1 annede gözlenmiştir. Anılan anne, 150 saniyelik zaman diliminde %2.7 oranda “nötr” nitelikteki anne yüz duygulanımı ifade etmiştir. Dolayısıyla, tüm çiftler için (8400 saniyelik zaman diliminde), “nötr” nitelikteki anne yüz duygulanımı kodlama oranı %0’dır. “Empatik” nitelikte anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden 11 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “Empatik” nitelikte anne yüz duygulanımı kodlanma aralığı %0.7 ile %6 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “empatik” nitelikte anne yüz duygulanımı kodlama oranı %0.4’tür. “Negatif” nitelikte anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden 29 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “negatif” nitelikte anne yüz duygulanımı kodlanma aralığı %0.7 ile %16.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “negatif” nitelikte anne yüz duygulanımı kodlama oranı %2.4’tür. “Buruşuk” nitelikte anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden 11 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “buruşuk” nitelikte anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %6 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman

diliminde), “buruşuk” nitelikte anne yüz duygulanımı kodlama oranı %0.4’tür. “Korkutucu” nitelikte anne yüz duygulanımı 56 anne üzerinden 36 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “korkutucu” nitelikte anne yüz duygulanımı kodlama aralığı %0.7 ile %19.3 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “korkutucu” nitelikte anne yüz duygulanımı kodlama oranı %2.5’tur. “Dissosiyasyon” nitelikte anne yüz duygulanımı, örneklemdaki hiç bir anne tarafından ifade edilmemiştir. Bu nedenle, söz konusu koda yönelik olarak herhangi bir bulgu aktarılmamıştır. Anne yüz duygulanımı kanalındaki yüzdeler ve sıklık bulguları, çift-içi ve tüm çiftler için olmak üzere Tablo 10’da özetlenmiştir.

Anne dokunma kanalındaki kodlamaların yüzdeler ve sıklık değerleri incelendiğinde, etkileşimin ilk 2.5 dakikasında, “şefkatli dokunma” niteliğinde dokunma, 56 anne üzerinden 31 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “şefkatli dokunma” niteliğinde kodlama aralığı %0.7 ile %32.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “şefkatli dokunma” niteliğinde kodlama oranı %2.2’dir. “Statik dokunma” niteliğinde dokunma, tüm annelerde zaman zaman gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “statik dokunma” niteliğinde kodlama aralığı %2.7 ile %66 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “statik dokunma” niteliğinde kodlama oranı %32’dir. “Oyuncu dokunma” niteliğinde dokunma, 56 anne üzerinden 55 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “oyuncu dokunma” niteliğinde kodlama aralığı %0.7 ile %60 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “oyuncu dokunma” niteliğinde kodlama oranı %20.5’tir. Etkileşimin ilk 2.5 dakikasında, 56 anne üzerinden 41 anne zaman zaman bebeklerine dokunmamıştır. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “dokunma yok” kodlama aralığı %1.3 ile %93.3 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “dokunma yok” kodlama oranı %19.3’tür. “Bakım verici dokunma” niteliğinde dokunma, 56 anne üzerinden 23 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “bakım verici dokunma” niteliğinde kodlama aralığı %0.7 ile %9.3 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için

incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “bakım verici dokunma” niteliğinde kodlama oranı %1.2’dir. “Hızlı oyuncu dokunma” niteliğinde dokunma, 56 anne üzerinden 45 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “hızlı oyuncu dokunma” niteliğinde kodlama aralığı %0.7 ile %15.3 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “hızlı oyuncu dokunma” niteliğinde kodlama oranı %3.5’tir. “Oral dokunma” niteliğinde dokunma, 56 anne üzerinden yalnızca 2 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “oral dokunma” niteliğinde kodlama aralığı %1.3 ile %20.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “oral dokunma” niteliğinde kodlama oranı %0.4’tür. “Nesne aracılığıyla dokunma” niteliğindeki dokunma, 56 anne üzerinden yalnızca 1 annede gözlenmiştir. Anılan anne, 150 saniyelik zaman diliminde %2.7 oranda “nesne aracılığıyla dokunma” eyleminde bulunmuştur. Dolayısıyla, tüm çiftler için (8400 saniyelik zaman diliminde), “nesne aracılığıyla dokunma” niteliğinde kodlama oranı %0’dır. “Merkezi dokunma” niteliğinde dokunma, 56 anne üzerinden 54 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “merkezi dokunma” niteliğinde kodlama aralığı %2 ile %78.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “merkezi dokunma” niteliğinde kodlama oranı %20.2’dir. “Sert dokunma” niteliğinde dokunma, 56 anne üzerinden 6 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “sert dokunma” niteliğinde kodlama aralığı %0.7 ile %10 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “sert dokunma” niteliğinde kodlama oranı %0.3’tür. “Yüksek girici dokunma” niteliğinde dokunma, 56 anne üzerinden 5 annede gözlenmiştir. Çift-içi düzeyde incelendiğinde (150 saniyelik zaman diliminde), “yüksek girici dokunma” niteliğinde kodlama aralığı %1.3 ile %6.7 arasında değişmiştir. Tüm çiftler için incelendiğine (8400 saniyelik zaman diliminde), “yüksek girici dokunma” niteliğinde kodlama oranı %0.3’tür. Anne dokunma kanalındaki yüzdeler ve sıklık bulguları, çift-içi ve tüm çiftler için olmak üzere Tablo 11’de özetlenmiştir.

Tablo 7

Anne Bakış ve Bebek Bakış Kodlamalarına İlişkin Çift Düzeyinde Yüzdelik ve Sıklık Değerleri

ANNE BAKIŞ		BEBEK BAKIŞ		ANNE BAKIŞ		BEBEK BAKIŞ			
	Bebeğin Yüzünde	Bebeğin Yüzünde Değil	Annenin Yüzünde	Annenin Yüzünde Değil		Bebeğin Yüzünde	Bebeğin Yüzünde Değil	Annenin Yüzünde	Annenin Yüzünde Değil
Çift 1	%78 (117s)	%22 (33 s)	%44 (66 s)	%54.7 (82 s)	Çift 29	%83.3 (125s)	%16.7 (25s)	%32 (48s)	%66.7 (100s)
Çift 2	%79.3 (119s)	%20.7 (31 s)	%22.7 (34 s)	%77.3 (116 s)	Çift 30	%93.3 (140s)	%6.7 (10s)	%70 (105s)	%30 (45s)
Çift 3	%79.3 (119s)	%20.7 (31 s)	%20.7 (31 s)	%74 (111s)	Çift 31	%80 (120s)	%20 (30s)	%90 (135s)	%10 (15s)
Çift 4	%93.3 (140s)	%6.7 (10s)	%76 (114s)	%22 (33s)	Çift 32	%88.7 (133s)	%11.3 (17s)	%21.3 (32s)	%77.3 (116s)
Çift 5	%71.3 (107s)	%28 (42s)	%31.3 (47s)	%68.7 (103s)	Çift 33	%86.7 (130s)	%13.3 (20s)	%92.7 (139s)	%7.3 (11s)
Çift 6	%82(123s)	%18 (27s)	%83.3 (125s)	%16 (24s)	Çift 34	%75.3 (113s)	%24.7 (37s)	%77.3 (116s)	%22.7 (34s)
Çift 7	%94.7 (142s)	%5.3 (8s)	%92.7 (139s)	%7.3 (11s)	Çift 35	%87.3 (131s)	%12.7 (19s)	%79.3 (119s)	%20.7 (31s)
Çift 8	%85.3 (128s)	%14.7 (22s)	%94 (141s)	%6 (9s)	Çift 36	%88.7 (133s)	%11.3 (17s)	%50.7 (76s)	%49.3 (74s)
Çift 9	%90 (135s)	%10 (15s)	%68 (102s)	%32 (48s)	Çift 37	%88 (132s)	%12 (18s)	%60.7 (91s)	%39.3 (59s)
Çift 10	%83.3 (125s)	%16.7 (25s)	%48.7 (73s)	%51.3 (77s)	Çift 38	%94 (141s)	%6 (9s)	%87.3 (131s)	%11.3 (17s)
Çift 11	%80.7 (121s)	%19.3 (29s)	%95.3 (143s)	%4.7 (7s)	Çift 39	%96.7 (145s)	%3.3 (5s)	%78 (117s)	%22 (33s)
Çift 12	%88.7 (133s)	%11.3 (17s)	%60 (90s)	%38.7 (58s)	Çift 40	%76 (114s)	%24 (36s)	%27.3 (41s)	%71.3 (107s)
Çift 13	%88.7 (133s)	%11.3 (17s)	%77.3 (116s)	%18.7 (28s)	Çift 41	%86.7 (130s)	%12 (18s)	%78 (117s)	%22 (33s)
Çift 14	%87.3 (131s)	%12.7 (19s)	%69.3 (104s)	%30.7 (46s)	Çift 42	%74 (11s)	%26 (39s)	%33.3 (50s)	%66.7 (100s)
Çift 15	%93.3 (140s)	%6.7 (10s)	%66 (99s)	%30.7 (46s)	Çift 43	%80.7 (121s)	%19.3 (29s)	%28.9 (43s)	%69.1 (103s)
Çift 16	%71.3 (107s)	%28.7 (43s)	%89.3 (134s)	%8.7 (13s)	Çift 44	%83.3 (125s)	%16.7 (25s)	%62.7 (94s)	%37.3 (56s)
Çift 17	%67.3 (101s)	%32.7 (49s)	%22 (33s)	%78 (117s)	Çift 45	%76.7 (115s)	%23.3 (35s)	%95.3 (143s)	%4.7 (7s)
Çift 18	%86 (129s)	%14 (21s)	%33.3 (50s)	%66.7 (100s)	Çift 46	%92 (138s)	%8 (12s)	%90 (135s)	%10 (15s)
Çift 19	%76.7 (115s)	%23.3 (35s)	%30 (45s)	%69.3 (104s)	Çift 47	%87.3 (131s)	%12.7(19s)	%34 (51s)	%65.3 (98s)
Çift 20	%70.7 (106s)	%29.3 (44s)	%55.3 (83s)	%38.7 (58s)	Çift 48	%96.7 (145s)	%3.3 (5s)	%66.7 (100s)	%33.3 (50s)
Çift 21	%88.7 (133s)	%11.3 (17s)	%72 (108s)	%27.3 (41s)	Çift 49	%86 (129s)	%14 (21s)	%67.3 (101s)	%32.7 (49s)
Çift 22	%81.3 (122s)	%18.7 (28s)	%70 (105s)	%30 (45s)	Çift 50	%94 (141s)	%6 (9s)	%92.7 (139s)	%7.3 (11s)
Çift 23	%69.3 (104s)	%30.7 (46s)	%40 (60s)	%57.3 (86s)	Çift 51	%98.7 (148s)	%1.3 (2s)	%86.7 (130s)	%13.3 (20s)
Çift 24	%84.7 (127s)	%15.3 (23s)	%32.7 (49s)	%67.3 (101s)	Çift 52	%84 (126s)	%16 (24s)	%60.7 (91s)	%39.3 (59s)
Çift 25	%86 (129s)	%14 (21s)	%96(144s)	%4 (6s)	Çift 53	%90.7 (136s)	%5.3 (8s)	%45.3 (68s)	%53.3 (80s)
Çift 26	%88 (132s)	%12 (18s)	%72.7 (109s)	%26 (39s)	Çift 54	%70 (105s)	%26 (39s)	%48.7 (73s)	%49.3 (74s)
Çift 27	%88 (132s)	%12 (18s)	%64 (96s)	%28.7 (43s)	Çift 55	%71.3 (107s)	%28.7 (43s)	%6 (9s)	%93.3 (140s)
Çift 28	%77.3 (116s)	%22.7 (34s)	%59.3 (89s)	%40.7 (61s)	Çift 56	%90 (135s)	%10 (15s)	%59.3 (89s)	%40.7 (61s)
Tüm Çiftler						%84.1 (7066s)	%15.7 (1319s)	%60.9 (5113s)	%38.2 (3211s)

Not. s = saniye

Çift düzeyinde yüzdelik ve sıklık değerleri, etkileşimin ilk 2.5 dakikası olan 150 saniyelik zaman diliminde hesaplanmıştır. Tüm çiftler için, toplam kodlanan saniye sayısı olan anne için 8400 ve bebek için 8400 saniye üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 8

Bebek Vokal Duygulanım Kodlamalarına İlişkin Çift Düzeyinde Yüzdelik ve Sıklık Değerleri

	Yüksek Pozitif	Pozitif/Nötr	Ses Yok	Yakınma/ Mızırdanma	Kızgın/ Protesto	Ağlama		Yüksek Pozitif	Pozitif/Nötr	Ses Yok	Yakınma/ Mızırdanma	Kızgın/ Protesto	Ağlama
Çift 1	-	%32.7 (49s)	%66 (99 s)	%1.3 (2s)	-	-	Çift 29	-	%2.7 (4s)	%96.7 (145s)	%0.7 (1s)	-	-
Çift 2	-	%8.7 (12s)	%71.3 (107s)	%18.7 (28s)	%2 (3s)	-	Çift 30	-	%5.3 (8s)	%92 (138s)	%2.7 (4s)	-	-
Çift 3	-	%5.3 (8s)	%94.7 (142s)	-	-	-	Çift 31	-	%16 (24s)	%84 (126s)	-	-	-
Çift 4	-	%10.7 (16s)	%57.3 (86s)	%30 (45s)	-	%2 (3s)	Çift 32	-	%5.3 (8s)	%94.7 (142s)	-	-	-
Çift 5	-	%9.3 (14s)	%78 (117s)	%12 (18s)	%0.7 (1s)	-	Çift 33	-	%7.3 (11s)	%92 (138s)	-	%0.7 (1s)	-
Çift 6	%4.7 (7s)	%30 (45s)	%65.3 (98s)	-	-	-	Çift 34	-	%33.3 (50s)	%58.7 (88s)	%7.3 (11s)	%0.7 (1s)	-
Çift 7	-	-	%100 (150s)	-	-	-	Çift 35	-	%33.3 (50s)	%63.3 (95s)	%2 (3s)	%1.3 (2s)	-
Çift 8	%0.7 (1s)	%13.3 (20s)	%84 (126s)	%2 (3s)	-	-	Çift 36	-	%15.3 (23s)	%84.7 (127s)	-	-	-
Çift 9	%0.7 (1s)	%12 (18s)	%85.3 (128s)	%2 (3s)	-	-	Çift 37	-	%36.7 (55s)	%58 (87s)	%4 (6s)	%1.3 (2s)	-
Çift 10	-	%5.3 (8s)	%47.3 (71s)	%46 (69s)	%0.7 (1s)	%0.7(1s)	Çift 38	%0.7 (1s)	%23.3 (35s)	%70 (105s)	%4 (6s)	%2 (3s)	-
Çift 11	%8.7 (13s)	%36 (54s)	%41.3 (62s)	%8 (12s)	%6 (9s)	-	Çift 39	%1.3 (2s)	%18.7 (28s)	%74.7 (112s)	%5.3 (8s)	-	-
Çift 12	%4 (6s)	%18 (27s)	%66.7 (100s)	%10 (15s)	%1.3 (2s)	-	Çift 40	-	%32 (48s)	%59.3 (89s)	%4.7 (7s)	%4 (6s)	-
Çift 13	-	%35.3 (53s)	%55.3 (83s)	%9.3 (14s)	-	-	Çift 41	-	%3.3 (5s)	%96.7 (145s)	-	-	-
Çift 14	-	%12.7 (19s)	%76.7 (115s)	%10.7 (16s)	-	-	Çift 42	-	%25.3 (38s)	%60 (90s)	%8 (12s)	%6.7(10s)	-
Çift 15	-	%12 (18s)	%88 (132s)	-	-	-	Çift 43	-	%7.3 (11s)	%89.3 (134s)	%2.7 (4s)	%0.7 (1s)	-
Çift 16	-	%18 (27s)	%58 (87s)	%19.3 (29s)	%3.3 (5s)	%1.3(2s)	Çift 44	%6.7(10s)	%29.3 (44s)	%58 (87s)	%5.3 (8s)	%0.7 (1s)	-
Çift 17	-	%8.7 (13s)	%89.3 (134s)	%2 (3s)	-	-	Çift 45	-	%18 (27s)	%81.3 (122s)	%0.7 (1s)	-	-
Çift 18	-	%6.7 (10s)	%92 (138s)	%1.3 (2s)	-	-	Çift 46	%2 (3s)	%6.7 (10s)	%90 (135s)	%1.3 (2s)	-	-
Çift 19	%1.3 (2s)	%15.3 (23s)	%75.3 (113s)	%7.3 (11s)	%0.7 (1s)	-	Çift 47	-	%28.7 (43s)	%66 (99s)	%3.3 (5s)	%2 (3s)	-
Çift 20	-	%5.3 (8s)	%92.7 (139s)	%2 (3s)	-	-	Çift 48	%0.7 (1s)	%62.7 (94s)	%30.7 (46s)	%5.3 (8s)	%0.7 (1s)	-
Çift 21	-	%16 (24s)	%76.7 (115s)	%7.3 (11s)	-	-	Çift 49	-	%30.7 (46s)	%44.7 (67s)	%23.3 (35s)	%1.3 (2s)	-
Çift 22	-	%6.7 (10s)	%86.7 (130s)	%6.7 (10s)	-	-	Çift 50	-	%18 (27s)	%79.3 (119s)	%2.7 (4s)	-	-
Çift 23	-	%3.3 (5s)	%96.7 (145s)	-	-	-	Çift 51	-	%58 (87s)	%42 (63s)	-	-	-
Çift 24	-	%6 (9s)	%55.3 (83s)	%32 (48s)	%6.7(10s)	-	Çift 52	-	%18 (27s)	%82 (123s)	-	-	-
Çift 25	-	%1.3 (2s)	%98 (147s)	%0.7 (1s)	-	-	Çift 53	%3.3(5s)	%66.7 (100s)	%18.7 (28s)	%8.7 (13s)	%2.7 (4s)	-
Çift 26	-	%11.3 (17s)	%83.3 (125s)	%5.3 (8s)	-	-	Çift 54	-	%26 (39s)	%74 (11s)	-	-	-
Çift 27	-	%6 (9s)	%86 (129s)	%8 (12s)	-	-	Çift 55	-	%42 (63s)	%58 (87s)	-	-	-
Çift 28	%0.7 (1s)	%24.7 (37s)	%45.3 (68s)	%23.3 (35s)	%6 (9s)	-	Çift 56	%6 (9s)	%48 (72s)	%37.3 (56s)	%7.3 (11s)	%1.3 (2s)	-
Tüm							Çiftler	%0.7 (62s)	%19.4 (1632s)	%72.3 (6073 s)	%6.5 (547s)	%1 (80s)	%0.1 (6s)

Not. s = saniye

Çift düzeyinde yüzdelik ve sıklık değerleri, etkileşimin ilk 2.5 dakikası olan 150 saniyelik zaman diliminde hesaplanmıştır. Tüm çiftler için, bebek vokal duygulanımda toplam kodlanan saniye sayısı olan 8400 saniye üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 9

Bebek Yüz Duygulanım Kodlamalarına İlişkin Çift Düzeyinde Yüzdelik ve Sıklık Değerleri

	Orta/Yüksek Pozitif	Düşük/Orta Pozitif	Gülümseme 2	Gülümseme 1	İlgili/Nötr	Hafif Negatif	Negatif
Çift 1	-	%0.7 (1s)	%2.7 (4 s)	%8.7 (13s)	%56.7 (85s)	%18 (27s)	-
Çift 2	-	%1.3 (2s)	%3.3 (5s)	%6.7 (10s)	%61.3 (92s)	%21.3(32s)	%5.3 (8s)
Çift 3	%1.3 (2s)	%3.3 (5s)	%6 (9s)	%35.3 (53s)	%40.7 (61s)	-	-
Çift 4	-	%2 (3s)	%6.7 (10s)	%1.3 (2s)	%19.3 (29s)	%40 (60s)	%19.3(29s)
Çift 5	-	%1.3 (2s)	%3.3 (5s)	%4 (6s)	%50 (75s)	%20 (30s)	%2.7 (4s)
Çift 6	%7.3 (11s)	%30.7 (46s)	%16.7 (25s)	%15.3 (23s)	%16.7 (25s)	%6 (9s)	-
Çift 7	-	%4.7 (7s)	%18.7 (28s)	%38.7 (58s)	%34 (51s)	-	-
Çift 8	-	%4 (6s)	%10 (15s)	%42 (63s)	%42.7 (64s)	-	-
Çift 9	%6 (9s)	%9.3 (14s)	%10.7 (16s)	%30.7 (46s)	%41.3 (62s)	%0.7 (1s)	-
Çift 10	%12.7 (19s)	%11.3 (17s)	%6(9s)	%11.3 (17s)	%8.7 (13s)	%24 (36s)	%24 (36s)
Çift 11	%26.7 (40s)	%34 (51s)	%14.7 (22s)	%9.3 (14s)	%15.3 (23s)	-	-
Çift 12	%2.7 (4s)	%8 (12s)	%14.7 (22s)	%26 (39s)	%42.7 (64s)	%6 (9s)	-
Çift 13	%7.3 (11s)	%9.3 (14s)	%21.3 (32s)	%16 (24s)	%17.3 (26s)	%1.3 (2s)	-
Çift 14	-	%0.7 (1s)	%10 (15s)	%26 (39s)	%32 (48s)	%28.7 (43s)	-
Çift 15	%0.7 (1s)	%7.3 (11s)	%12 (18s)	%27.3 (41s)	%9.3 (14s)	%31.3 (47s)	-
Çift 16	%0.7 (1s)	%7.3 (11s)	%24 (36s)	%28.7 (43s)	%12.7 (19s)	%10.7 (16s)	%4.7 (7s)
Çift 17	-	-	%2.7 (4s)	%4.7 (7s)	%82.7 (124s)	%5.3 (8s)	-
Çift 18	%0.7 (1s)	%13.3 (20s)	%9.3 (14s)	%17.3 (26s)	%57.3 (86s)	%1.3 (2s)	-
Çift 19	%0.7 (1s)	%7.3 (11s)	%6 (9s)	%16.7 (25s)	%54.7 (82s)	%4 (6s)	-
Çift 20	%2 (3s)	%3.3 (5s)	%6 (9s)	%26 (39s)	%31.3 (47s)	%2 (3s)	-
Çift 21	-	-	%16.7 (55s)	%54.7 (82s)	%25.3 (38s)	%1.3 (2s)	-
Çift 22	-	%8 (12s)	%18 (27s)	%28.7 (43s)	%42 (63s)	%1.3 (2s)	%1.3 (2s)
Çift 23	-	%3.3 (5s)	%6 (9s)	%17.3 (26s)	%50 (75s)	%1.3 (2s)	-
Çift 24	-	-	%1.3 (2s)	%4.7 (7s)	%40.7 (61s)	%50 (75s)	%2.7 (4s)
Çift 25	-	%4 (6s)	%20 (30s)	%60 (90s)	%16 (24s)	-	-
Çift 26	-	%3.3 (5s)	%8 (12s)	%48 (72s)	%38 (57s)	%1.3 (2s)	-
Çift 27	-	-	%8.7 (13s)	%39.3 (59s)	%34 (51s)	%4.7 (7s)	%2.7 (4s)
Çift 28	-	%5.3 (8s)	%8.7 (13s)	%47.3 (71s)	%37.3 (56s)	%0.7 (1s)	-
Çift 29	-	-	%2.7 (4s)	%13.3 (20s)	%80 (120s)	%0.7 (1s)	-
Çift 30	-	%3.3 (5s)	%21.3 (32s)	%47.3 (71s)	%22 (33s)	-	-
Çift 31	-	-	%31.3 (47s)	%30 (45s)	%38 (57s)	%0.7 (1s)	-
Çift 32	-	-	-	%2 (3s)	%42.7 (64s)	%37.3(56s)	-
Çift 33	-	%7.3 (11s)	%16.7 (25s)	%37.3 (56s)	%34.7 (52s)	%0.7 (1s)	-
Çift 34	-	%2.7 (4s)	%10 (15s)	%16 (24s)	%65.3 (98s)	%6 (9s)	-
Çift 35	-	%4.7 (7s)	%12 (18s)	%32 (48s)	%38 (57s)	%8.7 (13s)	-
Çift 36	-	%7.3 (11s)	%6 (9s)	%18 (27s)	%32 (48s)	%32.7 (49s)	-
Çift 37	-	-	%0.7 (1s)	%2.7 (4s)	%74.7 (112s)	%14 (21s)	-
Çift 38	-	%9.3 (14s)	%8.7 (13s)	%27.3 (41s)	%52.7 (79s)	-	-
Çift 39	-	%0.7 (1s)	%10(15s)	%14.7 (22s)	%72 (108s)	%2.7 (4s)	-
Çift 40	-	-	%0.7 (1s)	%11.3 (17s)	%56 (84s)	%22.7 (34s)	-
Çift 41	-	-	%0.7 (1s)	%19.3 (29s)	%78 (117s)	%2 (3s)	-
Çift 42	-	%12 (18s)	%12.7 (19s)	%14.7 (22s)	%43.3 (65s)	%4.7 (7s)	-
Çift 43	-	%2 (3s)	%6 (9s)	%26 (39s)	%50.7 (76s)	%0.7 (1s)	-
Çift 44	%12.7 (19s)	%6 (9s)	%12 (18s)	%41.3 (62s)	%22.7 (34s)	%4 (6s)	-
Çift 45	-	%1.3 (2s)	%10.7 (16s)	%25.3 (38s)	%62 (93s)	%0.7 (1s)	-
Çift 46	%7.3 (11s)	%4 (6s)	%17.3 (26s)	%40 (60s)	%27.3 (41s)	%3.3 (5s)	-
Çift 47	-	%0.7 (1s)	%2.7 (4s)	%12 (18s)	%66 (99s)	%8.7 (13s)	-
Çift 48	%2.7 (4s)	%10.7 (16s)	%12.7 (19s)	%31.3 (47s)	%20.7 (31s)	%10.7 (16s)	-
Çift 49	-	%0.7 (1s)	%8 (12s)	%40.7 (61s)	%38.7 (58s)	%12 (18s)	-
Çift 50	-	%2.7 (4s)	%12.7 (19s)	%28 (42s)	%54 (81s)	%2 (3s)	-
Çift 51	%2.7 (4s)	%22 (33s)	%32.7 (49s)	%16 (24s)	%20 (30s)	%0.7 (1s)	-
Çift 52	-	%14.7 (22s)	%5.3 (8s)	%10.7 (16s)	%56.7 (85s)	%10.7 (16s)	-
Çift 53	-	-	%2.7 (4s)	%8 (12s)	%42 (63s)	%31.3 (47s)	%9.3 (14s)
Çift 54	%6 (9s)	%1.3 (2s)	%4 (6s)	%12 (18s)	%58.7 (88s)	%7.3 (11s)	-
Çift 55	-	-	-	-	%6.7 (10s)	%87.3 (131s)	%4.7 (7s)
Çift 56	%6 (9s)	%10.7 (16s)	%24 (36s)	%24 (36s)	%26 (39s)	%9.3 (14s)	-
N = 56	%2 (168s)	%5.5 (461s)	%10.3 (864s)	%23.1(1940s)	%40.9(3437s)	%10.8 (904s)	%1.4 (115s)

Not. s = saniye

Çift düzeyinde yüzdelik ve sıklık değerleri, etkileşimin ilk 2.5 dakikası olan 150 saniyelik zaman diliminde hesaplanmıştır. Tüm çiftler için, bebek yüz duygulanımda toplam kodlanan saniye sayısı olan 8400 saniye üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 10

Anne Yüz Duygulanım Kodlamalarına İlişkin Çift Düzeyinde Yüzdelik ve Sıklık Değerleri

	Taklidi Şaşırma	Mini Taklidi Şaşırma	Gülme 3	Gülme 2	Gülme 1	Oh İfadesi	Pozitif İlgi 4	Pozitif İlgi 3	Pozitif İlgi 2	Pozitif İlgi 1	Nötr	Empatik	Negatif	Buruşuk	Korkutucu
Çift 1	-	-	-	%0.7 (1s)	%27.3 (41s)	-	-	%4.7 (7s)	%40 (60s)	%24 (36s)	-	%3.3 (5s)	-	-	-
Çift 2	-	-	-	%1.3 (2s)	%19.7 (28s)	-	-	%0.7 (1s)	%62.7 (94s)	%16.7 (25s)	-	-	-	-	-
Çift 3	-	-	-	-	%6 (9s)	-	-	%0.7 (1s)	%49.3 (74s)	%41.3 (62s)	-	-	%2 (3s)	-	-
Çift 4	%5.3 (8s)	%2 (3s)	%0.7 (1s)	%9.3 (14s)	%30.7 (46s)	-	%0.7 (1s)	%4.7 (7s)	%34.7 (52s)	%8.7 (13s)	-	%1.3 (2s)	-	-	%2 (3s)
Çift 5	-	-	-	%0.7 (1s)	%18 (27s)	-	-	%2.7 (4s)	%69.3 (104s)	%8 (12s)	-	-	-	-	-
Çift 6	-	%0.7 (1s)	-	%0.7 (1s)	%48.7 (73s)	-	-	%4 (6s)	%31.3 (47s)	%10.7 (16s)	-	-	-	-	%3.3 (5s)
Çift 7	-	-	-	-	%55.3 (83s)	-	-	%0.7 (1s)	%31.3 (47s)	%9.3 (14s)	-	-	-	%0.7 (1s)	%2.7 (4s)
Çift 8	-	-	-	%4 (6s)	%40.7 (61s)	-	-	%3.3 (5s)	%30.7 (46s)	%21.3 (32s)	-	-	-	-	-
Çift 9	-	-	-	-	%22 (33s)	-	-	%4 (6s)	%45.3 (68s)	%18 (27s)	-	-	-	-	%6 (9s)
Çift 10	-	%0.7 (1s)	-	-	%14 (21s)	-	-	%2 (3s)	%45.3 (68s)	%36 (54s)	-	-	-	-	%2 (3s)
Çift 11	-	-	%1.3 (2s)	%8 (12s)	%44 (66s)	%0.7 (1s)	%0.7 (1s)	%3.3 (5s)	%28.7 (43s)	%12 (18s)	-	-	-	-	%1.3 (2s)
Çift 12	-	-	-	%0.7 (1s)	%24 (36s)	-	%2.7 (4s)	%5.3 (8s)	%36 (54s)	%16.7 (25s)	-	-	%4 (6s)	%6 (9s)	%4.7 (7s)
Çift 13	-	-	-	-	%20.7 (31s)	-	-	%0.7 (1s)	%20 (30s)	%57.3 (86s)	-	-	-	-	-
Çift 14	-	-	-	-	%12.7 (19s)	-	-	-	%50 (75s)	%15.3 (23s)	-	-	%12.7 (19s)	-	%9.3 (14s)
Çift 15	-	-	-	%1.3 (2s)	%74.7 (112s)	-	-	-	%10.7 (16s)	%12 (18s)	-	-	-	-	%0.7 (1s)
Çift 16	-	%0.7 (1s)	-	%0.7 (1s)	%20.7 (31s)	-	-	-	%29.3 (44s)	%16.7 (25s)	-	%6 (9s)	%4.7 (7s)	%2.7 (4s)	%6 (9s)
Çift 17	%1.3 (2s)	-	-	%0.7 (1s)	%13.3 (20s)	-	-	%3.3 (5s)	%20.7 (31s)	%56.7 (85s)	-	%0.7 (1s)	%2 (3s)	-	%1.3 (2s)
Çift 18	-	-	-	-	%46.7 (70s)	-	-	%1.3 (2s)	%31.3 (47s)	%17.3 (26s)	-	-	-	-	-
Çift 19	-	-	-	-	%13.3 (20s)	-	-	%4.7 (7s)	%42 (63s)	%29.3 (44s)	-	%0.7 (1s)	%10 (15s)	-	-
Çift 20	%0.7 (1s)	%0.7 (1s)	%3.3 (5s)	%4.7 (7s)	%31.3 (47s)	-	%0.7 (1s)	%0.7 (1s)	%10 (15s)	%29.3 (44s)	-	-	%16.7 (25s)	%2 (3s)	-
Çift 21	-	-	-	%0.7 (1s)	%48.7 (73s)	-	-	%0.7 (1s)	%25.7 (40s)	%18.7 (28s)	-	-	%4 (6s)	-	%0.7 (1s)
Çift 22	-	-	%0.7 (1s)	%4 (6s)	%30 (45s)	-	-	%2.7 (4s)	%21.3 (32s)	%20 (30s)	-	-	%2 (3s)	-	%19.3(29s)
Çift 23	-	%0.7 (1s)	-	-	%6.7 (10s)	-	-	%2.7 (4s)	%43.3 (65s)	%36.7 (55s)	-	-	%5.3 (8s)	-	%4.7 (7s)
Çift 24	-	-	-	%0.7 (1s)	%24 (36s)	-	%0.7 (1s)	%4 (6s)	%46 (69s)	%18.7 (28s)	-	-	%2 (3s)	-	%1.3 (2s)
Çift 25	-	-	%4.7 (7s)	%2.7 (4s)	%38.7 (58s)	-	-	-	%18.7 (28s)	%34.7 (52s)	-	-	-	-	%0.7 (1s)
Çift 26	-	%0.7 (1s)	-	%1.3 (2s)	%22 (33s)	-	-	%2.7 (4s)	%24 (36s)	%46.7 (70s)	-	-	%2 (3s)	-	%0.7 (1s)
Çift 27	-	-	-	%0.7 (1s)	%20 (30s)	-	-	%1.3 (2s)	%38 (57s)	%40 (60s)	-	-	-	-	-
Çift 28	-	-	-	%2.7 (4s)	%20.7 (31s)	-	%0.7 (1s)	%4 (6s)	%50 (75s)	%16 (24s)	%2.7 (4s)	-	-	%0.7 (1s)	%2.7 (4s)
Çift 29	-	%0.7 (1s)	%0.7 (1s)	%6 (9s)	%30 (45s)	-	-	%8 (12s)	%42.7 (64s)	%12 (18s)	-	-	-	-	-
Çift 30	-	-	-	%0.7 (1s)	%19.3 (29s)	-	-	%7.3 (11s)	%45.3 (68s)	%22 (33s)	-	%4.7 (7s)	-	%0.7 (1s)	-
Çift 31	-	-	%2 (3s)	%2.7 (4s)	%26.7 (40 s)	%0.7 (1s)	%3.3 (5s)	%6 (9s)	%30.7 (46s)	%28 (42s)	-	-	-	-	-
Çift 32	-	-	%0.7 (1s)	%4.7 (7s)	%12 (18s)	%1.3 (2s)	%8.7 (13s)	%19.3(29s)	%17.3 (26s)	%32.7 (49s)	-	-	%2.7 (4s)	-	%0.7 (1s)
Çift 33	%1.3 (2s)	%0.7 (1s)	-	%4.7 (7s)	%33.3 (50s)	%3.3 (5s)	%3.3 (5s)	%6 (9s)	%16.7 (25s)	%30 (45s)	-	-	-	-	%0.7 (1s)
Çift 34	-	-	-	%0.7 (1s)	%35.3 (53s)	-	-	%1.3 (2s)	%19.3 (29s)	%20 (30s)	-	-	%14 (21s)	-	%8.7 (13s)
Çift 35	-	%0.7 (1s)	-	%0.7 (1s)	%29.3 (44s)	-	-	%1.3 (2s)	%9.3 (14s)	%51.3 (77s)	-	-	-	%1.3 (2s)	%3.3 (5s)
Çift 36	-	-	-	%1.3 (2s)	%28 (42s)	-	%5.3 (8s)	%9.3 (14s)	%25.3 (38s)	%28 (42s)	-	-	%1.3 (2s)	-	-
Çift 37	-	-	-	%0.7 (1s)	%37.3 (56s)	-	-	%2 (3s)	%26 (39s)	%30 (45s)	-	-	%0.7 (1s)	-	%0.7 (1s)
Çift 38	-	-	%0.7 (1s)	%1.3 (2s)	%60.7 (91s)	-	-	%0.7 (1s)	%23.3 (35s)	%11.3 (17s)	-	-	-	-	%2 (3s)
Çift 39	-	-	-	%2 (3s)	%18 (27s)	-	%4 (6s)	%9.3 (14s)	%37.3 (56s)	%29.3 (44s)	-	-	-	-	-

Çift 40	-	-	-	%2.7 (4s)	%28.7 (43s)	-	%0.7 (1s)	%7.3 (11s)	%30.7 (46s)	%17.3 (26s)	-	%1.3 (2s)	%5.3(8s)	-	%5.3 (8s)
Çift 41	%0.7 (1s)	-	-	%2 (3s)	%30 (45s)	-	%0.7 (1s)	%0.7 (1s)	%40 (60s)	%23.3 (35s)	-	-	-	-	%0.7 (1s)
Çift 42	-	-	%1.3 (2s)	%4 (6s)	%23.3 (35s)	-	%2 (3s)	%0.7 (1s)	%23.3 (35s)	%42.7 (64s)	-	-	-	%0.7 (1s)	%2 (3s)
Çift 43	-	-	-	-	%2 (3s)	-	-	-	%56.7 (85s)	%41.3 (62s)	-	-	-	-	-
Çift 44	-	%0.7 (1s)	%2.7 (4s)	%2.7 (4s)	%40 (60s)	%1.3 (2s)	%4 (6s)	%2.7 (4s)	%37.3 (56s)	%7.3 (11s)	-	-	%1.3 (2s)	-	-
Çift 45	-	-	%0.7 (1s)	%4 (6s)	%40 (60s)	-	-	%1.3 (2s)	%18 (27s)	%28.7 (43s)	-	%3.3 (5s)	%2.7 (4s)	-	-
Çift 46	-	-	%0.7 (1s)	%2.7 (4s)	%22 (33s)	-	%4 (6s)	%11.3(17s)	%35.3 (53s)	%2 (3s)	-	-	%3.3 (5s)	-	%14.7(22s)
Çift 47	-	-	-	%0.7 (1s)	%16 (24s)	%0.7 (1s)	%3.3 (5s)	%6 (9s)	%32 (48s)	%26.7 (40s)	-	-	%3.3 (5s)	-	%11.3(17s)
Çift 48	-	-	-	%0.7 (1s)	%37.3 (56s)	-	%0.7 (1s)	%0.7 (1s)	%34 (51s)	%24.7 (37s)	-	%0.7 (1s)	%0.7 (1s)	-	%0.7 (1s)
Çift 49	-	-	%0.7 (1s)	%6 (9s)	%23.3 (35s)	-	%1.3 (2s)	%1.3 (2s)	%21.3 (32s)	%18 (27s)	-	%0.7 (1s)	%10 (15s)	%4.7 (7s)	%12.7(19s)
Çift 50	-	-	-	%3.3 (5s)	%18 (27s)	-	%2 (3s)	%14 (21s)	%37.3 (56s)	%20.7 (31s)	-	%1.3 (2s)	%0.7 (1s)	%1.3 (2s)	%1.3 (2s)
Çift 51	-	%1.3 (2s)	-	%3.3 (5s)	%40.7 (61s)	-	-	%5.3 (8s)	%25.3 (38s)	%20 (30s)	-	-	%3.3 (5s)	-	%0.7 (1s)
Çift 52	-	-	%0.7 (1s)	%1.3 (2s)	%26 (39s)	-	-	%2 (3s)	%46.7 (70s)	%22.7 (34s)	-	-	%0.7 (1s)	-	-
Çift 53	-	-	%0.7 (1s)	%14 (21s)	%34 (51s)	%2 (3s)	%5.3 (8s)	%4.7 (7s)	%18 (27s)	%1.3 (2s)	-	-	%2.7 (4s)	-	%0.7 (1s)
Çift 54	-	-	-	%0.7 (1s)	%19.3 (29s)	-	%5.3 (8s)	%16 (24s)	%18 (27s)	%12.7 (19s)	-	-	%10.7 (16s)	-	%5.3 (8s)
Çift 55	-	-	-	-	%46 (69s)	-	-	%2 (3s)	%30.7 (46s)	%21.3 (32s)	-	-	-	-	-
Çift 56	-	-	-	%0.7 (1s)	%72.7 (109s)	-	--	-	%18.7 (28s)	%2 (3s)	-	-	%1.3 (2s)	%1.3 (2s)	%0.7 (1s)
N = 56	%0.2 (14s)	%0.2 (15s)	%0.4 (33s)	%2.1 (179s)	%29.3 (2464s)	%0.2 (15s)	%1.1 (90s)	%3.8 (317s)	%32.2 (2705s)	%23.5 (1973s)	%0 (4s)	%0.4 (36s)	%2.4 (198s)	%0.4 (33s)	%2.5 (212s)

Not. s = saniye

Çift düzeyinde yüzdelik ve sıklık değerleri, etkileşimin ilk 2.5 dakikası olan 150 saniyelik zaman diliminde hesaplanmıştır. Tüm çiftler için, anne yüz duygulanımda toplam kodlanan saniye sayısı olan 8400 saniye üzerinden hesaplanmıştır. Anne yüz duygulanımı kodlama ölçeğinde yer alan “Dissosiyе” kodu tabloda yer almamaktadır. Annelerin hiç biri dissosiyе bir yüz ifadesi göstermemiştir.

Tablo 11

Anne Dokunma Kodlamalarına İlişkin Çift Düzeyinde Yüzdelik ve Sıklık Değerleri

	Şefkatli Dokunma	Statik Dokunma	Oyuncu Dokunma	Dokunma Yok	Bakım Verici Dokunma	Hızlı Oyuncu Dokunma	Oral Dokunma	Nesne Arac. Dokunma	Merkezi Dokunma	Sert Dokunma	Yüksek Girici Dokunma
Çift 1	%3.3 (5s)	%17.3 (26s)	%4.7 (7s)	%61.3 (92s)	-	%6 (9s)	-	-	%7.3 (11s)	-	-
Çift 2	%0.7 (1s)	%45.3 (68s)	-	%15.3 (23s)	%1.3 (2s)	%14 (21s)	-	-	%5.3 (8s)	-	-
Çift 3	%2 (3)	%47.3 (71s)	%27.3 (41s)	%8.7 (13s)	-	%6.7 (10s)	-	-	%8 (12s)	-	-
Çift 4	%0.7 (1s)	%28 (42s)	%8 (12s)	%38(57s)	-	%4 (6s)	-	-	%11.3 (17s)	%10(15s)	-
Çift 5	-	%30.7 (46s)	%5.3 (8s)	%39.3(59s)	%8 (12s)	%1.3 (2s)	-	-	%14 (21s)	-	%1.3 (2s)
Çift 6	%6 (9s)	%30 (45s)	%24 (36s)	%13.3(20s)	-	%0.7 (1s)	-	-	%26 (39s)	-	-
Çift 7	%2.7 (4s)	%24.7 (37s)	%21.3 (32s)	%14.7 (22s)	%2.7 (4s)	%6 (9s)	-	-	%28 (42s)	-	-
Çift 8	%1.3 (2s)	%50.7 (76s)	%38 (57s)	-	%0.7 (1s)	%6 (9s)	-	-	%3.3 (5s)	-	-
Çift 9	-	%40.7 (61s)	%10 (15s)	%14.7 (22s)	-	%6 (9s)	-	-	%28.7 (43s)	-	-
Çift 10	%0.7 (1s)	%30.7 (46s)	%54.7 (82s)	-	-	%4.7 (7s)	-	-	%7.3 (11s)	-	%1.3 (2s)
Çift 11	-	%45.3 (68s)	%19.3 (29s)	%12 (18s)	-	-	-	-	%23.3 (35s)	-	-
Çift 12	%7.3(11s)	%66 (99s)	%14.7(22s)	-	-	%2.7 (4s)	-	-	%9.3 (14s)	-	-
Çift 13	%1.3 (2s)	%62.7 (94s)	%17.3 (26s)	-	%1.3 (2s)	-	-	-	-	-	-
Çift 14	-	%2.7 (4s)	%2 (3s)	%88.7 (133s)	%0.7 (1s)	%2 (3s)	-	-	%4 (6s)	-	-
Çift 15	%2 (3s)	%20 (30s)	%30 (45s)	-	%2 (3s)	%0.7 (1s)	-	-	%42 (63s)	%1.3 (2s)	%2 (3s)
Çift 16	%3.3 (5s)	%52 (78s)	%28.7 (43s)	%10 (15s)	-	%0.7 (1s)	-	-	%5.3 (8s)	-	-
Çift 17	%0.7 (1s)	%41.3 (62s)	%31.3 (47s)	%2.7 (4s)	%7.3 (11s)	%6 (9s)	-	-	%10.7 (16s)	-	-
Çift 18	-	%26 (39s)	%28.7 (43s)	-%26.7 (40s)	-	%10 (15s)	-	-	%8.7 (13s)	-	-
Çift 19	-	%28.7 (43s)	%28 (42s)	%10 (15s)	-	%1.3 (2s)	-	-	%28.7 (43s)	%3.3 (5s)	-
Çift 20	-	%32.7 (49s)	%32.7 (49s)	-	-	%4.7 (7s)	%20.7 (31s)	-	%9.3 (14s)	-	-
Çift 21	%32.7 (49s)	%46 (69s)	%14 (21s)	%1.3 (2s)	-	-	-	-	%6 (9s)	-	-
Çift 22	-	%4 (6s)	%0.7 (1s)	%93.3 (140s)	-	-	-	-	%2 (3s)	-	-
Çift 23	%10.7 (16s)	%40 (60s)	%11.3 (17s)	%2 (3s)	%8 (12s)	-	-	-	%28 (42s)	-	-
Çift 24	%2.7 (4s)	%36 (54s)	%12 (18s)	%11.3 (17s)	%1.3 (2s)	%4.7 (7s)	-	%2.7 (4s)	%29.3 (44s)	-	-
Çift 25	-	%5.3 (8s)	%28 (42s)	%6.7 (10s)	%1.3 (2s)	%4.7 (7s)	-	-	%54 (81s)	-	-
Çift 26	%4 (6s)	%58.7 (88s)	%13.3 (20s)	%5.3 (8s)	-	%10 (15s)	-	-	%8.7 (13s)	-	-
Çift 27	-	%15.3 (23s)	%47.3 (71s)	%24 (36s)	%0.7(1s)	%2.7 (4s)	-	-	%10 (15s)	-	-
Çift 28	%2 (3s)	%35.3 (53s)	%9.3 (14s)	%46.7 (70s)	%2.7 (4s)	%2 (3s)	-	-	%2 (3s)	-	-
Çift 29	-	%17.3 (26s)	%60 (90s)	%13.3 (20s)	%0.7 (1s)	%4 (6s)	-	-	%4.7 (7s)	-	-
Çift 30	-	%24.7 (37s)	%30.7 (46s)	-	-	%9.3 (14s)	-	-	%34.7 (52s)	%0.7 (1s)	-
Çift 31	%4 (6s)	%48 (72s)	%36.7 (55s)	%2 (3s)	-	%2.7 (4s)	-	-	%6.7 (10s)	-	-
Çift 32	%3.3 (5s)	%26 (39s)	%24 (36s)	%10.7 (16s)	-	%7.3 (11s)	-	-	%23.3 (35s)	-	%5.3 (8s)
Çift 33	%2 (3s)	%28(42s)	%50.7 (76s)	-	-	%2.7 (4s)	-	-	%16.7 (25s)	-	-
Çift 34	-	%8 (12s)	%14 (21s)	%68 (102s)	%1.3 (2s)	%4 (6s)	-	-	%4 (6s)	%0.7 (1s)	-
Çift 35	-	%46.7 (70s)	%25.3 (38s)	%4.7 (7s)	-	%6.7 (10s)	-	-	%16.7 (25s)	-	-
Çift 36	-	%34 (51s)	%24.7 (37s)	%20.7 (31s)	-	%3.3 (5s)	-	-	%17.3 (26s)	-	-
Çift 37	%6.7(10s)	%34 (51s)	%22 (33s)	%6 (9s)	-	%0.7 (1s)	-	-	%30.7 (46s)	-	-
Çift 38	-	%24 (36s)	%21.3 (32s)	-	-	-	-	-	%54.7 (82s)	-	-
Çift 39	%8 (12s)	%60 (90s)	%22.7 (34s)	-	-	-	-	-	%9.3 (14s)	-	-

Çift 40	%1.3 (2s)	%22 (33s)	%10.7 (16s)	%28.7 (43s)	%9.3 (14s)	%1.3 (2)	-	-	%26.7 (40s)	-	-
Çift 41	%1.3 (2s)	%5.3 (8s)	%8.7 (13s)	%84 (126s)	-	%0.7 (1s)	-	-	-	-	-
Çift 42	%0.7 (1s)	%48 (72s)	%13.3 (20s)	%14.7 (22s)	%4.7 (7s)	%10.7 (16s)	-	-	%8 (12s)	-	-
Çift 43	-	%30.7 (46s)	%15.3 (23s)	%12 (18s)	%1.3 (2s)	%15.3 (23s)	-	-	%25.3 (38s)	-	-
Çift 44	%3.3 (5s)	%63.3 (95s)	%16.7 (25s)	-	-	%4.7 (7s)	-	-	%12 (18s)	-	-
Çift 45	%2.7 (4s)	%52 (78s)	%12 (18s)	%1.3 (2s)	%0.7 (1s)	%1.3 (2s)	-	-	%30 (45s)	-	-
Çift 46	-	%23.3 (35s)	%20.7 (31s)	%1.3 (2s)	-	%2 (3s)	-	-	%52.7 (79s)	-	-
Çift 47	%0.7 (1s)	-%13.3 (20s)	%4 (6s)	%56.7 (85s)	-	%2.7 (4s)	-	-	%22.7 (34s)	-	-
Çift 48	-	%63.3 (95s)	%6 (9s)	-	%1.3 (2s)	%2.7 (4s)	-	-	%26.7 (40s)	-	-
Çift 49	%3.3 (5s)	%44.7 (67s)	%3.3 (5s)	-	-	%2 (3s)	-	-	%46.7 (70s)	-	-
Çift 50	-	%6 (9s)	%19.3 (29s)	%58.7 (88s)	-	%2 (3s)	-	-	%14 (21s)	-	-
Çift 51	-	%2.7 (4s)	%18.7 (28s)	-	-	-	-	-	%78.7 (118s)	-	-
Çift 52	-	%22 (33s)	%0.7 (1s)	%51.3 (77s)	%0.7 (1s)	%0.7 (1s)	-	-	%24.7 (37s)	-	-
Çift 53	-	%20.7 (31s)	%6.7 (10s)	%57.3 (86s)	-	%0.7 (1s)	%1.3 (2s)	-	%13.3 (20s)	-	-
Çift 54	-	%2.7 (4s)	%18.7 (28s)	%15.3 (23s)	%8.7 (13s)	-	-	-	%45.3 (68s)	%2.7 (4s)	%6.7 (10s)
Çift 55	-	%30 (45s)	%10.7 (16s)	%9.3 (14s)	%2.7 (4s)	%2.7 (4s)	-	-	%44.7 (67s)	-	-
Çift 56	%0.7 (1s)	%30.7 (46s)	%48 (72s)	-	-	%0.7 (1s)	--	-	%20 (30s)	-	-
N = 56	%2.2 (183s)	%32 (2692s)	%20.5 (1718s)	%19.3 (1619s)	%1.2 (104s)	%3.5 (297s)	%0.4 (33s)	%0 (4s)	%20.2 (1696s)	%0.3 (29s)	%0.3 (25s)

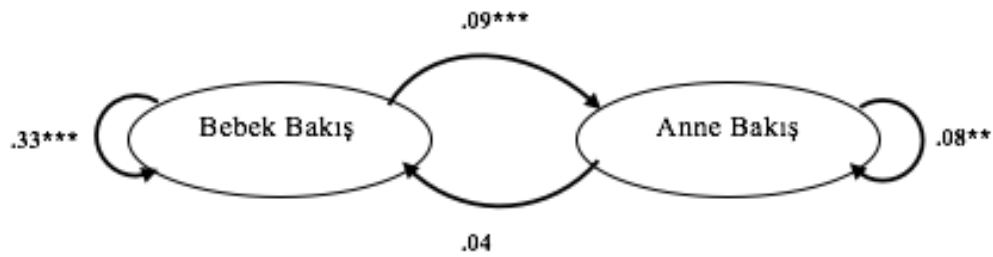
Not. s = saniye, Arac. = aracılığıyla

Çift düzeyinde yüzdelik ve sıklık değerleri, etkileşimin ilk 2.5 dakikası olan 150 saniyelik zaman diliminde hesaplanmıştır. Tüm çiftler için, anne dokunma iletişim kanalında toplam kodlanan saniye sayısı olan 8400 saniye üzerinden hesaplanmıştır.

3.2. DÖRDÜNCÜ AY ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİNİN KOŞULSUZ MODELLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

3.2.1. Koşulsuz Model 1: Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi

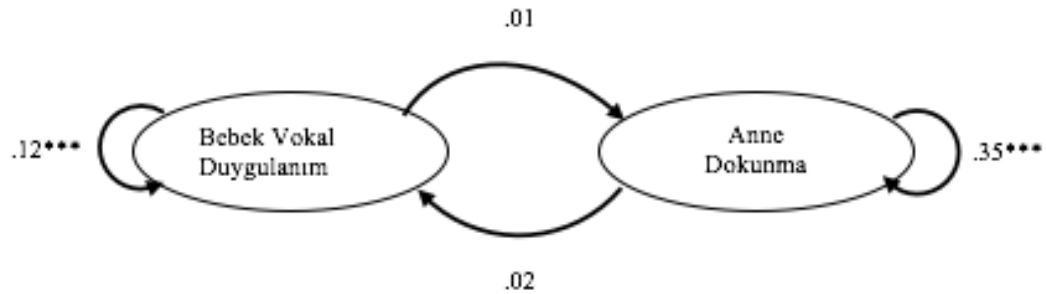
Koşulsuz Model 1 kapsamında, bebek bakış-anne bakış eşleşmesine ilişkin olarak öngörülen Hipotez 1 ve alt-hipotezleri sınanmıştır. Buna göre, bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumun anne-bebek yüz yüze etkileşimini ne derecede organize ettiğini sınamak üzere çok düzeyli zaman serileri analizi yürütülmüştür. Elde edilen bulgular, bebek bakış öz-tutarlık ($\beta = 0.33, p = .000$; %95 CI [0.28, 0.37]) ve anne bakış öz-tutarlığın ($\beta = 0.08, p = .004$; %95 CI [0.02, 0.13]) anlamlı derecede yordanabilir olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, anne-bebek çiftinin bakış kanalındaki kendi davranışsal akışları anbean yordanabilir olmuştur. Ek olarak, bebeğin bakış davranışına senkronize olan anne bakış etkileşimsel uyum anlamlı olmuştur ($\beta = .09, p = .000$; %95 CI [0.04, 0.14]). Buna göre, anneler kendi bakış davranışlarını bebeklerin bakış davranışlarına göre düzenlemiştir. Ancak, koşulsuz Model 1 bulguları, annenin bakış davranışına senkronize olan bebek bakış etkileşimsel uyumun anlamlı olmadığını göstermiştir. Bulgular, Şekil 6 ve Tablo 12’de sunulmuştur.

Şekil 6. Koşulsuz Model 1’e İlişkin Bulgular

3.2.2. Koşulsuz Model 2: Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi

Koşulsuz Model 2 kapsamında, bebek vokal duygulanım-anne dokunma eşleşmesine ilişkin olarak öngörülen Hipotez 2 ve alt-hipotezleri sınanmıştır. Bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumun anne-bebek yüz yüze etkileşimini ne derecede organize ettiğini sınamak üzere çok düzeyli zaman serileri analizi yürütülmüştür. Bulgular, bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ($\beta = 0.12, p = .000$; %95 CI [0.09, 0.14]) ve anne dokunma öz-tutarlığın ($\beta = 0.35, p = .000$; %95 CI [0.32, 0.37]) anlamlı olduğunu göstermiştir. Buna göre, bebek vokal duygulanım ve anne dokunma davranışları kendi akışları içinde yordanabilir olmuştur. Diğer yandan, annenin dokunma davranışına senkronize olan bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyum ve bebeğin vokal duygulanımına senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyum anlamlı olmamıştır. Bulgular, Şekil 7 ve Tablo 12’de sunulmuştur.

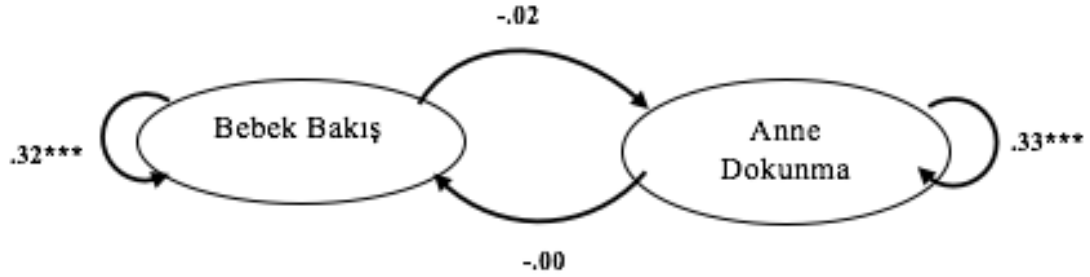

Şekil 7. Koşulsuz Model 2’ye İlişkin Bulgular

3.2.3. Koşulsuz Model 3: Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi

Koşulsuz Model 3 kapsamında, bebek bakış-anne dokunma eşleşmesine ilişkin olarak öngörülen Hipotez 3 ve alt-hipotezleri sınanmıştır. Bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumun anne-bebek yüz yüze etkileşimini ne derecede organize ettiğini sınamak üzere çok düzeyli zaman serileri analizi yürütülmüştür. Koşulsuz Model 3 kapsamında elde edilen bulgular, bebek bakış

öz-tutarlık ($\beta = 0.32, p = .000$; %95 CI [0.28, 0.37]) ve anne dokunma öz-tutarlığının ($\beta = 0.33, p = .000$; %95 CI [0.30, 0.35]) anlamlı olduğunu gösterirken anne dokunma davranışına senkronize olan bebek bakış etkileşimsel uyumun ve bebek bakış davranışına senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumun anlamlı olmadığı görülmüştür. Bulgular, Şekil 8 ve Tablo 12’de sunulmuştur.

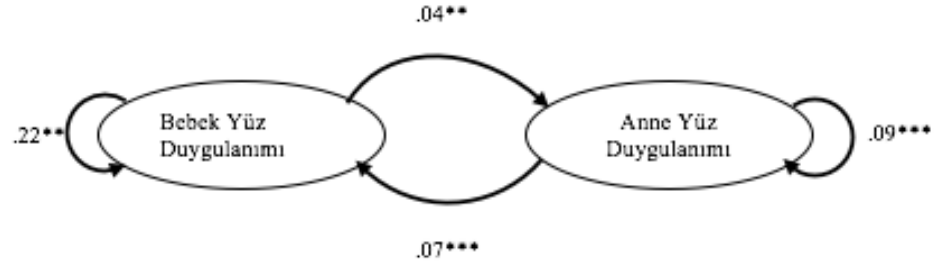

Şekil 8. Koşulsuz Model 3’e İlişkin Bulgular

3.2.4. Koşulsuz Model 4: Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi

Koşulsuz Model 4 kapsamında, bebek yüz duygulanımı-anne yüz duygulanımı eşleşmesine ilişkin olarak öngörülen Hipotez 4 ve alt-hipotezleri sınanmıştır. Bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumun, anne-bebek yüz yüze etkileşimini ne derecede organize ettiğini sınamak üzere çok düzeyli zaman serileri analizi yürütülmüştür. Koşulsuz Model 4 bulguları, bebek yüz duygulanımı öz-tutarlığının ($\beta = 0.22, p = .000$; %95 CI [0.19, 0.25]) ve annenin yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumun ($\beta = 0.07, p = .000$; %95 CI [0.04, 0.09]) anlamlı olduğunu göstermiştir. Model 4 bulgularına göre, anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ($\beta = 0.09, p = .000$; %95 CI [0.07, 0.12]) ve bebeğin yüz duygulanımına senkronize olan anne yüz duygulanımı etkileşimsel uyum ($\beta = 0.04, p = .002$; %95 CI [0.01, 0.07]) anlamlı olmuştur. Bulgular, yüze ilişkin duygulanımı ifade eden davranışların hem bebek hem de anne için kendi davranışsal akışları içinde yordanabilir olduğunu göstermiştir. Yüz duygulanımında kendi davranışsal akışlarını sağlayan anne ve bebek aynı zamanda, karşılıklı şekilde birbirlerinin duygulanım ifadelerinden etkilenmiş ve bu ifadelere senkronize olmuştur.

Bulgular, Şekil 9 ve Tablo 12’de sunulmuştur.

Şekil 9. Koşulsuz Model 4’e İlişkin Bulgular

Tablo 12

Dördüncü Aydaki Anne-Bebek Etkileşiminin Koşulsuz Modellerine İlişkin Standardize Katsayılar

Koşulsuz Model 1. Bebek Bakış-Anne Bakış			
	Standardize Katsayılar (β)	p	%95 Güven Aralığı
B Ö-T	0.328***	0.000	0.282-0.370
B EU	0.036	0.079	-0.014-0.084
A Ö-T	0.075**	0.004	0.021-0.131
A EU	0.087***	0.000	0.038-0.135
Koşulsuz Model 2. Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma			
	β	p	%95 Güven Aralığı
B Ö-T	0.115***	0.000	0.088-0.141
B EU	0.021	0.047	-0.003-0.047
A Ö-T	0.348***	0.000	0.323-0.373
A EU	0.010	0.196	-0.012-0.033
Koşulsuz Model 3. Bebek Bakış-Anne Dokunma			
	β	p	%95 Güven Aralığı
B Ö-T	0.323***	0.000	0.281-0.365
B EU	-0.002	0.458	-0.037-0.032
A Ö-T	0.326***	0.000	0.300-0.352
A EU	-0.019	0.093	-0.048-0.010
Koşulsuz Model 4. Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı			
	β	p	%95 Güven Aralığı
B Ö-T	0.223***	0.000	0.19-0.25
B EU	0.065***	0.000	0.04-0.09
A Ö-T	0.094***	0.000	0.07-0.12
A EU	0.043**	0.002	0.01-0.07

Not. B Ö-T = Bebek Öz-Tutarlık, B EU = Bebek Etkileşimsel Uyum, A Ö-T = Anne Öz-Tutarlık, A EU = Anne Etkileşimsel Uyum

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu

3.3. POSTPARTUM DÖNEMİ VE DÖRDÜNCÜ AY DEĞERLENDİRMELERİ İLE ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK BULGULAR

3.3.1. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Hipotez 5 ve alt-hipotezlerine ilişkin bulgular, devam eden bölümde aktarılmıştır. Hipotez 5 bağlamındaki öngörülerini sınamak üzere 8 ayrı model çerçevesinde çok düzeyli zaman serileri analizleri yürütülmüştür. Hipotez 5a'nın sınıandığı çok düzeyli zaman serileri modelinde; postpartum anne depresif belirti düzeyi, postpartum anne kaygı belirti düzeyi ve postpartum anne depressif belirti düzeyi ile anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisinin, bebek bakış-anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumu yordayıcı gücü sınanmıştır. Postpartum anne depresif belirti düzeyi, postpartum anne kaygı belirti düzeyi ve postpartum anne depresif belirti düzeyi ile anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak, bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Mplus ile yürütülen çok düzeyli zaman serileri modellerinde, bir değişkenin diğer bir değişken üzerindeki etkisi sınanırken modeldeki diğer değişkenlere ilişkin etkiler kontrol edilmektedir. Örneğin, postpartum anne depresif belirti düzeyinin, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık üzerindeki temel etkisi sınanırken postpartum anne kaygı belirti düzeyi ve postpartum anne depresif belirti düzeyi ile anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay bebek bakış etkileşimsel uyum, dördüncü ay anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum değişkenleri kontrol edilmektedir. Bu nedenle, devam bölümde, zaman serileri analizlerine yönelik sunulan tüm bulgular için anlamlı veya anlamsız bulunan etkiler, modeldeki diğer değişkenlerin etkileri kontrol edildikten sonra elde edilmiştir. Ayrıca, yürütülen ön-analizler sonucunda anne yaş, anne eğitim düzeyi ve bebek cinsiyet değişkenlerinin hipotezler bağlamında sınanan modeller üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle, sınanan tüm modellere anılan kontrol değişkenleri dahil edilmeden analizler yürütülmüştür. Hipotez 5a kapsamında elde edilen bulgular,

anlamlı bir etkiye işaret etmemiştir. Bulgular, Tablo 13'te özetlenmiştir.

Tablo 13

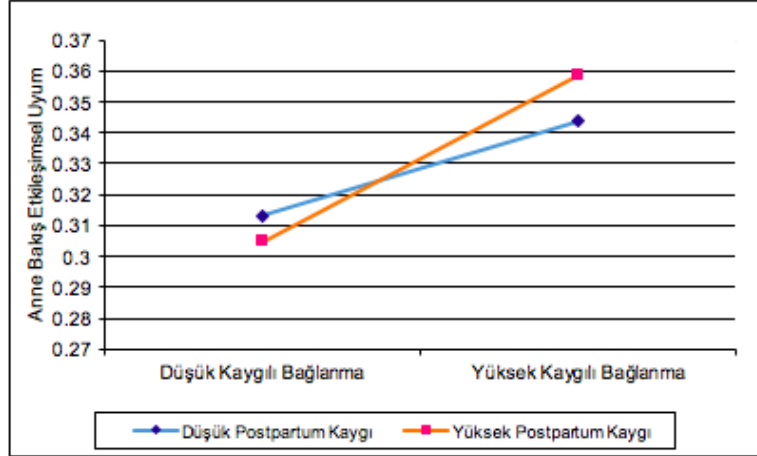
Postpartum Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
PP Dep	0.074	0.115	0.269	-0.153	0.297
PP Kay	-0.012	0.114	0.456	-0.235	0.213
PP Dep*PP Kay	-0.003	0.106	0.488	-0.210	0.195
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış EU					
PP Dep	0.040	0.132	0.379	-0.214	0.289
PP Kay	-0.007	0.128	0.481	-0.249	0.250
PP Dep*PP Kay	-0.182	0.124	0.079	-0.420	0.067
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Bakış Ö-T					
PP Dep	0.068	0.128	0.302	-0.188	0.310
PP Kay	-0.047	0.127	0.365	-0.284	0.211
PP Dep*PP Kay	-0.147	0.118	0.112	-0.365	0.089
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Bakış EU					
PP Dep	0.008	0.124	0.472	-0.236	0.249
PP Kay	0.066	0.125	0.308	-0.185	0.305
PP Dep*PP Kay	0.098	0.111	0.195	-0.120	0.303

Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Bakış Ö-T = Anne Bakış Öz-Tutarlık, A Bakış EU = Anne Bakış Etkileşimsel Uyum, PP Dep = Postpartum Depresyon, PP Kay = Postpartum Kaygı

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Hipotez 5b kapsamında yürütülen zaman serileri modeline, postpartum anne depresif belirti düzeyi, postpartum anne kaygı belirti düzeyi, anne kaygılı bağlanma, anne kaçınıcı bağlanma ve postpartum anne depresif belirti düzeyi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, dördüncü ay anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular, postpartum anne kaygı belirti düzeyi ile anne kaygılı bağlanma arasındaki etkileşim etkisinin dördüncü ayda bebeğin bakışına senkronize olan anne bakış etkileşimsel uyum üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir ($\beta = 0.24$, $p = .023$; %95 CI [0.00, 0.46]). Söz konusu etkileşim etkisi, iki-yönlü çoklu regresyon analizlerine uygun şekilde incelenmiş ve Şekil 10'da sunulmuştur. Şekil 10 incelendiğinde, anne düşük kaygılı bağlanma durumunda, düşük ve yüksek postpartum kaygı için anne bakış etkileşimsel uyum benzer derecelerde azalabilecekken; anne yüksek kaygılı bağlanma durumunda, düşüğe kıyasla yüksek postpartum anne kaygısı için dördüncü ay anne bakış etkileşimsel uyumun daha fazla olabileceği anlaşılmıştır.

Şekil 10. Anne Postpartum Kaygı Belirti Düzeyi ile Anne Kaygılı Bağlanma Örüntüsünün 4. Ay Anne Bakış Etkileşimsel Uyum Üzerindeki Etkileşim Etkisi

Tablo 14

Postpartum Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
PP Dep	0.162	0.126	0.113	-0.108	0.386
PP Kay	-0.114	0.132	0.215	-0.356	0.150
Kaç Bağ	0.060	0.118	0.312	-0.165	0.292
Kay Bağ	0.223	0.124	0.045	-0.035	0.442
PP Dep*Kaç Bağ	0.128	0.144	0.203	-0.184	0.378
PP Dep*Kay Bağ	0.018	0.122	0.439	-0.211	0.267
PP Kay*Kaç Bağ	-0.014	0.115	0.451	-0.247	0.205
PP Kay*Kay Bağ	0.037	0.098	0.350	-0.154	0.230
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış EU					
PP Dep	-0.111	0.175	0.275	-0.429	0.242
PP Kay	0.062	0.182	0.373	-0.285	0.408
Kaç Bağ	-0.189	0.165	0.143	-0.478	0.156
Kay Bağ	0.183	0.179	0.174	-0.190	0.504
PP Dep*Kaç Bağ	-0.026	0.212	0.454	-0.440	0.367
PP Dep*Kay Bağ	-0.186	0.170	0.150	-0.495	0.163
PP Kay*Kaç Bağ	0.002	0.150	0.495	-0.294	0.288
PP Kay*Kay Bağ	0.050	0.136	0.352	-0.216	0.321
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Bakış Ö-T					
PP Dep	0.017	0.148	0.460	-0.278	0.297
PP Kay	-0.037	0.151	0.407	-0.328	0.246
Kaç Bağ	-0.059	0.143	0.352	-0.321	0.234
Kay Bağ	0.047	0.149	0.381	-0.246	0.328
PP Dep*Kaç Bağ	-0.034	0.174	0.424	-0.364	0.306
PP Dep*Kay Bağ	-0.147	0.140	0.164	-0.402	0.147
PP Kay*Kaç Bağ	-0.025	0.128	0.426	-0.283	0.217
PP Kay*Kay Bağ	0.037	0.115	0.374	-0.185	0.253
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Bakış EU					
PP Dep	0.022	0.158	0.450	-0.291	0.315
PP Kay	0.012	0.160	0.468	-0.276	0.330
Kaç Bağ	-0.140	0.139	0.175	-0.388	0.145
Kay Bağ	0.139	0.149	0.198	-0.167	0.408
PP Dep*Kaç Bağ	0.034	0.169	0.417	-0.308	0.352
PP Dep*Kay Bağ	-0.191	0.144	0.101	-0.450	0.111
PP Kay*Kaç Bağ	-0.133	0.138	0.175	-0.391	0.145
PP Kay*Kay Bağ	0.243*	0.116	0.023	0.003	0.462

Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Bakış Ö-T = Anne Bakış Öz-Tutarlık, A Bakış EU = Anne Bakış Etkileşimsel Uyum, PP Dep = Postpartum Depresyon, PP Kay = Postpartum Kaygı, Kaç Bağ = Kaçınıcı Bağlanma, Kay Bağ = Kaygılı Bağlanma

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Postpartum anne öz-yeterliği toplam ve alt-boyut puanlarının dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerindeki etkisi iki ayrı çok düzeyli zaman serileri modeli ile sınanmıştır (Hipotez 5c-d). Hipotez 5c çerçevesinde sınanan modele, postpartum anne öz-yeterlik toplam puanı yordayıcı değişken olarak, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Hipotez 5c çerçevesinde sınanan modele ait bulgular, anlamlı bir etkiye işaret etmemiştir. Hipotez 5d çerçevesinde sınanan modele ise, postpartum anne öz-yeterliğinin yalnızca alt-boyutları yordayıcı değişkenler olarak dahil edilmiştir: bakım verebilme, mesajları alabilme, rahatlatabilme ve durumsal inançlar. Dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olmuştur. Hipotez 5d çerçevesinde sınanan modele ait bulgular, anlamlı bir etkiye işaret etmemiştir. Sonuç olarak, postpartum toplam anne öz-yeterlik puanlarının ve öz-yeterliğin alt-boyut puanlarının bebek-anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Hipotez 5c-d'ye ilişkin bulgular, Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15

Postpartum Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Hipotez 5c					
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
PP ÖY-Top	0.004	0.103	0.485	-0.205	0.201
B Bakış EU					
PP ÖY-Top	-0.109	0.114	0.172	-0.323	0.121
A Bakış Ö-T					
PP ÖY-Top	-0.194	0.110	0.047	-0.401	0.025
A Bakış EU					
PP ÖY-Top	-0.023	0.112	0.416	-0.241	0.199
Hipotez 5d					
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
PP ÖY- BV	0.092	0.147	0.276	-0.198	0.362
PP ÖY- MA	-0.055	0.186	0.392	-0.396	0.321
PP ÖY- R	-0.089	0.158	0.290	-0.381	0.228
PP ÖY- Dİ	0.071	0.173	0.352	-0.280	0.386
B Bakış EU					
PP ÖY- BV	-0.044	0.159	0.390	-0.353	0.265
PP ÖY- MA	0.116	0.197	0.290	-0.291	0.452
PP ÖY- R	-0.177	0.165	0.162	-0.461	0.169
PP ÖY- Dİ	-0.012	0.186	0.475	-0.368	0.354
A Bakış Ö-T					
PP ÖY- BV	-0.155	0.146	0.155	-0.421	0.147
PP ÖY- MA	0.310	0.165	0.053	-0.076	0.561
PP ÖY- R	-0.181	0.152	0.130	-0.448	0.144
PP ÖY- Dİ	-0.176	0.167	0.159	-0.478	0.165
A Bakış EU					
PP ÖY- BV	-0.091	0.144	0.272	-0.360	0.199
PP ÖY- MA	-0.174	0.186	0.202	-0.485	0.236
PP ÖY- R	-0.052	0.161	0.392	-0.361	0.257
PP ÖY- Dİ	0.307	0.161	0.050	-0.058	0.561

Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Bakış Ö-T = Anne Bakış Öz-Tutarlık, A Bakış EU = Anne Bakış Etkileşimsel Uyum, PP ÖY-Top = Postpartum Öz-Yeterlik Toplam, PP ÖY- BV = Postpartum Öz-Yeterlik Bakım Verebilme, PP ÖY- MA = Postpartum Öz-Yeterlik Mesajları Alabilme, PP ÖY- R = Postpartum Öz-Yeterlik Rahatlatılabilme, PP ÖY- Dİ = Postpartum Öz-Yeterlik Durumsal İnançlar

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Hipotez 5e kapsamında, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisinin, bebek bakış-anne bakış öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu yordayıcı gücünü sınamak üzere çok düzeyli zaman serileri analizi yürütülmüştür. Modele, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlılık ve etkileşimsel uyum, anne bakış öz-tutarlılık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyinin, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlılık üzerindeki temel etkilerinin anlamlı olduğuna işaret etmiştir (sırasıyla, $\beta = -0.36$, $p = .004$; %95 CI [-0.55, -0.12]; $\beta = 0.25$, $p = .013$; %95 CI [0.03, 0.42]). Buna göre, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyindeki artışın bebek bakış öz-tutarlılıktaki azalmayla ilişkiliyken dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyindeki artış, bebek bakış öz-tutarlılıktaki artış ile ilişkili olmuştur. Bulgular, Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16

Dördüncü Ay Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
4. Ay Dep	-0.364**	0.112	0.004	-0.546	-0.123
4. Ay Kay	0.248*	0.102	0.013	0.028	0.424
4. Ay Dep*4. Ay Kay	0.082	0.114	0.243	-0.155	0.291
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış EU					
4. Ay Dep	0.130	0.152	0.222	-0.184	0.394
4. Ay Kay	0.018	0.139	0.450	-0.241	0.295
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.020	0.136	0.447	-0.286	0.246
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Bakış Ö-T					
4. Ay Dep	0.208	0.140	0.084	-0.091	0.447
4. Ay Kay	-0.032	0.133	0.405	-0.276	0.241
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.146	0.124	0.130	-0.371	0.108
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Bakış EU					
4. Ay Dep	-0.010	0.144	0.472	-0.284	0.278
4. Ay Kay	0.080	0.130	0.278	-0.181	0.326
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.055	0.132	0.335	-0.315	0.199

Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Bakış Ö-T = Anne Bakış Öz-Tutarlık, A Bakış EU = Anne Bakış Etkileşimsel Uyum, 4. Ay Dep = Dördüncü Ay Depresyon, 4. Ay Kay = Dördüncü Ay Kaygı

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu

Hipotez 5f kapsamında sınıanan zaman serileri modeline, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyi, anne kaygılı bağlanma, anne kaçınıcı bağlanma, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyinin bebek bakış öz-tutarlık üzerinde anlamlı bir temel etkiye sahip olduğunu göstermiştir ($\beta = -0.32$, $p = .004$; %95 CI [-0.51, -0.09]). Bu bulgu, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyindeki artışın bebek bakış öz-tutarlıktaki azalmayla ilişkili olduğunu göstermiştir. Diğer yandan, Hipotez 5e kapsamında anlamlı olan dördüncü ay anne kaygısının bebek bakış öz-tutarlık üzerindeki temel etkisi, anne güvensiz bağlanma örüntülerinin etkisi kontrol edildikten sonra anlamsızla dönüşmüştür. Bulgular, Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17

Dördüncü Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
4. Ay Dep	-0.315**	0.108	0.004	-0.505	-0.091
4. Ay Kay	0.111	0.137	0.219	-0.175	0.363
Kaç Bağ	0.020	0.110	0.425	-0.195	0.235
Kay Bağ	0.175	0.127	0.089	-0.078	0.414
4. Ay Dep*Kaç Bağ	0.034	0.146	0.410	-0.254	0.314
4. Ay Dep*Kay Bağ	0.113	0.114	0.164	-0.116	0.332
4. Ay Kay*Kaç Bağ	-0.122	0.144	0.219	-0.382	0.174
4. Ay Kay*Kay Bağ	0.024	0.135	0.431	-0.239	0.285
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış EU					
4. Ay Dep	0.137	0.135	0.164	-0.144	0.377
4. Ay Kay	0.030	0.163	0.431	-0.280	0.347
Kaç Bağ	-0.066	0.124	0.303	-0.302	0.183
Kay Bağ	-0.009	0.149	0.478	-0.291	0.285
4. Ay Dep*Kaç Bağ	-0.053	0.174	0.397	-0.378	0.273
4. Ay Dep*Kay Bağ	-0.005	0.136	0.481	-0.275	0.251
4. Ay Kay*Kaç Bağ	-0.052	0.173	0.394	-0.369	0.293
4. Ay Kay*Kay Bağ	0.053	0.159	0.378	-0.264	0.351
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Bakış Ö-T					
4. Ay Dep	0.096	0.133	0.240	-0.170	0.347
4. Ay Kay	0.033	0.159	0.422	-0.271	0.339
Kaç Bağ	-0.016	0.123	0.452	-0.259	0.220
Kay Bağ	0.027	0.148	0.430	-0.264	0.312
4. Ay Dep*Kaç Bağ	-0.040	0.169	0.414	-0.352	0.295
4. Ay Dep*Kay Bağ	0.092	0.135	0.250	-0.178	0.341
4. Ay Kay*Kaç Bağ	-0.046	0.169	0.401	-0.365	0.284
4. Ay Kay*Kay Bağ	-0.066	0.155	0.349	-0.347	0.241
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Bakış EU					
4. Ay Dep	0.024	0.132	0.433	-0.237	0.276
4. Ay Kay	0.015	0.149	0.465	-0.282	0.303
Kaç Bağ	-0.095	0.119	0.221	-0.312	0.154
Kay Bağ	0.058	0.142	0.348	-0.230	0.319
4. Ay Dep*Kaç Bağ	-0.200	0.160	0.130	-0.474	0.142
4. Ay Dep*Kay Bağ	0.030	0.130	0.416	-0.231	0.266
4. Ay Kay*Kaç Bağ	0.003	0.158	0.493	-0.308	0.291
4. Ay Kay*Kay Bağ	0.053	0.151	0.364	-0.238	0.350

Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Bakış Ö-T = Anne Bakış Öz-Tutarlık, A Bakış EU = Anne Bakış Etkileşimsel Uyum, 4. Ay Dep = Dördüncü Ay Depresyon, 4. Ay Kay = Dördüncü Ay Kaygı, Kaç Bağ = Kaçınıcı Bağlanma, Kay Bağ = Kaygılı Bağlanma

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Dördüncü ay anne öz-yeterliği toplam ve alt-boyut puanlarının dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ve anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerindeki etkisi iki ayrı çok düzeyli zaman serileri modeli (Hipotez 5g-h) ile sınanmıştır. Buna göre, Hipotez 5g sınamasında, dördüncü ay anne öz-yeterliği yordayıcı değişken olarak, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ve anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Elde edilen bulgular, herhangi bir anlamlı etkiye işaret etmemiştir. Hipotez 5h sınamasında, dördüncü ay anne öz-yeterliğinin yalnızca alt-boyutları yordayıcı değişkenler olmuştur: bakım verebilme, mesajları alabilme, rahatlatılabilme ve durumsal inançlar. Dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ise yordanan değişkenler olmuştur. Analiz bulguları, anlamlı bir etkiye işaret etmemiştir. Sonuç olarak, dördüncü ay toplam anne öz-yeterlik puanlarının ve öz-yeterliğin alt-boyut puanlarının bebek-anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Bulgular, Tablo 18’de sunulmuştur.

Özetle, postpartum ve dördüncü ay anne değerlendirmelerinin, dördüncü aydaki anne-bebek yüz yüze oyun etkileşimlerine ilişkin bebek bakış-anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumu yordayıcı gücü, Hipotez 5 bağlamında sınanan çok düzeyli zaman serileri modelleriyle incelenmiştir. Sınanan modellerden elde edilen bulgular, Şekil 11’de özetlenmiştir.

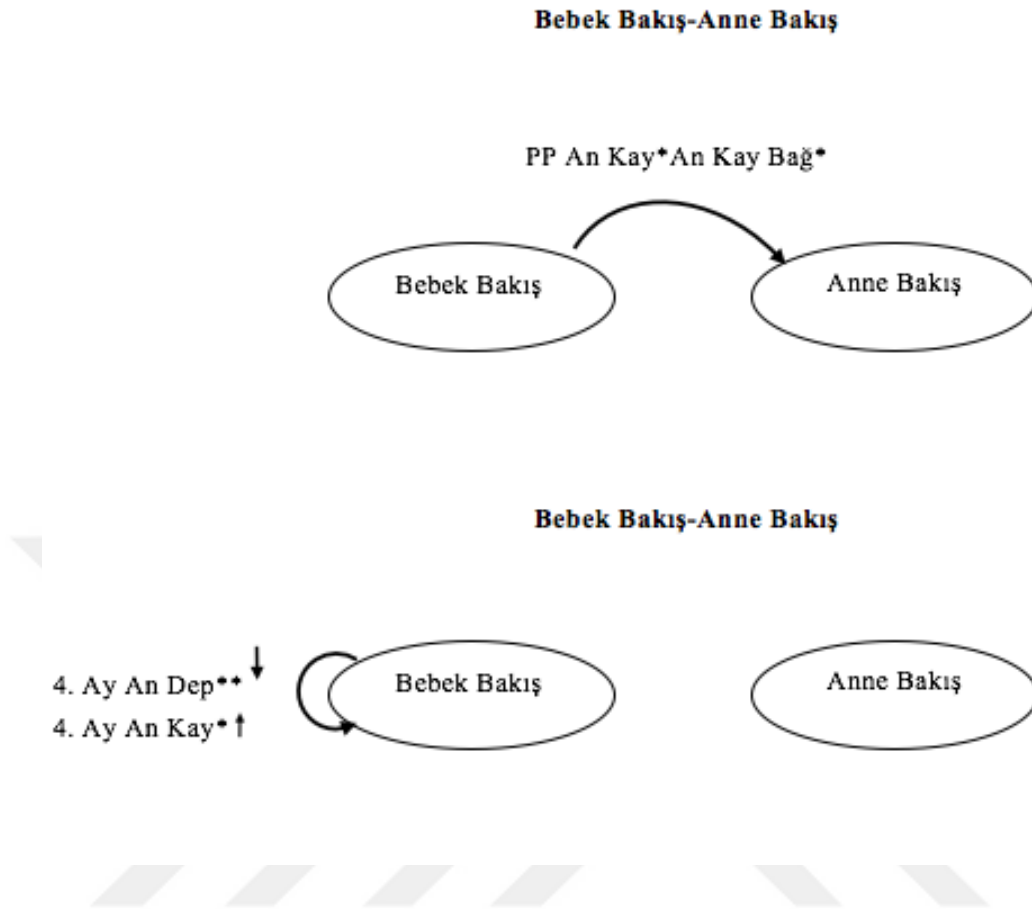
Tablo 18

Dördüncü Ay Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Hipotez 5g					
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
4. Ay ÖY-Top	-0.005	0.006	0.208	-0.016	0.006
B Bakış EU					
4. Ay ÖY-Top	-0.004	0.006	0.215	-0.016	0.007
A Bakış Ö-T					
4. Ay ÖY-Top	-0.002	0.006	0.338	-0.014	0.009
A Bakış EU					
4. Ay ÖY-Top	-0.003	0.005	0.304	-0.014	0.007
Hipotez 5h					
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
4. Ay ÖY- BV	-0.057	0.143	0.356	-0.324	0.232
4. Ay ÖY- MA	0.029	0.179	0.441	-0.319	0.365
4. Ay ÖY- R	-0.043	0.153	0.399	-0.330	0.262
4. Ay ÖY- Dİ	-0.002	0.174	0.497	-0.344	0.328
B Bakış EU					
4. Ay ÖY- BV	0.025	0.154	0.437	-0.275	0.327
4. Ay ÖY- MA	-0.050	0.199	0.404	-0.419	0.336
4. Ay ÖY- R	0.067	0.167	0.354	-0.273	0.378
4. Ay ÖY- Dİ	-0.101	0.184	0.306	-0.440	0.269
A Bakış Ö-T					
4. Ay ÖY- BV	-0.038	0.155	0.403	-0.333	0.266
4. Ay ÖY- MA	-0.122	0.199	0.281	-0.478	0.285
4. Ay ÖY- R	0.024	0.166	0.448	-0.294	0.336
4. Ay ÖY- Dİ	0.041	0.187	0.422	-0.341	0.381
A Bakış EU					
4. Ay ÖY- BV	-0.147	0.139	0.160	-0.400	0.143
4. Ay ÖY- MA	0.184	0.176	0.164	-0.187	0.487
4. Ay ÖY- R	-0.267	0.145	0.047	-0.507	0.056
4. Ay ÖY- Dİ	0.139	0.169	0.223	-0.205	0.437

Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Bakış Ö-T = Anne Bakış Öz-Tutarlık, A Bakış EU = Anne Bakış Etkileşimsel Uyum, 4. Ay ÖY-Top = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Toplam, 4. Ay ÖY- BV = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Bakım Verebilme, 4. Ay ÖY- MA = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Mesajları Alabilme, 4. Ay ÖY- R = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Rahatlatılabilme, 4. Ay ÖY- Dİ = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Durumsal İnançlar

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Şekil 11. Postpartum ve 4. Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi, Bağlanma Örüntüleri ve Öz-yeterlik ile 4. Ayda Anne-Bebek Bakış Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyum Arasındaki İlişki

Not. PP (4. Ay) An Kay = Postpartum (4. Ay) Anne Kaygısı; 4. Ay An Dep = 4. Ay Anne Depresyonu; An Kay Bağ = Anne Kaygılı Bağlanma

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

→ Anlamli etki var; Ok silinmişse: Anlamli etki yok.

↑ Artmış öz-tutarlık; ↓ Azalmış öz-tutarlık

3.3.2. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Hipotez 6'ya ilişkin bulgular, devam eden bölümde aktarılmıştır. Hipotez 6 bağlamındaki öngörülerini sınamak üzere 8 ayrı model çerçevesinde çok düzeyli zaman serileri analizleri yürütülmüştür. Hipotez 6a kapsamında; postpartum anne depresif belirti düzeyi, postpartum anne kaygı belirti düzeyi ve postpartum anne depresif belirti düzeyi ile postpartum anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisinin, bebek vokal duygulanım-anne dokunma öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu yordayıcı gücü sınanmıştır. Sınanan modele, postpartum anne depresif belirti düzeyi, anne kaygı belirti düzeyi ve postpartum anne depresif belirti düzeyi ile postpartum anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak, dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ise yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular anlamlı bir etkiye işaret etmemiş olup Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19

Postpartum Anne Depresif Belirti Düzeyi ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

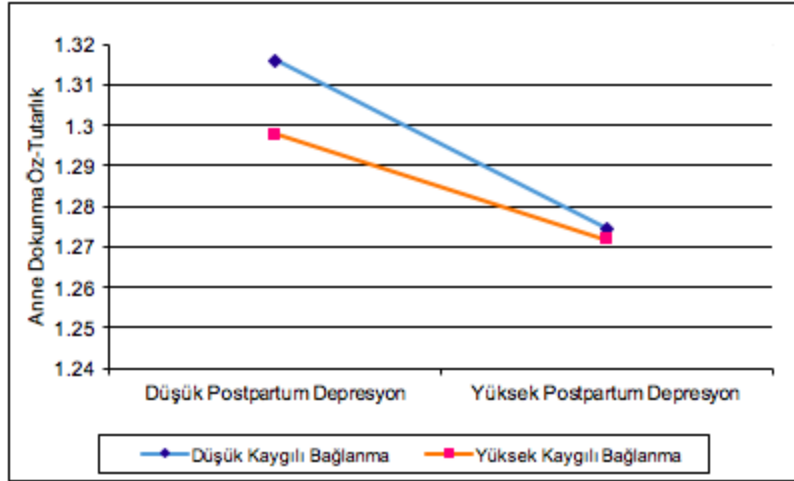
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D Ö-T					
PP Dep	0.190	0.116	0.062	-0.051	0.402
PP Kay	-0.170	0.111	0.078	-0.365	0.073
PP Dep*PP Kay	-0.172	0.111	0.068	-0.380	0.052
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D EU					
PP Dep	0.038	0.120	0.384	-0.191	0.275
PP Kay	0.073	0.119	0.271	-0.160	0.301
PP Dep*PP Kay	-0.020	0.108	0.428	-0.229	0.182
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma Ö-T					
PP Dep	-0.052	0.108	0.319	-0.259	0.158
PP Kay	0.098	0.107	0.191	-0.116	0.302
PP Dep*PP Kay	-0.011	0.099	0.453	-0.210	0.176
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma EU					
PP Dep	0.216	0.146	0.077	-0.076	0.488
PP Kay	0.066	0.125	0.308	-0.361	0.190
PP Dep*PP Kay	0.098	0.111	0.195	-0.353	0.190

Not. B Vokal D Ö-T = Bebek Vokal Duygulanım Öz-Tutarlık, B Vokal D EU = Bebek Vokal Duygulanım Etkileşimsel Uyum, A Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, A Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, PP Dep = Postpartum Depresyon, PP Kay = Postpartum Kaygı

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Hipotez 6b kapsamında sınanan modelde, postpartum anne depresif belirti düzeyi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi, anne kaygılı bağlanma, anne kaçınıcı bağlanma, postpartum anne depresif belirti düzeyi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler, dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile dördüncü ay anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olmuştur. Bulgular, postpartum anne depresif belirti düzeyi ile anne kaygılı bağlanma arasındaki etkileşim etkisinin dördüncü aydaki anne dokunma öz-tutarlık üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermiştir ($\beta = 0.25$, $p = .022$; %95 CI [0.01, 0.43]). Söz konusu etkileşim etkisini yorumlayabilmek adına iki-yönlü çoklu regresyon etkileşim etkisi incelenmiş ve Şekil 12’de gösterilmiştir. Şekil 12’ye göre, anne düşük postpartum depresyon durumunda, dördüncü ayda anne dokunma davranışındaki öz-tutarlık, yüksek

kaygılı bağlanmaya kıyasla düşük kaygılı bağlanmada daha fazla olabileceksen, anne yüksek postpartum depresyon durumunda, dördüncü ayda anne dokunma davranışındaki öz-tutarlık, kaygılı bağlanma düzeyleri için benzer şekilde azalabilecektir.

Şekil 12. Anne Postpartum Depresif Belirti Düzeyi ile Anne Kaygılı Bağlanma Örüntüsünün 4. Ay Anne Dokunma Öz-Tutarlık Üzerindeki Etkileşim Etkisi

Hipotez 6b kapsamında sınanan modelden elde edilen bulgular ek olarak, anne kaygılı bağlanmanın dördüncü ay anne dokunma davranışına senkronize olan bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyum üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir ($\beta = 0.35$, $p = .008$; %95 CI [0.07, 0.55]). Söz konusu bulgu, anne kaygılı bağlanmadaki artışın, anne dokunma davranışına senkronize olan bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyumdaki artışla ilişkili olduğunu göstermiştir. Elde edilen bulgular, Tablo 20’de özetlenmiştir.

Tablo 20

Postpartum Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D Ö-T					
PP Dep	0.232	0.131	0.065	-0.069	0.446
PP Kay	-0.184	0.134	0.111	-0.403	0.120
Kaç Bağ	-0.068	0.128	0.308	-0.309	0.182
Kay Bağ	0.056	0.140	0.353	-0.242	0.303
PP Dep*Kaç Bağ	0.169	0.155	0.164	-0.171	0.425
PP Dep*Kay Bağ	-0.186	0.119	0.081	-0.386	0.085
PP Kay*Kaç Bağ	0.074	0.131	0.296	-0.197	0.309
PP Kay*Kay Bağ	0.011	0.104	0.450	-0.194	0.218
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D EU					
PP Dep	0.076	0.137	0.299	-0.212	0.322
PP Kay	-0.126	0.138	0.197	-0.364	0.170
Kaç Bağ	-0.225	0.121	0.043	-0.440	0.038
Kay Bağ	0.353**	0.121	0.008	0.072	0.549
PP Dep*Kaç Bağ	0.048	0.155	0.382	-0.271	0.339
PP Dep*Kay Bağ	-0.207	0.118	0.054	-0.411	0.048
PP Kay*Kaç Bağ	0.105	0.120	0.199	-0.148	0.323
PP Kay*Kay Bağ	-0.007	0.114	0.472	-0.230	0.221
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma Ö-T					
PP Dep	-0.141	0.123	0.142	-0.354	0.121
PP Kay	0.156	0.126	0.131	-0.116	0.372
Kaç Bağ	-0.022	0.117	0.428	-0.251	0.207
Kay Bağ	-0.041	0.125	0.377	-0.264	0.221
PP Dep*Kaç Bağ	-0.175	0.139	0.129	-0.406	0.133
PP Dep*Kay Bağ	0.245**	0.110	0.022	0.008	0.429
PP Kay*Kaç Bağ	0.004	0.116	0.487	-0.210	0.243
PP Kay*Kay Bağ	-0.031	0.102	0.375	-0.232	0.166
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma EU					
PP Dep	0.198	0.159	0.132	-0.149	0.463
PP Kay	-0.081	0.160	0.310	-0.370	0.253
Kaç Bağ	-0.044	0.151	0.382	-0.344	0.244
Kay Bağ	0.024	0.162	0.444	-0.304	0.328
PP Dep*Kaç Bağ	0.094	0.189	0.318	-0.302	0.424
PP Dep*Kay Bağ	-0.207	0.134	0.079	-0.433	0.077
PP Kay*Kaç Bağ	-0.007	0.157	0.484	-0.320	0.290
PP Kay*Kay Bağ	0.022	0.119	0.430	-0.216	0.250

Not. B Vokal D Ö-T = Bebek Vokal Duygulanım Öz-Tutarlık, B Vokal D EU = Bebek Vokal Duygulanım Etkileşimsel Uyum, A Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, A Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, PP Dep = Postpartum Depresyon, PP Kay = Postpartum Kaygı, Kaç Bağ = Kaçınıcı Bağlanma, Kay Bağ = Kaygılı Bağlanma

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Postpartum anne öz-yeterliği toplam ve alt-boyut puanlarının bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerindeki etkisi iki ayrı çok düzeyli zaman serileri modeli (Hipotez 6c-d) ile sınanmıştır. Hipotez 6c çerçevesinde sınanan modele, postpartum anne öz-yeterliği toplam puanı yordayıcı değişken olarak dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular, anlamlı bir etkiye işaret etmemiştir. Hipotez 6d çerçevesinde sınanan modele, postpartum anne öz-yeterliğinin yalnızca alt-boyutları yordayıcı değişkenler olarak dahil edilmiştir: bakım verebilme, mesajları alabilme, rahatlatabilme ve durumsal inançlar. Dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olmuştur. Bulgular, anlamlı bir etkiye işaret etmemiş olup Tablo 21’de aktarılmıştır. Sonuç olarak, postpartum toplam anne öz-yeterlik puanlarının ve öz-yeterliğin alt-boyut puanlarının bebek vokal duygulanım-anne dokunma eşleşmesindeki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır.

Tablo 21

Postpartum Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Hipotez 6c					
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D Ö-T					
PP ÖY-Top	0.143	0.109	0.091	-0.069	0.360
B Vokal D EU					
PP ÖY-Top	-0.062	0.109	0.298	-0.271	0.151
A Dokunma Ö-T					
PP ÖY-Top	-0.062	0.097	0.258	-0.250	0.133
A Dokunma EU					
PP ÖY-Top	0.089	0.137	0.250	-0.178	0.363
Hipotez 6d					
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D Ö-T					
PP ÖY- BV	-0.022	0.151	0.442	-0.313	0.274
PP ÖY- MA	0.132	0.183	0.260	-0.246	0.456
PP ÖY- R	0.033	0.164	0.425	-0.285	0.342
PP ÖY- Dİ	0.012	0.182	0.481	-0.338	0.363
B Vokal D EU					
PP ÖY- BV	0.013	0.146	0.467	-0.284	0.279
PP ÖY- MA	0.120	0.177	0.269	-0.245	0.434
PP ÖY- R	0.042	0.159	0.405	-0.268	0.352
PP ÖY- Dİ	-0.248	0.167	0.088	-0.526	0.121
A Dokunma Ö-T					
PP ÖY- BV	0.096	0.128	0.225	-0.151	0.343
PP ÖY- MA	0.331	0.150	0.030	-0.572	0.013
PP ÖY- R	0.090	0.143	0.271	-0.205	0.349
PP ÖY- Dİ	0.096	0.152	0.273	-0.219	0.373
A Dokunma EU					
PP ÖY- BV	-0.110	0.171	0.258	-0.415	0.247
PP ÖY- MA	-0.028	0.208	0.451	-0.405	0.393
PP ÖY- R	0.050	0.195	0.404	-0.336	0.409
PP ÖY- Dİ	0.158	0.204	0.231	-0.254	0.531

Not. B Vokal D Ö-T = Bebek Vokal Duygulanım Öz-Tutarlık, B Vokal D EU = Bebek Vokal Duygulanım Etkileşimsel Uyum, A Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, A Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, PP ÖY-Top = Postpartum Öz-Yeterlik Toplam, PP ÖY- BV = Postpartum Öz-Yeterlik Bakım Verebilme, PP ÖY- MA = Postpartum Öz-Yeterlik Mesajları Alabilme, PP ÖY- R = Postpartum Öz-Yeterlik Rahatlatılabilme, PP ÖY- Dİ = Postpartum Öz-Yeterlik Durumsal İnançlar

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisinin, bebek vokal duygulanım-anne dokunma öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumu yordayıcı gücünü Hipotez 6e kapsamında sınamak üzere çok düzeyli zaman serileri analizi yürütülmüştür. Modele, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak; bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Analiz sonuçları, anlamlı bir etkiye işaret etmemiştir. Bulgular, Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22

Dördüncü Ay Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D Ö-T					
4. Ay Dep	0.159	0.141	0.145	-0.136	0.409
4. Ay Kay	-0.097	0.119	0.215	-0.314	0.154
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.115	0.121	0.173	-0.345	0.131
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D EU					
4. Ay Dep	-0.022	0.142	0.440	-0.289	0.263
4. Ay Kay	0.149	0.133	0.137	-0.118	0.397
4. Ay Dep*4. Ay Kay	0.003	0.119	0.489	-0.224	0.229
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma Ö-T					
4. Ay Dep	-0.110	0.124	0.191	-0.342	0.138
4. Ay Kay	0.163	0.116	0.091	-0.078	0.374
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.034	0.108	0.382	-0.251	0.172
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma EU					
4. Ay Dep	0.016	0.174	0.464	-0.326	0.350
4. Ay Kay	-0.024	0.140	0.436	-0.297	0.245
4. Ay Dep*4. Ay Kay	0.016	0.151	0.457	-0.286	0.311

Not. B Vokal D Ö-T = Bebek Vokal Duygulanım Öz-Tutarlık, B Vokal D EU = Bebek Vokal Duygulanım Etkileşimsel Uyum, A Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, A Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, 4. Ay Dep = Dördüncü Ay Depresyon, 4. Ay Kay = Dördüncü Ay Kaygı

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Hipotez 6f kapsamında sınanan zaman serileri modeline, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi, anne kaygılı bağlanma, anne kaçınıcı bağlanma, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak; dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Elde edilen bulgular, anne kaygılı bağlanmanın anne dokunma davranışına senkronize olan bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyum üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir ($\beta = 0.27$, $p = .021$; %95 CI [0.01, 0.48]). Buna göre, anne kaygılı bağlanmadaki artış, anne dokunma davranışına senkronize olan bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyumdaki artışla ilişkilidir. Elde edilen bulgular, Tablo 23'te özetlenmiştir.

Tablo 23

Dördüncü Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D Ö-T					
4. Ay Dep	0.099	0.129	0.236	-0.158	0.340
4. Ay Kay	-0.004	0.159	0.489	-0.303	0.294
Kaç Bağ	-0.089	0.124	0.249	-0.316	0.152
Kay Bağ	-0.039	0.149	0.400	-0.323	0.252
4. Ay Dep*Kaç Bağ	-0.099	0.156	0.279	-0.381	0.219
4. Ay Dep*Kay Bağ	0.029	0.130	0.413	-0.232	0.267
4. Ay Kay*Kaç Bağ	0.034	0.159	0.421	-0.288	0.312
4. Ay Kay*Kay Bağ	-0.034	0.148	0.412	-0.303	0.261
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D EU					
4. Ay Dep	0.050	0.117	0.341	-0.176	0.280
4. Ay Kay	0.035	0.142	0.405	-0.243	0.309
Kaç Bağ	-0.188	0.100	0.041	-0.372	0.025
Kay Bağ	0.274*	0.122	0.021	0.008	0.482
4. Ay Dep*Kaç Bağ	-0.233	0.130	0.049	-0.447	0.053
4. Ay Dep*Kay Bağ	-0.054	0.119	0.329	-0.290	0.169
4. Ay Kay*Kaç Bağ	0.255	0.143	0.059	-0.070	0.484
4. Ay Kay*Kay Bağ	-0.183	0.145	0.133	-0.412	0.148
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma Ö-T					
4. Ay Dep	-0.141	0.109	0.102	-0.347	0.082
4. Ay Kay	0.211 [†]	0.127	0.065	-0.064	0.432
Kaç Bağ	-0.029	0.102	0.396	-0.223	0.173
Kay Bağ	0.001	0.126	0.498	-0.239	0.256
4. Ay Dep*Kaç Bağ	-0.114	0.133	0.219	-0.334	0.182
4. Ay Dep*Kay Bağ	0.123	0.109	0.134	-0.103	0.316
4. Ay Kay*Kaç Bağ	0.127	0.140	0.201	-0.178	0.371
4. Ay Kay*Kay Bağ	-0.134	0.134	0.183	-0.366	0.148
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma EU					
4. Ay Dep	0.059	0.145	0.340	-0.221	0.337
4. Ay Kay	-0.031	0.178	0.434	-0.385	0.305
Kaç Bağ	0.018	0.139	0.454	-0.258	0.292
Kay Bağ	-0.034	0.158	0.417	-0.330	0.282
4. Ay Dep*Kaç Bağ	-0.321	0.165	0.046	-0.591	0.054
4. Ay Dep*Kay Bağ	0.112	0.141	0.228	-0.189	0.359
4. Ay Kay*Kaç Bağ	0.007	0.170	0.481	-0.336	0.313
4. Ay Kay*Kay Bağ	0.002	0.153	0.497	-0.291	0.308

Not. B Vokal D Ö-T = Bebek Vokal D Öz-Tutarlık, B Vokal D EU = Bebek Vokal D Etkileşimsel Uyum, A Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, A Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, 4. Ay Dep = Dördüncü Ay Depresyon, 4. Ay Kay = Dördüncü Ay Kaygı, Kaç Bağ = Kaçınıcı Bağlanma, Kay Bağ = Kaygılı Bağlanma. * $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Dördüncü ay anne öz-yeterliği toplam ve alt-boyut puanlarının, dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerindeki etkisi iki ayrı çok düzeyli zaman serileri modeli (Hipotez 6g-h) ile sınanmıştır. Hipotez 6g çerçevesinde modele, dördüncü ay anne öz-yeterliği toplam puan yordayıcı değişken olarak, bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ise yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular, anlamlı bir etkiye işaret etmemiştir. Hipotez 6h çerçevesinde sınanan modele ise, anne öz-yeterliğinin yalnızca alt-boyutları yordayıcı değişkenler olarak dahil edilmiştir: bakım verebilme, mesajları alabilme, rahatlatabilme ve durumsal inançlar. Bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ise yordanan değişkenler olmuştur. Bulgulara göre, dördüncü ay anne öz-yeterliği rahatlatabilme alt-boyutu bebek vokal duygulanım öz-tutarlık üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmuştur ($\beta = 0.35$, $p = .009$; %95 CI [0.06, 0.58]). Buna göre, dördüncü ay anne öz-yeterliği rahatlatabilme alt-boyut puanındaki artış, bebek vokal duygulanım öz-tutarlıktaki artış ile ilişkilidir. Bulgular, Tablo 24'te özetlenmiştir. Hipotez 6 kapsamında sınanan tüm modellerden elde edilen bulgular, Şekil 13'te özetlenmiştir.

Tablo 24

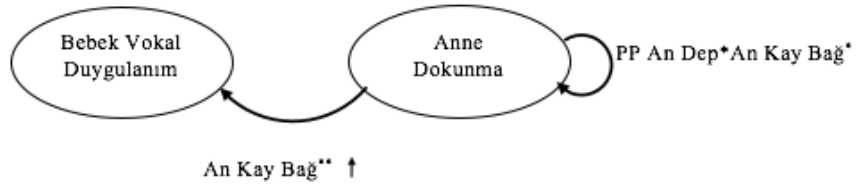
Dördüncü Ay Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Hipotez 6g					
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D Ö-T					
4. Ay ÖY-Top	0.112	0.120	0.180	-0.130	0.338
B Vokal D EU					
4. Ay ÖY-Top	0.163	0.119	0.096	-0.076	0.386
A Dokunma Ö-T					
4. Ay ÖY-Top	-0.096	0.106	0.191	-0.292	0.115
A Dokunma EU					
4. Ay ÖY-Top	0.114	0.144	0.222	-0.179	0.384
Hipotez 6h					
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D Ö-T					
4. Ay ÖY- BV	-0.158	0.138	0.133	-0.400	0.130
4. Ay ÖY- MA	0.169	0.171	0.186	-0.203	0.452
4. Ay ÖY- R	0.354**	0.131	0.009	0.058	0.577
4. Ay ÖY- Dİ	-0.280	0.156	0.055	-0.534	0.061
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Vokal D EU					
4. Ay ÖY- BV	-0.074	0.148	0.319	-0.341	0.225
4. Ay ÖY- MA	0.046	0.184	0.408	-0.307	0.400
4. Ay ÖY- R	-0.029	0.161	0.428	-0.321	0.302
4. Ay ÖY- Dİ	0.233	0.174	0.119	-0.145	0.524
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma Ö-T					
4. Ay ÖY- BV	-0.079	0.133	0.285	-0.328	0.178
4. Ay ÖY- MA	-0.068	0.167	0.346	-0.396	0.250
4. Ay ÖY- R	0.130	0.143	0.195	-0.169	0.386
4. Ay ÖY- Dİ	-0.083	0.160	0.312	-0.390	0.231
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma EU					
4. Ay ÖY- BV	-0.243	0.169	0.093	-0.529	0.129
4. Ay ÖY- MA	0.209	0.208	0.184	-0.227	0.552
4. Ay ÖY- R	0.060	0.168	0.373	-0.273	0.371
4. Ay ÖY- Dİ	0.040	0.207	0.428	-0.341	0.456

Not. B Vokal D Ö-T = Bebek Vokal Duygulanım Öz-Tutarlık, B Vokal D EU = Bebek Vokal Duygulanım Etkileşimsel Uyum, A Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, A Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, 4. Ay ÖY-Top = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Toplam, 4. Ay ÖY- BV = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Bakım Verebilme, 4. Ay ÖY- MA = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Mesajları Alabilme, 4. Ay ÖY- R = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Rahatlatılabilme, 4. Ay ÖY- Dİ = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Durumsal İnançlar

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma

Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma

Şekil 13. Postpartum ve 4. Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi, Bağlanma Örüntüleri ve Öz-yeterlik ile 4. Ayda Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyum Arasındaki İlişki

Not. PP An Dep = Postpartum Anne Depresyonu; An Kay Bağ = Anne Kaygılı Bağlanma; 4. Ay An ÖY-Rah = 4. Ay Anne Öz-yeterlik-Rahatlatabilme;

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

→ Anlamli etki var; Ok silinmişse: Anlamli etki yok.

↑ Artmış öz-tutarlık veya etkileşimsel uyum

3.3.3. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Hipotez 7'ye ilişkin bulgular, devam eden bölümde aktarılmıştır. Hipotez 7 çerçevesindeki alt-hipotezleri sınamak üzere 8 ayrı model çerçevesinde çok düzeyli zaman serileri analizleri yürütülmüştür. Postpartum anne depresif belirti düzeyi, postpartum anne kaygı belirti düzeyi ve postpartum anne depresif belirti düzeyi ile postpartum anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisinin, bebek bakış-anne dokunma eşleşmesindeki öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu yordayıcı gücü Hipotez 7a çerçevesinde sınanmıştır. Modele, postpartum anne depresif belirti düzeyi, postpartum anne kaygı belirti düzeyi ve postpartum anne depresif belirti düzeyi ile postpartum anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak, bebek bakış öz-tutarlılık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlılık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular, incelenen ilişkilerin anlamlılığa ulaşamadığını göstermiştir. Analiz sonuçları, Tablo 25'te sunulmuştur.

Tablo 25

Postpartum Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
PP Dep	0.101	0.120	0.205	-0.137	0.327
PP Kay	-0.036	0.116	0.388	-0.257	0.191
PP Dep*PP Kay	-0.152	0.112	0.330	-0.264	0.170
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış EU					
PP Dep	-0.038	0.111	0.366	-0.257	0.183
PP Kay	0.053	0.109	0.325	-0.159	0.263
PP Dep*PP Kay	-0.029	0.103	0.395	-0.177	0.225
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma Ö-T					
PP Dep	-0.035	0.111	0.362	-0.245	0.180
PP Kay	0.008	0.108	0.225	-0.135	0.291
PP Dep*PP Kay	-0.048	0.101	0.314	-0.251	0.145
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma EU					
PP Dep	-0.039	0.116	0.375	-0.258	0.192
PP Kay	-0.017	0.109	0.439	-0.236	0.197
PP Dep*PP Kay	0.137	0.107	0.106	-0.087	0.340

Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, A Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, PP Dep = Postpartum Depresyon, PP Kay = Postpartum Kaygı.

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Hipotez 7b çerçevesinde sınanan modele, postpartum anne depresif ve kaygı belirti düzeyi, anne kaygılı bağlanma, anne kaçınıcı bağlanma, postpartum anne depresif belirti düzeyi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular, anne kaygılı bağlanmanın bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyum üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir ($\beta = 0.27$, $p = .022$; %95 CI [0.00, 0.49]). Buna göre, anne kaygılı bağlanmadaki artışın, dördüncü ayda bebeğin bakış davranışına senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumdaki artışla ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Diğer bir bulguya göre, anne kaygılı bağlanma bebek bakış öz-tutarlık üzerinde sınırdan bir etkiye sahip olmuştur ($\beta = 0.28$, $p = .025$; %95 CI [-0.00, 0.50]). Anne kaygılı bağlanmanın bebek bakış öz-tutarlık üzerindeki etkisine ait Beta kestirimi, %97 olasılıkla 0'dan büyüktür. Dolayısıyla, anne kaygılı bağlanmadaki artışın, bebek bakış öz-tutarlığı arttırmaya

eğilimli olabileceği anlaşılmıştır. Bulgular, Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26

Postpartum Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşlemesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
PP Dep	0.066	0.136	0.320	-0.210	0.320
PP Kay	-0.168	0.135	0.132	-0.397	0.121
Kaç Bağ	-0.064	0.129	0.307	-0.303	0.197
Kay Bağ	0.281	0.128	0.025	-0.003	0.498
PP Dep*Kaç Bağ	-0.016	0.151	0.462	-0.301	0.279
PP Dep*Kay Bağ	0.090	0.127	0.253	-0.168	0.323
PP Kay*Kaç Bağ	0.005	0.123	0.485	-0.242	0.234
PP Kay*Kay Bağ	0.042	0.107	0.350	-0.159	0.255
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış EU					
PP Dep	-0.068	0.132	0.315	-0.311	0.209
PP Kay	-0.004	0.135	0.490	-0.267	0.247
Kaç Bağ	-0.065	0.129	0.316	-0.299	0.199
Kay Bağ	0.017	0.133	0.458	-0.247	0.266
PP Dep*Kaç Bağ	-0.155	0.147	0.169	-0.413	0.149
PP Dep*Kay Bağ	0.070	0.122	0.294	-0.178	0.290
PP Kay*Kaç Bağ	0.047	0.119	0.357	-0.187	0.271
PP Kay*Kay Bağ	0.065	0.109	0.285	-0.147	0.272
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma Ö-T					
PP Dep	-0.088	0.129	0.260	-0.320	0.172
PP Kay	0.114	0.133	0.205	-0.159	0.358
Kaç Bağ	0.033	0.126	0.394	-0.218	0.279
Kay Bağ	-0.042	0.128	0.380	-0.277	0.217
PP Dep*Kaç Bağ	-0.110	0.149	0.246	-0.379	0.206
PP Dep*Kay Bağ	0.186	0.116	0.063	-0.051	0.395
PP Kay*Kaç Bağ	0.028	0.118	0.403	-0.196	0.265
PP Kay*Kay Bağ	-0.053	0.107	0.319	-0.258	0.153
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma EU					
PP Dep	-0.034	0.135	0.413	-0.296	0.223
PP Kay	-0.096	0.136	0.255	-0.338	0.181
Kaç Bağ	-0.141	0.124	0.139	-0.368	0.113
Kay Bağ	0.270*	0.123	0.022	0.003	0.486
PP Dep*Kaç Bağ	0.059	0.148	0.357	-0.222	0.340
PP Dep*Kay Bağ	0.121	0.129	0.184	-0.142	0.360
PP Kay*Kaç Bağ	-0.063	0.124	0.305	-0.302	0.173
PP Kay*Kay Bağ	0.066	0.102	0.266	0.131	0.269

Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Bakış Ö-T = Anne Bakış Öz-Tutarlık, A Bakış EU = Anne Bakış Etkileşimsel Uyum, PP Dep = Postpartum Depresyon, PP Kay = Postpartum Kaygı, Kaç Bağ = Kaçınıcı Bağlanma, Kay Bağ = Kaygılı Bağlanma
* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Postpartum anne öz-yeterliği toplam ve alt-boyut puanlarının dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerindeki etkisi iki ayrı çok düzeyli zaman serileri modeli (Hipotez 7c-d) ile sınanmıştır. Hipotez 7c ile sınanan modele, postpartum anne öz-yeterliği toplam puanı yordayıcı değişken olarak, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Sınanan model bulguların anlamlılığa ulaşamadığını göstermiştir. Hipotez 7d kapsamında sınanan modele, anne öz-yeterliğinin yalnızca alt-boyutları yordayıcı değişkenler olarak dahil edilmiştir: bakım verebilme, mesajları alabilme, rahatlatabilme ve durumsal inançlar. Dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ise yordanan değişkenler olmuştur. Bulgular, postpartum anne öz-yeterliği bakım verebilme alt-boyutunun, dördüncü ay bebek bakış davranışına senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir ($\beta = 0.33$, $p = .007$; %95 CI [0.07, 0.52]). Buna göre, postpartum anne öz-yeterliği bakım verebilme alt-boyut puanlarındaki artış, dördüncü ay bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumdaki artışla ilişkilidir. Bulgular, Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27

Postpartum Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

MODEL 3					
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
PP ÖY-Top	-0.041	0.109	0.359	-0.254	0.175
B Bakış EU					
PP ÖY-Top	-0.065	0.097	0.264	-0.251	0.131
A Dokunma Ö-T					
PP ÖY-Top	-0.028	0.099	0.389	-0.220	0.165
A Dokunma EU					
PP ÖY-Top	-0.006	0.100	0.480	-0.198	0.195
MODEL 4					
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
PP ÖY- BV	0.171	0.144	0.136	-0.133	0.417
PP ÖY- MA	-0.119	0.188	0.271	-0.469	0.263
PP ÖY- R	-0.088	0.165	0.308	-0.396	0.236
PP ÖY- Dİ	0.030	0.173	0.435	-0.312	0.356
B Bakış EU					
PP ÖY- BV	-0.036	0.139	0.400	-0.309	0.231
PP ÖY- MA	0.047	0.172	0.406	-0.292	0.356
PP ÖY- R	-0.072	0.150	0.321	-0.348	0.217
PP ÖY- Dİ	0.004	0.162	0.490	-0.314	0.310
A Dokunma Ö-T					
PP ÖY- BV	0.069	0.137	0.308	-0.202	0.329
PP ÖY- MA	-0.252	0.164	0.088	-0.516	0.108
PP ÖY- R	0.042	0.145	0.392	-0.254	0.302
PP ÖY- Dİ	0.121	0.155	0.229	-0.208	0.400
A Dokunma EU					
PP ÖY- BV	0.326**	0.115	0.007	0.067	0.518
PP ÖY- MA	0.196	0.154	0.118	-0.142	0.444
PP ÖY- R	-0.209	0.130	0.065	-0.438	0.064
PP ÖY- Dİ	-0.279	0.137	0.036	-0.506	0.028

Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, A Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, PP ÖY-Top = Postpartum Öz-Yeterlik Toplam, PP ÖY-BV = Postpartum Öz-Yeterlik Bakım Verebilme, PP ÖY-MA = Postpartum Öz-Yeterlik Mesajları Alabilme, PP ÖY-R = Postpartum Öz-Yeterlik Rahatlatılabilme, PP ÖY-Dİ = Postpartum Öz-Yeterlik Durumsal İnançlar

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisinin, bebek bakış-anne dokunma öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu yordayıcı gücünü Hipotez 7e çerçevesinde sınamak üzere çok düzeyli zaman serileri analizi yürütülmüştür. Modele, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyinin, bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyum üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir ($\beta = -0.39, p = .002$; %95 CI [-0.58, -0.14]). Buna göre, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyum derecesindeki azalma ile ilişkili olmuştur. Diğer bulgular, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ($\beta = -0.34, p = .008$; %95 CI [-0.52, -0.07]) ve anne kaygı belirti düzeyinin $\beta = 0.26, p = .010$; %95 CI [0.04, 0.44]) dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık üzerindeki temel etkilerinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Buna göre, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyindeki artış, bebek bakışa öz-tutarlık derecesindeki azalmayla ilişkiliyken, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyindeki artış bebek bakış öz-tutarlık derecesindeki artış ile ilişkili olmuştur. Modele ilişkin bulgular, Tablo 28’de aktarılmıştır.

Tablo 28

Dördüncü Ay Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
4. Ay Dep	-0.335**	0.117	0.008	-0.517	-0.066
4. Ay Kay	0.262*	0.105	0.010	0.035	0.442
4. Ay Dep*4. Ay Kay	0.091	0.119	0.228	-0.152	0.303
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış EU					
4. Ay Dep	-0.033	0.131	0.412	-0.285	0.225
4. Ay Kay	0.101	0.120	0.215	-0.136	0.324
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.017	0.115	0.441	-0.243	0.204
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma Ö-T					
4. Ay Dep	-0.056	0.132	0.344	-0.305	0.203
4. Ay Kay	0.114	0.119	0.184	-0.126	0.335
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.090	0.115	0.221	-0.311	0.129
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma EU					
4. Ay Dep	-0.391**	0.112	0.002	-0.575	-0.143
4. Ay Kay	0.165	0.102	0.068	-0.057	0.342
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.032	0.108	0.384	-0.257	0.180

Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, A Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, 4. Ay Dep = Dördüncü Ay Depresyon, 4. Ay Kay = Dördüncü Ay Kaygı

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-üçlü.

Hipotez 7f çerçevesinde sınanan modele, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi, anne kaygılı bağlanma, anne kaçınıcı bağlanma, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak; dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgulara göre, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyum üzerinde ($\beta = -0.36, p = .001$; %95 CI [-0.54, -0.14]) ve bebek bakış öz-tutarlık üzerinde anlamlı bir temel etkiye sahip olmuştur ($\beta = -0.25, p = .023$; %95 CI [-0.44, -0.01]). Buna göre, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyindeki artışın, dördüncü ay bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumdaki ve bebek bakış öz-tutarlıktaki azalmayla ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Bulgular, Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29

Dördüncü Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
4. Ay Dep	-0.247*	0.114	0.023	-0.443	-0.005
4. Ay Kay	0.108	0.143	0.235	-0.176	0.375
Kaç Bağ	-0.036	0.116	0.377	-0.254	0.198
Kay Bağ	0.191	0.139	0.100	-0.095	0.444
4. Ay Dep*Kaç Bağ	0.100	0.150	0.269	-0.208	0.368
4. Ay Dep*Kay Bağ	0.058	0.121	0.325	-0.183	0.283
4. Ay Kay*Kaç Bağ	-0.123	0.148	0.221	-0.385	0.188
4. Ay Kay*Kay Bağ	0.053	0.140	0.360	-0.219	0.325
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış EU					
4. Ay Dep	-0.038	0.119	0.375	-0.256	0.209
4. Ay Kay	0.106	0.145	0.235	-0.193	0.374
Kaç Bağ	-0.009	0.114	0.473	-0.227	0.217
Kay Bağ	-0.026	0.136	0.433	-0.286	0.241
4. Ay Dep*Kaç Bağ	0.028	0.149	0.435	-0.266	0.304
4. Ay Dep*Kay Bağ	-0.037	0.120	0.384	-0.262	0.204
4. Ay Kay*Kaç Bağ	-0.051	0.152	0.376	-0.338	0.247
4. Ay Kay*Kay Bağ	0.011	0.148	0.470	-0.271	0.292
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma Ö-T					
4. Ay Dep	0.096	0.133	0.240	-0.170	0.347
4. Ay Kay	0.033	0.159	0.422	-0.271	0.339
Kaç Bağ	-0.016	0.123	0.452	-0.259	0.220
Kay Bağ	0.027	0.148	0.430	-0.264	0.312
4. Ay Dep*Kaç Bağ	-0.040	0.169	0.414	-0.352	0.295
4. Ay Dep*Kay Bağ	0.092	0.135	0.250	-0.178	0.341
4. Ay Kay*Kaç Bağ	-0.046	0.169	0.401	-0.365	0.284
4. Ay Kay*Kay Bağ	-0.066	0.155	0.349	-0.347	0.241
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma EU					
4. Ay Dep	-0.358**	0.102	0.001	-0.536	-0.135
4. Ay Kay	0.050	0.127	0.350	-0.201	0.293
Kaç Bağ	-0.111	0.105	0.150	-0.315	0.097
Kay Bağ	0.204	0.122	0.052	-0.043	0.428
4. Ay Dep*Kaç Bağ	0.137	0.128	0.152	-0.132	0.361
4. Ay Dep*Kay Bağ	0.080	0.108	0.235	-0.126	0.293
4. Ay Kay*Kaç Bağ	-0.251	0.125	0.036	-0.467	0.021
4. Ay Kay*Kay Bağ	0.091	0.127	0.252	-0.159	0.332

Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, A Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, 4. Ay Dep = Dördüncü Ay Depresyon, 4. Ay Kay = Dördüncü Ay Kaygı, Kaç Bağ = Kaçınıcı Bağlanma, Kay Bağ = Kaygılı Bağlanma

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Dördüncü ay anne öz-yeterliği toplam ve alt-boyut puanlarının bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum eşleşmesi üzerindeki etkisi iki ayrı çok düzeyli zaman serileri modeli (Hipotez 7g-h) ile sınanmıştır. Hipotez 7g çerçevesinde sınanan modele, dördüncü ay anne öz-yeterliği toplam puan yordayıcı değişken olarak, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Elde edilen bulgular, herhangi bir anlamlı etkiye işaret etmemiştir. Hipotez 7h çerçevesinde sınanan modele ise, dördüncü ay anne öz-yeterliğinin yalnızca alt-boyutları yordayıcı değişkenler olarak dahil edilmiştir: bakım verebilme, mesajları alabilme, rahatlatabilme ve durumsal inançlar. Dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ve anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ise yordanan değişkenler olmuştur. Elde edilen bulgular anlamlı bir etkiye işaret etmemiştir. Sonuç olarak, dördüncü ay toplam anne öz-yeterlik puanlarının ve öz-yeterliğin alt-boyut puanlarının bebek bakış-anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Bulgular, Tablo 30’da sunulmuştur.

Hipotez 7 kapsamında sınanan modellerden elde edilen bulgular, Şekil 14’te özetlenmiştir.

Tablo 30

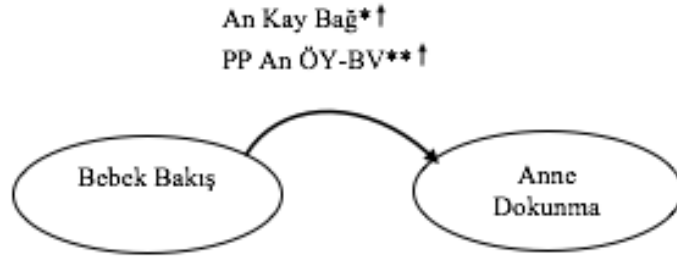
Dördüncü Ay Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Hipotez 7g					
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış D Ö-T					
4. Ay ÖY-Top	-0.070	0.107	0.253	-0.277	0.134
B Bakış D EU					
4. Ay ÖY-Top	-0.061	0.097	0.278	-0.239	0.135
A Dokunma Ö-T					
4. Ay ÖY-Top	-0.059	0.098	0.271	-0.252	0.131
A Dokunma EU					
4. Ay ÖY-Top	0.008	0.100	0.470	-0.184	0.204
Hipotez 7h					
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış Ö-T					
4. Ay ÖY- BV	0.018	0.148	0.452	-0.275	0.300
4. Ay ÖY- MA	-0.050	0.188	0.396	-0.393	0.319
4. Ay ÖY- R	-0.036	0.158	0.412	-0.336	0.280
4. Ay ÖY- Dİ	-0.005	0.175	0.490	-0.337	0.323
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Bakış EU					
4. Ay ÖY- BV	0.043	0.136	0.380	-0.230	0.296
4. Ay ÖY- MA	-0.121	0.166	0.251	-0.412	0.217
4. Ay ÖY- R	-0.021	0.144	0.440	-0.304	0.258
4. Ay ÖY- Dİ	0.044	0.162	0.389	-0.286	0.347
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma Ö-T					
4. Ay ÖY- BV	-0.109	0.135	0.207	-0.361	0.167
4. Ay ÖY- MA	0.019	0.172	0.455	-0.317	0.338
4. Ay ÖY- R	0.132	0.140	0.191	-0.157	0.380
4. Ay ÖY- Dİ	-0.123	0.160	0.229	-0.404	0.222
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Dokunma EU					
4. Ay ÖY- BV	0.161	0.126	0.117	-0.109	0.379
4. Ay ÖY- MA	-0.298	0.156	0.049	-0.548	0.062
4. Ay ÖY- R	0.021	0.144	0.444	-0.262	0.288
4. Ay ÖY- Dİ	0.145	0.155	0.202	-0.193	0.411

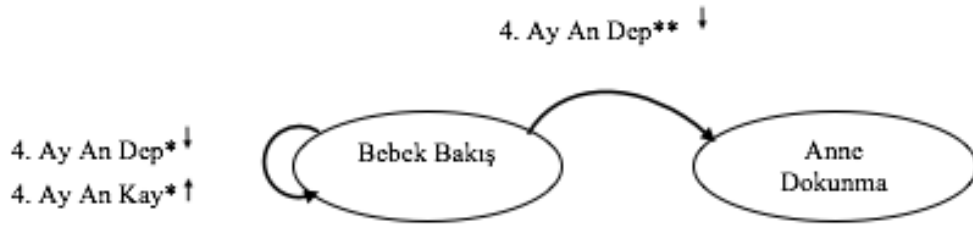
Not. B Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, B Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, A Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, A Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, 4. Ay ÖY-Top = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Toplam, 4. Ay ÖY- BV = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Bakım Verebilme, 4. Ay ÖY- MA = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Mesajları Alabilme, 4. Ay ÖY- R = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Rahatlatabilme, 4. Ay ÖY- Dİ = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Durumsal İnançlar

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-üçlü.

Bebek Bakış-Anne Dokunma

Bebek Bakış-Anne Dokunma

Şekil 14. Postpartum ve 4. Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi, Bağlanma Örüntüleri ve Öz-yeterlik ile 4. Ayda Bebek Bakış-Anne Dokunma Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyum Arasındaki İlişki

Not. 4. Ay An Dep = 4. Ay Anne Depresyonu; 4. Ay An Kay = 4. Ay Anne Kaygısı; An Kay Bağ = Anne Kaygılı Bağlanma; PP An ÖY-BV = Postpartum Anne Öz-yeterlik-Bakım Verebilme

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

→ Anlamli etki var; Ok silinmişse: Anlamli etki yok.

↑ Artmış öz-tutarlık veya etkileşimsel uyum; ↓ Azalmış öz-tutarlık veya etkileşimsel uyum

3.3.4. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Hipotez 8'e ilişkin bulgular, devam eden bölümde aktarılmıştır. Hipotez 8 bağlamındaki öngörülerini sınamak üzere 8 ayrı model çerçevesinde çok düzeyli zaman serileri analizleri yürütülmüştür. Postpartum anne depresif belirti düzeyi, postpartum anne kaygı belirti düzeyi ve postpartum anne depresif belirti düzeyi ile postpartum anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisinin, bebek yüz duygulanımı-anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumu yordayıcı gücü Hipotez 8a çerçevesinde sınanmıştır. Modele, postpartum anne depresif belirti düzeyi, anne kaygı belirti düzeyi ve postpartum anne depresif belirti düzeyi ile anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular, anlamlı etkilere işaret etmemiştir.

Tablo 31

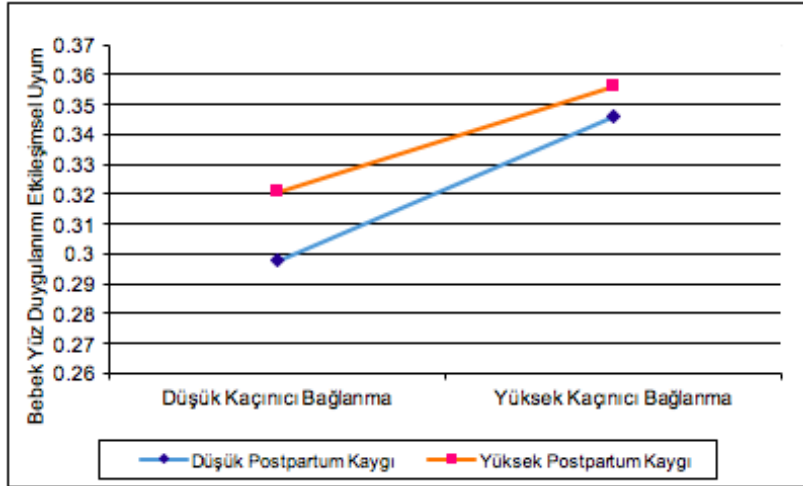
Postpartum Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D Ö-T					
PP Dep	0.115	0.110	0.149	-0.096	0.330
PP Kay	-0.028	0.113	0.403	-0.240	0.193
PP Dep*PP Kay	-0.032	0.104	0.377	-0.235	0.171
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D EU					
PP Dep	-0.011	0.111	0.465	-0.229	0.198
PP Kay	-0.048	0.110	0.334	-0.259	0.169
PP Dep*PP Kay	-0.055	0.102	0.303	-0.254	0.140
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D Ö-T					
PP Dep	-0.026	0.126	0.418	-0.267	0.218
PP Kay	0.124	0.127	0.174	-0.133	0.360
PP Dep*PP Kay	0.165	0.116	0.083	-0.066	0.392
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D EU					
PP Dep	0.035	0.128	0.393	-0.218	0.283
PP Kay	-0.006	0.129	0.482	-0.252	0.257
PP Dep*PP Kay	0.097	0.118	0.209	-0.140	0.313

Not. B Yüz D Ö-T = Bebek Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, B Yüz D EU = Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, A Yüz D Ö-T = Anne Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, A Yüz D EU = Anne Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, PP Dep = Postpartum Depresyon, PP Kay = Postpartum Kaygı

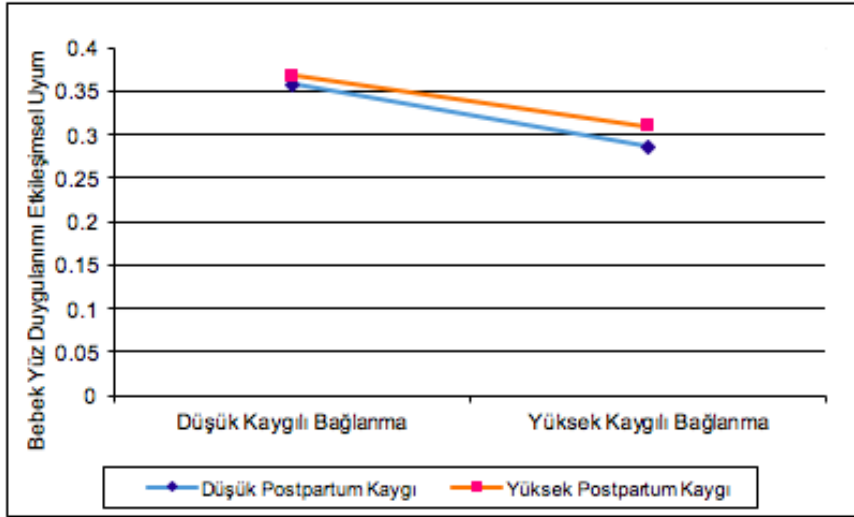
* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Hipotez 8b çerçevesinde sınanan modele, postpartum anne depresif belirti düzeyi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi, anne kaygılı bağlanma, anne kaçınıcı bağlanma, postpartum anne depresif belirti düzeyi ve postpartum anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkileri yordayıcı değişkenler, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgulara göre, anne kaygılı bağlanma temel etkisinin, anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum üzerindeki etkisi anlamlıdır ($\beta = -0.27$, $p = .021$; %95 CI [-0.48, -0.01]). Açmak gerekirse, anne kaygılı bağlanma puanlarındaki artış, yüz duygulanımı ifadelerinde bebeklerin annelerine senkronizasyon derecelerindeki düşüşle ilişkilidir. Ayrıca, postpartum anne kaygı belirti düzeyi ile kaçınıcı bağlanma arasındaki etkileşim etkisi, dördüncü ay anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmuştur ($\beta = -0.24$, $p = .021$; %95 CI [-0.42, -0.01]). Söz konusu etkiyi yorumlayabilmek için iki-yönlü çoklu regresyon etkileşim etkisi incelenmiş ve etkileşim etkisi Şekil 15'te gösterilmiştir. Buna göre, anne düşük kaçınıcı bağlanma durumunda, anne düşük postpartum kaygıya kıyasla, yüksek postpartum kaygı, dördüncü ay anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumdaki artışla ilişkili olabileceken; yüksek kaçınıcı bağlanma durumunda, düşük ve yüksek postpartum kaygı için dördüncü ay bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumda benzer derecelerde artış gözlenebileceği anlaşılmıştır.

Şekil 15. Anne Postpartum Kaygı Belirti Düzeyinin ve Anne Kaçınıcı Bağlanma Örüntüsünün 4. Ay Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum Üzerindeki Etkileşim Etkisi

Benzer şekilde, postpartum anne kaygı belirti düzeyi ile kaygılı bağlanma arasındaki etkileşim etkisinin dördüncü ay anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür ($\beta = 0.22$, $p = .021$; %95 CI [0.01, 0.40]). İki-yönlü çoklu regresyon etkileşim etkisi incelenmiş ve etkileşim etkisi Şekil 16’da gösterilmiştir. Şekle göre, anne düşük kaygılı bağlanma durumunda, bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum derecesi açısından düşük ve yüksek postpartum kaygı arasında manidar bir fark görülmeyebileceği; anne yüksek kaygılı bağlanma durumunda, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumun azalabileceği, ancak düşüğe kıyasla yüksek postpartum kaygı durumunda dördüncü ay bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumun daha fazla olabileceği görülmüştür.

Şekil 16. Anne Postpartum Kaygı Belirti Düzeyi ve Anne Kaygılı Bağlanma Örüntüsünün 4. Ay Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum Üzerindeki Etkileşim Etkisi

Bulgular, Tablo 32’de aktarılmıştır.

Tablo 32

Postpartum Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D Ö-T					
PP Dep	0.148	0.132	0.147	-0.119	0.385
PP Kay	-0.117	0.131	0.199	-0.356	0.154
Kaç Bağ	-0.145	0.119	0.126	-0.356	0.106
Kay Bağ	0.149	0.133	0.140	-0.138	0.391
PP Dep*Kaç Bağ	-0.013	0.174	0.469	-0.357	0.314
PP Dep*Kay Bağ	0.069	0.150	0.339	-0.213	0.363
PP Kay*Kaç Bağ	0.111	0.117	0.186	-0.137	0.316
PP Kay*Kay Bağ	0.052	0.111	0.321	-0.160	0.271
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D EU					
PP Dep	-0.024	0.126	0.424	-0.274	0.212
PP Kay	0.069	0.119	0.294	-0.174	0.291
Kaç Bağ	0.186	0.110	0.064	-0.058	0.376
Kay Bağ	-0.270*	0.121	0.021	-0.482	-0.012
PP Dep*Kaç Bağ	0.078	0.163	0.334	-0.263	0.365
PP Dep*Kay Bağ	-0.056	0.141	0.356	-0.310	0.235
PP Kay*Kaç Bağ	-0.236*	0.102	0.021	-0.418	-0.012
PP Kay*Kay Bağ	0.215*	0.100	0.021	0.013	0.400
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D Ö-T					
PP Dep	0.148	0.131	0.156	-0.147	0.367
PP Kay	0.117	0.138	0.203	-0.147	0.387
Kaç Bağ	0.048	0.121	0.349	-0.204	0.273
Kay Bağ	0.022	0.138	0.439	-0.253	0.284
PP Dep*Kaç Bağ	0.380	0.155	0.027	-0.005	0.595
PP Dep*Kay Bağ	-0.242	0.142	0.074	-0.448	0.114
PP Kay*Kaç Bağ	-0.066	0.118	0.301	-0.301	0.160
PP Kay*Kay Bağ	0.013	0.113	0.458	-0.221	0.223
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D EU					
PP Dep	0.070	0.146	0.324	-0.242	0.323
PP Kay	-0.137	0.139	0.181	-0.380	0.165
Kaç Bağ	-0.023	0.130	0.426	-0.266	0.237
Kay Bağ	0.199	0.145	0.103	-0.113	0.446
PP Dep*Kaç Bağ	0.159	0.183	0.217	-0.251	0.452
PP Dep*Kay Bağ	-0.216	0.153	0.110	-0.456	0.132
PP Kay*Kaç Bağ	-0.036	0.128	0.396	-0.297	0.211
PP Kay*Kay Bağ	-0.056	0.116	0.320	-0.281	0.175

Not. B Yüz D Ö-T = Bebek Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, B Yüz D EU = Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, A Yüz D Ö-T = Anne Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, A Yüz D EU = Anne Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, PP Dep = Postpartum Depresyon, PP Kay = Postpartum Kaygı, Kaç Bağ = Kaçınıcı Bağlanma, Kay Bağ = Kaygılı Bağlanma

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-üçlü.

Postpartum anne öz-yeterliği toplam ve alt-boyut puanlarının, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ile anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerindeki etkisi iki ayrı çok düzeyli zaman serileri modeli (Hipotez 8c-d) ile sınanmıştır. Hipotez 8c kapsamında sınanan modele, postpartum anne öz-yeterliği toplam puanı yordayıcı değişken olarak, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular, anlamlı etkilere işaret etmemiştir. Hipotez 8d kapsamında sınanan modele, postpartum anne öz-yeterliğinin yalnızca alt-boyutları yordayıcı değişkenler olarak dahil edilmiştir: bakım verebilme, mesajları alabilme, rahatlatabilme ve durumsal inançlar. Dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olmuştur. Bulgular anlamlı etkilere işaret etmemiştir. Sonuç olarak, postpartum toplam anne öz-yeterlik puanlarının ve öz-yeterliğin alt-boyut puanlarının bebek yüz duygulanımı-anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Bulgular, Tablo 33'te aktarılmıştır.

Tablo 33

Postpartum Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Hipotez 8c					
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D Ö-T					
PP ÖY-Top	0.172	0.106	0.054	-0.044	0.374
B Yüz D EU					
PP ÖY-Top	0.068	0.105	0.268	-0.136	0.271
A Yüz D Ö-T					
PP ÖY-Top	0.162	0.122	0.098	-0.086	0.391
A Yüz D EU					
PP ÖY-Top	0.139	0.128	0.133	-0.114	0.393
Hipotez 8d					
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D Ö-T					
PP ÖY- BV	0.148	0.141	0.156	-0.137	0.403
PP ÖY- MA	-0.142	0.166	0.212	-0.434	0.206
PP ÖY- R	0.046	0.152	0.388	-0.253	0.337
PP ÖY- Dİ	0.164	0.186	0.210	-0.229	0.489
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D EU					
PP ÖY- BV	-0.070	0.135	0.313	-0.320	0.202
PP ÖY- MA	-0.081	0.161	0.312	-0.371	0.255
PP ÖY- R	-0.079	0.151	0.313	-0.361	0.225
PP ÖY- Dİ	0.299	0.164	0.053	-0.065	0.559
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D Ö-T					
PP ÖY- BV	-0.006	0.152	0.486	-0.292	0.296
PP ÖY- MA	0.014	0.186	0.474	-0.330	0.388
PP ÖY- R	-0.147	0.171	0.211	-0.455	0.200
PP ÖY- Dİ	0.293	0.184	0.087	-0.125	0.585
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D EU					
PP ÖY- BV	-0.221	0.149	0.083	-0.480	0.100
PP ÖY- MA	-0.098	0.177	0.310	-0.409	0.278
PP ÖY- R	0.230	0.160	0.093	-0.109	0.506
PP ÖY- Dİ	0.232	0.200	0.146	-0.199	0.572

Not. B Yüz D Ö-T = Bebek Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, B Yüz D EU = Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, A Yüz D Ö-T = Anne Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, A Yüz D EU = Anne Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, PP ÖY-Top = Postpartum Öz-Yeterlik Toplam, PP ÖY- BV = Postpartum Öz-Yeterlik Bakım Verebilme, PP ÖY- MA = Postpartum Öz-Yeterlik Mesajları Alabilme, PP ÖY- R = Postpartum Öz-Yeterlik Rahatlatabilme, PP ÖY- Dİ = Postpartum Öz-Yeterlik Durumsal İnançlar

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisinin, dördüncü ay bebek-anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumu yordayıcı gücü, Hipotez 8e kapsamında çok düzeyli zaman serileri analiziyle incelenmiştir. Modele, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ve dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ile dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Elde edilen bulgular anlamlı bir etkiye işaret etmemiştir. Dolayısıyla, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, anne kaygı belirti düzeyi ve anne depresif belirti düzeyi ile anne kaygı belirti düzeyi arasındaki etkileşim etkisinin dördüncü ay bebek yüz duygulanımı-anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerinde herhangi bir anlamlı etkisi bulunmamıştır. Modele ilişkin bulgular, Tablo 34’te aktarılmıştır.

Tablo 34

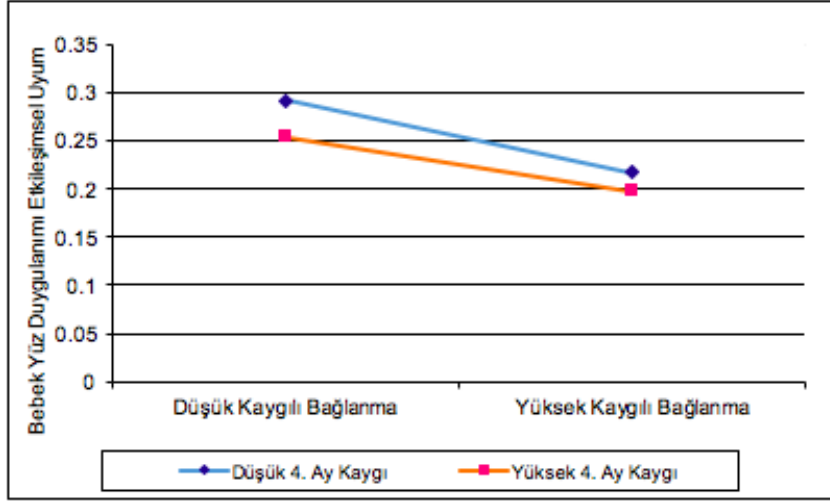
Dördüncü Ay Anne Depresif ve Kaygı Belirti Düzeyi ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D Ö-T					
4. Ay Dep	-0.037	0.132	0.393	-0.284	0.231
4. Ay Kay	0.016	0.123	0.453	-0.225	0.255
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.066	0.136	0.317	-0.324	0.201
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D EU					
4. Ay Dep	0.094	0.133	0.246	-0.168	0.350
4. Ay Kay	-0.109	0.121	0.191	-0.339	0.135
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.063	0.121	0.305	-0.301	0.172
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D Ö-T					
4. Ay Dep	-0.041	0.154	0.401	-0.399	0.261
4. Ay Kay	0.026	0.141	0.433	-0.257	0.295
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.090	0.141	0.263	-0.361	0.192
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D EU					
4. Ay Dep	0.015	0.151	0.465	-0.276	0.306
4. Ay Kay	0.003	0.140	0.492	-0.261	0.278
4. Ay Dep*4. Ay Kay	-0.013	0.165	0.468	-0.338	0.304

Not. B Yüz D Ö-T = Bebek Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, B Yüz D EU = Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, A Yüz D Ö-T = Anne Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, A Yüz D EU = Anne Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, 4. Ay Dep = Dördüncü Ay Depresyon, 4. Ay Kay = Dördüncü Ay Kaygı

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Hipotez 8f kapsamında sınanan modele, dördüncü ay anne depresif berliti düzeyi, dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi, anne kaygılı bağlanma, anne kaçınıcı bağlanma, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi ve dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki etkileşim etkisi yordayıcı değişkenler olarak, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Elde edilen bulgular, anne kaygılı bağlanmanın, anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir temel etkisi olduğunu göstermiştir ($\beta = -0.27$, $p = .023$; %95 CI [-0.49, -0.01]). Buna göre, anne kaygılı bağlanmadaki artış, anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumdaki düşüşle ilişkilidir. Ayrıca, dördüncü ay kaygı belirti düzeyi ve kaygılı bağlanma arasındaki etkileşim etkisinin anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür ($\beta = 0.30$, $p = .016$; %95 CI [0.03, 0.48]). Söz konusu etkiyi incelemek üzere iki-yönlü çoklu regresyon etkileşim etkisi incelenmiş ve etkileşim etkisi Şekil 17’de gösterilmiştir. Şekle göre, anne düşük kaygılı bağlanma durumunda, yükseğe kıyasla düşük dördüncü ay kaygı için dördüncü ay bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumda artış gözlenebileceği; anne yüksek kaygılı bağlanma durumunda, bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumun, düşük ve yüksek dördüncü ay kaygı için benzer şekilde azalma gösterebileceği anlaşılmıştır. Bulgular, Tablo 35’te sunulmuştur.

Şekil 17. Anne 4. Ay Kaygı Belirti Düzeyi ve Anne Kaygılı Bağlanmanın 4. Ay Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum Üzerindeki Etkileşim Etkisi

Tablo 35

Dördüncü Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi ve Güvensiz Bağlanma Örüntüleri ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişki

	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D Ö-T					
4. Ay Dep	-0.005	0.122	0.486	-0.241	0.227
4. Ay Kay	-0.017	0.151	0.457	-0.298	0.280
Kaç Bağ	-0.161	0.109	0.078	-0.362	0.067
Kay Bağ	0.184	0.139	0.110	-0.121	0.430
4. Ay Dep*Kaç Bağ	-0.021	0.149	0.443	-0.296	0.276
4. Ay Dep*Kay Bağ	-0.019	0.137	0.441	-0.288	0.244
4. Ay Kay*Kaç Bağ	0.101	0.152	0.267	-0.216	0.374
4. Ay Kay*Kay Bağ	-0.108	0.154	0.261	-0.378	0.217
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D EU					
4. Ay Dep	0.074	0.105	0.249	-0.144	0.266
4. Ay Kay	-0.113	0.133	0.204	-0.363	0.159
Kaç Bağ	0.138	0.095	0.087	-0.074	0.303
Kay Bağ	-0.265*	0.124	0.023	-0.488	-0.005
4. Ay Dep*Kaç Bağ	0.154	0.123	0.123	-0.112	0.359
4. Ay Dep*Kay Bağ	-0.159	0.112	0.090	-0.360	0.076
4. Ay Kay*Kaç Bağ	-0.187	0.124	0.084	-0.387	0.090
4. Ay Kay*Kay Bağ	0.301*	0.115	0.016	0.028	0.478
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D Ö-T					
4. Ay Dep	-0.071	0.130	0.308	-0.314	0.192
4. Ay Kay	-0.018	0.170	0.463	-0.349	0.308
Kaç Bağ	-0.032	0.116	0.385	-0.265	0.193
Kay Bağ	0.090	0.153	0.284	-0.223	0.375
4. Ay Dep*Kaç Bağ	-0.044	0.159	0.397	-0.329	0.272
4. Ay Dep*Kay Bağ	-0.016	0.137	0.455	-0.291	0.239
4. Ay Kay*Kaç Bağ	0.162	0.160	0.171	-0.168	0.444
4. Ay Kay*Kay Bağ	-0.050	0.162	0.379	-0.334	0.276
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D EU					
4. Ay Dep	0.001	0.138	0.496	-0.261	0.274
4. Ay Kay	0.001	0.165	0.498	-0.331	0.309
Kaç Bağ	-0.035	0.122	0.387	-0.272	0.218
Kay Bağ	0.150	0.154	0.185	-0.171	0.417
4. Ay Dep*Kaç Bağ	0.064	0.164	0.348	-0.257	0.386
4. Ay Dep*Kay Bağ	-0.101	0.151	0.265	-0.377	0.199
4. Ay Kay*Kaç Bağ	0.197	0.164	0.135	-0.156	0.468
4. Ay Kay*Kay Bağ	-0.226	0.164	0.112	-0.500	0.136

Not. B Yüz D Ö-T = Bebek Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, B Yüz D EU = Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, A Yüz D Ö-T = Anne Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, A Yüz D EU = Anne Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, 4. Ay Dep = Dördüncü Ay Depresyon, 4. Ay Kay = Dördüncü Ay Kaygı, Kaç Bağ = Kaçınıcı Bağlanma, Kay Bağ = Kaygılı Bağlanma

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Dördüncü ay anne öz-yeterliği toplam ve alt-boyut puanlarının bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerindeki etkisi iki ayrı çok düzeyli zaman serileri modeli (Hipotez 8g-h) ile sınanmıştır. Hipotez 8g çerçevesinde sınanan modele, dördüncü ay anne öz-yeterliği toplam puan yordayıcı değişken olarak, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık, etkileşimsel uyum, anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olarak dahil edilmiştir. Bulgular, dördüncü ay anne öz-yeterlik toplam puanının, anne yüz duygulanımı öz-tutarlık üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermiştir ($\beta = 0.34, p = .003$; %95 CI [0.10, 0.55]). Mevcut bulgu, dördüncü ay anne öz-yeterlik toplam puanındaki artışın, anne yüz duygulanımı öz-tutarlıktaki artışla ilişkili olduğunu göstermiştir. Ek olarak, dördüncü ay anne öz-yeterliği toplam puanı, anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmuştur ($\beta = -0.23, p = .021$; %95 CI [-0.43, -0.01]). Buna göre, dördüncü ay anne öz-yeterlik toplam puanındaki artış, anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumdaki düşüşle ilişkili olmuştur. Hipotez 8h çerçevesinde sınanan modele ise, anne öz-yeterliğinin yalnızca alt-boyutları yordayıcı değişkenler olarak dahil edilmiştir: bakım verebilme, mesajları alabilme, rahatlatabilme ve durumsal inançlar. Dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum ise yordanan değişkenler olmuştur. Elde edilen bulgular, anlamlı bir bulguya işaret etmemiştir. Bulgular, Tablo 36'da aktarılmıştır.

Tablo 36

Dördüncü Ay Anne Öz-yeterliği ile Dördüncü Ay Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişki

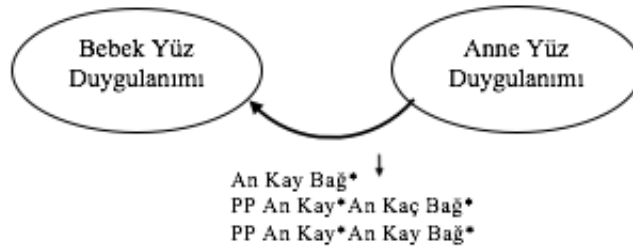
Hipotez 8g					
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D Ö-T					
4. Ay ÖY-Top	0.029	0.101	0.401	-0.171	0.222
B Yüz D EU					
4. Ay ÖY-Top	-0.225*	0.109	0.021	-0.434	- 0.011
A Yüz D Ö-T					
4. Ay ÖY-Top	0.343**	0.114	0.003	0.098	0.546
A Yüz D EU					
4. Ay ÖY-Top	-0.027	0.119	0.413	-0.262	0.207
Hipotez 8h					
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D Ö-T					
4. Ay ÖY- BV	-0.056	0.147	0.352	-0.335	0.241
4. Ay ÖY- MA	-0.044	0.181	0.402	-0.382	0.309
4. Ay ÖY- R	0.186	0.145	0.119	-0.123	0.444
4. Ay ÖY- Dİ	-0.065	0.174	0.365	-0.385	0.278
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
B Yüz D EU					
4. Ay ÖY- BV	0.145	0.140	0.160	-0.142	0.403
4. Ay ÖY- MA	-0.110	0.174	0.277	-0.432	0.240
4. Ay ÖY- R	-0.171	0.149	0.137	-0.448	0.131
4. Ay ÖY- Dİ	-0.094	0.176	0.302	-0.439	0.246
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D Ö-T					
4. Ay ÖY- BV	0.112	0.158	0.249	-0.188	0.415
4. Ay ÖY- MA	0.041	0.185	0.415	-0.298	0.413
4. Ay ÖY- R	-0.149	0.156	0.193	-0.419	0.191
4. Ay ÖY- Dİ	0.355	0.174	0.038	-0.035	0.637
	β	SS	p	%95 Güven Aralığı	
A Yüz D EU					
4. Ay ÖY- BV	-0.283	0.152	0.043	-0.542	0.038
4. Ay ÖY- MA	0.218	0.191	0.161	-0.202	0.528
4. Ay ÖY- R	-0.037	0.172	0.417	-0.361	0.307
4. Ay ÖY- Dİ	0.054	0.199	0.398	-0.335	0.419

Not. B Yüz D Ö-T = Bebek Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, B Yüz D EU = Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, A Yüz D Ö-T = Anne Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, A Yüz D EU = Anne Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, 4. Ay ÖY-Top = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Toplam, 4. Ay ÖY- BV = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Bakım Verebilme, 4. Ay ÖY- MA = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Mesajları Alabilme, 4. Ay ÖY- R = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Rahatlatabilme, 4. Ay ÖY- Dİ = Dördüncü Ay Öz-Yeterlik Durumsal İnançlar

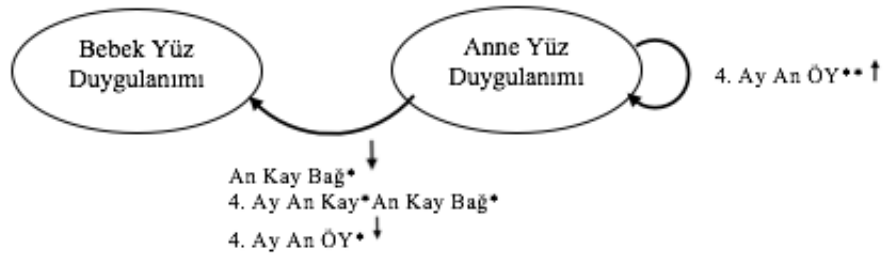
* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

Hipotez 8 çerçevesinde sınanan modellere ilişkin bulgular, Şekil 18’de özetlenmiştir.

Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı

Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı

Şekil 18. Postpartum ve 4. Ay Anne Depresif Belirti Düzeyi, Kaygı Belirti Düzeyi, Bağlanma Örüntüleri ve Öz-yeterlik ile 4. Ayda Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyum Arasındaki İlişki

Not. PP (4. Ay) An Kay = Postpartum (4. Ay) Anne Kaygısı; An Kay Bağ = Anne Kaygılı Bağlanma; An Kaç Bağ = Anne Kaçınıcı Bağlanma; 4. Ay An ÖY = 4. Ay Anne Öz-Yeterlik

* $p < .025$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, tek-uçlu.

→ Anlamli etki var; Ok silinmişse: Anlamli etki yok.

↑ Artmış öz-tutarlık; ↓ Azalmış etkileşimsel uyum

3.3.5. Bebek Mizaç Boyutları ile Anne-Bebek Etkileşim Eşleşmeleri Arasındaki İlişki

Hipotez 9'ya ilişkin sınanan zaman serileri modellerinden elde edilen bulgular devam eden bölümde aktarılmıştır. Hipotez 9a sınamasında, dördüncü ayda değerlendirilen bebek mizaç boyutları –olumsuz duygulanım, sıcakkanlılık ve sebatkarlık- yordayıcı değişkenler, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olmuştur. Elde edilen bulgular, bebek mizaç boyutlarının, bebek bakış-anne bakış eşleşmesindeki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermiştir. Hipotez 9b sınamasında, dördüncü ayda değerlendirilen bebek mizaç boyutları –olumsuz duygulanım, sıcakkanlılık ve sebatkarlık- yordayıcı değişkenler, dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olmuştur. Elde edilen bulgular, benzer şekilde bebek mizaç boyutlarının, bebek vokal duygulanım-anne dokunma eşleşmesindeki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermiştir. Hipotez 9c sınamasında, dördüncü ayda değerlendirilen bebek mizaç boyutları –olumsuz duygulanım, sıcakkanlılık ve sebatkarlık- yordayıcı değişkenler, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olmuştur. Elde edilen bulgularda, bebek mizaç-olumsuz duygulanımın, bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür ($\beta = -0.25$, $p = .011$; %95 CI [-0.43, -0.03]). Buna göre, bebek mizaç-olumsuz duygulanımdaki artış, bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumdaki azalmayla ilişkili olmuştur. Hipotez 9d sınamasında, dördüncü ayda değerlendirilen bebek mizaç boyutları –olumsuz duygulanım, sıcakkanlılık ve sebatkarlık- yordayıcı değişkenler, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anne yüz duygulanımı öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum yordanan değişkenler olmuştur. Elde edilen bulgular, bebek mizaç boyutlarının, bebek yüz duygulanımı-anne yüz duygulanımı eşleşmesindeki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermiştir. Bulgular, Tablo 37-38'de ve Şekil 19'da sunulmuştur.

Tablo 37

Bebek Mizaç Boyutları ile Bebek-Anne Bakış ve Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi				
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı
Bebek Bakış Ö-T				
Bebek Mizaç-OD	0.007	0.109	0.474	-0.210 – 0.221
Bebek Mizaç-SIC	-0.053	0.116	0.325	-0.276 – 0.181
Bebek Mizaç-SEB	0.026	0.112	0.404	-0.182 – 0.248
Bebek Bakış EU				
Bebek Mizaç-OD	-0.031	0.122	0.398	-0.266 – 0.211
Bebek Mizaç-SIC	-0.086	0.134	0.260	-0.343 – 0.181
Bebek Mizaç-SEB	-0.014	0.122	0.454	-0.256 – 0.231
Anne Bakış Ö-T				
Bebek Mizaç-OD	0.032	0.117	0.394	-0.195 – 0.264
Bebek Mizaç-SIC	0.038	0.130	0.384	-0.226 – 0.288
Bebek Mizaç-SEB	-0.041	0.124	0.369	-0.287 – 0.202
Anne Bakış EU				
Bebek Mizaç-OD	0.181	0.109	0.063	-0.044 - 0.381
Bebek Mizaç-SIC	-0.106	0.118	0.199	-0.322 – 0.144
Bebek Mizaç-SEB	0.119	0.113	0.145	-0.115 – 0.326
Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi				
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	p	%95 Güven Aralığı
Bebek Vokal Duygulanım Ö-T				
Bebek Mizaç-OD	-0.027	0.124	0.422	-0.263 – 0.220
Bebek Mizaç-SIC	0.098	0.125	0.215	-0.145 - 0.338
Bebek Mizaç-SEB	-0.156	0.120	0.107	-0.380 - 0.095
Bebek Vokal Duygulanım EU				
Bebek Mizaç-OD	0.076	0.114	0.262	-0.154 – 0.287
Bebek Mizaç-SIC	-0.115	0.114	0.168	-0.321 – 0.125
Bebek Mizaç-SEB	0.169	0.116	0.080	-0.068 – 0.387
Anne Dokunma Ö-T				
Bebek Mizaç-OD	0.032	0.104	0.375	-0.180 – 0.229
Bebek Mizaç-SIC	-0.027	0.108	0.404	-0.232 – 0.183
Bebek Mizaç-SEB	0.142	0.106	0.094	-0.072 – 0.337
Anne Dokunma EU				
Bebek Mizaç-OD	-0.043	0.152	0.402	-0.342 – 0.246
Bebek Mizaç-SIC	0.005	0.162	0.489	-0.309 – 0.314
Bebek Mizaç-SEB	-0.022	0.154	0.443	-0.320 – 0.282

Not. Bebek Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, Bebek Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, Anne Bakış Ö-T = Anne Bakış Öz-Tutarlık, Anne Bakış EU = Anne Bakış Etkileşimsel Uyum, Anne Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, Anne Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, Bebek Mizaç-OD = Bebek Mizaç-Olumsuz Duygulanım, Bebek Mizaç-SIC = Bebek Mizaç-Sıcakkanlılık, Bebek Mizaç-SEB = Bebek Mizaç-Sebatkarlık

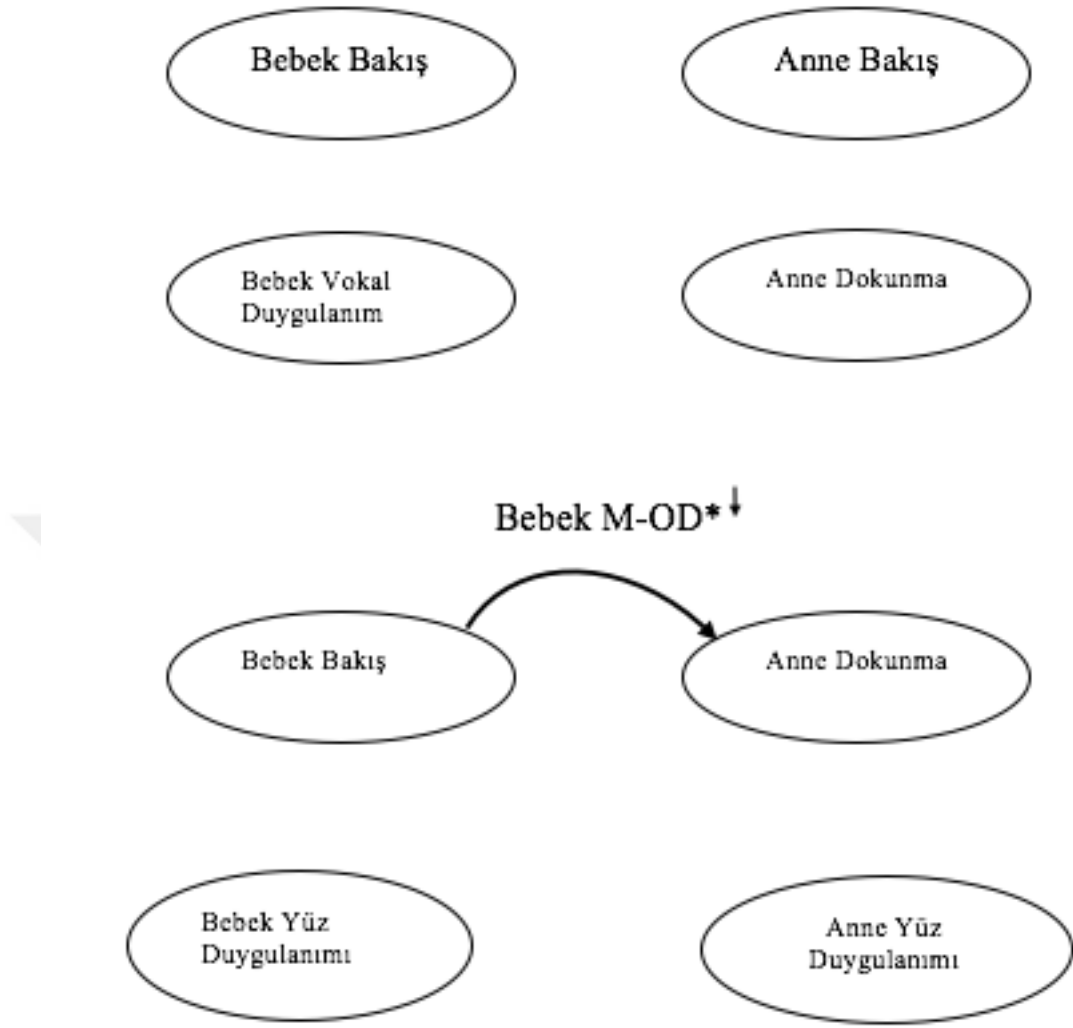
Tablo 38

Bebek Mizaç Boyutları ile Bebek Bakış-Anne Dokunma ve Bebek-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişki

Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi				
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	<i>p</i>	%95 Güven Aralığı
Bebek Bakış Ö-T				
Bebek Mizaç-OD	0.020	0.111	0.439	-0.201 – 0.236
Bebek Mizaç-SIC	-0.097	0.118	0.213	-0.317 – 0.138
Bebek Mizaç-SEB	0.044	0.118	0.360	-0.192 – 0.266
Bebek Bakış EU				
Bebek Mizaç-OD	-0.035	0.102	0.377	-0.237 – 0.161
Bebek Mizaç-SIC	0.005	0.109	0.485	-0.205 – 0.217
Bebek Mizaç-SEB	0.107	0.107	0.327	-0.260 – 0.167
Anne Dokunma Ö-T				
Bebek Mizaç-OD	0.029	0.103	0.390	-0.170 – 0.229
Bebek Mizaç-SIC	-0.011	0.109	0.462	-0.229 – 0.199
Bebek Mizaç-SEB	0.115	0.109	0.152	-0.110 – 0.319
Anne Dokunma EU				
Bebek Mizaç-OD	-0.249*	0.100	0.011	-0.425 – -0.032
Bebek Mizaç-SIC	0.158	0.108	0.085	-0.069 – 0.356
Bebek Mizaç-SEB	-0.090	0.106	0.199	-0.293 – 0.122
Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi				
	Standardize Katsayılar (β)	Standart Sapma (SS)	<i>p</i>	%95 Güven Aralığı
Bebek Yüz Duygulanımı Ö-T				
Bebek Mizaç-OD	-0.124	0.114	0.154	-0.331 – 0.118
Bebek Mizaç-SIC	0.108	0.117	0.199	-0.139 – 0.324
Bebek Mizaç-SEB	-0.053	0.112	0.323	-0.272 – 0.164
Bebek Yüz Duygulanımı EU				
Bebek Mizaç-OD	0.174	0.131	0.090	-0.073 – 0.436
Bebek Mizaç-SIC	0.147	0.121	0.122	-0.101 – 0.373
Bebek Mizaç-SEB	-0.154	0.115	0.092	-0.380 – 0.076
Anne Yüz Duygulanımı Ö-T				
Bebek Mizaç-OD	0.126	0.141	0.202	-0.158 – 0.390
Bebek Mizaç-SIC	0.094	0.136	0.241	-0.169 – 0.363
Bebek Mizaç-SEB	0.231	0.125	0.038	-0.027 – 0.462
Anne Yüz Duygulanımı EU				
Bebek Mizaç-OD	0.003	0.133	0.490	-0.255 – 0.254
Bebek Mizaç-SIC	-0.029	0.138	0.417	-0.301 – 0.230
Bebek Mizaç-SEB	-0.112	0.129	0.203	-0.356 – 0.151

Not. Bebek Bakış Ö-T = Bebek Bakış Öz-Tutarlık, Bebek Bakış EU = Bebek Bakış Etkileşimsel Uyum, Anne Dokunma Ö-T = Anne Dokunma Öz-Tutarlık, Anne Dokunma EU = Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum, Bebek Yüz Duygulanımı Ö-T = Bebek Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, Bebek Yüz Duygulanımı EU = Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, Anne Yüz Duygulanımı Ö-T = Anne Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık, Anne Yüz Duygulanımı EU = Anne Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum, Bebek Mizaç-OD = Bebek Mizaç-Olumsuz Duygulanım, Bebek Mizaç-SIC = Bebek Mizaç-Sıcakkanlılık, Bebek Mizaç-SEB = Bebek Mizaç Sebatkarlık

* $p < .025$, tek-uçlu

Şekil 19. Bebek Mizaç Boyutları ile Anne-Bebek Etkileşim Eşleşmeleri Arasındaki İlişki

Not. Bebek M-OD = Bebek Mizaç –Olumsuz Duygulanım, Bebek M-SIC = Bebek Mizaç Sıcakkanlılık, Bebek M-SEB = Bebek Mizaç Sebatkarlık

* $p < .025$, tek-uçlu

→ Anlamli etki var; Ok silinmişse: Anlamli etki yok.

↓ Azalmış etkileşimsel uyum

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

4.1. BETİMLEYİCİ BULGULARIN TARTIŞILMASI

4.1.1. Postpartum ve Dördüncü Ay Değerlendirmelerine İlişkin Betimleyici Bulguların Tartışılması

Mevcut çalışma, dördüncü ay anne-bebek etkileşimleriyle ilişkili olabilecek anne ve bebeğe ilişkin incelemeleri, postpartum ve dördüncü ay olmak üzere iki zaman ölçümüyle ele almaktadır. Betimleyici bulgular, postpartum depresif ve kaygı belirti düzeylerinin birbiriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu ilişki, diğer çalışmalardan elde edilen bulgular ile tutarlıdır (Field, 2018; Reck ve ark., 2008; Wisner ve ark., 2013). Dolayısıyla, postpartum depresif belirti düzeyi yüksek olan annenin, postpartum kaygı belirti düzeyinin de yüksek olabileceği anlaşılmaktadır. Buna göre, mevcut çalışma postpartum kaygının ihmal edildiğine dikkat çeken araştırmacıları desteklemektedir (Field, 2018). Ek olarak mevcut çalışma bulguları, annenin postpartum depresif ve kaygı belirti düzeyi ile kaygılı bağlanma örüntüsü arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Diğer yandan, postpartum kaygı belirti düzeyi ile kaçınıcı bağlanma arasında orta güçte bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre, annelerin kaygılı bağlanma örüntüsündeki artışın, postpartum depresif ve kaygı belirti düzeyindeki artışla ilişkili olabileceği ve kaçınıcı bağlanma örüntüsündeki artışın postpartum kaygı belirti düzeyindeki artışla ilişkili olabileceği anlaşılmaktadır. Özellikle, postpartum kaygı ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişki oldukça yüksektir. Alanyazında, kaçınıcı bağlanma örüntüsüne kıyasla kaygılı bağlanma örüntüsünün postpartum psikolojik işlevsellik üzerinde daha belirleyici bir faktör olabileceği tartışılmaktadır (Warfa, Harper, Nicolais ve Bhui, 2014). Mevcut çalışma bulguları, bu tartışmayı desteklemektedir. Dolayısıyla, öncelikle postpartum kaygı olmak üzere, postpartum psikolojik işlevsellik ve kaygılı bağlanma arasında nasıl bir etiyolojik ortaklık olduğunun anlaşılmasına ihtiyacı vardır. Postpartum dönemine ilişkin betimleyici

bulgular, bağlanma kuramının bakım verenin temsillerine ilişkin varsayımları ile uyumludur (Solomon ve George, 1996). Buna göre ebeveynlik, geçmişten gelen bağlanma temsillerini tetikleyici bir bağlam olabilir ve annenin güvensiz bağlanma örüntüleri, anne-bebek arasındaki bağlanmanın organize olduğu ilk dönemlerde annenin psikolojik işlevselliği üzerinde belirleyici olabilmektedir (Jones ve ark., 2015). Diğer yandan, postpartum psikolojik işlevselliğin de güvensiz bağlanma örüntülerini değişimleyebileceğini belirtmekte yarar vardır (Stern ve ark., 2018). Beklenenin aksine, mevcut çalışmada postpartum anne öz-yeterliğinin hiç bir klinik değişkenle ilişkili olmadığı görülmektedir. Ancak alanyazında, anne öz-yeterliğinin özellikle depresif belirti düzeyi ile ilişkisi yaygın şekilde gösterilmiştir (Leahy-Warren ve ark., 2012; Takács ve ark., 2019). Öte yandan, çalışmalar postpartumun ilk dönemlerinde annelerin öz-yeterlik algısının yükselmiş olabileceğine işaret etmektedir (Benedetto ve Ingrassia, 2017; Pierce ve ark., 2010). Dolayısıyla, özellikle bebeklik döneminin erken dönemlerinde anneler öz-yeterlik puanlarını yüksek verme eğiliminde olabilir ve buradan hareketle, mevcut çalışmada postpartum öz-yeterliğin klinik değişkenlerle ilişkisi ortaya konamamış olabilir. Mevcut tartışmayı destekler biçimde yürütülen ön-analizler, öz-yeterlik değişkeninin normal dağılım yerine yüksek puanlara doğru eğilim gösterdiğine dikkat çekmektedir. Ebeveynlikle gelişen bir kavram olarak öz-yeterlik, farklı anneler için farklı bir gidişat yolu izlemektedir; bazı anneler yüksek öz-yeterlik düzeyini takiben öz-yeterlik seviyelerinde düşüş yaşabilmektedir (Pierce ve ark., 2010; Troutman ve ark., 2012). Bu nedenle, postpartum ötesindeki öz-yeterlik ölçümlerinin annenin depresif ve kaygı belirti düzeyiyle ilişkili olabileceği tartışılabilir.

Dördüncü ay ölçümlerine ilişkin bulgular, postpartum dönemindeki ölçümlerle tutarlı biçimde, dördüncü ay depresif ve kaygı belirti düzeyi arasındaki yüksek düzeydeki anlamlı ilişkiye işaret etmektedir. Alanyazınla uyumlu biçimde, dördüncü ayda annelerin depresif belirti düzeyindeki artışın, dördüncü ay kaygı belirtilerindeki artışla ilişkili olabileceği anlaşılmaktadır (Crugnola ve ark., 2016). Ayrıca, dördüncü ay depresif belirti düzeyinin kaygılı bağlanma yerine kaçınıcı bağlanma ile düşük düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, dördüncü ayda annelerin depresif belirti düzeyindeki artışın, kaçınıcı bağlanma örüntülerindeki artışla ilişkili olabileceği görülmektedir. Bu bulgu, postpartum ölçümleriyle uyumlu değildir. Postpartum dönemi

(ölçümlerin alındığı ilk 1-1.5 aylık dönem), bebekle ilişkisel deneyimin başladığı ilk ay olması nedeniyle kaçınıcı annelere kıyasla kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip anneler için daha zorlayıcı olabilir. Dolayısıyla, kaygılı bağlanma örüntüsüne ait ilişkisel kaygılar (bakım verme performansına yönelik süregelen endişeler gibi) nedeniyle yeni anneleri depresif belirtilere yatkın kılabilir (Rholes ve ark., 2011; Stern ve ark., 2018). Ancak, Rholes ve arkadaşlarının çalışması (2011), kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip annelere ait depresif belirti düzeylerinin, postpartum döneminden başlayarak süregelen biçimde artmadığını; kaygılı bağlanma ve depresif belirti düzeyi arasındaki ilişkiye algılanan sosyal destek gibi değişkenlerin aracılık ettiğini göstermiştir. Dolayısıyla, postpartum depresif belirti düzeyi ile kaygılı bağlanma örüntüsü arasındaki ilişkinin dördüncü ay ölçümlerinde anlamsızlaşması anlaşılır olmaktadır. Oysa ki, kaçınıcı bağlanma örüntüsüne ait ilişkisel özellikler, sosyal becerileri giderek artan ve ilişkisel deneyimler başlatabilen bir bebekle bir arada olmak açısından ebeveynliğin ilerleyen aylarında daha zorlayıcı ve talepkar olabilir (Bowlby, 1979; Rholes ve ark., 2011). Özellikle, uzun süreli bakım veren olmaya ilişkin farkındalık ve korku, kaçınıcı anneleri postpartum yerine dördüncü aydan itibaren depresif belirtilere daha yatkın hale getirebilir. Diğer yandan bazı çalışmalar da, postpartum döneminin başlangıcında depresif belirtileri yüksek annelerin giderek kaçınıcı bağlanma özelliklerinin arttığını göstermektedir (Feeney, Alexander, Noller ve Hohaus, 2003; Stern ve ark., 2018). Başlangıçtaki depresif belirtilerin, anneleri giderek duygusal olarak geri çekinik kılacağı ve böylelikle kaygılı yerine kaçınıcı bağlanma örüntüsünü arttırabileceği önerilmektedir. Ancak, postpartum ölçümlerindeki depresif belirtiler mi kaçınıcı özellikleri arttırıyor yoksa postpartum dönemindeki kaçınıcı özellikler mi anneleri giderek depresif kılıyor ileriki çalışmalarda ele alınmayı bekleyen bir araştırma sorusudur. Ayrıca, dördüncü ay kaygı belirti düzeyi ile kaygılı bağlanma ve kaçınıcı bağlanma arasındaki ilişkiler sırasıyla yüksek ve orta düzeyde anlamlıdır. Annelerin kaygılı veya kaçınıcı bağlanma örüntülerindeki artışın, kaygı belirti düzeylerindeki artışla ilişkili olabileceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mevcut bulgular, annenin psikolojik işlevselliği ve bağlanma örüntülerinin ebeveynliğin ilk altı ayında birbiriyle etkileşim içinde olduğunu desteklemektedir (Jones ve ark., 2015; Stern ve ark., 2018).

Postpartum dönemindeki ölçümlerde klinik değişkenlerle ilişkili olmayan anne öz-yeterlik algısı, dördüncü aydaki ölçümlerde klinik değişkenlerle ilişkili olmaktadır. Annenin dördüncü aydaki depresif belirti düzeyi ile öz-yeterlik bakım verebilme ve rahatlatabilme alt-boyutları orta düzeye yakın anlamlı ilişkiler ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, dördüncü ayda annenin depresif belirti düzeyindeki artışın, bakım verebilme ve rahatlatabilme boyutlarında yetkinlik algısındaki azalmayla ilişkili olabileceği görülmektedir. Anne depresif belirti düzeyi ile öz-yeterlik algısı arasındaki ilişki alanyazınla uyumludur (Kohlhoff ve Barnett, 2013). Ancak mevcut bulgular, postpartum yerine anneliğin ilk altı ayının sonlarına doğru, depresif belirtiler ve öz-yeterlik arasındaki ilişkinin anlamlı olabileceğini önermektedir. Anne öz-yeterliğinin artması için gerekli ön koşullardan biri annelerin öz-yeterliğin boyutlarıyla tanımlanan görevlere (bebeğe bakım verme, bebeği rahatlatma gibi) etkin şekilde katılımıdır (Bandura, 1978; Coleman ve Karraker, 1997). Depresif belirtilerin doğası gereği, depresif belirti düzeyi yüksek olan annelerin öz-yeterlik algılarını destekleyecek bakım veren rollerinden geri durabileceği veya depresif anneler bakım veren rollerine katılımcı olsalar da bu görevlerde başarısız olabileceğine inandıkları için öz-yeterlik algılarında düşüş yaşayabileceği tartışılabilir. Ancak, mevcut korelasyon analizi, dördüncü ay öz-yeterlik algısındaki düşüş mü depresif belirtileri arttırıyor, yoksa depresif belirtilerdeki artış mı öz-yeterlik algısını düşürüyor sorusunu yanıtlayamamaktadır. Ayrıca bulgular, annenin dördüncü ay kaygı belirti düzeyi ile dördüncü ay öz-yeterlik toplam puanı, rahatlatabilme alt-boyut puanı ve mesajları alabilme alt-boyut puanları arasında orta düzeye yakın anlamlı ilişkiler ortaya koymaktadır. Buna göre, dördüncü ayda annelerin kaygı belirti düzeyindeki artışın, genel bir boyut olarak öz-yeterlik algısı ve öz-yeterlik boyutlarına yönelik yetkinlik algısındaki azalmayla ilişkili olabileceği anlaşılmaktadır. Anne kaygı belirti düzeyi ile öz-yeterlik algısı arasındaki negatif yöndeki ilişki alanyazın ile tutarlıdır (Kohlhoff ve Barnett, 2013). Ancak, annenin öz-yeterlik algısı ve kaygı belirti düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar, depresyona göre kısıtlı sayıdadır. Depresif belirti düzeyi ve kaygı belirti düzeyinin farklı kanallar aracılığıyla düşük öz-yeterlik algısıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Depresif anneler için, öz-yeterlik algısını destekleyen bakım verme rollerinden ve bebekle kurulan doyurucu etkileşimlerden geri çekinik olma yoluyla öz-yeterlik algısının azalabileceği düşünülürken kaygılı anneler için bakım verme ve bebekle kurulan etkileşimlerde

yetersiz hissetme yoluyla öz-yeterlik algısı ve psikolojik işlevsellik arasındaki ilişkinin olumsuz yönde olabileceği tartışılabilir. Ancak, dördüncü aydaki depresif ve kaygı belirti düzeyleri ile öz-yeterlik algısı arasındaki olumsuz yöndeki ilişkinin çift yönlü olabileceği de akılda tutulmalıdır. Alanyazında, anne öz-yeterlik algısında üçüncü aya kadar artış yaşanacağına ve sonrasında öz-yeterlik algısının sabit kalabileceğine, ancak bazı annelerin sonraki üç yıl boyunca öz-yeterlik algısında giderek düşüş yaşanabileceğine vurgu yapılmaktadır (Pierce ve ark., 2010; Porter ve Hsu, 2003). Bu noktada, anne öz-yeterlik algısının postpartum döneminden itibaren tüm anneler için benzer bir gidişat izlemeyebileceği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, dördüncü aydan itibaren bazı anneler için depresif ve kaygı belirti düzeyleri ile ebeveynlik yetkinliği arasındaki olumsuz yöndeki ilişkinin giderek artan şekilde devam edebileceği ve bakım veren davranış sistemini olumsuz etkileyerek anne-bebek/çocuk ilişkisi üzerinde zorlayıcı etkileri olabileceği tartışılabilir.

Bulgulara göre, postpartum ve dördüncü ay anne öz-yeterlik algısı ile güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki ilişki anlamlı değildir. Anne öz-yeterlik ve bağlanma örüntüleri arasındaki ilişki, oldukça sınırlı sayıdaki çalışma tarafından incelenmiştir. Bazı çalışmalar, geçmiş bağlanma travması ve anne öz-yeterliği arasında doğrudan bir ilişki olmadığını gösterirken (Brazeau ve ark., 2018); diğer çalışmalar bağlanma kaygı ve kaçınma boyutları ile anne öz-yeterlik arasındaki ilişkide depresyonun kısmi aracı rolü olduğunu göstermiştir (Kohlhoff ve Barnett, 2013). Mevcut çalışmada, anne öz-yeterlik algısı ve bağlanma örüntüleri arasındaki ilişkinin anlamlı olmaması birkaç faktöre bağlanabilir. Öncelikle, bağlanma örüntüsü değerlendirmeleri yalnızca postpartum ölçümüne dayanmaktadır. Dolayısıyla, dördüncü ay öz-yeterlik algısı ve güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki ilişkinin ölçüm zamanlarının farklılığından dolayı anlamsız olabileceği düşünülmektedir. İkinci olarak, postpartum öz-yeterlik ölçümü ile bağlanma örüntüleri eş zamanlı şekilde ölçülse de, postpartum öz-yeterlik puanlarının yüksek olmaya eğilim göstermesi bağlanma örüntüleriyle ilişkisini gölgelemiş olabilir. Bu bağlamdaki alanyazının kısıtlı olması nedeniyle, tartışmak üzere karşılaştırma yapılabilecek çalışmalar sınırlıdır. İleriki çalışmaların, anne öz-yeterlik algısı ile bağlanma örüntüleri arasındaki ilişkiye odaklanmasının alanyazına katkı sağlayıcı olabileceği düşünülmektedir.

Son olarak, yalnızca dördüncü ayda ölçümlenen ve anne bildirimine dayanan bebek mizaç sıcakkanlılık ve sebatkarlık boyutları, dördüncü aydaki anne öz-yeterlik toplam puanları ve tüm alt-boyut puanları ile ilişkilidir. Dolayısıyla, bebeklere ait sıcakkanlılık ve sebatkarlık boyutlarındaki artışın, annelere ait genel öz-yeterlik ve öz-yeterlik boyutlarındaki artışla ilişkili olabileceği görülmektedir. Bebek mizaç olumsuz duygulanım boyutu ise, anne öz-yeterlik rahatlatılabilme alt-boyutu ile orta düzeyde negatif yönde ilişkili olmuştur. Buna göre, bebeklerin olumsuz duygulanımındaki artış, annelerin öz-yeterlik rahatlatılabilme boyutundaki düşüşle ilişkilidir. Sıcakkanlı ve sebatkar bebeklerin, annelerin çabaları karşısında kolayca yatışabilme veya anneye süregelen olumlu tepkiler verebilmesi noktasında annenin öz-yeterlik algısını olumlu yönde destekliyor olabilir. Olumsuz duygulanımı yüksek bebeklerin ise, annenin yatıştırma çabaları karşısında kolayca ve görece süregelen biçimde yatışmayabileceği için bebek mizaç olumsuz duygulanım boyutu öz-yeterliğin yalnızca rahatlatılabilme boyutuyla ilişkilenebilir. Leekers ve Crockenberg (2002)'nin çalışması, olumlu mizaç boyutlarının (yatıştırılabilirlik) anne öz-yeterliği ile pozitif yöndeki ilişkisini; olumsuz mizaç boyutlarının (yenilik karşısında stres ile sınırlanma karşısında stres) ise anne öz-yeterliği ile negatif yöndeki ilişkisini göstermiştir. Mizaç ve öz-yeterlik alanyazında yaygın biçimde çalışılan konular arasındadır. Mevcut bulgular, diğer güncel çalışmalarla genel olarak tutarlıdır (Troutman ve ark., 2012; Zheng ve ark., 2018). Ancak, bebek mizaç ve anne öz-yeterlik arasındaki ilişkinin çift-yönlü veya karşılıklı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bebeğin mizacı mı annenin öz-yeterliğini etkiliyor yoksa annenin öz-yeterlik algısı mı bebeğe yönelik mizaç algısını değiştiriyor sorusu için boylamsal çalışmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca, mevcut çalışmada anne öz-yeterlik algısı ve bebek mizaç değerlendirmesi anne bildirimine dayanmaktadır. Dolayısıyla, bebek mizaç boyutları ve anne öz-yeterliği arasındaki güçlü ilişkiler, ortak yöntem varyansı nedeniyle abartılmış olabilir.

Postpartum ve dördüncü ay ölçümlerinden elde edilen bulgular; dördüncü aya kıyasla postpartum döneminde annelerin daha depresif olduğunu ve postpartuma kıyasla dördüncü ayda daha fazla öz-yeterli olduğunu göstermektedir. Farklı anneler için söz konusu değişkenlerin gidişatının ayrışabileceğine dikkat çekilse de (Beeghly ve ark., 2017; Pierce ve ark., 2010), örnekleme yer alan annelerin genelinde gözlenen

değişimler alanyazın ile uyumludur. Postpartum döneminden sonra anneler genel olarak giderek daha az depresif ve daha öz-yeterli hissetmektedir (Porter ve Hsu, 2003; Vismara ve ark., 2016). Dolayısıyla, postpartum anneler için kırılgan bir dönemdir. Annelerin sürekli kaygı puanları beklendik şekilde her iki ölçümde anlamlı biçimde birbirinden farklılaşmamaktadır. Ancak bazı çalışmalar, özellikle anneye ilişkin sürekli kaygı puanlarının doğumdan sonraki üçüncü ve altıncı ay arasında ayrıştığını göstermiştir (Vismara ve ark., 2016). Mevcut çalışma, postpartum ile dördüncü aya ait ölçümlerde anneye ait sürekli kaygı puanlarının anlamlı şekilde farklılaşmadığını göstermektedir.

4.1.2. Yüz Yüze Oyun Etkileşimlerinde Gözlenen Davranışların Çift-Düzeyinde Tartışılması

Bu bölümde, çift-içi ve çiftler-arası düzeyde elde edilen sıklık bulguları, etkileşim kanallarındaki yaygınlık örüntüleri açısından betimleyici biçimde tartışılmıştır. Her bir iletişim kanalının sonunda, özet bir paragrafla sıklık bulgularından elde edilen çıkarımlar aktarılmıştır.

4.1.2.1. Anne Bakış-Bebek Bakış Sıklık Yüzdelere İlişkin Bulguların Tartışılması

Etkileşimin 2.5 dakikalık zaman diliminde, çiftler-arası ortalama sıklık yüzdesine göre, annelerin etkileşimin tamamına yakın bir bölümünde bebeklerinin yüzüne baktığı anlaşılmaktadır. Çift-içi sıklık değerleri karşılaştırıldığında, bakış sıklığının farklı çiftlerde yer alan anneler arasında dramatik düzeyde ayrışmasa da, bazı çiftlerde etkileşimin yarısından fazlasında, bazılarında ise neredeyse etkileşimin tamamında anne bakışın bebeğin yüzüne odaklandığı anlaşılmaktadır. Anne bakış kanalındaki sıklık değerleri, beklendik olarak yorumlanabilir ve alanyazınla uyumludur (Colonna, Zijlstra, van der Zande ve Bögers, 2012). Anneler, yüz yüze etkileşimde sezgisel şekilde bebeklerin yüzlerine odaklanarak ortak bakışı veya sosyal bakışı kurmaya çabılıyor olabilir (Feldman, 2011). Ek olarak, mevcut çalışmaya katılan annelerin laboratuvar ortamında bebekleriyle etkileşim kurmak için bir arada olması veya diğer bir deyişle,

gözlem yönteminin ev ortamı gibi doğal bir ortamda gerçekleşmemiş olması, annelerin bakış kanalında dikkatlerinin neredeyse tamamını bebeklerin yüzüne odaklamış olmasını açıklayabilir.

Etkileşimin 2.5 dakikalık zaman diliminde, çiftler-arası ortalama sıklık yüzdesine göre, bebeklerin etkileşimlerin yarısından fazlasında annelerinin yüzüne baktığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu, alanyazındaki diğer bulgularla oldukça uyumludur (Colonna ve ark., 2012). Ancak, bebek bakış kanalının sıklık incelemesine göre, çift-içi düzeyde farklı çiftlere ait bebeklerin, annenin yüzüne bakış sıklığında birbirinden oldukça ayrılmış olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, kimi bebekler annelerinin yüzüne tutarlı bir şekilde hiç bakmamakta; kimi bebekler ise tutarlı şekilde bakışlarını annelerin yüzünden ayırmamaktadır. Bu noktada, bazı bebeklerin tutarlı bir biçimde annesine hiç bakmayıp bazılarının ise tutarlı bir biçimde annesinden bakışlarını ayırmaması, dikkat çekici bir örüntüye işaret etmektedir. Alanyazına göre, öncü çalışmalardan itibaren, bebeklerin anneye bakma-bakmama döngüsünün öz-düzenleme kapasiteleri için oldukça önemli bir işlevi olduğu gösterilmiştir (Field, 1981). Anneye bakış anı, ortak bakışı kurarak ve duygulanımı paylaşarak bebeklerin sosyal kapasitelerinin gelişimini desteklemekte ve anne ile bebek arasındaki biyolojik uyumu şekillendirmektedir (Feldman, Magori-Cohen, Galili, Singer ve Louzoun, 2011). Anneye bakmama anları ise, aşırı uyarılmanın ardından fizyolojik temelde uyarılmanın azalması için düzenleme fırsatı vermektedir (Field, 1981; Stifter ve Moyer, 1991). Ek olarak, ortak düzenleme modeline göre, anne-bebek etkileşimindeki kırılma (uyumlanma)-onarılma (uyumlanmama) anları bebeklerin ilişkisel kapasitelerinin gelişimi için oldukça önemlidir (Tronick, 2003). Bakış kanalında oldukça durağan bir örüntü sergileyen bebeklerin, uyumlanma-uyumlanmama anlarını kapsayan ilişkisel süreçleri anneye birlikte yaratma fırsatını yakalayamayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda, annenin yüzüne bakmama örüntüsünde durağanlık gösteren bebeklerin, ortak bakışı yakalama fırsatı azalacaktır.

Bakış kanalındaki sıklık bulguları; özellikle bebek bakış için çift-içi düzeyde yapılan incelemenin bilgi verici olduğuna, bebeklerin bakış kanalında hangi faktörlere bağlı olarak annenin yüzüne bakma ya da bakmama şeklinde durağan bir örüntü sergiliyor

olabileceğinin anlaşılma ihtiyacı duyduğuna, ve uzun vadede bu örüntülerin bebeğin sosyal-duygusal gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Ayrıca, bebeklere kıyasla annelerin dikkatlerini çoğunlukla bebeklerinin yüzüne odaklamış olması, etkileşimleri annenin asimetrik olarak daha çok düzenlediğini desteklemektedir (Beebe ve ark., 2016; Bigelow ve Power, 2014).

4.1.2.2.Bebek Vokal Duygulanım Sıklık Yüzdelere İlişkin Bulguların Tartışılması

Etkileşimin 2.5 dakikalık zaman diliminde, yüksek pozitif nitelikte (olumlu duygulanımın en yoğun formu) vokal duygulanım sınırlı sayıda bebek tarafından ifade edilmiştir. İfade edildiğinde, sıklığı yüksek olmamış ve çift-içi sıklık değer aralığı, bu nitelikteki vokal duygulanımı ifade eden farklı çiftlerdeki bebeklerin sıklık açısından birbirinden dramatik şekilde ayrılmadığını göstermiştir. Çiftler-arası ortalama sıklık yüzdesine göre, bebeklerin nadir olarak yüksek pozitif nitelikte vokal duygulanım ifade ettiği anlaşılmaktadır. Pozitif/nötr nitelikte vokal duygulanım genel olarak tüm bebeklerce ifade edilmiştir. Yüksek pozitif nitelikte vokal duygulanıma kıyasla daha yaygın olmakla birlikte, çift-içi sıklık değer aralığı, farklı çiftlerde yer alan bebeklerin sıklık açısından birbirinden farklılaştığını göstermektedir. Bazı çiftlerde yer alan bebekler pozitif/nötr nitelikte vokal duygulanımı etkileşimde oldukça az sıklıkta (birkaç saniye kadar) ifade etmiş, ancak diğerleri ise etkileşimin yarısından fazlasında pozitif/nötr nitelikte vokal duygulanım ifade etmiştir. Çiftler-arası ortalama sıklık yüzdesine bakıldığında, pozitif/nötr nitelikteki vokal duygulanımın bebeklerin vokal duygulanım aralığında ikinci yaygın duygulanım kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bebekler en az bir kez vokal duygulanım üretmemiştir. Çift-içi yüzde aralığı, farklı çiftlerde yer alan bebeklerin vokal duygulanım üretmeme açısından oldukça farklı örüntüler gösterdiğine işaret etmektedir; yani, kimi bebekler daha az sıklıkta veya zaman zaman vokal duygulanım üretmemiştir. Diğer bebekler ise, etkileşimin tamamında sessiz kalmıştır. Çiftler-arası sıklık yüzdesine göre, vokal duygulanım üretmeme en yaygın kategoriyi oluşturmaktadır. Yakınma-mızırdanma niteliğinde vokal duygulanım, bebeklerin büyük bir bölümü tarafından ifade edilmiştir. Çift-içi yüzde aralığı, farklı çiftler arasında yer alan bebekler arasında kısmen ayrılmaya işaret

etmektedir. Bazı bebekler yalnızca bir kez yakınma-mızırdanma niteliğinde duygulanım ifade ederken bazıları daha sık şekilde yakınmış-mızırdanmıştır. Çiftler-arası ortalama sıklık yüzdesi, tüm bebekler bir arada düşünüldüğünde yakınma-mızırdanmanın görece nadir sıklıktaki vokal duygulanım kategorisi olduğunu göstermektedir. Kızgın-protesto niteliğinde vokal duygulanım, örneklemdeki bebeklerin yarısı tarafından en az bir kez ifade edilmiştir. Çift-içi yüzde aralığı, bebekler arasındaki belirgin bir ayrışmaya işaret etmemektedir. Çiftler-arası ortalama yüzde, tüm bebekler bir arada düşünüldüğünde kızgın-protestonun, nadir veya seyrek sıklıktaki vokal duygulanım kategorisi olduğunu göstermektedir. Ağlama kategorisindeki vokal duygulanım (olumsuz duygulanımın en yoğun formu) oldukça az sayıdaki bebek tarafından ifade edilmiştir. Çift-içi ve çiftler-arası yüzde değerleri, ağlama niteliğindeki vokal duygulanımın en nadir görülen vokal duygulanım olduğunu göstermektedir.

Özetle, vokal duygulanım sıklık bulguları, mevcut örneklemdeki bebeklerin ifade aracı olarak vokal duygulanımı daha ender sıklıkta kullandıklarına; daha çok sessiz kaldıklarına işaret etmektedir. Vokal duygulanım ifade ettiklerinde, bunun görece daha fazla sıklıkta pozitif/nötr nitelikte olduğu, etkileşimin her iki ucunda kalan (yüksek pozitif ya da ağlama gibi) vokal duygulanım kategorilerinin ender nitelikte olduğu görülmektedir. Bebek vokal duygulanımındaki sıklık değerleri, düşük risk faktörlü ve orta-üst sosyo-ekonomik düzeydeki toplum örneklemine ait anne-bebek çiftleri arasındaki normu yansıtabilir. Çalışmalar, dördüncü aydaki süregelen vokal stresin, on ikinci aydaki düzensiz bağlanma kategorisini yordadığını göstermektedir (Beebe ve ark., 2010). Klinik örnekleme ait anne-bebek çiftlerinde, bebek vokal duygulanım sıklıklarının farklılaşabileceği tartışılabilir. Bebek vokal duygulanım sıklık bulgularını açıklayacak başka faktörler de olabileceği düşünülmektedir. Kültürel olarak Türk anneleri, bebeğin vokal ifadelerine veya sıra-almasına ilişkin özerk girişimlere daha az izin verici olabilir (Sunar ve Fisek, 2005) ve böylelikle bebeklerin daha az vokal duygulanım üretmemesine yol açmış olabilir. Dolayısıyla, duygu sosyalleşmesinin sözel olmayan örüntüleri bu düzlemde şekillenmeye başlıyor olabilir. Anne-bebek etkileşimini farklı kültürler bağlamında inceleyen çalışmalar, bu yorumlamayı desteklemektedir. (Halberstadt ve Lozada, 2011; Wörmann, Holodyski, Kärtner ve Keller, 2014). Diğer yandan, mevcut çalışma kapsamında içerilmeyen anne vokal

duygulanımın ve çiftler arasındaki vokal sıra-alma örüntüsünün incelenmeye ihtiyacı vardır. Son dönem çalışmalar, bebeklerin veya annelerin ürettikleri vokal duygulanımların nitelik incelemesinden çok, anne-bebek arasındaki vokal sıra alma örüntüsüne odaklanmaktadır (Bourvis ve ark., 2018). Mevcut örnekleme yer alan bebeklerin vokal duygulanım üretmemesi veya çoğunlukta nötr/pozitif nitelikte vokal duygulanım üretmesi, kodlanan etkileşimlerin kısalığıyla da açıklanabilir. Etkileşimlerin yalnızca 150 saniyelik bölümü mikro analiz edilmiştir ve etkileşimlerin uzunluğuna bağlı olarak bebeklerin vokal kanalda ifade edici tarzlarının değişebileceği düşünülmektedir. Son olarak, etkileşimler yüz yüze oyun bağlamında incelendiği için ve etkileşimler, stres tetiklenen durumları kapsamadığı için bebekler vokal duygulanım üretmemiş olabilir. Etkileşim kayıtları, bebeklerin uyku ve beslenme döngülerine göre planlandığı için, bebekler açısından çoğunlukla fizyolojik bir stres kaynağının da dışlandığı düşünülmektedir. Bu sebepler temelinde, bebek vokal duygulanım görülme sıklığının azalmış olabileceği düşünülmektedir.

4.1.2.3.Bebek Yüz Duygulanımı Sıklık Yüzdelere İlişkin Bulguların Tartışılması

Etkileşimin 2.5 dakikalık zaman diliminde, orta/yüksek pozitif (olumlu duygulanımın en yoğun formu) nitelikte yüz duygulanımı örneklemeindeki bebeklerin yarısından azı tarafından en az bir kez ifade edilmiştir. Çift-içi yüzde aralığı, orta/yüksek pozitif nitelikte yüz duygulanımı ifade eden bebeklerin sıklık açısından birbirinden ayrıştığına işaret etmektedir. Bazı bebekler yalnızca birkaç saniye orta/yüksek pozitif nitelikte yüz duygulanımı ifade ederken bazıları görece olarak daha sık şekilde orta/yüksek pozitif yüz duygulanımı ifade etmiştir. Çiftler-arası ortalama sıklık yüzdesine göre, orta/yüksek pozitif nitelikteki bebek yüz duygulanımının seyrek görülen bir bebek yüz duygulanımı kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Düşük/orta pozitif nitelikte yüz duygulanımı bebeklerin pek çoğu tarafından en az bir kez ifade edilmiştir. Çift-içi yüzde aralığı, düşük/orta pozitif nitelikte yüz duygulanımı ifade eden bebeklerin sıklık açısından birbirinden ayrıştığına işaret etmektedir. Bebeklerin bazıları çok az sıklıkta düşük/orta pozitif nitelikte yüz duygulanımı ifade etmiş; bazıları ise görece orta sıklıkta düşük/orta pozitif nitelikte yüz duygulanımı ifade etmiştir. Çiftler-arası ortalama sıklık yüzdesine

göre, orta/yüksek pozitif duygulanıma kıyasla düşük/orta pozitif nitelikte yüz duygulanımının bebekler tarafından daha sık ifade edilen bir yüz duygulanımı olmasına rağmen, tüm bebekler için genel olarak düşünüldüğünde nadir görülen bir duygulanım kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Bebeklerin hepsi farklı yoğunlukta gülümseme davranışı göstermiştir. Gülümsemedeki artışı (olumlu duygulanımdaki artış) yansıtan kategoride, çift-içi sıklık yüzde aralığı açısından fark olduğu anlaşılmış, buna göre bazı bebekler yalnızca birkaç saniye gülümsemiş, diğerleri ise sıklık olarak daha tutarlı şekilde, bu nitelikteki duygulanımı ifade etmiştir. Çiftler-arası sıklık yüzdesine göre, olumlu duygulanımın yüksek düzeylerini yansıtan orta/yüksek pozitif ve düşük/orta pozitif kıyasla, gülümsemedeki artış kategorisinin daha sık olduğu anlaşılmış ancak yine de bu nitelikteki duygulanım ifadelerinin yaygın olmadığı görülmüştür. Gülümsemeyi yansıtan kategori ise (gülümsemedeki artışa göre daha düşük), çift-içi sıklık yüzde aralığında belirgin farklara işaret etmiştir. Kimi bebekler yalnızca birkaç saniye gülümsemiş, diğerleri etkileşimin yarısından fazlasını gülümseyerek geçirmiştir. Çiftler-arası sıklık yüzdesi, gülümseme duygulanımının örneklemdeki bebekler tarafından en çok ifade edilen yüz duygulanım kategorileri arasında ikinci sırayı aldığını göstermektedir. İlgili/nötr nitelikteki duygulanım bebeklerin tümü tarafından ifade edilmiştir. Çift-içi sıklık yüzde aralığı, farklı çiftlerde yer alan bebekler arasında belirgin bir ayrım olduğunu göstermektedir. Bazı bebekler etkileşimin kısıtlı bir aralığında ilgili/nötr yüz duygulanımı ifade etmiş, diğerleri ise etkileşimin yarısından fazlasında ilgili/nötr yüz duygulanımına sahip olmuştur. Çiftler-arası sıklık yüzdesine göre, etkileşimler esnasında bebeklerin yüzleriyle ifade ettiği en yaygın duygulanım türünün ilgili/nötr olduğu anlaşılmaktadır. Bebeklerin pek çoğu hafif negatif nitelikte yüz duygulanımı ifade etmiştir. Ancak, çift-içi yüzde aralığı, çiftler arasında belirgin bir ayrıma işaret etmektedir. Bazı bebekler, geçici şekilde bir saniye sıklığında yüz duygulanımı ile stres ifade ederken bazı bebekler süreğen şekilde, neredeyse etkileşimin tamamında hafif negatif nitelikte yüz duygulanımı ifade etmiştir. Çiftler-arası ortalama sıklık yüzdesine göre, hafif negatif yüz duygulanımının genel olarak çok yaygın olmadığı anlaşılmaktadır. Negatif nitelikte yüz duygulanımının (ağlamayı yansıtan) sınırlı sayıda bebek tarafından en az bir kez ifade edildiği ancak negatif yüz duygulanımı ifade eden bebekler arasında çift-içi yüzde aralığı açısından fark olduğu görülmektedir. Bazı bebekler, birkaç saniye boyunca, diğerleri ise daha süreğen şekilde

negatif yüz duygulanımı ifade etmiştir. Çiftler-arası ortalama sıklık yüzdesine göre, negatif yüz duygulanımının ender görülen bir bebek yüz duygulanım ifadesi olduğu anlaşılmaktadır.

Özetle, bebek yüz duygulanımı sıklık bulguları, bebeklerin en çok ilgili/nötr yüz duygulanımını koruduğunu göstermektedir. Olumlu ve olumsuz duygulanımın en yüksek düzeylerini yansıtan yüz ifadelerinin seyrek ifade edilen duygulanım türleri olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, olumlu ve olumsuz duygulanımın daha düşük düzeyleri bebekler tarafından görece daha çok sıklıkta ifade edilmektedir. Bu genel değerlendirmelerin dışında, çift-içi yapılan sıklık kıyaslamalarının bebek yüz duygulanımı için bilgi verici olduğu düşünülmektedir. Özellikle, süreğen şekilde hafif negatif yüz duygulanımını ifade eden bebekler, anneyi engellenmiş ve hayal kırıklığına uğramış hissettirebilir, ki bebeğin stres ifade ettiği anlar, özellikle annelerin geçmişten getirdikleri ilişkisel örüntüler için tetikleyici anlar olabilmektedir. Çalışmalar, bebeğin olumsuz duygulanımına annelerin verdiği bilişsel, duygusal ve biyolojik tepkilerin kendi bağlanma örüntüleri ve psikopatolojik özellikleriyle ilişkili olduğunu göstermiştir (Ablow, Marks, Feldman ve Huffman, 2013; Leerkes ve Siepak, 2006; Riem, Bakermans-Kranenburg, van IJzendoorn, Out ve Rombouts, 2012). Geçici şekilde stres ifade eden bebekler için etkileşimlerin karşılıklı şekilde onarılabildiği düşünülmektedir ve aslında daha önce değinildiği gibi duygulanım kanalındaki uyumsuzluklar, takip eden onarımlar eşlik ettiği sürece olağan bir anne-bebek ilişkisini yansıtmaktadır (Tronick, 2003). Ancak, mevcut örnekleimde süreğen şekilde olumsuz yüz duygulanımı ifade eden bebekler olduğu anlaşılmaktadır. Bu bebekler için etkileşimler anne ile duygulanım kanalındaki uyumsuzluğa işaret ediyor olabilir. Çalışmalar, bebeğin süreğen olumsuz duygulanım ifadesinin, annenin depresyonu (Graham ve ark., 2018) ve on ikinci aydaki düzensiz bağlanma riski (Beebe ve ark., 2010) ile ilişkisini ortaya koymuştur. Yakınma/mızırdanma vokal duygulanım sıklık yüzdeleri ve hafif negatif yüz duygulanımı sıklık yüzdeleri kıyaslandığında mevcut örnekleimdeki bebeklerin stres ifadelerini vokal kanaldan çok yüz duygulanımıyla ifade ettiğini önermektedir. Dolayısıyla, bebek yüz duygulanımı sıklık bulguları, annelerle yürütülecek müdahale programlarında, bebeklerin yüz ifadeleriyle duygulanım ifade etme donanımlarına ve yüz ifadelerine verilen aynalama tepkisinin önemine odaklanılmasını önermektedir.

4.1.2.4. Anne Yüz Duygulanımı Sıklık Yüzdelere İlişkin Bulguların Tartışılması

Etkileşimin 2.5 dakikalık zaman diliminde; taklidi şaşırma, mini taklidi şaşırma ve olumlu duygulanımın en yüksek düzeylerini yansıtan gülme derecelerinin, daha az sayıdaki anne tarafından daha az sıklıkta ifade edildiği anlaşılmaktadır. Sıklık açısından ise, çift-içi düzeyde belirgin farklar olmadığı görülmüş ve çiftler-arası sıklık yüzdesine göre söz konusu duygulanım ifadeleri seyrek görülmüştür. Gülme dereceleri içinde en düşük düzeydeki olumlu duygulanım, örneklemdaki tüm anneler tarafından en az bir sıklıkta ifade edilmiştir. Olumlu duygulanımın en alt derecesinde kalan gülme kategorisinde çift-içi sıklık yüzdeleri açısından belirgin bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu duygulanımı ifade eden annelerden bazıları, birkaç saniyeliğine bu derecedeki gülme seviyesine ulaşırken diğerleri etkileşimin büyük bir bölümünde bu derecedeki gülme seviyesini koruyabilmiştir. Çiftler-arası sıklık yüzdesine göre, anne yüz duygulanımına ait olumlu duygulanım kategorileri içinde en yaygın görülen duygulanım türü olduğu anlaşılmaktadır. Bebeklere yönelmiş pozitif ilgideki artışa işaret eden “oh ifadesi” yüz duygulanımı, oldukça sınırlı sayıdaki annede en az bir kez gözlemlenen ancak süreğenlik açısından sık olmayan ve çift-içi düzeyde belirgin ayrımların görülmediği bir kategori olmuştur. Ayrıca, çiftler-arası sıklık yüzdesine göre de, “oh ifadesi” yüz duygulanımı oldukça nadir görülen bir duygulanım ifadesidir. Annelerin yüz duygulanımı yoluyla bebeklerine yönelik pozitif ilgilerini belli etmeleri derece olarak farklı düzeylerde incelenmiştir. Pozitif ilginin yüksek düzeylerini yansıtan iki kategori örneklemdaki anneler tarafından ifade edilen ancak süreğenlik açısından sık olmayan ve çift-içi düzeyde belirgin bir ayrım yaşanmayan kategorilerdir. Ayrıca, çiftler-arası sıklık yüzdesine göre, göreceli olarak seyrek görülen duygulanım ifadeleridir. Pozitif ilginin aşamalı şekilde daha düşük düzeylerini yansıtan diğer iki duygulanım kategorisi, zaman zaman en az bir sıklıkta tüm anneler tarafından ifade edilmiştir. Her iki kategori için de çift-içi sıklık yüzde aralıkları, bu duygulanımı ifade eden annelere ait sıklık değerleri açısından belirgin farklara işaret etmiştir. Pozitif ilginin aşamalı şekilde daha düşük düzeylerini, bazı anneler daha sınırlı sıklıkta ifade ederken bir kısmı etkileşimin yarısından fazlasını söz konusu duygulanım ifadelerini koruyarak geçirmiştir. Çiftler-arası sıklık değerleri, anne yüz duygulanım türleri içinde en yaygın görülen duygulanım

ifadelerinin pozitif ilginin düşük düzeyleri olduğunu göstermektedir (olumlu duygulanımın en düşük düzeyi olan gülme kategorisi dışında). Empatik yüz duygulanımı, oldukça az sayıdaki anne tarafından ifade edilmiştir. İfade edildiğinde, çift-içi sıklık yüzdelerindeki farklar, farklı çiftlerde yer alan anneler açısından manidar olarak ayrışmamaktadır. Çiftler-arası sıklık yüzdesine göre, nadir görülen bir duygulanım türüdür. Negatif nitelikte yüz duygulanımı örnekleme de yer alan annelerin yarısı tarafından en az bir defa ifade edilmiştir. Çift-içi sıklık yüzdelerine göre, farklı çiftlerde yer alan annelerin negatif yüz ifadesi gösterme açısından bir miktar ayrıştığı anlaşılmaktadır; yani bazı anneler bir defa böyle bir duygulanım sergilerken bazıları daha tutarlı şekilde negatif nitelikte yüz duygulanımı göstermiştir. Ancak, çiftler-arası sıklık yüzdesi, bu duygulanımın ender görüldüğünü göstermektedir. Olumsuz yüz ifadeleri arasında kalan buruşuk yüz ifadesi niteliğinde anne yüz duygulanımı sınırlı sayıda anne tarafından en az bir kez gösterilmiş, çift-içi yüzde aralığı sıklık açısından belirgin ayrımlara işaret etmemiş ve çiftler-arası sıklık yüzdesi, nadir görülen bir duygulanım türü olduğuna işaret etmiştir. Korkutucu nitelikte anne yüz duygulanımı, örnekleme de yer alan annelerin yarısından fazlası tarafından en az bir kez ifade edilmiştir. Çift-içi yüzde aralığı, bu duygulanımı ifade eden anneler arasında sıklık açısından farklılık olduğunu göstermektedir. Bazı annelerin, yalnızca bir kez böyle bir yüz duygulanımına sahip olduğu, bazılarının ise daha tutarlı şekilde bu duygulanımı koruduğu anlaşılmaktadır. Çiftler-arası sıklık yüzdesine göre, korkutucu nitelikteki duygulanım nadir görülen bir duygulanım türüdür. Nötr yüz duygulanımının örnekleme de yer anneler tarafından hemen hemen hiç ifade edilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, mevcut örnekleme de anneler bebekleriyle etkileşim kurarken nötr olmayıp yüz ifadeleriyle etkin katılımcı olmuşlardır. Dissosiye nitelikteki yüz duygulanımı ise, örnekleme de yer alan hiç bir anne tarafından ifade edilmemiştir.

Özetle, mevcut örnekleme de anneler genel olarak olumlu duygulanımı ya düşük düzeydeki gülme ya da pozitif ilgi kanalıyla sürdürmektedir. Yüz duygulanımının hem yüksek olumlu duygulanım niteliğindeki hem de yüksek olumsuz duygulanım niteliğindeki iki ucunda, sıklık bulguları nadir görünüme işaret etmektedir. Ancak, korkutucu nitelikteki anne yüz duygulanımının alanyazında belirtildiğinin aksine özellikle bazı çiftlerde yaygın olduğu görülmektedir (Main ve Hesse, 1990). Negatif yüz

duygulanımının (özellikle kaşların çatık olduğu, kızgın yüz ifadeleri) da benzer biçimde tüm çiftler için sıklık değeri ender gözlenen bir kategori olduğuna işaret etse de bazı çiftlerde yer alan anneler daha süregelen biçimde negatif yüz duygulanımına sahip olmuştur. Hangi annelerin yüz duygulanımının olumsuz ucunda yer alan kategoriler açısından daha süregelen bir örüntü gösterebileceği anlaşılmaya ihtiyaç duymaktadır. Bunun nedeni, etkileşimler esnasında annenin anılan nitelikteki yüz ifadeleri sergilemesi, bebeğin gelişimi açısından risk faktörü niteliğindedir. Alanyazında, anne yüz duygulanımında mikro düzeyde gözlemlenen olumsuz yüz duygulanım ifadelerinin anneden-bebeğe risk faktörlerinin aktarılması açısından belirleyici olduğu görgül çalışmalarla desteklenmiştir (Madigan, Moran ve ark., 2006). Özellikle, korkutucu nitelikte anne yüz duygulanımı, düzensiz bağlanma için risk faktörüdür (Madigan, Bakermans-Kranenburg ve ark., 2006) ve düzensiz bağlanma sanıldığı gibi aksine mevcut örneklemin özelliklerini tanımlayıcı orta-üst sosyo-ekonomik düzeye ait toplum örneklerinde de yaygın görülebilecek bir bağlanma organizasyonudur (Bigelow ve ark., 2018). Bu nedenle, mevcut örneklemdaki söz konusu anne-bebek çiftlerini izleme çalışmasının bilgi sağlayıcı olabileceği düşünülmektedir. Elde edilen bulgular, aynı zamanda çift-içi verilere dayanarak yürütülecek analizlerin önemine işaret etmektedir.

4.1.2.5. Anne Dokunma Sıklık Yüzdelere İlişkin Bulguların Tartışılması

Etkileşimin 2.5 dakikalık zaman diliminde, örneklemdaki annelerin yaklaşık yarısı, en az bir kere şefkatli dokunma (anne dokunma kanalında en yüksek puanlanan dokunma türü) niteliğinde dokunma gerçekleştirmiştir. Çift-içi sıklık yüzde aralığına göre, anneler şefkatli dokunma kanalının sıklığında bir miktar birbirinden ayrılmaktadır; yani, bazı anneler bebeğine yalnızca bir kere şefkatli dokunmada bulunurken bazıları görece daha sık ve tutarlı şekilde şefkatli dokunuş göstermiştir. Ancak, çiftler-arası sıklık yüzdesi incelendiğinde, şefkatli dokunmanın nadir görülen dokunma türlerinden biri olduğu anlaşılmaktadır. Statik dokunma (annenin sabit bir şekilde bebeğine dokunduğu anlar), örneklemdaki tüm annelerde en az bir sıklıkta gözlenmiştir. Çift-içi sıklık yüzde farkları incelendiğinde, statik dokunma sıklığı açısından farklı çiftlerde yer alan anneler arasında belirgin bir ayrım olduğu anlaşılmaktadır. Annelerin bazıları çok az sıklıkta

statik dokunmada bulunurken bazıları etkileşimin büyük bir kısmında statik dokunmada bulunmuştur. Çiftler-arası ortalama sıklık yüzdesine bakıldığında, diğer dokunma türlerine kıyasla statik dokunma sıklığının en yaygın dokunma türü olduğu anlaşılmaktadır. Oyuncu dokunma, örneklemdaki annelerin neredeyse tamamında en az bir kere gözlenmiştir. Çift-içi sıklık yüzde farkları incelendiğinde, oyuncu dokunma sıklığı açısından oyuncu dokunma türünü gösteren anneler arasında belirgin bir ayrım olduğu görülmektedir. Annelerin bazıları çok az sıklıkta oyuncu dokunmada bulunurken bazıları etkileşimin büyük bir kısmında oyuncu dokunmada bulunmaktadır. Çiftler-arası sıklık yüzdesi incelendiğinde, oyuncu dokunma sıklığının statik dokunmadan sonra en yaygın ikinci dokunma türü olduğu görülmektedir. Örneklemdaki annelerin büyük bir kısmı etkileşimler esnasında en az bir saniye süresince bebeklerine dokunmamıştır. Çift-içi sıklık yüzde aralığı incelendiğinde, annelerin dokunma yok davranışında belirgin bir ayrım olduğu anlaşılmaktadır. Bazı anneler etkileşimlerin büyük bir bölümünü bebeklerine dokunarak geçirirken bazıları etkileşimin neredeyse tamamını bebeklerine dokunmadan tamamlamıştır. Çiftler-arası sıklık yüzdesi incelendiğinde, dokunma yok davranışının sıkı yakın düzeyde görülebilecek bir olgu olduğu anlaşılmaktadır. Bakım verici dokunma, örneklemdaki annelerin yarısında en az bir defa gözlenmiştir. Çiftler-içi sıklık yüzde aralığına göre, bakım verici davranış sıklığının, anneler arasında dramatik şekilde ayrılmadığı görülmektedir. Çiftler-arası sıklık yüzdesi incelendiğinde, nadir veya seyrek görülen bir dokunma türü olduğu anlaşılmaktadır. Hızlı oyuncu dokunma, annelerin büyük bir kısmında en az bir sıklıkta görülmüştür. Çift-içi sıklık anlamında kısmen fark olmakla beraber, yani annelerin bir kısmı diğerlerine göre bu dokunmayı daha sık yapmış olmakla beraber, çiftler-arası ortalama sıklık, bu dokunma türünün nadir görüldüğüne işaret etmektedir. Yüksek uyarıcı nitelik taşıyan merkezi dokunma, annelerin büyük bir bölümünde en az bir sıklıkta görülmüştür. Çift-içi sıklık yüzdesi incelendiğinde, annelerin bu dokunma türünün sıklığında birbirinden belirgin olarak ayrıştığı anlaşılmaktadır. Bazı anneler, çok az bir sıklıkta bu dokunma türünü yapmış, bazıları ise etkileşimin büyük bir bölümünde bu türde uyarıcı bir dokunuşa bulunmuştur. Çiftler-arası sıklık yüzdesi, bu nitelikteki dokunma türünün en sık görülen üçüncü dokunma türü olduğunu göstermektedir. Sert dokunma ve yüksek girici nitelikteki dokunma, kısıtlı sayıdaki anne tarafından yapılmış, çiftler-içi sıklık açısından belirgin fark olmasa da bazı annelerin kısmen olumsuz nitelikteki bu dokunma türlerini

daha fazla yaptığı anlaşılmaktadır. Çiftler-arası sıklık yüzdelere göre, söz konusu nitelikteki dokunmuşların nadir olduğu görülmektedir. Oral dokunma ve nesne aracılığıyla dokunma çok nadir sıklıkta görülmüş; bir-iki annede gözlenmiştir. Çift-içi sıklık yüzde aralıkları, bazı farklara işaret etse de, çiftler-arası sıklık yüzdesi oldukça ender görülen dokunuma türleri olduğunu göstermektedir.

Özetle, mevcut örneklemdaki anneler sırasıyla en çok statik, oyuncu, merkezi dokunma veya dokunma yok türünde dokunma davranışları göstermiştir. Bunlar dışında kalan dokunma türleri, nadir görülmektedir. Ancak, bazı dokunma türleri için çift-içi farklar oldukça belirgindir; uyarıcı nitelikteki merkezi dokunma gibi. Annelerin bir kısmının etkileşimin büyük bir bölümünde uyarıcı nitelikte dokunma türü sergilemesi bebekler için düzenleyici nitelikte bir davranış olmayabilir. Alanyazın, özellikle şefkatli dokunmanın önemine dikkat çekmektedir (Feldman, 2011), ancak bulgulardan anlaşılan mevcut annelerin çok sıkça şefkatli dokunmayı etkileşimleri düzenleyici bir kanal olarak kullanmıyor olduğu ve dokunma kanalında uyarılmayı arttırıcı nitelikte dokunma davranışları sergiliyor olduğudur. Bu çıkarımların anne-bebek çiftlerine odaklanan önleme ve müdahale çalışmaları için katkı sağlayıcı olduğu düşünülmektedir. Ek olarak, en olumsuz dokunma niteliği olan dokunma davranışları -sert veya girici tarz- ender sıklıkla görülse de diğer olumsuz etkileşim örüntüleriyle birleşerek veya tek başlarına bebeğin sosyo-duygusal gelişimi açısından mikro düzey riskleri yansıtır olabilir. Bu alanda, ileride yürütülecek izleme çalışmalarının katkı sağlayıcı olacağı düşünülmektedir.

Alanyazında, video mikroanalizle incelenen iletişim kanallarına ait nitelikten çok bebek iletişim kanalları ve anne iletişim kanalları eşleşmelerindeki zamansal örüntüler yaygın olarak incelenmektedir (Beebe ve ark., 2010; Beebe ve ark., 2012; Beebe ve ark. 2016; Feldman ve ark., 2007; Granat ve ark., 2017). İzleyen bölümde, çalışmanın ana amaçları kapsamında video mikroanalizle incelenen anne-bebek etkileşim kanallarındaki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyuma yönelik bulgular tartışılmıştır

4.2. ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİNE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI

4.2.1. Anne-Bebek Yüz Yüze Etkileşiminin Organizasyonuna Yönelik Bulguların Tartışılması

Anne ve bebeğin bakış kanalında dikkatlerini birbirine yönelttiği anlar, etkileşimin ve senkronize ilişkilerin başlama noktası olarak kabul edilmektedir (Beebe ve ark., 2018; Kaye ve Fogel, 1980; Lotzin ve ark., 2015). Yürütülen bir çalışma, özellikle bakış ve vokalizasyon kanallarının bir araya gelerek duygulanım ifadesindeki önemini ortaya koymuştur (Colonnese ve ark., 2012). Bebek bakış-anne bakış eşleşmesindeki mevcut bulgulara göre ise, anneler bakış kanalında hem kendi davranışlarını düzenlemekte, hem de bebeklerinin bakış kanalındaki davranışlarına uyumlanmaktadır. Bebekler ise, kendi bakış davranışlarını düzenlemektedir, ancak annelerinin bakış kanalındaki davranışlarına uyumlanmamaktadır. Mevcut çalışmada, dördüncü ay anne-bebek yüz yüze oyun etkileşimini; bebek bakış öz-tutarlık, anne bakış öz-tutarlık ve anne bakış etkileşimsel uyum organize etmekteyken anne bakışa senkronize olan bebek bakış etkileşimsel uyum organize etmemektedir. Bebeklerin, genel olarak etkileşimsel uyum derecesini ve özgül olarak bakış kanalındaki etkileşimsel uyumunu inceleyen çalışmalar sınırlı sayıdadır. Ancak, diydik sistemler görüşü çerçevesinde yürütülen bir çalışma, yüz yüze etkileşimin anne bakış öz-tutarlık, bebek bakış öz-tutarlık, anne bakış etkileşimsel uyum ve bebek bakış etkileşimsel uyum tarafından organize edildiğini göstermiştir (Beebe ve ark., 2016). Dolayısıyla, bakış kanalındaki mevcut bulguların, bebek bakış etkileşimsel uyum dışında, genel olarak söz konusu çalışmayla uyumlu olduğu görülmektedir. Annenin bakışına senkronize olan bebek bakış etkileşimsel uyumun, marjinal düzeyde bir anlamlılığa işaret etmesi veya anlamlılığa ulaşamaması birkaç faktöre bağlanabilir. Öncelikle, etkileşimsel uyum açısından, anneler asimetrik bir role sahiptir ve bebeğin etkileşimsel uyum kapasitesine görece daha çok etkileşimsel uyum gösterme kapasitesine sahiptir (Beebe, 2006; Beebe ve ark., 2016). Bu nedenle, bebek bakış etkileşimsel uyuma yönelik bulgular, anlamlılığa ulaşmamış olabilir. Diğer yandan, mevcut çalışmada, tüm etkileşimsel uyum dereceleri için üç saniyelik bir gecikme ölçütü olarak alınmıştır. Açmak gerekirse, örneğin, üç saniye önce annenin

bebeğin yüzüne bakmasından, üç saniye sonra bebeğin annenin yüzüne bakması yordanabilir mi sorusunun yanıtı aranmıştır. Gecikmenin üç saniye alınması, yürütülen ön analizler ve alanyazın eşliğinde belirlense de, bebek bakış etkileşimsel uyumu görmek için gecikme süresinin muhtemelen uzamasına ihtiyaç olabilir (Margolis ve ark., 2019). Örneğin, bazı araştırmalar, bebeğin ve annenin birbirine tepki verme derecesinin beş saniyelik bir gecikmeye kadar uzayabildiğini göstermektedir (Van Egeren ve ark., 2001). Dolayısıyla, bebek bakış etkileşimsel uyumun, beş saniyelik yani daha uzun bir gecikme alınsaydı anlamlılığa ulaşılabilirdi. Sonuç olarak, bebek bakış-anne bakış eşleşmesi çerçevesindeki Hipotez 1'e ait öngörülerin, büyük ölçüde doğrulandığı görülmektedir. Bebek ve anne arasındaki sosyal bakış senkronizasyonunun, anne-bebek arasındaki ilişkisel deneyimin çerçevesini belirlediği düşünüldüğünde (Feldman ve ark., 2011), mevcut bulgular, tipik bir anne-bebek çiftinin bakış kanalında öz-düzenleme yapıp eş zamanlı şekilde de birbirlerine senkronize olabildiklerini desteklemektedir.

Bebekler, vokal duygulanım üretme konusunda oldukça donanımlıdır. Bebeğin vokal duygulanımındaki stres ile kendine dokunarak öz-düzenleme yapması arasındaki ilişki (Weinberg ve Tronick, 1996), anne-bebek çalışmalarında vokal duygulanım ile dokunma davranışının eş zamanlı şekilde incelenmesinin önemine işaret etmektedir. Annelerin bebeklerin vokal duygulanımlarına tepki verdiği iletişim kanallarından biri, dokunmadır ve dokunma, annelik davranışlarının önemli bir bileşenidir (Feldman, 2011). Bebek vokal duygulanım-anne dokunma eşleşmesindeki mevcut bulgulara göre, bebekler vokal duygulanımlarını, anneler ise dokunma davranışlarını kendi içlerinde düzenlemektedir. Ancak, bebekler vokal olarak annelerin dokunma davranışına yanıt vermeye eğilimliken anneler dokunma davranışlarını bebeğin vokal duygulanımına göre senkronize edememiştir. Mevcut çalışmada, dördüncü aydaki anne-bebek etkileşimini, bebek vokal duygulanım öz-tutarlık, anne dokunma öz-tutarlık organize etmekteyken bebek vokal duygulanıma senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyum ve anne dokunma davranışına senkronize olan bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyum organize etmemektedir. Dolayısıyla, bebek vokal duygulanım-anne dokunma eşleşmesi çerçevesindeki Hipotez 2'ye ait öngörülerin, kısmen doğrulandığı görülmektedir. Bu eşleşme içinde, bebek vokal duygulanım öz-tutarlık, anne dokunma

öz-tutarlık, bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyum kontrol edildikten sonra, örneklemdeki annelerin bebeğin vokal duygulanımına dokunma kanalıyla senkronize olmadığı anlaşılmaktadır. Anne dokunma davranışına senkronize olan bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyum ise, yüz yüze etkileşimi organize etmeye eğilim göstermektedir. Annenin dokunma davranışına bebeğin etkileşimsel uyum gösterebildiği görgül destek almıştır (Messinger, Mahoor, Chow ve Cohn, 2009). Bebeğin vokal duygulanımına annenin dokunma kanalında etkileşimsel uyum göstermemesi, diğer çalışma bulgularıyla uyumlu değildir (Beebe ve ark., 2016; Van Egeren ve ark., 2001). Mevcut çalışmada, anne dokunma davranışının bebek vokal duygulanımına etkileşimsel uyum göstermesinin sebeplerinden biri, farklı iletişim kanallarının bir araya getirilmiş olmasından kaynaklanıyor olabilir. Örneğin, anne vokal duygulanım-bebek vokal duygulanım kanalları eşleştirilmiş olsaydı, etkileşimsel uyum açısından elde edilen bulgular anlamlılığa ulaşabilirdi (Van Egeren ve ark., 2001). Ancak, Beebe ve arkadaşlarının çalışmasında (2016) anlamlı olduğu görülen bebek vokal duygulanımına annenin dokunma kanalında etkileşimsel uyum gösterme derecesine ait parametre kestirimi oldukça küçük bir etkiye işaret etmektedir. Söz konusu çalışmada bu bulgu, yüz yüze oyun etkileşimini, anne ve bebeğe ait öz-tutarlık süreçlerinin daha fazla organize ettiği ve etkileşimsel uyum derecelerinin organizasyonda daha az belirleyici olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Dolayısıyla, bu yorumlama etkileşimsel uyumda görülen mevcut etkiler için açıklayıcı olabilir. Anne dokunmaya senkronize olan bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyumun anlamlılık açısından eğilime işaret etmesi, bebek vokal duygulanım değişkenine ait parametre kestirimlerinin dar bir varyansa işaret etmesinden kaynaklanıyor olabilir. İleriki çalışmalarda örneklem sayısındaki artış, bebeklerin vokal duygulanım ifadelerinde daha fazla varyansa elde edilmesini sağlayabilir ve bu yolla etkileşimsel uyumun anlamlılığa ulaşabileceği tartışılabilir.

Mevcut örneklemdeki anneler, dokunma kanalını bebeğin vokal duygulanımına senkronize bir biçimde kullanmamaktadır. Dolayısıyla bulgular, anne-bebek müdahale çalışmaları için önemli olabilecek bir çıkarıma işaret etmektedir. Özellikle şefkatli dokunmanın, anne duyarlılığını ve bebeğin uzun vadedeki uyumunu (biyolojik stres düzenlemesi dahil olmak üzere) belirleyici bir rolü olduğu göz önünde

bulundurulduğunda (Feldman, 2011), dokunmanın önemine işaret eden annelere yönelik müdahale çalışmalarının katkı sağlayıcı olabileceği düşünülmektedir.

Bebek bakış ve şefkatli anne dokunuşu arasındaki senkronizasyon ise, alanyazında dokunma senkronisi olarak tanımlanmaktadır (Feldman, 2007). Feldman, Gordon ve Zagoory-Sharon (2010)'un çalışması, bebek bakışa senkronize olan anne şefkatli dokunuşun, oksitosin tepkisinin nesiller-arası aktarımını sağladığını göstermektedir. Bebek bakış-anne dokunma eşleşmesinde elde edilen mevcut bulgulara göre ise, bebekler bakış kanalında, anneler ise dokunma kanalında kendi davranışsal akışlarını düzenlemekte ancak bebekler bakış kanalında annenin dokunma davranışına uyumlanmamakta ve anneler ise dokunma kanalında bebeklerin bakış davranışına uyumlanmamaktadır. Buna göre, bebekler annelerin dokunma davranışına bakış kanalıyla yanıt vermemekte ve anneler de bebeklerinin bakış kanalındaki davranışlarına dokunma kanalıyla yanıt vermemektedir. Mevcut eşleşme çerçevesinde, dördüncü ay anne-bebek yüz yüze oyun etkileşimlerini, bebek bakış öz-tutarlık ve anne dokunma öz-tutarlık organize etmektedir. Diğer yandan, annenin dokunma davranışına senkronize olan bebek bakış etkileşimsel uyum ve bebeğin bakış davranışına senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyum organize etmemektedir. Dolayısıyla, bebek bakış-anne dokunma çerçevesindeki Hipotez 3'e ait öngörülerin mevcut çalışma kapsamında kısmen doğrulandığı görülmektedir. Alanyazındaki diğer çalışmalar, üç saniyelik bir gecikmede, bebeklerin bakış davranışına annelerin dokunarak yanıt verdiğini (Beebe ve ark., 2018), beş saniyelik bir gecikmede ise, annelerin dokunma davranışına bebeklerin bakış davranışıyla yanıt verdiğini göstermektedir (Van Egeren ve ark., 2001). Dolayısıyla, anne dokunma davranışına senkronize olan bebek bakış etkileşimsel uyumun anlamlı olmaması, mevcut çalışmada üç saniyelik bir gecikmenin temel alınmasıyla açıklanabilir. Ayrıca, anne ve bebek için farklı iletişim kanallarının eşleştirilmiş olması bulgular için açıklayıcı olabilir. Alanyazında, etkileşimlerde annenin davranışlarının daha çok bebekle aynı iletişim kanalı içinde ortaya çıktığı gösterilmiştir (Bigelow, Power, Bulmer ve Gerrior, 2015). Bebek bakış-anne bakış eşleşmesinden elde edilen bulgular, bu tartışmayı destekleyerek bebek bakışa annelerin dokunmadan ziyade bakış kanalıyla tepki verebileceklerini önermektedir.

Yüz duygulanımları, anne ve bebeğin ortak şekilde katılımcı olduğu “aynalama” sürecini incelemek için oldukça önemlidir (Beebe ve ark., 2016; Slade, 2005). Bebeğin duygulanımına yüz ifadeleriyle aynalama yapan anne, bebeğin içsel ve daha çok fizyolojik durumlarının, kendilik hissini besleyen çekirdeklere ait temsillere dönüşmesine yardımcı olmaktadır (Fonagy ve ark., 2003). Bebek yüz duygulanımı-anne yüz duygulanımı eşleşmesinde elde edilen bulgulara göre, bebekler ve anneler yüze ilişkin duygulanım ifadelerini kendi davranışsal akışları içinde düzenlemektedir. Yüz duygulanım ifadelerini kendi içinde düzenleyen anne ve bebek, eş zamanlı şekilde eşinin yüz duygulanım ifadelerine uyumlanmaktadır. Bebekler annelerin, anneler de bebeklerinin duygulanımlarını takip etmekte ve yüz duygulanım ifadeleriyle birbirlerine uyumlanmaktadır. Dolayısıyla, mevcut eşleşme çerçevesinde, dördüncü ay anne-bebek yüz yüze oyun etkileşimlerini, bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık ve anne yüz duygulanımı öz-tutarlık, anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum ve bebek yüz duygulanımına senkronize olan anne yüz duygulanımı etkileşimsel uyum organize etmektedir. Dolayısıyla, bebek yüz duygulanımı-anne yüz duygulanımı çerçevesindeki Hipotez 4’e ait öngörülerin mevcut çalışma kapsamında tamamen doğrulandığı görülmektedir. Genel olarak yüz duygulanım bulguları, alanyazındaki kuramsal bakış açısı ve görgül çalışmalarla tutarlıdır (Beebe ve ark., 2016; Cohn ve Tronick, 1988; Feldman ve ark., 2011; van Egeren ve ark., 2001). Mevcut çalışmada, duygulanım değişiminin yüz ifadeleriyle paylaşılan ortak bir deneyime dönüştüğü ve ortak düzenleyici bir döngüyü yansıttığı anlaşılmaktadır. Aynalama yaparken annenin, bebeğin duygulanımını koruyarak ancak diğer yandan algısal olarak belirginleştirerek uyumlanması, büyütücü ve doyurucu bir ilişkisel deneyim yaratmaktadır (Gergely ve Watson, 1999). Öznelerarası (intersubjective) bebek ise, yüz ifadeleriyle duygulanım paylaşma kapasitesine sahiptir (Bigelow ve Walden, 2009). Ancak, yüz duygulanımındaki etkileşimsel uyuma ilişkin Beta kestirimleri, zayıf güçteki etkilere işaret etmektedir. Alanyazında, etkileşimsel uyuma kıyasla öz-tutarlığın yüz yüze etkileşimde daha belirleyici olduğuna dikkat çekilmektedir (Beebe ve ark., 2016). Bu durumu, diğer koşulsuz modellerdeki anlamlı etkileşimsel uyum kestirim büyüklükleri de desteklemektedir.

Sonuç olarak, dördüncü ay yüz yüze oyun etkileşimlerini, etkileşimsel uyumdan çok öz-tutarlığın organize ettiği ve aynı iletişim kanallarının eşleştirildiği durumlarda etkileşimsel uyumun daha büyük olasılıkla anlamlı bulgulara işaret edilebileceği anlaşılmaktadır. Öz-tutarlığın anne-bebek etkileşimlerinde belirleyici bir unsur olarak incelenmesi alanyazında görece şekilde sınırlıdır (Beebe ve ark., 2016). Genelde çalışmalar, öz-tutarlık yerine etkileşimsel uyuma odaklanmaktadır ve öz-tutarlığın etkisini, incelenen modellerden dışlamaktadır. Mevcut çalışma bulguları, etkileşimsel uyumun etkisi kontrol edildikten sonra, öz-tutarlığın etkileşimlerdeki önemini destekleyen alanyazın bulgularına görgül destek sunmaktadır.

4.2.2. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Bakış-Anne Bakış Eşleşmesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması

Bu kısımda, postpartum ve dördüncü ay ölçümleriyle incelenen annenin depresif ve kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntülerinin, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık, bebek bakış etkileşimsel uyum, anne bakış öz-tutarlık ve anne bakış etkileşimsel uyumu yordayıcı gücüne yönelik bulgular tartışılmıştır. İlk olarak, bebek bakış öz-tutarlığa ilişkin bulgulara değinilmiştir. Bulgulara göre; postpartum yerine, dördüncü ayda depresif belirti düzeyi yükselmiş annelerin bebekleri, annenin yüzüne bakma ya da bakmama döngüsünde sezilebilir veya öngörülebilir davranışlar sergilememektedir. Annenin dördüncü aydaki depresif belirti düzeyinin, bebeklerin bakış kanalındaki davranışsal akışını dengesizleştirilmesi, annenin güvensiz bağlanma örüntülerinin etkileri dışlandıktan sonra da anlamlılığını korumuştur. Özetle, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyindeki artış, bebeklerin bakış davranışına ait öz-tutarlıktaki veya öz-düzenlemedeki azalmayı yordamıştır. Buna göre, depresif belirtileri yükselmiş annelerin bebekleri, annenin yüzüne bakma ya da bakmama döngüsünde hızlı değişen bir örüntü sergilemektedir. Bu örüntü, tipik bir anne-bebek etkileşiminde olağan değildir ve bebeğin ajitasyonuna işaret etmektedir (Margolis ve ark., 2019; Messinger ve ark., 2012). Söz konusu bulguyu destekleyen diğer çalışmalar, depresif annelerin bebeklerinin; bakış kanalındaki öz-tutarlıklarının azaldığını, daha az sosyal bakış kurduklarını ve annelerinden bakışlarını daha sık kaçırdıklarını göstermiştir (Beebe ve

ark., 2008; Granat ve ark., 2017). Depresif annelerin geri çekinik özelliklerinden dolayı, bu bebekler için bakış kanalında öngörülebilir olmak uyum sağlayıcı olmayabilir. Bu bebekler ancak tutarsız bir bakış örüntüsü sergilerse, annelerinin muhtemelen durağan bakış davranışlarına ritim katabilir. Koulomzin ve arkadaşları (2002) tarafından yürütülen bir çalışma, dördüncü ayda annesine daha az bakan ve annenin yüzüne yönelen bakışı sürdüremeyen bebeklerin, on ikinci ayda kaçınıcı bağlanma organizasyonuna sahip olduğunu göstermiştir. Margolis ve arkadaşları ise (2019), bakış kanalında öz-tutarlılığı azalan bebeklerin dirençli bağlanma organizasyonuna sahip olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, bebek bakış kanalındaki öz-düzenlemede, depresif belirti düzeyi yüksek olan annenin varlığının, bebek için düzenleyici bir işlev sağlamayabileceği anlaşılmaktadır. Böyle bir örüntü, bebeğin on ikinci ayda güvensiz bağlanma organizasyonu geliştirmesine yatkınlık oluşturabilir.

Mevcut çalışmada, dördüncü ayda yüksek kaygı belirti düzeyine sahip annelerin bebekleri, annenin yüzüne bakma ya da bakmama döngüsünde, yani bebek bakış öz-tutarlılıkta, daha tekdüze bir örüntü sergilemektedir. Söz konusu bulgu, alanyazındaki çalışmalarla genel olarak tutarlıdır. Bir video mikroanaliz çalışması, dördüncü aydaki anne kaygı belirti düzeyi ile bebek vokal duygulanımdaki artmış öz-tutarlılık arasındaki ilişkiyi göstermiştir (Beebe ve ark., 2011). Diğer çalışmalar da, klinik tanı düzeyindeki kaygının daha fazla senkroniyle ilişkili olduğunu ve bağımlı özellikler gösteren annelerin bebeklerinin öz-tutarlıklarını arttırdığını göstermiştir (Beebe ve ark., 2007; Granat ve ark., 2017). Kaygı belirtileri yüksek olan anne için bakış kanalında daha öngörülebilir bir bebek olmak, bu çiftler için daha uyum sağlayıcı olabilir. Diğer bir deyişle, bebek bakış kanalındaki artmış öz-tutarlılık, bebeğin annenin psikopatolojisine uyumlu veya duyarlı hale gelmesi biçiminde yorumlanabilir. Ayrıca, söz konusu bulgu kaygılı annenin bebeğin bakış davranışı üzerindeki aşırı düzenleyici rolü olarak da yorumlanabilir. Ancak, annenin güvensiz bağlanma örüntüleri ile dördüncü ay kaygı belirtileri bir arada düşünüldüğünde, kaygı belirtilerinin etkisinin anlamsızlaştığı ve annenin kaygılı bağlanma örüntüsünün bebeklerin bakma ya da bakmama döngüsünü sabitleştirme eğilimi olduğu görülmektedir. Alanyazın, kaygı belirtileri ve kaygılı bağlanma arasındaki ortak varyansa dikkat çekmiştir (Warfa ve ark., 2014). Dolayısıyla, mevcut çalışmada, kaygı belirtileri ve kaygılı bağlanma bir arada incelendiğinde, kaygı

belirtilerinin etkisi anlamsızlaşmıştır. Çalışmalar, saplantılı bağlanma temsiline sahip annelerin, duygusal iletişimde olumsuz duygulanımın düzeylerini arttırdıklarını göstermektedir (Cassidy, Sherman ve Jones, 2012). Dolayısıyla, kaygılı örüntülere sahip annelerin bebekleri, bakış kanalında annelerine tekdüze ve stabil bir örüntü göstererek annelerinin olumsuz duygulanım ifadelerini düzenlemeye çalışıyor olabilir. Özetle bulgular, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyinin, bebek bakış öz-düzenleme veya öz-tutarlıktaki azalmayı yordadığını (bebek bakış döngüsünün öngörülemez olması) ve kaygı belirti düzeyinin, bebek bakış öz-düzenleme veya öz-tutarlıktaki artışı yordadığını (bebek bakış öz-tutarlığın tekdüzeleşmesi) göstermiştir. Klinik belirtilerle incelenen anneye ilişkin psikolojik işlevselliğin nesiller-arası aktarımını açıklayan faktörlerden birinin, mikro-düzeyde gözlemlenen bebek bakış öz-düzenleme veya öz-tutarlık olabileceği düşünülmektedir.

Bebek bakış-anne bakış eşleşmesindeki anneye ilişkin bulgular ele alınacak olursa, annenin yükselmiş kaygılı bağlanma örüntüsüne yüksek postpartum kaygı belirti düzeyinin eşlik etmesi, dördüncü ayda bebeğin bakış davranışına annenin bakış kanalında etkileşimsel uyumundaki artışı yordamaktadır. Kaygılı bağlanan ve postpartum döneminde kaygı belirtileri artmış anneler, dördüncü ayda bebeklerinin bakış davranışına artmış bir şekilde uyumlanmak için aşırı çabılıyor olabilir. Dolayısıyla, dördüncü aydaki anne bakış etkileşimsel uyumdaki etkiler, postpartum psikolojik işlevselliğin yanı sıra annenin ilişkilere yönelik geliştirdiği içsel çalışan modellerden etkilenmeye açıktır. Bulgular, genel olarak alanyazın ile uyumludur. Diğer çalışmalar da, kaygı temelli örüntülerin annelerin etkileşimlerde artmış uyum göstermeleri üzerindeki etkisine dikkat çekmiştir (Beebe ve ark., 2007; Crugnola ve ark., 2016; Granat ve ark., 2017). Dolayısıyla, kaygılı bağlanma örüntüsü ve kaygılı annelerin dikkat kanalında bebeklerinin bakış davranışlarına tetikte olabilecekleri anlaşılmaktadır. Hem kaygı belirtileri yükselen hem de kaygılı bağlanan annelerin, bebeklerinin kendilerine bakma ya da bakmama davranışlarına artmış uyum göstermeleri (tetikte olmaları), bu annelerde reddedilme veya tek edilmeye ilişkin endişelerin yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir (Mikulincer ve Shaver, 2007b). Bu anneler için, özellikle bebeklerinin kendilerine bakmadığı anlar tehdit edici olabilir. Bu durumun kaynağında, kaygılı bağlanan annelerin özellikle, büyüme ve gelişimi

destekleyen keşif davranışları karşısında güvenli temel olamamaları ve özgür şekilde keşfeden bir bebeğin (bebeğin kendini düzenlemek için anneye bakmayı sonlandırdığı anlar) ilişkiden uzaklaşma anlamını taşıması yer alabilir (Collins, Guichard, Ford ve Feeney, 2006).

Son olarak, postpartum ve dördüncü ay anne öz-yeterlik düzeyi ile bebek-anne bakış eşleşmesindeki bulgulara yönelik tartışma izleyen bölümde aktarılmıştır. Postpartum ve dördüncü ayda değerlendirilen anne öz-yeterlik algısının, bebek bakış-anne bakış öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumu yordayıcı gücü bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ebeveyn öz-yeterliği ve ilk yıldaki diydik etkileşimlerin mikro düzeyde öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum açısından incelendiği bir çalışma bilindiği kadarıyla alanyazında yer almamaktadır. Bu nedenle, mevcut anlamsız bulguları kıyaslayabilecek referans çalışmaları bulunmamaktadır. Güncel çalışma, postpartum ve dördüncü ay anne öz-yeterliğinin bakış kanalındaki bebek-anne öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum üzerinde anlamlı biçimde yordayıcı gücünün bulunmadığını göstermektedir. Anlamsız bulgular bir kaç faktöre bağlanabilir. Bebek bakış-anne bakış eşleşmesi, etkileşimin başladığı çerçeveyi tanımlamaktadır (Feldman ve ark., 2011). Bebek bakış-anne bakış eşleşmesindeki diğer bulgularla bir arada yorumlanacak olursa, bakış kanalındaki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum, anneye ilişkin klinik belirtilerden veya bağlanma örüntülerinden etkilenmeye daha açık olabilir. Dolayısıyla, anne öz-yeterlik algısı, bakış kanalındaki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumu etkileyebilir. Öte yandan, alanyazına göre, öz-yeterlik algısı, anneler tarafından yüksek puanlanmaya eğilim gösteren bir değişkendir ve olağan koşullarda öz-yeterlik algısı, bakım veren görevlerine katılımı zaman içinde artış göstermektedir (Jones ve Prinz, 2005). Bu nedenle, öz-yeterliğe yönelik gidişat çalışmalarıyla belirlenen ve öz-yeterlikte gittikçe azalma belirten annelerin incelenmesi, bakış kanalındaki bozulmuş örüntülerle ilişkisini ortaya koyabilirdi.

Özetlemek gerekirse, elde edilen bulgular, Hipotez 5 ve alt-hipotezlerinin kısmi şekilde doğrulandığına işaret etmektedir. Kaygılı bağlanan ve kaygı belirti düzeyi yüksek olan anneler, bebeklerinin bakış davranışına artmış etkileşimsel uyum göstermektedir. Depresif belirtilerin bebek bakış kanalındaki öz-tutarlıktaki azalmayla ilişkili olduğu;

kaygının ise bebek bakış kanalındaki öz-tutarlıktaki artışla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Anne bakış öz-tutarlık ve bebek bakış etkileşimsel uyum, depresif ve kaygı belirti düzeyi ile bağlanma örüntülerinden anlamlı şekilde etkilenmemektedir. Anlamlı olmayan söz konusu ilişkileri, zaman serileri modellerindeki bir ilişki sınanırken, modelde yer alan diğer tüm değişkenlere ait ilişkilerin kontrol edilmesi açıklayabilir.

4.2.3. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Vokal Duygulanım-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması

Bu kısımda, postpartum ve dördüncü ay ölçümleriyle incelenen annenin depresif ve kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntülerinin, dördüncü ay bebek vokal duygulanım öz-tutarlık, bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve anne dokunma etkileşimsel uyumu yordayıcı gücüne yönelik bulgular tartışılmıştır. Öncelikle, söz konusu eşleşmedeki bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyuma yönelik anlamlı ilişkiler tartışılmıştır. Bulgulara göre, postpartum ve dördüncü ay depresif ve kaygı belirti düzeylerinden bağımsız biçimde, kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip annelerin bebekleri, annelerin dokunma davranışına vokal duygulanım kanalında anlamlı şekilde daha çok uyumlanmaktadır. Bu bulgu, kaygılı annelerin bebeklerinin aşırı tetikte olmalarına işaret ediyor olabilir (Beebe ve ark., 2011; Granat ve ark., 2017). Mevcut bulgu, güvenlilere kıyasla güvensiz bağlanma temsillerine sahip annelerin bebeklerinin etkileşimdeki iletişim tarzlarının olumsuz yönde değişimlendiğini gösteren bulgularla uyumludur (Crugnola ve ark., 2013). Kaygılı annelerin aşırı yakınlığa olan eğilimleri, onay arayışları ve bakım vermeyle ilgili endişelerine uyum sağlamış olabilecek bebekler (Mikulincer ve Shaver, 2007b; Selcuk ve ark., 2010), kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip annelerin dokunma davranışına etkileşimsel uyumu arttırmış olabilir. Söz ötesi etkileşimde gözlemlenen mevcut bulgu, anne ve bebek arasındaki sözlü bir diyaloga dönüşseydi şu şekilde bir iletişim olması beklenebilirdi: Kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip anneler bebeklerine dokunma davranışlarıyla “Benimle birlikte misin?” diye sorarken; bebekler vokal duygulanım ifadeleriyle “Seninle birlikteyim”, “Seni reddetmiyorum” ve “Tüm dokunma

davranışlarına tepki veriyorum” diyor olabilirdi. Kaygılı annelerin yakın ilişkilerden bekleyebileceği aşırı onay ve güven arayışı (Mikulincer ve Shaver, 2007b), bebek tarafından vokal duygulanım ifadeleriyle karşılanıyor olabilir. Dolayısıyla, kaygılı bağlanmanın nesiller-arası aktarımının, dördüncü ayda bebeklerin anne dokunma davranışına aşırı tetikte olma yoluyla şekillenmeye başlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, çalışmalar saplantılı bağlanma temsillerine sahip annelerin, daha girici bir tarza sahip olduğunu göstermiştir (Whipple, Bernier ve Mageau, 2011). Dolayısıyla, mevcut örnekleme, bebeğin vokal duygulanımına kaygılı annelerin, daha girici veya uyarıcı bir dokunma davranışıyla yanıt verebileceği ve böylelikle bebeğin uyumu arttırarak uyarıcı veya girici dokunma davranışını sonlandırmaya çalışabileceği tartışılabilir. Koşulsuz model sınamalarında, bebeklerin annelerin dokunma davranışına eğilim düzeyinde uyumlandıkları anlaşılmıştı. Mevcut bulgu, anne kaygılı bağlanma örüntüsünün anne dokunma davranışı ve bebek vokal duygulanım arasındaki uyumlanmaya aracılık edebileceğini önermektedir. Alanyazın, vokal kanalda birbirine sıkı sıkıya senkronize çiftlerde yer alan bebeklerin, on ikinci ayda güvensiz-dirençli bağlanma sınıfında yer aldığını göstermiştir (Jaffe ve ark., 2001). Anne dokunma davranışına senkronize olan bebek vokal duygulanım etkileşim uyum bulgularının, kaygılı bağlanma örüntüsünün anneden bebeğe aktarımıyla ilgili bilgi sağlayıcı olabileceği düşünülmektedir.

Anne dokunma öz-tutarlılığa ilişkin bulgular, postpartum depresif belirti düzeyi ve kaygılı bağlanma düzeyi düşük olduğunda, dördüncü ayda annelerin dokunma davranış akışında (şefkatli dokunmadan girici dokunmaya uzanan aralıkta) daha öngörülebilir bir örüntü sergilediklerini göstermiştir. Postpartum depresif belirtilerin düşük olduğu durumda, yüksek düzey kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip annelerin ise dokunma kanalındaki öz-düzenlemesi, düşük düzey kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip annelerden daha düşük olmaktadır. Diğer yandan, postpartum depresif belirti düzeyi yüksek olduğunda eşlik eden kaygılı bağlanma düzeyinden etkilenmeksizin anne dokunma kanalındaki davranışsal akış öngörülemez olmuş, dokunma davranışlarındaki öz-tutarlık azalmıştır. Bulgular, depresif örüntülerin öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum süreçlerini öngörülemez kılabileceğini, ancak kaygı temelli örüntülerin öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum süreçlerini aşırı öngörülebilir kılabilceği yönündeki alanyazınla uyumludur (Granat ve ark., 2017).

Dördüncü ay öz-yeterlik rahatlatabilme boyutunda daha yetkin hisseden annelerin bebekleri, dördüncü ay vokal duygulanım ifadeleri ile belli ettikleri duygulanımda anlamlı şekilde daha az değişkenlik göstermiştir; yani rahatlatabilme boyutunda yetkin hisseden annelerin bebekleri duygulanım akışında daha durağan bir örüntü sergilemiştir. Bu noktada, bebekten anneye giden bir etki olabileceği düşünülebilir. Bunun nedeni, rahatlatabilme boyutunda daha yetkin hisseden anneler, bebeklerinin vokal duygulanımına, dokunma davranışlarıyla etkileşimsel uyum göstermemiştir. Eğer bu eşleşme çerçevesinde anneden bebeğe giden bir ilişki olsaydı, anne dokunma etkileşimsel uyumun artarak bebeğin vokal duygulanımındaki öz-düzenlemenin artmış olabileceği tartışılabilirdi. Ancak, bebeğini rahatlatabildiğine inanan annelerin, dokunma yerine başka kanallarla da bunu sağlayabileceği ve böylelikle eş zamanlı şekilde bebeğin vokal duygulanımını düzenleyebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Sonuç olarak, bebeğin vokal duygulanımındaki öz-düzenleme kapasitesinin, annenin öz-yeterlik algısını rahatlatabilme boyutunda artırıyor olabileceği de tartışılabilir. Destekleyici biçimde çalışmalar, postpartumun sekizinci haftasında bebeği huzursuz olan annelerin, öz-yeterlik boyutlarında daha düşük puanlara sahip olduğunu göstermiştir (Leerkes ve Crockenberg, 2002; Troutman ve ark., 2012).

Sonuç olarak, dördüncü ay bebek vokal duygulanım-anne dokunma eşleşmesindeki bulgular, postpartum döneminde anneye ait psikolojik işlevselliğin, dördüncü aydaki anne dokunma örüntüsüne uzanan etkilerine işaret etmiştir. Kaygılı bağlanma ile etkileşime girerek postpartum döneminde annenin özellikle depresif belirti düzeyinin yükselmiş olmasının, anne dokunma öz-tutarlılık derecesindeki azalmayla ilişkili olabileceği anlaşılmaktadır. Hipotez 6'ya ilişkin öngörüler büyük ölçüde doğrulanmasa da, özellikle bebeğin vokal duygulanım kanalındaki etkileşimsel yöneliminde, annelerin daha süregelen ilişkisel örüntülerinin belirleyici olabileceği anlaşılmaktadır. Anne kaygılı bağlanma örüntüsü ile anne dokunma davranışına senkronize olan bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyumdaki artış arasındaki ilişki, postpartum ve dördüncü aydaki psikolojik işlevsellikten bağımsız şekilde anlamlılığını korumuştur. Kapsamlı bir çalışmadan elde edilen bulgular, da annenin depresif veya kaygı bozukluklarının yalnızca süregelen olduğu durumda çocukların duygusal tepkiselliği ve davranış problemleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Prenoveau ve ark., 2017). Mevcut

çalışma, kaygılı bağlanma örüntüsünün bebek vokal duygulanım etkileşimsel uyumu yordayıcı gücünü depresif ve kaygı belirtilerinden bağımsız biçimde gösterebilmiştir. Mevcut çalışma kapsamında, postpartum ve dördüncü ay anne öz-yeterliğinin, dördüncü aydaki bebek vokal duygulanım-anne dokunma öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumu üzerinde yaygın şekilde bir yordayıcı gücünün olmadığı anlaşılmaktadır.

4.2.4. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Bakış-Anne Dokunma Eşleşmesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması

Bu kısımda, postpartum ve dördüncü ay ölçümleriyle incelenen annenin depresif ve kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntülerinin, dördüncü ay bebek bakış öz-tutarlık, bebek bakış etkileşimsel uyum, anne dokunma öz-tutarlık ve anne dokunma etkileşimsel uyumu yordayıcı rolüne yönelik bulgular tartışılmıştır. Dördüncü ay ölçümleri, anne depresif belirti düzeyinin bebek bakış öz-tutarlıktaki azalmayı yordadığını; anne kaygı belirtilerinin ise bebek bakış öz-tutarlıktaki artışı yordadığını göstermektedir. Bulgular, özgül olarak bebeğin bakış davranışlarını inceleyen alanyazın ile uyumludur (Granat ve ark., 2017; Beebe ve ark., 2008; Beebe ve ark., 2011). Aynı örüntüdeki bulgular, yukarıda sunulan bebek bakış-anne bakış eşleşmesindeki incelemeler çerçevesinde de elde edilmişti. Dolayısıyla, depresyon ve kaygılı örüntülerin etkileşimlerdeki farklı örüntülerle ilişkili olabileceği çıkarılmaktadır. İleriki kendini düzenleme kapasitesinin temelini oluşturan mikro-davranışlardaki söz konusu ilişkiler, bebeklerin gelişmekte olan duygu düzenleme becerileri üzerindeki olumsuz etkilere işaret ediyor olabilir. Görgül çalışmalar, postpartum dönemindeki depresif ve kaygı bozukluklarının, kortizol ölçümüyle incelenen bebeğin stres tepkiselliğiyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Feldman ve ark., 2009). Özellikle, dördüncü ayda bebeğin bakış kanalındaki öz-tutarlığının azalmış olması, on ikinci aydaki düzensiz bağlanma için risk faktörüdür (Beebe ve ark., 2010; Margolis ve ark., 2019). Anneye ait depresif belirtilerin, bebek bakış öz-tutarlığı yordayıcı gücü, güvensiz bağlanma örüntülerinin etkisi kontrol edildiğinde de anlamlılığını korumuştur. Ancak, güvensiz bağlanma örüntülerinin etkisi göz önünde bulundurulduğunda dördüncü ay anne kaygı belirti düzeyinin, bebek bakış öz-tutarlığı yordayıcı gücü anlamlılığını

yitirmiştir. Bebek bakış-anne bakış eşleşmesinde elde edilen bulgularla örtüşür biçimde bebek bakış-anne dokunma eşleşmesinde de ortaya konan söz konusu bulgu, kaygı belirtileri ve kaygılı bağlanma arasındaki paylaşılan ortak varyanstan kaynaklanıyor olabilir (Warfa ve ark., 2014). Kaygı ve kaygılı bağlanmanın birlikte ele alındığında, birbirlerinin etkilerini baskılayabilecekleri anlaşılmaktadır.

Bebek bakış-anne dokunma eşleşmesi çerçevesindeki diğer bulgular, postpartum dönemindeki psikolojik işlevsellikten bağımsız biçimde, annenin kaygılı bağlanma örüntüsü ile bebeğin bakış davranışına senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumdaki artış arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Söz konusu bulgu, dördüncü ayda annenin psikolojik işlevselliği devreye girdiğinde eğilim şeklindeki marjinal bulguya dönüşmüştür. Bu durumu, ölçüm zamanlarının farklılığı açıklayabilir veya kaygılı bağlanmanın dördüncü aydaki bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyum üzerindeki etkisi, postpartum psikolojik işlevsellik yerine mevcut durumdaki psikolojik işlevsellikten etkilenmeye daha açık olabilir ve böylelikle anlamlı etkisi marjinal bir ilişkiye işaret etmeye dönüşmüş olabilir. Postpartum dönemindeki psikolojik işlevselliğin, etkileşimler üzerindeki uzayan etkilerini gösteremeyen çalışmalar da vardır (Cordes, Egmoose, Smith-Nielsen, K ppe ve V ever, 2017). Dolayısıyla, psikolojik işlevsellikle değişime açık biçimde kaygılı bağlanan annelerin, bebeklerin bakış davranışına aşırı tetikte olabilecekleri anlaşılmaktadır (Granat ve ark., 2017). Diğer yandan, dördüncü ay anne depresif belirti düzeyi, bebeklerin bakış davranışına senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumdaki azalmayı yordamıştır. Söz konusu bulgu, anneye ait güvensiz bağlanma örüntülerinin etkisi göz önünde bulundurulduktan sonra da geçerliğini korumuştur. Annenin mevcut durumdaki depresif belirti düzeyindeki artış, bebeklerinin bakış davranışlarına senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumdaki azalmayla ilişkilidir. Dolayısıyla, mevcut çalışma anneye ait depresif belirtilerin sosyal senkroninin (bebek bakış-anne şefkatli dokunma) kurulabilmesine yönelik belirgin bir risk faktörü olabileceğini düşündürmektedir. Feldman ve arkadaşlarının (2009) depresif bozukluk, kaygı bozukluğu ve kontrol grubundaki anneleri karşılaştırdığı çalışması, en düşük anne duyarlılığının depresif grupta gözlendiğini; en yüksek (ideal düzeyde olmayan) anne duyarlılığının ise kaygılı grupta gözlendiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, en yüksek düzeydeki gırcılık, kaygı

bozukluğuna sahip anneler arasında gözlenmiştir. Etkileşimlerde gözlenen geri çekinik tarz, kaygılı ve kontrol grubundaki annelerle kıyaslandığında en çok depresif anne grubunda gözlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, mevcut bulguların depresyon ve kaygılı örüntüler ile annelik davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen alanyazınla tutarlı olduğu düşünülmektedir.

Bebek bakış-anne dokunma eşleşmesinde, postpartum anne öz-yeterlik bakım verebilme boyutu, dördüncü ayda bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumdaki artışı yordamaktadır. Postpartum dönemindeki somut bakım verme görevlerinde (bebeği besleme, yıkama, oyalayabilme gibi) yetkin hisseden annelerin, dördüncü ayda bebekten gelen somut sinyallere (bakış gibi) daha çok senkronize oldukları anlaşılmaktadır. Somut görevlerle karakterize olan bakım verebilme becerisi (Barnes ve Adamson-Macedo, 2007), bakış gibi somut sinyallere verilen yanıt derecesini attırabilir. Alanyazında, sosyal senkroni, bebekle annenin ortak bakışı kurabildiği ve eş zamanlı şekilde annenin bebeğine şefkatli dokunuşlarda bulunduğu anları kapsamaktadır ve bebeğin sosyal beyin döngülerini şekillendirmektedir (Feldman, 2015b). Bebek bakış-anne dokunma eşleşmesi, anne ve bebek çiftine sosyal senkronin kurulabilmesi için fırsat yaratmaktadır. Bulgular, postpartum döneminde bakım verebilme görevlerinde yetkin hisseden annelerin, dördüncü aydaki bebek bakışa dokunma kanalıyla etkileşim kurabildiğini göstermektedir. Postpartum döneminde bebeğine bakım verebildiğine inanan anneler, dördüncü ayda bebeklerinin bakış davranışlarına dokunma kanalında etkileşimsel uyumu arttırmış olsa da, bu artışın ideal aralıkta olup olmadığı sorusunu mevcut çalışma yanıtlayamamaktadır (Lotzin ve ark., 2015; Leerkes ve Crockenberg, 2002). Elde edilen bulguların görgül temelli bir bağlam çerçevesinde yorumlanabilmesi için öz-yeterlik, öz-yeterliğin boyut-özgü incelemesi (bakım verebilme, mesajları alabilme gibi), öz-yeterliğin ideal düzeyi ve annelerin bu yapıdaki zamansal gelişimi üzerine yürütülecek gidişat çalışmalarına ihtiyaç vardır.

Sonuç olarak, Hipotez 7'ye ilişkin ön görülerin kısmi şekilde doğrulanabildiği görülmektedir. Bebek bakış-anne bakış eşleşmesiyle örtüşen ilişkiler, depresif belirtiler ile bebeğin annenin yüzüne bakma-bakmama döngüsündeki öngörülemezlik; kaygılı örüntüler ile bebeğin annenin yüzüne bakma-bakmama döngüsündeki artmış

öngörülebilirlik arasındaki ilişkileri bir kez daha ortaya koymaktadır. Diğer yandan, bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumun, kaygılı örüntülerle aşırılaşabileceği; depresif belirtilerle azalabileceği anlaşılmaktadır. Postpartum döneminde bebeğine bakım vermede yetkin olan annelerin özellikle bebeklerinin bakış davranışlarına artmış bir senkronizasyon gösterdikleri anlaşılmaktadır. Etkileşimsel uyum veya senkronizasyon derecesinin uçta yer almasının klasik bakış açısının çağrıştırdığı biçimde bebeğin gelişimini daha çok desteklediğini öngörmek yerine, bu örüntüyü gösteren anne-bebek çiftlerini izlem çalışmasına ihtiyaç vardır. Etkileşimlerdeki kırılma ve onarılma anlarının da bebek açısından önemli becerileri geliştirdiği düşünüldüğünde (Tronick ve Beeghly, 2011), özellikle bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumdaki artışın, aşırılaşmış ve kırılmanın olmadığı, bebeğin keşif sisteminin sınırlandığı bir örüntüyü yansıttığı olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Bebek bakış-anne dokunma eşleşmesine yönelik bulgular, anne dokunma öz-tutarlık ve anne dokunma davranışına senkronize olan bebek bakış etkileşimsel uyum üzerinde her hangi bir anlamlı bulguya işaret etmemektedir. Anne dokunma öz-tutarlılığını yordayan anlamlı bir ilişkinin elde edilmemiş olması, zaman serileri modellerindeki bir ilişki sınanırken, modelde yer alan diğer tüm değişkenlere ait ilişkilerin kontrol edilmesi açıklayabilir. Dolayısıyla, bebek bakış öz-tutarlık ve anne dokunma etkileşimsel uyumu yordayıcı anlamlı ilişkiler nedeniyle, anne dokunma öz-tutarlığı yordayıcı anlamlı bir ilişkiye ulaşılmamış olabilir. Koşulsuz modelden elde edilen bulgularla bir arada düşünüldüğünde mevcut örnekleme yer alan bebeklerin annelerin dokunma davranışına bakış yoluyla yanıt vermedikleri ve böylelikle bu örüntünün incelenen diğer değişkenler bağlamında değişimlenemediği çıkarsanabilir.

4.2.5. Annenin Psikolojik İşlevselliği ve Bağlanma Örüntüleri ile Bebek Yüz Duygulanımı-Anne Yüz Duygulanımı Eşleşmesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması

Bu kısımda, postpartum ve dördüncü ay ölçümleriyle incelenen annenin depresif ve kaygı belirti düzeyi ile güvensiz bağlanma örüntülerinin, dördüncü ay bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık, bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum, anne yüz

duygulanımı öz-tutarlık ve anne yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu yordayıcı gücüne yönelik bulgular tartışılmıştır. Postpartum ve dördüncü ay değerlendirmelerinin, annenin yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu yordayıcı gücüne yönelik anlamlı bulgulara işaret etmektedir. Postpartum ve dördüncü ay incelemelerine göre, annenin kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip olması, bebeğin yüz duygulanım kanalında annenin yüz duygulanımına daha az etkileşimsel uyum göstermesiyle ilişkilidir. Buna göre, kaygılı bağlanan annelerin bebekleri, annenin yüz duygulanımına daha az etkileşimsel uyum göstermektedir. Yukarıda tartışıldığı üzere, kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip annelerin bebekleri, annenin dokunma davranışına vokal duygulanımla daha fazla etkileşimsel uyum göstermekteydi. Annenin kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip olması, bebeklerin etkileşimsel uyumları açısından vokal duygulanım ve yüz duygulanım ifadelerinde uyumsuz bir örüntü sergilediklerine işaret etmektedir. Annenin kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip olması, annenin dokunma davranışına etkileşimsel uyum gösteren bebek vokal duygulanımdaki aşırı tetikte olmayla ilişkili olabileceken annenin kaygılı bağlanma örüntüsü, annenin yüz duygulanımına etkileşimsel uyum gösteren bebek yüz duygulanımındaki geri çekilmeyle ilişkili olabilir (Beebe ve ark., 2008). Çalışmalar, yüksek düzey kaygılı örüntülere sahip annelerin bebeğin yüz duygulanım ifadelerini algılayabildiklerini ancak, yüz duygulanım ifadelerini daha olumsuz olarak algılamaya eğilimli olduğunu göstermektedir (Matsunaga, Tanaka ve Myowa, 2018). Böyle bir arka plan, bebeğin özellikle yüz duygulanımı etkileşimsel uyumda geri çekinik bir tarza uyum sağlamasını açıklayabilir. Sonuç olarak, annenin kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip olması, bebek açısından farklı iletişim kanallarındaki zıt yönelimlere işaret etmektedir. Bu durum bebeğin etkileşimlere yaklaşımı açısından ikirciklilik olarak yorumlanabilir; kaygılı bağlanan annelerin bebekleri bir yandan artmış bir yaklaşma davranışı gösterirken diğer yandan geri çekinik bir uzaklaşma davranışı sergilemektedir. Bu bulgu, kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip annelerin bebeğe yönelik tutarsız nitelikteki duyarlık davranışlarını anımsatmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2007b; Selcuk ve ark., 2010). Mevcut senaryoda, kaygılı annenin ikircikli tarzının bebeğin etkileşimsel örüntülerine yansması şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan, kaygılı bir annenin, vokal duygulanım kanalında bebeğinin kendi dokunma davranışına daha çok uyumlandığını sezerken yüz duygulanım kanalında kendi duygulanımlarına daha az uyumlandığını sezmeye, bebeğini

iletişim kanalları içinde bütüncül bir Gestalt deneyimi içinde hissetmesini zorlaştırabilir. Crugnola ve arkadaşlarının çalışmasına göre (2013), güvensiz bağlanma örüntüsüne sahip anne-bebek çiftleri arasında çiftlerin birbirine uyumlu olduğu duygulanım durumlarının süresi kısalmış olup uyumsuz duygulanım durumlarının süresi artmıştır. Mevcut bulgular, söz konusu uyumsuzlukta, bebeğin etkileşimsel örüntüsünün de payının olabileceğini düşündürmektedir. Ancak, hem postpartum hem de dördüncü ay incelemelerinde kaygılı bağlanma anlamlı şekilde annenin kaygı belirtileriyle etkileşim içindedir. Bu noktada, kaygılı bağlanmanın yukarıda aktarılmış temel etkisi yerine etkileşim etkisinin yorumlanmasının daha uygun olduğu düşünölmektedir. Buna göre, annenin düşük düzey kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip olduğunda, düşük ve yüksek postpartum kaygı belirti düzeyleri için bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum benzer derecede yüksekken annenin yüksek kaygılı bağlanma örüntüsüne düşük düzey postpartum kaygı eşlik ettiğinde, bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum daha fazla azalmaktadır. Bu bulgular, yalnızca kaygı belirtileri incelendiğinde anne yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumun artmış olmasıyla uyumlu görünmektedir (Beebe ve ark., 2011). Dolayısıyla, yüksek kaygılı bağlanmaya eşlik eden yüksek postpartum kaygı, bebeğin yüz ifadelerinde anneye daha fazla senkronize olması için düzenleyici bir rol üstlenebilir. Benzer bir örüntü, dördüncü ay kaygı belirti düzeyi ve kaygılı bağlanma arasındaki etkileşim etkisinin, bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum üzerindeki anlamlı yordayıcı gücü için de gözlenmiştir. Dördüncü ayda düşük kaygılı bağlanma durumunda bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu arttıran koşul, dördüncü ay düşük düzey kaygı belirtileri olmuş; ancak yine yüksek kaygılı bağlanma koşulunda düşük ve yüksek dördüncü ay kaygı için bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum benzer derecede azalma göstermiştir. Kaitz ve arkadaşlarının (2010) alışmasının önerdiği şekilde, kaygı belirtilerinden etkilenmeye açık şekilde kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip annelerin yüz ifadelerine yansıyabilecek abartılmış tarz nedeniyle bebeklerin yüz duygulanımında etkileşimsel uyum göstermelerine fırsat kalmıyor olabilir. Aynı alışma, kaygılı annelerin bebeklerinde, donuk yüz epizodunda tipik bir bebekte beklenebilecek olumsuz duygulanım ifadelerinin daha az göröldüğünü göstermiştir; nitekim bu bulgu kaygılı annelerin bebeklerinin yüz ifadeleriyle annelerinin yüz ifadelerine daha az tepki verme eğiliminde olduğunu desteklemektedir. Öte yandan bir gözden geçirme çalışması, annenin kaygı

belirtilerinin etkileşimlerde bebeklerin verdiği duygulanım tepkileri açısından farklılık yaratmayabileceğine de dikkat çekmektedir (Aktar ve Böğels, 2017). Mevcut çalışma, kaygı belirtilerine eş zamanlı olarak kaygılı bağlanma örüntülerinin incelenmesine işaret etmektedir. Belsky, Rovine ve Taylor (1984)'ün çalışması, on ikinci ayda güvensiz-dirençli bağlanma organizasyonuna sahip olacak bebeklerin, dokuzuncu ayda karşılıklı etkileşime daha az katılımcı olduğunu göstermiştir. Mevcut çalışma bulguları, etkileşime daha az katılımcı olan bebeklerin özellikle yüz duygulanım ifadelerinde böyle bir ilişkisel tarza sahip olabileceğini düşündürmektedir.

Ayrıca, postpartum anne kaygısı ile anne kaçınıcı bağlanma örüntüsünün de dördüncü ay bebek etkileşimsel uyum üzerindeki etkileşim etkisi anlamlıdır. Buna göre, annelerin düşük kaçınıcı bağlanma örüntüsüne yüksek düzey postpartum kaygı eşlik ediyorsa; bebekler, dördüncü ayda annelerin yüz duygulanımına daha çok etkileşimsel uyum göstermektedir. Ancak, eşlik eden postpartum kaygı düzeyleri belirgin bir fark yaratmaksızın yüksek kaçınıcı bağlanma, bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumdaki artışı yordamaktadır. Duygulara ve bağlanma ilişkilerine savunucu düzenleme stratejisiyle yaklaşan kaçınıcı annelere (Mikulincer ve Shaver, 2007b) ait yüz duygulanım ifadeleri, muhtemelen daha donuk olabilir ve daha az çeşitlilik gösterebilir. Bu tartışma, kaçınıcı bağlanma ve nörobilim alanındaki çalışmalar tarafından desteklense de çalışmaların daha çok duyguları algılamaya ve duyguları tetikleyen beyin bölgelerine odaklandığı görülmektedir (Ma, Ran, Chen, Ma ve Hu, 2017; Vrtička, Bondolfi, Sander ve Vuilleumier, 2012). Bulgular, kaçınıcı örüntünün bebeklerin yüz ifadelerini algılamada sınırlı bir kapasiteyle ilişkili olduğuna; kaçınıcı örüntünün duyguları bastırarak veya bilişsel yeniden yapılandırarak bağlanma sistemini düşük bir aktivasyonda tutma örüntüsüyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, duygusal durumları yansıtan yüz ifadelerine ve kendi duygulanımlarına böyle bir tarzla yaklaşabileceği düşünülen mevcut örneklemdeki kaçınıcı annelerin bebekleri, annelerin yüz duygulanımına aşırı tetikte olarak yüz duygulanımındaki etkileşimsel uyumu, dolayısıyla duygulanım paylaşımını arttırmaya çabılıyor olabilir. Etkileşimlerde görülebilecek yaklaşma-uzaklaşma modelinde olduğu gibi (Beebe ve ark., 2008), mevcut örneklemdeki bebekler, yüz duygulanımında annelerine daha çok yaklaşırken kaçınıcı anneler bebeklerine yönelik kaçınıcı tarzlarını duygu düzenleme stratejilerinden

dolayı daha çok arttırıyor olabilir. Böyle bir durumda etkileşim, duygulanımların paylaşıldığı öznelarası bir deneyim olmaktan çıkıp iki ayrı soloya dönüşebilir (Kaitz ve Maytal, 2005). Bebeğin ilişkilere yönelik içsel çalışan modelleri bu yolla şekilleniyor olabilir ve söz konusu şekillenmede eş zamanlı olarak annenin kaygı belirtilerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği anlaşılmaktadır.

Öz-yeterlik ölçümleri ve bebek-anne yüz duygulanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen bulgulara göre, kendini genel bir boyut olarak ebeveynlikte daha öz-yeterli hisseden annelerin bebekleri, bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumda anlamlı şekilde düşüş göstermektedir. Dördüncü ayda anne öz-yeterliğinin yükselmesi bağlamında bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumdaki düşüş, anne yüz duygulanımı öz-tutarlıktaki anlamlı artışla açıklanabilir. Kendini daha fazla öz-yeterli hisseden anneler, yüz ifadelerinde daha az değişken bir duygulanım sergilemektedir; dolayısıyla, bebeklerin yüz duygulanımı ile etkileşimsel uyum kurmalarını gerektirecek önemli değişimler annenin yüz duygulanımında görülmemiş olabilir. Sonuç olarak, kendini daha yeterli hisseden annelerin, yüz duygulanımlarında daha çok kendi akışlarını takip ettiği anlaşılmaktadır. Bulgular, Leerkes ve Crockenberg (2002)'in öz-yeterliğin ideal modelinin orta düzeyde olduğunu ortaya koyan çalışması bağlamında yorumlanırsa, daha öz-yeterli hisseden anneler yüz duygulanımında bebeklerine uyumlanmak yerine kendi öz-düzenlemesini takip etmektedir. Sonuç olarak bebekler, yüz duygulanım kanalındaki kendi etkileşimsel uyumlarında geri çekinik bir tarz benimsemiştir.

Özetlemek gerekirse, Hipotez 8'e ilişkin öngörülerin kısmen doğrulanabildiği görülmektedir. Anneye ilişkin kaygılı örüntülerin, annenin yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumdaki azalmayla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu bebekler, annelerin duygulanımına, yüz duygulanımlarıyla daha az senkronize olmaktadır. Annenin kaçınıcı bağlanma durumunda ise tam ters yönde bir eğilimle kaçınıcı annelerin bebekleri annelerin yüz duygulanımını daha yakından takip edip daha çok senkronize olma eğilimindedir. Anne öz-yeterlik algısı ise, postpartum yerine yalnızca dördüncü ayda anne yüz duygulanımı öz-tutarlığı ve bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu etkilemektedir. Daha öz-yeterli hisseden annelerin, kendi yüz duygulanımındaki öz-tutarlığının daha fazla olduğu ve söz konusu

annelerin bebeklerinin yüz duygulanımındaki etkileşimsel uyumunun daha az olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, postpartum veya dördüncü ay depresyon ve kaygı düzeylerinin bebek yüz duygulanımı ait öz-tutarlılığı anlamlı biçimde yordamadığı anlaşılmaktadır. Bebek yüz duygulanımını mikroanalizle inceleyen çalışmalar kısıtlı olmakla birlikte diğer çalışmalar da depresif ve kaygı belirtilerinin bebek yüz duygulanımı öz-tutarlılığı anlamlı şekilde yordamadığını desteklemektedir (Beebe ve ark., 2008; Beebe ve ark, 2011). Diğer yandan, öz-yeterlik dışında, dördüncü ay depresyon, kaygı belirti düzeyleri ve güvensiz bağlanma örüntülerinin anne yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu yordayıcı gücü bulunmamaktadır. Anneye ilişkin psikolojik işlevsellik ve bağlanma örüntülerini tanımlayan değişkenlerin bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum üzerindeki yaygın yordayıcı gücü düşünüldüğünde, söz konusu değişkenlerin anne yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu yordamaması dikkat çekmektedir. Daha önce değinildiği üzere, anneye ilişkin bir değişken ile bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyum arasındaki ilişki incelendiğinde, zaman serileri analizinde bebek yüz duygulanımı öz-tutarlık, anne yüz-duygulanımı öz-tutarlık ve anne yüz duygulanımı etkileşimsel uyum kontrol edilmektedir. Bu durum, anneye ilişkin değişkenlerden, annenin yüz duygulanımına giden ilişkilerin anlamlı olmamasını açıklayabilir.

4.2.6. Bebek Mizaç Boyutları ile Anne-Bebek Etkileşimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması

Bu kısımda, dördüncü ayda anne bildirimine dayanan bebek mizaç boyutlarının (olumsuz duygulanım, sıcakkanlılık, sebatkarlık), anne-bebek etkileşimi eşleşmelerindeki öz-tutarlılığı ve etkileşimsel uyumu yordayıcı gücü tartışılmıştır. Mizaç boyutları ve anne-bebek etkileşimine ilişkin bulgular, yalnızca bebek bakış-anne dokunma eşleşmesinde anlamlı bir bulguya işaret etmektedir. Buna göre, dördüncü ayda anne bildirimine dayanan mizaç olumsuz duygulanım boyutunda yüksek puan alan bebeklerin anneleri, bebeklerin bakış davranışına dokunarak daha az etkileşimsel uyum göstermektedir. Olumsuz duygulanımı yüksek olan bir bebekle etkileşim kurarken dokunma kanalını kullanmak için anneler yeterince esnek veya rahat hissetmiyor olabilir. Ayrıca bu bebekler için annelerin dokunma davranışı, bebeklerin etkileşimlerde annenin doğrudan deneyimlediği sosyal davranışları için düzenleyici olmayabilir.

Böylelikle, bebek bakış-anne dokunma etkileşimsel uyumunu azaltmak, bu çiftler için daha uyum sağlayıcı ve anne için daha ödüllendirici olabilir. Bu tartışmayı destekleyen bir çalışma, olumsuz duygulanımı yüksek olan bebeklerin, bakış-dokunma eşleşmesindeki senkroniden fizyolojik düzenleme (etkileşimlerde annenin doğal olarak göremediği) bağlamında yarar sağlarken etkileşimlere katılım düzeylerini belli eden davranışsal sinyaller (annelerin doğrudan deneyimlediği) bağlamında senkroniden yarar sağlayamadıklarını ortaya koymuştur (Pratt, Singer, Kanat-Maymon ve Feldman, 2015). Mevcut bulgular, dördüncü ay bebeklerin incelendiği söz konusu çalışmayla uyumludur. Buna dayanarak, annelerin bakış-dokunma kanalı içinde etkileşimi azaltması anlaşılır olmaktadır ve annelerin olumsuz duygulanımı yüksek olan bebeklerinde etkileşimler esnasında gözlemledikleri davranışlar açısından dokunmayı düzenleştirici olarak deneyimlemeyebileceğini düşündürmektedir. Alanyazındaki bulgulara göre, bebeğin olumsuz duygulanımıyla annenin etkileşimlerdeki geri çekinik tarzları (bu koşulda dokunarak daha az etkileşimsel uyum göstermek) arasında anlamlı bir ilişki vardır (Haltigan, Leerkes, Supple ve Calkins, 2014). Başka çalışmalar da, bebeğin olumsuz duygulanımı ve anne-bebek senkronisi arasındaki olumsuz yöndeki ilişkiye dikkat çekmiştir (Feldman, 2003). Dolayısıyla, bebek bakışa senkronize olan anne dokunma etkileşimsel uyumun olumsuz duygulanımı yüksek olan bebekler için azalmış olması, annelerin olumsuz duygulanımı yüksek olan bebeklerle genel olarak daha geri çekinik bir tarzı benimsemiş olabileceği de açıklayabilir.

Mevcut çalışmada, Hipotez 9 kapsamında beklenenin aksine, mizaç boyutları ile bebeğin bakış, vokal duygulanım ve yüz duygulanımı öz-tutarlık veya öz-düzenlemesi üzerinde mizacın herhangi bir etkisi bulunmamıştır. Bebeklerin öz-tutarlık derecelerinin mikroanalizle incelendiği bir çalışma, yüz ve vokal duygulanım ifadelerindeki öz-düzenleme azalmasının zor mizaçla ilişkili olduğunu göstermiştir (Margolis ve ark., 2019). Bu bağlamda, mevcut çalışmada bir ilişki bulunamamış olması, çelişik görünmektedir. Diğer yandan, son dönemde yürütülen başka bir çalışmada ise, mizacın etkileşimlerde gözlenen bebeğin öz-düzenlemesi üzerinde her hangi bir etkisi bulunamamış ve bulgular, etkileşimlerdeki öz-düzenlemenin diyardik ilişki bağlamında şekillenen bir süreci yansıtabileceği şeklinde yorumlanmıştır (Barbosa ve ark., 2019). Dolayısıyla, bebeklerin etkileşimdeki öz-tutarlık veya öz-düzenleme örüntüleri, diyardik

olarak ortak şekilde yaratılan ilişkisel örüntüler çerçevesinde gelişmekte olan örtük (procedural) temsilleri yansıtır olabilir (Tronick ve Beeghly, 2011).

4.2.7. Çalışmanın Klinik Doğurguları

Yaşamın ilk aylarında anne-bebek yüz yüze iletişiminin mikroanalizi, iletişim sürecinin kendisi üzerine odaklanmaktadır; iletişim nasıl işliyor, gelişimi nasıl destekliyor, erken dönem iletişim bozulmaları ve gelişimsel sonuçları neler sorularının yanıtları aranmaktadır (Beebe ve Steele, 2013). Mikroanaliz, anne ve bebek arasındaki çetrefilli iletişimin anbean nasıl işlediğini gösteren sosyal bir mikroskop görevi görmektedir (Beebe, 2014). Bu işlevi nedeniyle, zengin bir araştırma, müdahale ve eğitim materyali sağlamaktadır. Anne ve bebek arasındaki etkileşimsel olaylar saniyeden daha kısa bir sürede ortaya çıkmaktadır (Beebe, 1982). Dahası, o kadar hızlı ve hemen göze çarpmayan şekilde gerçekleşmektedir ki çıplak gözle ve iletişimin genel olarak izlenmesi yoluyla fark etmek oldukça güçtür. Video mikro-analiz ile hareketleri yavaşlatarak ve etkileşime anbean odaklanarak hem çok güzel anları (her iki katılımcının da gülümsediği) hem de rahatsız edici anları (annenin öfkeli, tiksiniş veya korkmuş/korkutucu yüze ilişkin duygulanımını) gözlemlemek mümkün olmaktadır (Beebe, 2014). Aynı zamanda, bebeklerin sözel dilleri henüz gelişmediği için söz öncesi dilleri anlaşılacak zorundadır. Buradan hareketle, mevcut çalışma dördüncü ayda anne ve bebeklerin etkileşimlerini video mikroanalizle inceleyerek gelişimin çok erken dönemlerinde anneye ilişkin psikopatoloji ve bağlanma aktarımının bebeğe hangi mikro-yapılarla aktarılabilirliğini incelemiştir. Bu kapsamda mevcut çalışma bulgularının, anne-bebek etkileşimi alanındaki ülkemizde yürütülecek gelecek araştırma, önleme ve müdahale çalışmalarına yöntemsel ve içerik belirleme açısından ışık tutabileceği düşünülmektedir.

Çalışmadan elde edilen çıkarımlar, klinik uygulamaya tercüme edilecek olursa;

- Orta-yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki toplum örneğine ait anne-bebek çiftleri, etkileşimdeki bozulmuş örüntülere yatkın olabilir.

- Postpartum dönemindeki anneye ait psikolojik işlevselliğin dördüncü aydaki anne-bebek etkileşimlerine uzanan etkileri olabilir. Bu nedenle, pediatri kliniklerinde risk altında olduğu belirlenen anne-bebek çiftleri süregelen biçimde izlenmelidir.
- Klinisyenlerin, anneleri değerlendirme kitine klinik değişkenlerin (depresif, kaygı belirtileri gibi) yanı sıra annelerin bağlanma örüntülerini değerlendiren araçlar da eklenmelidir. Annenin postpartumdaki psikolojik işlevselliğinin etkileşimler üzerindeki uzamış etkilerinde güvensiz bağlanma örüntüleri düzenleyici bir rol üstlenebilir.
- Sağlıklı bir toplumun temeli, erken dönem ilişkilerle atılmaktadır. Annelerin psikolojik işlevselliği ve bağlanma örüntülerinin bebeğe aktarılması, dördüncü ayda mikrodüzeyde başlamış bir süreç olabilir. Bu nedenle postpartumdan itibaren risk altında olabilecek çiftlerin, anneden-bebeğe psikopatoloji riskinin aktarımı veya güvensiz bağlanma adaptasyonunun nesiller-arası aktarımı gerçekleşmeden izlenmesi ve diyadik ilişkinin çalışıldığı müdahale programlarının uygulanması gereklidir.
- Annede görülen depresif belirtiler gibi bebeği etkileyebilecek risk faktörlerinin veya annenin güvensiz bağlanma örüntüsüne bebeğin adaptasyon göstermesine ilişkin nesiller-arası aktarımın önlenmesinde, anneye odaklanan tedavi protokolleri yeterli değildir. Video geribildirim temelli müdahalelerle anne-bebek çiftinin ilişkisel dinamikleri çalışılmalıdır. Çalışma sonuçları, anneye ilişkin faktörlerin diyadik ilişkinin bir ürünü olarak daha çok bebeği etkileyebileceğine işaret etmektedir.
- Annenin depresif belirti düzeyi, kaygı belirti düzeyi ve güvensiz bağlanma örüntüleri, çeşitli iletişim kanallarında öz-tutarlık veya etkileşimsel uyumdaki azalmayı yordamakta çeşitli iletişim kanallarında öz-tutarlık veya etkileşimsel uyumdaki artışı yordamaktadır. Her iki uç, ilişkideki stresi ifade ediyor olabilir.

- Anne-bebek çiftleriyle çalışan klinisyenler için mikro-düzeydeki görgül stres belirteçleri şunlar olabilir: bebek bakış kanalında tutarsızlaşma ya da tekdüzeleşme; anne dokunma kanalında tutarsızlaşma ya da tekdüzeleşme; bebeğin bir iletişim kanalında anneye tetikte biçimde senkronize olurken diğer bir kanalda geri çekinik olması; annelerin dokunma kanalında bebeğe yetersiz veya aşırı senkronize olması.
- Bebeğin ve annenin uyumu orta düzeyde olmalıdır. Bu model, annelere veya bakım verenlere verilen psiko eğitimlerde vurgulanmalıdır.
- Öz-yeterliğin yüksek düzeyleri, çeşitli iletişim kanallarında annenin etkileşimsel uyumundaki artışla ilişkilidir; çeşitli iletişim kanallarında ise bebeğin etkileşimsel uyumundaki azalmayla ilişkilidir. Ayrıca, annenin öz-yeterlik algısındaki artış, çeşitli iletişim kanallarında anne ve bebeğin öz-tutarlılığındaki artışa veya tekdüzeleşmiş bir örüntüye işaret etmektedir. Negatif geri-bildirim modeline göre (Beebe ve ark., 2016); öz-tutarlılıktaki artış etkileşimsel uyumun azalmasıyla ilişkilidir. Bu nedenle, öz-yeterliğin uç puanlara doğru artış göstermesi, anneleri çeşitli iletişim kanallarındaki sinyallere daha az duyarlı kılabilir. Dolayısıyla, öz-yeterliğin ideal modeli orta düzeyde olabilir. Öz-yeterliğin ideal düzeyin üzerinde olan anne ve bebeklerin boylamsal biçimde izlenmesinin katkı sağlayıcı olabileceği düşünülmektedir.
- Bebeğin olumsuz duygulanım hattındaki mizaci özellikleri ile annelerin etkileşimsel uyumunun azalması arasındaki ilişki, bebeğe ait özelliklerin etkileşimlerindeki rolünün göz önünde bulundurulması gerektiğine işaret etmektedir.

Mevcut çalışmanın işaret ettiği belirteçler temelinde, video geribildirim müdahalesi çerçevesinde video mikroanalizin müdahale yöntemi olarak kullanılabileceği düşünülmektedir (Beebe, 2010). Deneyimli bir klinisyen ile video kayıtlarını izlemek aracılığıyla ebeveynler bebeğin sözel olmayan dilini ve her bir “eş”in diğeri üzerindeki

etkisini öğrenebilme kapasitesine sahiptir. Video geribildirim aracılığıyla ebeveynler, etkileşimdeki hem zor hem de keyifli anlar üzerine yansıtma (reflection) yapmak ve bu anları işlemlemek için fırsat bulabilecektir. Video mikroanaliz temelli video geribildirim ebeveyne şu şekilde tanıtılmaktadır: “Bu yöntem, bebeğin sözel olmayan dilini öğrenmenin ve aynı zamanda sizin bebeğinize nasıl tepki verebileceğinize yönelik farkındalığı arttırmanın bir yoludur”. Eğer video geribildirim ebeveynin özgüvenini korumaya hassasiyet gösterilerek deneyimli bir klinisyen tarafından yürütülürse ebeveynin; her bir eşin birbirilerini anbean nasıl etkilediklerini görmesi için yardımcı bir süreç haline dönüşmektedir (Beebe, 2010).

Mevcut çalışmanın giriş bölümünde ele alınan diydik sistemler görüşü çerçevesinde incelenen iletişim kanallarını kapsayan video geribildirim müdahalesi devam eden bölümde kısaca özetlendiği gibi yürütülebilmektedir. Örneğin, bakış kanalı içerisinde bebeğin annenin yüzüne bakmadığı anlar önemli bir öz-düzenleme göstergesidir. Böyle anlarda bebek, fazla gelen uyarılmayı düzenlemektedir (Field, 1981). İdeal bir etkileşimde böyle anlarda annenin uyarma seviyesini düşürmesi gerekmektedir. Ancak, eğer anne bebeğin onu tercih etmediğini veya reddettiğini düşünüyorsa uyarma seviyesini düşürmek yerine arttırabilmektedir; örneğin bebeğine dokunma şiddetini arttırabilmekte veya bebeğinin başını kendine geri döndürmeye çalışabilmektedir. Böyle anlardaki müdahalelerden biri, annenin bebeğine zaman vermeyi öğrenmesi veya bebeğin kendisine geri döneceğine güvenme kapasitesini geliştirmesidir (Beebe, 2010). Böylelikle, anne ve bebek birlikte bebeğin bakma-bakmama döngüsünü bebeğin uyarılmayı düzenleyebileceği şekilde inşa edebilirse, anne ve bebeğin ortak bakışı kurabilme ihtimali artabilecek ve ortak bakışın niteliği zenginleşebilecektir. Ortak bakış anlarında ise, yüz ve vokal duygulanım senkronizasyonu devreye girmektedir. Genelde anneler ve bebekleri, mevcut çalışmanın da gösterdiği biçimde bir diğerrinin duygulanım ifadesine senkronize olmaktadır (Beebe ve ark., 2016). Ancak, bu uyumlanma sürecinde uyumlanma, uyumlanmama ve yeniden uyumlanma olmak üzere daha esnek bir süreç işlemektedir (Tronick ve Cohn, 1989; Tronick ve Beeghly, 2011). Ayrıca, anne-bebek etkileşimindeki vokal senkronizasyonun önemli bir özelliği sıra-alma (turn-taking) yapısıdır. Her iki “eş” de vokal kanaldaki kısa süreli “sıra alma duraklama”larına katkı sağlamaktadır. Anneler konuşma ritimlerini yavaşlatarak, önemli derecede tekrar

sağlayarak, bebeğin çıkardığı seslerin tonlamasına uyumlanarak vokal senkronizasyona katkı sağlamaktadır. Ayrıca, anneler bebeğin de sıra alabilmesini sağlamak için yeterince duraksamakta ve bebeğin sıra almasını beklemektedir. Bebeğe izin vermeyen anneler ya da aşırı sessiz anneler, vokal sıra almanın gelişimini bozabilmektedir (Beebe, 2010). Yüz duygulanımı ve vokal duygulanım kanallarında, bu bilgiler annelerle veya bakım verenlerle yürütülecek müdahale programlarının içeriğine dahil edilmelidir. Sonuç olarak ise, klinisyen ve annenin video üzerinde etkileşimi birlikte incelemesiyle, etkileşimde gözlemlenen anneye ait örtük işlemsel işleme (implicit procedural processing) ve video geribildirim esnasındaki deklaratif işleme süreçleri birleştirilmiş olmaktadır. Bu bağlamda, etkileşimdeki güçlüklerin veya stresin ele alınması için video mikroanaliz gözlem yöntemine dayanan video geribildirim anneye-bebek tedavileri açısından oldukça yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca, bebekler ve anneleri arasındaki anbean değişen yüz yüze iletişim sistemi yetişkinler arasında da işlemektedir. Yetişkin yüz yüze iletişimi, anne-bebek iletişimine oldukça benzerdir. Davranışların sözel olmayan ipuçları (bakış kaçırımları, yüze ilişkin duygulanım, beden yönelimindeki küçük değişiklikler, kaş yükselmeleri) neredeyse algılanamaz şekilde iletişimde oldukça etkilidir. Bu hızlı, yarı-otomatik sosyal işleme büyük oranda bilinç ve farkındalık dışıdır. Kısaca ifade etmek gerekirse örtük, işlemsel bir bilgi işleme sürecinin ürünüdür. Bu bölümün amacı kapsamında yer alması da yetişkin psikoterapisindeki sözel olmayan iletişim ile anne-bebek arasındaki iletişimin paralelliğine dikkat çekilmektedir (Beebe, 2014). Her iki süreçte de sözel olmayan iletişim, etkileşimin oldukça güçlü bir mekanizmasıdır. Dolayısıyla, video mikroanaliz, psikoterapi süreçlerine uygulandığında, terapist-hasta arasındaki çıplak gözle görülemeyen, bilinç dışı, söz ötesi ilişkinin detaylarını gözlemlemenin etkili bir yoludur (Beebe, 2010).

Sonuç olarak, anneye ve bebeğe ilişkin riske yatkınlık faktörlerinin bebekle kurulan etkileşimi ve dolayısıyla da uzun vadede bebeğin gelişimini etkilediği göz önünde bulundurulduğunda (Feldman, 2007), erken dönem müdahalelerin anne-bebek etkileşimine doğrudan odaklanmasına ihtiyaç söz konusudur (Field, 2010). Nitekim, depresif annelerle yürütülen tedavi bulguları da bu önermeyi desteklemektedir

(Foreman ve ark., 2007). Güncel çalışmadan elde edilen çıkarımlar da, doğrudan etkileşimi çalışan müdahale programlarının, annede görülen psikopatolojinin veya annenin güvensiz bağlanma örüntülerinin nesiller-arası aktarımı için önleyici veya sağaltıcı olabileceğini desteklemektedir.

4.2.8. Çalışmanın Güçlü Yanları, Sınırlılıkları ve Gelecek Çalışmalara Yansımalar

Mevcut çalışmanın güçlü yanlarından biri, iki zaman ölçümlü bir yöntemi benimseyerek anneye ilişkin postpartum dönemindeki ve mevcut durumdaki psikolojik işlevselliğin ve bağlanma örüntülerinin bir araya gelerek dördüncü aydaki etkileşimlerle nasıl bir ilişki kurduğunu incelemesidir. Alanyazında, psikolojik işlevsellik ya da bağlanma örüntülerinin etkileşimlerle ilişkisini ayrı ayrı inceleyen çalışmalar yaygın olmakla birlikte bu çalışma kapsamındaki bakış açısı görece sınırlıdır. Ayrıca, anne-bebek etkileşimlerinde çıplak gözle görülmeyen söz öncesi ve bilinç dışı davranışlar, dört ayrı iletişim kanalında video mikroanaliz yoluyla anne ve bebek için ayrı ayrı incelenerek kapsamlı bir bakış açısı sunulmaya çalışılmıştır. Bu incelemenin hem anne hem de bebek için yapılmış olmasının, diyardik ilişkiyi incelemek açısından en uygun yöntem olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, anneden bebeğe psikopatoloji riskinin ve güvensiz bağlanma örüntülerinin nesiller-arası aktarımının erken dönem belirteçlerine ilişkin mikro-düzeyde çıkarımlar yapılması sağlanmıştır. Dolayısıyla, video geribildirim müdahalelerinin içeriğinin belirlenmesine öngörü oluşturabilecek görgül veriler elde edilebilmiştir. Ayrıca bulgular, yüz yüze etkileşimlerde bebeğin de etkin bir katılımcı olduğunu ve bebeğin etkileşimsel uyumunun anneye ilişkin değişkenler tarafından yordandığını ve ek olarak, bebeğin etkileşime getirdiği özelliklerin (mizaç gibi) annenin etkileşimsel uyumuyla ilişkisini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, diyardik etkileşimleri inceleyecek ileriki çalışmaların bebeğin etkin bir katılımcı olarak etkileşimlerdeki yerini ve bebeğin etkileşimlere getirdiği özellikleri incelemesinin katkı sağlayıcı olacağı düşünülmektedir. Ek olarak, mevcut çalışmada öz-bildirim değerlendirmesi ve laboratuvar ortamındaki doğal etkileşim kaydı, çoklu ölçme yöntemlerinin birleştirilmiş olmasını yansıtmaktadır. Aynı zamanda, etkileşimde video mikroanalizin kodlanmasına imkan tanıyan bir kodlama sistemi Türkçeleştirilmiş ve ilk kez bu çalışmada

kullanılmıştır (Bknz. Ek 4). Annelerin Ebeveynliğe İlişkin Algıladıkları Öz-yeterlik Ölçeği'nin geçerlik güvenirlik çalışması mevcut çalışma kapsamında yürütülmüş ve ek bir çıktı olarak ulusal alanyazına kazandırılmıştır (Bknz. Ek 1).

Çalışmanın güçlü taraflarının yanısıra ileriki çalışmalara öneri oluşturacak bazı kısıtlılıkları da bulunmaktadır. En önemli sınırlılığı, anne-bebek çiftlerini izlem çalışmasının yürütülmemiş olmasıdır. Dördüncü aydaki mikro-düzye örüntülerin, bebeğin bağlanma organizasyonunu yordayıcı gücünü on ikinci ayda incelemek, elde edilen bulguların uzun erimdeki etkilerini görmek açısından katkı sağlayıcı olabilecekti. Diğer bir sınırlılık, anneye veya bebeğe ilişkin nöro-biyolojik ölçümlerin çalışmaya dahil edilmemiş olmasıdır. Biyo-davranışsal bir sistem olarak erken dönem anne-bebek etkileşimi, nöro-kimyasal sistemlerin veya beyin döngülerinin (ödöl ve motivasyon gibi) dahil olduğu karmaşık bir süreçte düzenlenmektedir (Ammaniti ve Ferrari, 2013). Dolayısıyla, gelecek etkileşim çalışmalarının nöro-biyoloji alanıyla bütünleşmesi önerilmektedir. Çok düzeyli zaman serileri analizi, saniye temelindeki kodlamalar çerçevesinde yürütölmekte ve bu yolla yoğun (intensive) bir veri seti elde edilmektedir. Bu nedenle, örneklem yetersizliğine dayanıklı bir analiz yöntemidir. Ancak, yine de örnekleme dahil edilen anne-bebek çifti sayısı mevcut çalışma için bir sınırlılık oluşturmaktadır. Nitekim, mevcut çalışma sınırda anlamlılığa işaret eden eğilim düzeyindeki bulguların yaygınlığına işaret etmektedir. Örneğin, postpartum dönemindeki psikolojik işlevsellikten bağımsız biçimde, kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip annelerin bebekleri bakış kanalındaki öz-tutarlılığı arttırmaya veya bakış kanalında annelerine daha öngörülebilir bir örüntü sunmaya eğilim göstermiştir. Bu eğilim derecesi, p değerine göre ($p = .025$), sınırda anlamlılığa sahip olup oldukça geniş bir güven aralığına işaret etmiştir. Dolayısıyla, bazı bulguların sınırda anlamlılığa, marjinal eğilime veya geniş güven aralıklarına işaret etmesi örneklem yetersizliğiyle açıklanabilir. İleriki çalışmaların, örnekleme daha fazla anne-bebek çiftini dahil etmesi, mevcut çalışmada gösterilemeyen bazı anlamlı ilişkilere ulaşılmasını sağlayabilir. Zaman serileri analizinden elde edilen bağımsız değişkenler arasındaki anlamlı etkileşim etkileri, iki yönlü çoklu regresyon etkisi bağlamında eğimler temel alınarak incelenmiş ancak eğimlerin anlamlılığı basit eğim analizi (simple slope analysis) ile sınanamamıştır. DYEM çıktıları, kovaryans matrisi raporlamadığı için basit eğim

analizi yürütülememiş ve yorumlar, iki yönlü etkileşim etkisinin figürlerine bakılarak göreceli şekilde yapılmıştır. Bu durum, iki değişken arasındaki etkileşim etkisine yönelik yorumların sınırlılığını oluşturmaktadır. Ek olarak, örneklem, ilk sağlıklı bebeğine sahip olmuş orta-üst sosyo-ekonomik düzeye ait toplum örneklemini annelerinden oluşmaktadır. Bu durum, bulguların genellenebilir olmasını sınırlamaktadır. İleriki çalışmaların benzer bir bakış açısıyla klinik örnekleme ait anne-bebek çiftleriyle yeniden yürütülmesi katkı sağlayıcı olacaktır. Ayrıca, bazı çalışma bulguları, anne-bebek etkileşimlerindeki senkronizasyon incelemelerinde bebeğin cinsiyetinin düzenleyici bir rolü olabileceğini önermektedir (Beeghly ve ark., 2017). Mevcut örneklemdaki bebeklerin cinsiyeti eşit düzeyde dağılmadığı için böyle bir inceleme yapılamamıştır. İleriki çalışmalar için göz önünde bulundurulması gereken bir faktör olarak bebeğin cinsiyet etkisini incelemek katkı sağlayıcı olabilecektir.

Diğer bir sınırlılık, anne bağlanma örüntülerinin, romantik ilişkiler bağlamında güvensiz bağlanma örüntülerini inceleyen öz-bildirim ölçeğiyle değerlendirilmiş olmasıdır. Alanyazında, kaygılı bağlanma örüntüsü ile saplantılı bağlanma kategorisi ve kaçınıcı bağlanma örüntüsü ile savunucu bağlanma kategorisi arasında güçlü yerine orta düzeyde bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Roisman, 2009). Dolayısıyla, annenin bağlanma örüntülerinin Yetişkin Bağlanma Görüşmesi yerine öz-bildirim yoluyla ölçülmüş olması diğer bir sınırlılıktır. Gelecek etkileşim çalışmalarının, anne bağlanma yaşantılarını Yetişkin Bağlanma Görüşmesi'yle incelemesi güncel çalışmanın önerileri arasında yer almaktadır. Benzer biçimde, bebeğin mizaç değerlendirmesi laboratuvar ortamında yapılmamıştır. Anne bildirimine dayanan mizaç algısı, kısmen annenin bebeğe yönelik projeksiyonlarını yansıtabilir. Bu nedenle de, mevcut çalışmadaki mizaç bulguları için kısıtlılık oluşturmuş olabilir. Mevcut çalışmada annelerin kaygı belirti düzeyini değerlendiren sürekli kaygı ölçeğinin iç tutarlık katsayısı yetersiz bir güvenilirliğe işaret etmektedir. Bu durum, annelerin kaygı belirti düzeyleri ve etkileşimlerdeki ilgili örüntüleri bulgulamak açısından bir sınırlılık oluşturmaktadır. İleriki çalışmaların, kaygı ve depresyonu klinik görüşme yöntemiyle değerlendirmesi önerilmektedir. Mevcut çalışmadaki annelerin hepsi evlidir ve evlilik doyumuna ilişkin bir ölçüm alınmamış olması kısıtlılıklar arasında yer almaktadır. İleriki çalışmaların, anne-bebek ve baba-

bebek etkileşim örüntüleri ile on ikinci aydaki her iki ebeveyne bağlanma organizasyonunu incelemesi ulusal ve uluslararası alanyazına katkı sağlayacaktır.

Mevcut çalışma bulguları, annenin güvensiz bağlanma örüntülerinin niteliğine, bebeğin etkileşimlerdeki etkileşimsel uyumunun adapte olabileceğini önermektedir. Bulgular, özellikle annedeki kaçınıcı bağlanma örüntüsü arttıkça, annenin yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumdaki artışı önermektedir. Dolayısıyla, kaçınıcı bağlanma örüntüsüne sahip annelerin bebeklerinin, kaçınıcı anneleriyle dördüncü ayda etkileşim kurmaya çabaladıkları düşünülebilir. Anılan bebekler için söz konusu uyumun nasıl bir gidişat izleyeceği ve bebeğin 12. ayda şekillenen bağlanma organizasyonu ile nasıl ilişkili olabileceği ileriki çalışmalarla anlaşılma ihtiyacı duymaktadır. Annenin bağlanma örüntüleri ve mevcut çalışmada bulgularan etkileşimlerdeki örüntüler genel olarak bir arada değerlendirildiğinde, çiftin yüz yüze etkileşimdeki örüntüleri açısından birbirine yaşamsal önemi olan bir adaptasyon yaptığı da düşünülebilir. Alanyazın, kaygılı veya kaçınıcı gibi organize olmuş güvensiz örüntüler yerine gelişimi veya işlevselliği belirleyici bir faktör olarak bağlanmanın organizasyonsuzluğuna atıf yapmaktadır (Lyons-Ruth ve Jacobvitz, 1999). Dolayısıyla, gelişim ve işlevsellik için risk faktörü olan bağlanma niteliği, bebekler için 12. aydaki dağınık bağlanma sınıfı ve anneler için çözülmemiş/dezorganize bağlanma temsilleri olabilir. İleriki çalışmaların, annelerin çözülmemiş/dezorganize bağlanma temsilleri ile erken dönem anne-bebek etkileşimlerindeki örüntüler arasındaki ilişkiyi incelemesi ve böylelikle bebeğin 12. aydaki düzensiz bağlanma sınıfını yordayıcı gücünü göstermesi, sağlıklı kendilik gelişimine ilişkin mevcut çalışmadaki bakış açısını daha net bir biçimde ortaya koyabilecektir.

Anne-bebek yüz yüze etkileşimleri, belirli bir kültürdeki işlevsel kendilik gelişimini destekleyen kültürel inançlar, değerler ve amaçların dahil olduğu bir ortamda gerçekleşmektedir. Araştırmacılar, duygu sosyalizasyonunun yaşamın ilk günlerinden itibaren başlayabileceğini önermektedir (Halberstadt ve Locada, 2011). Annelerin bebekleriyle yüz yüze etkileşimi kurma tercihleri, kültürler-arası farklılık gösterse de yüz yüze etkileşimlerdeki senkronizasyon derecesi, kültürler-arası ortaklık göstermektedir (van IJzendoorn, Bakersman-Kranenburg ve Sagi-Schwartz, 2006;

Bornstein ve ark., 2012). Dolayısıyla, kültürler-arası farklılığa neden olan etmenler, anne ve bebek arasındaki senkronizasyon derecesinde değil; duyguları uyarma, düzenleme ve ifade etme alanlarındaki kültürel normlardan kaynağını almaktadır. Araştırmacılar, anne-bebek etkileşimlerindeki kültürel çeşitliliğin bebeğin ikinci ayıyla birlikte görünür olabileceğini belirtmektedir (Yovsi, Kärtner, Keller ve Lohaus, 2009; Keller ve Otto, 2009). Belirli bir kültürdeki olumlu duygulanımın değeri ve anlamı, bebeğin bakış, gülümseme, vokalizasyonlarının niteliği ve sıklığı gibi iletişim parametrelerine annelerin verdiği senkronize yanıtları etkileyebilir (Halberstadt ve Locada, 2011). Çalışmalar, kültüre özgü şekilde bazı annelerin yüz yüze etkileşimlerde olumlu duygulanımı arttırmaya çalışabileceğini, diğer kültürlerdeki annelerin ise bebeğin olumsuz duygulanımını bastırmaya çalışabileceğini göstermektedir (Keller ve Otto, 2009). Anne-bebek etkileşiminin kültürlerarası karşılaştırmalarına ilişkin gözden geçirilen ardalın ışığında, güncel ulusal çalışmada elde edilen anne-bebek yüz yüze etkileşiminin organizasyonuna ilişkin bulguların ve yüz yüze etkileşimlerle ilişkili faktörlere ilişkin bulguların ileriki kültürler-arası karşılaştırma çalışmalarına ışık tutabileceği düşünülmektedir.

SONUÇ

Mevcut çalışma, dördüncü ay anne-bebek yüz yüze etkileşimlerini, farklı iletişim kanallarında anne ve bebeğe ait öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum süreçlerinin organize ettiğini göstermektedir. Diyadik sistemler görüşünde (Beebe ve Lachman, 2002; Beebe ve ark., 2016), özellikle bebeğin öz-tutarlık süreçlerine yaptığı vurguyla örtüşerek bakış, vokal duygulanım ve yüz duygulanım kanallarında bebeğin davranışsal akışına ilişkin öz-düzenleme süreçlerinin diyadik etkileşimleri organize ettiği anlaşılmaktadır. Etkileşim çalışmalarında göz ardı edilen bir bileşen olarak bebek öz-tutarlık (Beebe ve ark., 2016), güncel çalışmadaki bulguların desteklediği biçimde, çiftin etkileşimindeki diğer süreçlerden bağımsız olarak yüz yüze etkileşimlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Ayrıca, mevcut çalışmada sınanan koşulsuz etkileşim modelleri, diyadik etkileşimlerin daha çok öz-tutarlık çerçevesinde biçimlendiğini ve anne-bebeğin daha çok aynı iletişim kanalı içinde birbirlerine senkronize olabildiklerini önermektedir. Anne ve bebeğin birbiriyle senkronize olduğu iletişim kanallarından elde edilen etki büyüklükleri, etkileşimsel uyuma kıyasla öz-tutarlığın çiftin ilişkisel deneyimini şekillendirmede daha belirleyici olduğunu göstermektedir. Mevcut çalışma, anne-bebek etkileşimini mikro-düzenleyici deneyimlerin söz öncesi davranışlarla (örneğin, anne-bebeğin birbirinin yüz duygulanımını izlemesi ve uyumlanması) organize ettiğini ortaya koymaktadır. Çifte-ait mikro-düzenleyici deneyimler ideal derecede olduğunda (ne çok fazla ne çok az), bebeğin gelişmekte olan kendiliği için “bilmeyi” ve “bilinir olmayı” desteklerken fizyolojik ve biyolojik bir düzenleme işlevi de görmektedir (Lyons-Ruth, 2008; Pratt ve ark., 2015). Bu yollarla, öz-tutarlık ve etkileşimsel uyuma bağlı içsel çalışan modellerin beklentileri gelişmekte (“Bakış davranışım, bakış davranışıyla yanıtlanıyor”; “Kendimi düzenlemek istediğimde bakış davranışımı sonlandırabilirim”; “İçsel durumumda bir değişim olduğunda, değişimim tanınıyor”) ve dolayısıyla, bebeğin güvenli bir bağlanma organizasyonu geliştirmesi desteklenmektedir. Diyadik mikro-düzenleyici deneyimler, anne için ise, ödüllendirici işleve sahiptir. Örneğin, oksitosin alanında yürütülen çalışmalar, etkileşimlerin ardından annenin oksitosin düzeyinde artış olduğunu göstermektedir (Feldman ve ark., 2010). Diyadik çiftlerde gözlenen uyum, biyo-davranışsal düzeyde gerçekleşmektedir (Feldman ve ark., 2011). Mevcut çalışma, genel olarak söz öncesi davranışlar temelinde çiftin iletişim kanallarında ortak düzenleyici bir

ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Anne-bebek çifti organizasyonuna ilişkin özet bulgular, Tablo 39’da sunulmuştur.

Tablo 39

Anne Bebek Etkileşiminin Organizasyonuna İlişkin Özet Bulgular

	Bebek Bakış- Anne Bakış	Bebek Vokal Duygulanım- Anne Dokunma	Bebek Bakış- Anne Dokunma	Bebek Yüz Duygulanımı- Anne Yüz Duygulanımı
Bebek ÖT	Yordanabilir	Yordanabilir	Yordanabilir	Yordanabilir
Bebek EU	Eğilim düzeyinde	Eğilim düzeyinde	Anlamsız	Yordanabilir
Anne ÖT	Yordanabilir	Yordanabilir	Yordanabilir	Yordanabilir
Anne EU	Yordanabilir	Anlamsız	Eğilim düzeyinde	Yordanabilir

Not. ÖT = Öz-Tutarlık, EU = Etkileşimsel Uyum

Zaman serileri bağlamında tek başına incelendiğinde nötr kavramlar olan öz-tutarlık veya etkileşimsel uyum ilişkide olduğu değişkenle birlikte yorumlanmaktadır (Beebe ve ark., 2013; Tarabulsky ve ark., 1996). Mikrodüzeydeki öz-tutarlık veya etkileşimsel uyum süreçlerini inceleyen alanyazın, öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumun, bebek açısından büyütücü bir deneyime dönüşmesi için ne çok yüksek ne de çok düşük olması gerektiğini vurgulamaktadır (Jaffe ve ark., 2001; Lotzin ve ark., 2015). Son dönem alanyazın, mikrodüzeyde incelenen öz-tutarlık veya etkileşimsel uyum çalışmalarında olduğu gibi, anne duyarlılığı yapısı için de orta düzeyde bir duyarlılığın ideal olduğunu desteklemektedir (Bornstein ve Manian, 2013). Dolayısıyla, postpartum ve dördüncü ay anne psikolojik işlevselliği, bağlanma örüntüleri, öz-yeterliği ve bebeğin mizacı ile etkileşimlerdeki öz-tutarlık veya etkileşimsel uyum arasındaki ilişkiler, ideal öz-tutarlığın veya etkileşimsel uyumun orta düzeyde olduğunu kabul eden model çerçevesinde yorumlanmaktadır. Çalışmanın bulguları anlamlı ilişkiler, Tablo 40’ta özetlenmiştir.

Tablo 40

Anne-Bebek Etkileşimindeki Öz-Tutarlık ve Etkileşimsel Uyumla İlişkili Faktörlere Yönelik Özet Bulgular

Anneye ve Bebeğe İlişkin Ölçümler	Dördüncü Ayda Etkileşimde Görülen Anlamlı Etkiler
Postpartum Anne Kaygısı*Anne Kaygılı Bağlanma: Düşük Kaygılı Bağlanma	Bebek Bakışa Senkronize Olan Anne Bakış Etkileşimsel Uyum Azalıyor.
Yüksek Postpartum Kaygı + Yüksek Kaygılı Bağlanma	Artıyor.
Dördüncü Ay Anne Depresyonu Yüksek Depresyon	Bebek Bakış Öz-Tutarlık (anne bakış eşleşmesinde) Azalıyor.
Dördüncü Ay Anne Kaygısı Yüksek Kaygı	Bebek Bakış Öz-Tutarlık (anne bakış eşleşmesinde) Artıyor.
Postpartum Anne Depresyonu*Anne Kaygılı Bağlanma: Yüksek Postpartum Depresyon	Anne Dokunma Öz-Tutarlık (bebek vokal duygulanım eşleşmesinde) Azalıyor.
Düşük Postpartum Depresyon + Düşük Kaygılı Bağlanma	Artıyor.
Anne Kaygılı Bağlanma Yüksek Kaygılı Bağlanma	Annenin Dokunma Davranışına Senkronize Olan Bebek Vokal Duygulanım Etkileşimsel Uyum Artıyor.
Dördüncü Ay Anne Öz-yeterlik Yüksek Rahatlatılabilme Algısı	Bebek Vokal Duygulanım Öz-Tutarlık (anne dokunma eşleşmesinde) Artıyor.
Anne Kaygılı Bağlanma Yüksek Kaygılı Bağlanma	Bebek Bakışa Senkronize Olan Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum Artıyor.
Postpartum Anne Öz-Yeterlik Yüksek Bakım Verebilme Algısı	Bebek Bakışa Senkronize Olan Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum Artıyor.
Dördüncü Ay Anne Depresyon Yüksek Depresyon	Bebek Bakışa Senkronize Olan Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum Azalıyor.
Anne Kaygılı Bağlanma Yüksek Kaygılı Bağlanma	Anne Yüz Duygulanımına Senkronize Olan Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum Azalıyor.
Postpartum Anne Kaygısı*Anne Kaygılı Bağlanma Düşük Kaygılı Bağlanma	Anne Yüz Duygulanımına Senkronize Olan Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum Artıyor.
Düşük Postpartum Kaygı + Yüksek Kaygılı Bağlanma	Azalıyor.
Postpartum Anne Kaygısı*Anne Kaçınıcı Bağlanma Yüksek Kaçınıcı Bağlanma	Anne Yüz Duygulanımına Senkronize Olan Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum Artıyor.
Düşük Kaçınıcı Bağlanma + Düşük Postpartum Kaygı	Azalıyor.
Dördüncü Ay Anne Kaygısı*Anne Kaygılı Bağlanma Düşük Kaygılı Bağlanma + Düşük Dördüncü Ay Kaygı	Anne Yüz Duygulanımına Senkronize Olan Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum Artıyor.
Yüksek Kaygılı Bağlanma	Azalıyor.
Dördüncü Ay Anne Öz-Yeterliği Yüksek Anne Öz-Yeterliği	Anne Yüz Duygulanımına Senkronize Olan Bebek Yüz Duygulanımı Etkileşimsel Uyum Düşürüyor.
Dördüncü Ay Anne Öz-Yeterliği Yüksek Anne Öz-Yeterliği	Anne Yüz Duygulanımı Öz-Tutarlık (bebek yüz duygulanımı eşliğinde) Artıyor.
Dördüncü Ay Bebek Mizaç Yüksek Olumsuz Duygulanım	Bebek Bakışa Senkronize Olan Anne Dokunma Etkileşimsel Uyum Azalıyor.

Bakış kanalında, postpartum döneminde kaygı belirtileri yüksek ve eş zamanlı şekilde kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip annelerin, bebeğin bakış davranışlarına (annenin yüzüne bakma-bakmama davranışlarına) artmış bir senkronizasyon göstererek aşırı tetikte oldukları anlaşılmaktadır. Bu örüntü özellikle, bebeğin öz-düzenlemesini yaptığı ve annenin yüzüne bakmadığı anlara (Field, 1981), söz konusu annelerin aşırı duyarlı olabileceğini ve böyle anları bebek yeterli öz-düzenleme yapamadan bölebileceğini düşündürmektedir. Dördüncü ay anne depresyonundaki artış, dördüncü ayda bebeklerin bakış öz-tutarlılıklarındaki (annenin yüzüne bakma-bakmama döngüsü) azalmayı (öngörülebilir olmayan bakış döngüsü) ve dördüncü ay anne kaygısındaki artış, dördüncü ayda bebeklerin bakış öz-tutarlılıklarındaki artışı (daha öngörülebilir bakış döngüsü) yordamıştır. Depresif annelerin bebeklerinin bakış davranışları, anne için bu iletişim kanalında bebeği öngörülemez kılabilir; eş zamanlı biçimde bebeğin de kendini öngörülebilir bir bütünlük içinde sezmesi zorlaşabilir. Sonuç olarak, bebeğin sosyal beyin döngülerinin gelişmesini destekleyen sosyal bakışın süresinin kısalmış olacağı tartışılabilir. Depresif annelerin geri çekinik özelliklerinin, bebeklerin bakış kanalındaki akışı öngörülemez kılabilceği düşünülmektedir. Bunun nedeni, öz-düzenlemenin bir boyutu olan öz-tutarlılığın yalnızca bebeğe ait bir özellik olmaması ve diyalik ilişkinin ürünü olmasıdır (Tronick ve Beeghly, 2011). Sonuç olarak, annenin varlığında, bebeğin bakış kanalındaki öz-düzenlemesi öngörülemez olmaktadır. Bebeğin annenin yüzüne bakma-bakmama döngüsünün öngörülemez olduğu bir örüntü, Margolis ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında, Yabancı Durum Paradigması'ndaki dirençli örüntünün sürekli puanlarıyla ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, ideal düzeyde duyarlı bir yabancı ile kurulan etkileşimde aynı bebeklerin bakış öz-tutarlılıklarının farklı bir seyir izleyebileceğini de belirtmekte yarar vardır. Kaygılı annelerin bebekleri ise, annenin yüzüne bakma-bakmama döngüsünde aşırı öngörülebilir bir örüntüye sahiptir. Kaygılı bir anne için, bebeğin özellikle bakış kanalında öngörülebilir bir seyir izlemesi, anneye ait psikopatolojinin bebeğe mikrodüzeyde aktarılması şeklinde yorumlanabilir. Öngörülebilirlik, kaygılı anne için etkileşimlerde yatıştırıcı olabileceken (Mikulincer ve Shaver, 2007b), süreğen biçimde annenin yüzüne bakma halen öz-düzenleme kapasitesi gelişmekte olan bir bebek için aşırı uyarıcı olabilir ve keşif sistemini sekteye uğratabilir. Metaforik olarak, bu durum bağlanma davranış sisteminin sürekli aktif olup keşif davranış sisteminin pasif olmasına benzetilebilir (Bowlby, 1969). Bebek bakış öz-

tutarlığın azalması veya artması durumları, farklı açılardan diyadik ilişki için stres ve bebeğin gelişimi için risk faktörleridir (Crugnola ve ark., 2016; Koulimzin ve ark., 2002). Dolayısıyla, bakış kanalındaki mevcut çıkarımlar, etkileşime odaklanan erken dönem önleme-müdahale çalışmalarında üzerinde durulması gereken noktalardır.

Postpartum depresyon kaygılı bağlanma ile etkileşime girerek dördüncü ayda annenin dokunma kanalındaki öz-tutarlığını yordamaktadır. Postpartum döneminde depresif olan anne, dördüncü ayda bebeğin vokal duygulanım eşleşmesi içinde öngörülmesi zor bir dokunma akışına sahiptir. Söz konusu anneler, belli bir anda duyarlı nitelikte şefkatli dokunma yapabilecekken sonra birden girici nitelikte bir dokunma yapabilir; yani, dokunma akışlarında kendi içlerinde ideal düzeyde bir stratejileri olmadığı görülmektedir. Ancak, özellikle postpartum depresyonu düşük olan annelerin de kaygılı bağlanma örüntülerinin düzenleyici rolüyle dördüncü ayda dokunma kanalında daha öngörülemeyen bir öz-tutarlık gösterebileceği anlaşılmaktadır. Bu durum, postpartum depresyon düzeyi düşük olduğunda dahi kaygılı bağlanan annelerin, bebeklerin sinyallerine aşırı duyarlı olabileceği için kendi davranışsal akışlarını koruyamayacaklarını önermektedir.

Diğer yandan, annenin kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip olması, bebeklerin annelerin dokunma davranışlarına vokal kanalda artmış bir etkileşimsel uyum göstermeleriyle; annelerin yüz duygulanımına ise yüz duygulanımı kanalında azalmış bir etkileşimsel uyum göstermeleriyle ilişkilidir (özellikle düşük postpartum/dördüncü ay kaygı belirtileri eşlik ettiğinde). Vokal kanalda artmış tetikte olma hali gösteren bebekler, yüz duygulanımında geri çekinik bir tarzla annelerinin yüz duygulanımına yanıt vermektedir. Bebeklerin farklı iletişim kanallarında birbirine zıt yaklaşma-uzaklaşma tarzı belirlemeleri, kaygılı bağlanan annelerin tutarsız veya ikircikli tarzının bebekteki mikrodüzye örüntülerine benzetilmektedir. Bu ikirciklilik, diğer çalışmalarda, on ikinci aydaki düzensiz bağlanmanın yordayıcılarından biri olmuştur (Beebe ve ark., 2010). Farklı duygulanım kanallarında zıt ilişkiyel yaklaşımına sahip bebeklerin kaygılı annelerle ortak bir duygulanım paylaşımı yaşamalarının güç olduğu düşünülmektedir. Söz konusu bebeklerin, kaygılı annelerin muhtemelen hızlı değişen duygulanım ifadeleri nedeniyle bir tür baş etme olarak annenin yüz duygulanımına etkileşimsel

uyumu azalttıkları; kaygılı annelerin olası aşırı uyarıcı davranışları nedeniyle de vokal kanalda senkronize olarak söz konusu girici veya uyarıcı dokunma davranışlarını sonlandırmaya çabaladıkları tartışılabilir. Annenin kaçınıcı bağlanma örüntüsünün de postpartum kaygı belirtileriyle etkileşim içine girerek, annenin yüz duygulanımına senkronize olan bebek yüz duygulanımı etkileşimsel uyumu yordadığı görülmektedir. Bu durum, özellikle kaçınıcı annelerin duygular karşısındaki savunucu duruşu karşısında bebeklerin yüz duygulanımında annelerine olan uyumu arttırarak ilişki kurmaya çabadıkları şeklinde yorumlanabilir. Nitekim, daha önceki kısımlarda, savunucu annelerin, duyguları hem öznel hem de beyin döngüleri düzeyinde rahatsız edici bulduklarına değinilmişti. Dolayısıyla, örüntüler değişse de, mevcut çalışmada, postpartum belirtilerin annelerin güvensiz örüntüleriyle bir araya gelerek bebeklerin özellikle duygulanım kanalındaki ilişkisel yaklaşımlarıyla ilişkili olabileceğini ortaya konmaktadır. Postpartum dönemindeki anneye ilişkin klinik değişkenlerin dördüncü aya uzanan etkilerinin zaman içinde daha sabit bir tutarlık gösterdiği bilinen bağlanma örüntülerinin düzenleyici rolüyle gerçekleşebileceği görülmektedir. Bu durumu, olağan koşullarda, postpartum döneminden dördüncü aya annelerin psikolojik işlevselliğinde normal koşullarda iyileşme olması ve ancak daha durağan olan güvensiz bağlanma örüntülerinin düzenleyici rolüyle dördüncü aydaki etkileşimlerle ilişkili olması açıklayabilir (Stern ve ark., 2018; Kingston ve ark., 2018).

Mevcut çalışmada, kaygılı bağlanma arttıkça, annelerin bebeklerin bakış davranışlarına dokunma kanalında artmış şekilde etkileşimsel uyum gösterdikleri; dördüncü ay depresyonları arttıkça, annelerin bebeklerin bakış davranışlarına dokunma kanalında azalmış etkileşimsel uyum gösterdikleri görülmektedir. Dolayısıyla, kaygılı bağlanan annelerin bebeğiyle kurduğu etkileşimlerde senkronize örüntüler için aşırı çabalayabileceği veya tetikte olabileceği anlaşılmaktadır. Örneğin, bebekler kendilerine baktıklarında uyarıcı şekilde dokunarak bakışı sonlandırmamaya ya da bebekler kendilerine bakmadıklarında dokunarak bebeği kendilerine geri getirmeye çalışabilecekleri tartışılabilir. Depresif annelerin ise geri çekinik olduğu görülmektedir; bebeklerin bakış davranışına ideal düzeyde dokunarak yanıt veremeyecekleri ve sonuç olarak sosyal senkronin yeterince kurulamayabileceği çıkarsanmaktadır. Mikrodüzeyde

görülen her iki etki de güvensiz bağlanma organizasyonu için risk faktörüdür (Jaffe ve ark., 2001).

Güncel çalışma kapsamında, öz-yeterlik ile anne-bebek etkileşimlerindeki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum arasındaki ilişkiye dikkatle yaklaşmakta yarar vardır. Öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumdaki artış, etkileşimin niteliğindeki artış anlamına gelmediği için, anne öz-yeterliği ve etkileşimlerdeki mikro düzey örüntüler arasındaki ilişkiyi net bir biçimde yorumlamak için ileriki çalışmalara ihtiyaç vardır. Zaman zaman bulgular, annenin öz-yeterlik algısının, öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumdaki azalmayı zaman da artışı yordadığına işaret etmiştir. Anlamlı düzeydeki bulguların hepsi, öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum derecesinin ideal aralığı olarak alanyazında sunulan derecenin dışında kalmaktadır (Lotzin ve ark., 2015). Dolayısıyla, anne öz-yeterliği bulgularının, “daha fazlaysa daha idealdir” bakış açısının dışına çıkarak yorumlanması gerekmektedir. Alanyazında, öz-yeterliğin de ideal bir derecesi olduğuna dikkat çekilmiş; öz-yeterliğin düşük ve yüksek uçlarının anne duyarlılığındaki azalmayla ilişkili olduğu gösterilmiştir (Leerkes ve Crockenberg, 2002). Bu çerçevede, öz-yeterliği farklı boyutlar bağlamında yüksek olan annelerin, farklı nitelikteki iletişim kanallarına daha fazla senkronize olmaya eğilimli olabilecekleri mevcut bulgularla anlaşılmaktadır; örneğin somut görevlerde kendini yetkin hisseden annelerin bebeğin bakışı gibi daha somut iletişim kanallarına senkronize olması gibi. İleriki çalışmalarda, anne öz-yeterliği ve öz-yeterlik düzeyleri hem özgül boyutlar bağlamında incelenmeli hem de etkileşimlerde ilişkili olduğu örüntülerin boylamsal biçimde ne tür sonuç değişkenlerini yordayacağı incelenmelidir.

Son olarak, olumsuz duygulanımı yüksek olan bebeklerin anneleri, bebeklerin bakış davranışına senkronize olan dokunma kanalındaki etkileşimsel uyumu azaltmaktadır. Açmak gerekirse, olumsuz duygulanımı yüksek olan bebeklerin bakış davranışları, annelerin dokunma davranışı tarafından izlenmemektedir. Bakış ve şefkatli dokunmanın bir araya geldiği anların önemli gelişimsel çıktıları olduğu bilinmektedir (Feldman, 2015b). Bu yüzden, bebek bakış-anne dokunma kanalındaki eşleşmede olumsuz duygulanımı yüksek bebek-anne çiftlerinin, sosyal senkroniyi kurma şanslarının azalabileceği düşünülmektedir. Alanyazına göre, bebek bakışa senkronize olan anne

dokunuşunun, olumsuz duygulanımı yüksek bebekler için etkileşimlerde gözlenen davranışlar (annenin doğrudan deneyimlediği) açısından düzenleyici olmayabileceği, ancak fizyolojik düzeyde bebekleri düzenlediği bilinmektedir (Pratt ve ark., 2015). Olumsuz duygulanımı yüksek bebeklerin annelerinin, etkileşimlerde bebekte gözlediği davranışlara uyum sağlayarak etkileşimsel uyumu azaltabilecekleri düşünülmektedir. Diğer yandan, bu çalışma kapsamında, yüz yüze etkileşimi bebeğe ait mizaç boyutlarının yaygın şekilde etkilemediği görülmektedir. Bu durum, anne ve bebeğin etkileşimden bağımsız olarak etkileşime getirdikleri özelliklerin yanında bebek öz-tutarlığın etkileşimlerle düzenlenen doğasını düşündürmektedir.

Mevcut çalışmadan elde edilen çıkarımlar genel olarak değerlendirildiğinde, annede görülen postpartum depresyon ve kaygı belirtilerinin dördüncü aydaki etkileşimlere uzayan etkilerinin daha çok annenin güvensiz bağlanma örüntüleri ile etkileşim içinde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Dördüncü ay kaygı ve depresyonun ise, hem tek başına hem de güvensiz bağlanma örüntüleriyle bir araya gelerek çeşitli etkileşim örüntülerini yordayıcı olabileceği anlaşılmaktadır. Genel çerçevede, kaygı veya kaygılı örüntülerin, çeşitli iletişim kanallarında bebeğin ve annenin öz-tutarlığı ve etkileşimsel uyumdaki artışla ilişkili olduğu ancak depresif belirtilerin öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumdaki azalmayla ilişkili olduğu çıkarsanabilir. Alanyazında belirtildiği gibi, kaygılı örüntülere sahip annelerin genel olarak etkileşimden çekinik olmadığı, ancak uyarıcı etkileşim tarzının bebeğin uyarılmaya karşı toleransının üzerinde olduğu, bu yolla bebeklerin etkileşimlere katılım örüntülerinin olumsuz etkilendiği mevcut çalışma çerçevesinde de görülmektedir (Bornstein ve Manian, 2013). Depresif belirtilerin ise, etkileşimlerde farklı iletişim kanallarında öz-tutarlık ve etkileşimsel uyumdaki azalmayla ilişkili olduğu mevcut çalışmadan elde edilen çıkarımlar arasındadır. Kaygılı örüntülere kıyasla depresif bozuklukların gelişmekte olan ilişkinin niteliğinde ve bebeğin stres tepkisi üzerinde boylamsal düzeyde daha fazla olumsuz etkisi vardır (Feldman ve ark., 2009). Dolayısıyla, mevcut çalışmada depresif belirtilerin ilişkili olduğu örüntülerin, bebeğin gelişimini daha çok zorlayabileceği tartışılabilir. Diğer yandan, kaçınıcı örüntüler ile etkileşimlerdeki öz-tutarlık ve etkileşimsel uyum arasındaki ilişkinin yaygın olarak anlamlı bulgulara işaret etmemesi alanyazınla uyumludur (Haltigan ve ark., 2014). Ayrıca, mevcut çalışma kapsamında, anneye ilişkin faktörlerin, anneler yerine daha çok

bebeklerin etkileşimsel örüntüleriyle ilişkili olduğu dikkat çekicidir. Bebeklerin etkileşimsel örüntülerinin ise, özellikle annelerin bağlanma örüntülerinin doğasına göre şekillenebileceği anlaşılmaktadır. Etkileşimsel uyum örüntülerinin, bebeğin annesiyle kurduğu yakın ilişkideki beklentilere göre şekillendiği düşünüldüğünde (Beebe ve ark., 2010; Beebe ve ark., 2012), elde edilen bulguların bağlanmanın nesiller-arası aktarımını ve ek olarak psikopatoloji riski aktarımını açıklamaya çalışan kuram ve çalışmalara ek bir bakış açısı sağlayacağı düşünülmektedir; bu bakış açısı, anne-bebek etkileşiminin video mikroanaliziyle biçimlenmektedir.

KAYNAKÇA

- Ablow, J. C., Marks, A. K., Feldman, S. S. ve Huffman, L. C. (2013). Associations between first-time expectant women's representations of attachment and their physiological reactivity to infant cry. *Child Development*, 84, 1–19.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ambady, N. ve Rosenthal, R. (1992). Thin slices of expressive behavior as predictors of interpersonal consequences: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 111(2), 256-274.
- Ammaniti, M. ve Ferrari, P. (2013). Vitality affects in Daniel Stern's thinking—A psychological and neurobiological perspective. *Infant Mental Health Journal*, 34(5), 367-375.
- Aktar, E. ve Bögels, S. M. (2017). Exposure to parents' negative emotions as a developmental pathway to the family aggregation of depression and anxiety in the first year of life. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 20(4), 369-390.
- Asparouhov, T., Hamaker, E.L. ve Muthen, B. (2018). Dynamic structural equation models. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 25(3), 359-388.
- Aydemir, Ö. ve Köroğlu, E. (2012). *Psikiyatride kullanılan klinik ölçekler*. Ankara: HYB Basım Yayın.
- Bandura, A. (1978). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Advances in Behaviour Research and Therapy*, 1(4), 139-161.
- Barbosa, M., Beeghly, M., Gonçalves, J. L., Moreira, J., Tronick, E. ve Fuertes, M. (2019). Predicting patterns of regulatory behavior in the Still-Face Paradigm at 3 months. *Infancy*, 24(4), 501-525.
- Barnes, C. R. ve Adamson-Macedo, E. N. (2007). Perceived maternal parenting self-efficacy (PMP S-E) tool: Development and validation with mothers of hospitalized preterm neonates. *Journal of Advanced Nursing*, 60(5), 550-560.

- Barry, T. J., Murray, L., Fearon, R. P., Moutsiana, C., Cooper, P., Goodyer, I. M., ... ve Halligan, S. L. (2015). Maternal postnatal depression predicts altered offspring biological stress reactivity in adulthood. *Psychoneuroendocrinology*, 52, 251-260.
- Beebe, B. (1982). Micro-timing in mother–infant communication. M. R. Key (Ed.), *Nonverbal communication today. Series Edited by J. Fishman, Contributions to the sociology of language içinde* (Vol. 33). New York: Mouton.
- Beebe, B. (2006). Co-constructing mother–infant distress in face-to-face interactions: Contributions of microanalysis. *Infant Observation*, 9(2), 151-164.
- Beebe, B. (2010). Mother–infant research informs mother–infant treatment. *Clinical Social Work Journal*, 38(1), 17-36.
- Beebe, B. (2014). My journey in infant research and psychoanalysis: Microanalysis, a social microscope. *Psychoanalytic Psychology*, 31(1), 4-25.
- Beebe, B., Cohen, P. ve Lachmann, F. M. (2016). *The mother-infant interaction picture book: Origins of attachment*. New York, NY: WW Norton.
- Beebe, B., Jaffe, J., Buck, K., Chen, H., Cohen, P., Blatt, S., ... ve Andrews, H. (2007). Six-week postpartum maternal self-criticism and dependency and 4-month mother-infant self- and interactive contingencies. *Developmental Psychology*, 43(6), 1360-1376.
- Beebe, B., Jaffe, J., Buck, K., Chen, H., Cohen, P., Feldstein, S. ve Andrews, H. (2008). Six-week postpartum maternal depressive symptoms and 4-month mother–infant self- and interactive contingency. *Infant Mental Health Journal*, 29(5), 442-471.
- Beebe, B., Jaffe J., Chen H, Cohen P, Buck K, Feldstein S, ... ve Lachmann, F. (2003). Maternal states of mind, mother and infant behavioral distress patterns, and 12-month infant attachment. *Progress Report to NIMH*. R01 MH56130.
- Beebe, B., Jaffe, J., Markese, S., Buck, K., Chen, H., Cohen, P., ... ve Feldstein, S. (2010). The origins of 12-month attachment: A microanalysis of 4-month mother–infant interaction. *Attachment & Human Development*, 12(1-2), 3-141.
- Beebe, B. ve Lachmann, F.M. (1988). The contribution of mother–infant mutual influence to the origins of self and object-representations. *Psychoanalytic Psychology*, 5, 305–337.

- Beebe, B. ve Lachmann, F. M. (1994). Representation and internalization in infancy: Three principles of salience. *Psychoanalytic Psychology*, 11(2), 127-165.
- Beebe, B. ve Lachmann, F. M. (2002). *Infant research and adult treatment: Co-constructing interactions*. Hillsdale, NJ: Analytic Press.
- Beebe, B., Lachmann, F. M., Markese, S., Buck, K. A., Bahrnick, L. E., Chen, H., ... ve Jaffe, J. (2012). On the origins of disorganized attachment and internal working models: Paper II. An empirical microanalysis of 4-month mother–infant interaction. *Psychoanalytic Dialogues*, 22(3), 352-374.
- Beebe, B., Markese, S., Bahrnick, L., Lachmann, F., Buck, K., Chen, H., ... ve Jaffe, J. (2013). On knowing and being known in the 4-Month origins of disorganized attachment: An emerging presymbolic. J. Metcalfe ve H. S. Terrace (Eds.), *Agency and Joint Attention* içinde. Oxford Scholarship Online.
- Beebe, B., Messinger, D., Bahrnick, L. E., Margolis, A., Buck, K. A. ve Chen, H. (2016). A systems view of mother–infant face-to-face communication. *Developmental Psychology*, 52(4), 556.
- Beebe, B., Myers, M. M., Lee, S. H., Lange, A., Ewing, J., Rubinchik, N., ... ve Hofer, M. (2018). Family nurture intervention for preterm infants facilitates positive mother–infant face-to-face engagement at 4 months. *Developmental Psychology*, 54(11). <http://dx.doi.org/10.1037/dev0000557>.
- Beebe, B. ve Steele, M. (2013). How does microanalysis of mother–infant communication inform maternal sensitivity and infant attachment? *Attachment & Human Development*, 15 (5-6), 583-602.
- Beebe, B., Steele, M., Jaffe, J., Buck, K. A., Chen, H., Cohen, P., ... ve Feldstein, S. (2011). Maternal anxiety symptoms and mother–infant self-and interactive contingency. *Infant Mental Health Journal*, 32(2), 174-206.
- Beeghly, M., Partridge, T., Tronick, E., Muzik, M., Rahimian Mashhadi, M., Boeve, J. L. ve Irwin, J. L. (2017). Associations between early maternal depressive symptom trajectories and toddlers' felt security at 18 months: Are boys and girls at differential risk? *Infant Mental Health Journal*, 38(1), 53-67.
- Bell, R. Q. (1968). A reinterpretation of the direction of effects in studies of socialization. *Psychological Review*, 75, 81–95.

- Belsky, J., Rovine, M. ve Taylor, D. G. (1984). The Pennsylvania Infant and Family Development Project, III: The origins of individual differences in infant-mother attachment: Maternal and infant contributions. *Child Development*, 718-728.
- Benedetto, L. ve Ingrassia, M. (2017). Parental self-efficacy in promoting children care and parenting quality. *Parenting-Empirical Advances and Intervention Resources* içinde. IntechOpen. <https://www.intechopen.com/books/parenting-empirical-advances-and-intervention-resources/parental-self-efficacy-in-promoting-children-care-and-parenting-quality> ‘den indirildi.
- Bigelow, A. E. (1998). Infants' sensitivity to familiar imperfect contingencies in social interaction. *Infant Behavior and Development*, 21(1), 149-162.
- Bigelow, A. E., Beebe, B., Power, M., Stafford, A. L., Ewing, J., Egleson, A., ve Kaminer, T. (2018). Longitudinal relations among maternal depressive symptoms, maternal mind-mindedness, and infant attachment behavior. *Infant Behavior and Development*, 51, 33-44.
- Bigelow, A. E. ve Power, M. (2014). Effects of maternal responsiveness on infant responsiveness and behavior in the still-face task. *Infancy*, 19(6), 558-584.
- Bigelow, A. E., Power, M., Bulmer, M. ve Gerrior, K. (2015). The relation between mothers' mirroring of infants' behavior and maternal mind-mindedness. *Infancy*, 20(3), 263-282.
- Bigelow, A. E. ve Walden, L. M. (2009). Infants' response to maternal mirroring in the still face and replay tasks. *Infancy*, 14(5), 526-549.
- Biringen, Z. (1990). Direct observation of maternal sensitivity and dyadic interactions in the home: Relations to maternal thinking. *Developmental Psychology*, 26, 278-284.
- Bolten, M. I., Fink, N. S. ve Stadler, C. (2012). Maternal self-efficacy reduces the impact of prenatal stress on infant's crying behavior. *The Journal of Pediatrics*, 161(1), 104-109.
- Bornstein, M. H. ve Manian, N. (2013). Maternal responsiveness and sensitivity reconsidered: Some is more. *Development and Psychopathology*, 25, 957-971.
- Bornstein, M. H., Putnick, D. L., Suwalsky, J. T., Venuti, P., de Falco, S., de Galperín, C. Z., ... ve Tichovolsky, M. H. (2012). Emotional relationships in mothers and infants: Culture-common and community-specific characteristics of dyads from

- rural and metropolitan settings in Argentina, Italy, and the United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43(2), 171-197.
- Bourvis, N., Singer, M., Saint Georges, C., Bodeau, N., Chetouani, M., Cohen, D. ve Feldman, R. (2018). Pre-linguistic infants employ complex communicative loops to engage mothers in social exchanges and repair interaction ruptures. *Royal Society Open Science*, 5(1), 170274.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. London: Hogarth Press.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London, England: Tavistock.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3. Sadness and depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Clinical applications of attachment theory*. London: Routledge.
- Braungart-Rieker, J. M., Garwood, M. M., Powers, B. P. ve Wang, X. (2001). Parental sensitivity, infant affect, and affect regulation: Predictors of later attachment. *Child Development*, 72(1), 252-270.
- Brazeau, N., Reisz, S., Jacobvitz, D. ve George, C. (2018). Understanding the connection between attachment trauma and maternal self-efficacy in depressed mothers. *Infant Mental Health Journal*, 39(1), 30-43.
- Brazelton, T. B., Koslowski, B. ve Main, M. (1974). The origins of reciprocity: the early mother–infant interaction. M. Lewis ve L.A. Rosenblum (Eds.), *The effect of the infant on its caregiver* içinde (s. 49–76). New York: Wiley.
- Brazelton, T. B., Tronick, E., Adamson, L., Als, H. ve Wise, S. (1975). Parent-infant interaction. *Ciba foundation symposium* içinde (Vol. 33). Amsterdam: Associated Scientific Publishers.
- Britton, H. L., Gronwaldt, V. ve Britton, J. R. (2001). Maternal postpartum behaviors and mother-infant relationship during the first year of life. *The Journal of Pediatrics*, 138(6), 905-909.
- Cassidy, J., Sherman, L. J. ve Jones, J. D. (2012). What's in a word? Linguistic characteristics of Adult Attachment Interviews. *Attachment & Human*

Development, 14(1), 11-32.

- Calkins, S. D., Hungerford, A. ve Dedmon, S. E. (2004). Mothers' interactions with temperamentally frustrated infants. *Infant Mental Health Journal*, 25(3), 219-239.
- Champagne, F. ve Meaney, M. J. (2001). Like mother, like daughter: Evidence for non-genomic transmission of parental behavior and stress responsivity. *Progress in Brain Research*, 133, 287–302.
- Chen, H. ve Cohen, P. (2006). Using individual growth model to analyze the change in quality of life from adolescence to adulthood. *Health and Quality of Life Outcomes*, 4(10). doi:10.1186/1477-7525-4-10.
- Cirulli, F., Francia, N., Berry, A., Aloe, L., Alleva, E. ve Suomi, S. J. (2009). Early life stress as a risk factor for mental health: Role of neurotrophins from rodents to non-human primates. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 33, 573–585.
- Cohen, J. (1960). A coefficient of agreement for nominal scales. *Educational and Psychological Measurement*, 20(1), 37-46.
- Cohn, J.F. ve Tronick, E.Z. (1988). Mother–infant interaction: Influence is bidirectional and unrelated to periodic cycles in either partner's behavior. *Developmental Psychology*, 24, 386–392.
- Collins, N. L., Guichard, A. C., Ford, M. B. ve Feeney, B. C. (2006). Responding to need in intimate relationships: Normative processes and individual differences. M. Mikulincer ve G. S. Goodman (Eds.), *Dynamics of romantic love: Attachment, caregiving, and sex içinde* (ss. 149-189). New York, NY, US: The Guilford Press.
- Coleman, P.K. ve Karraker, K.H. (1997). Self-efficacy and parenting quality: Findings and future applications. *Developmental Review*, 18, 47 – 85.
- Coleman, P. K. ve Karraker, K. H. (2003). Maternal self-efficacy beliefs, competence in parenting, and toddlers' behavior and developmental status. *Infant Mental Health Journal*, 24(2), 126-148.
- Colonnesi, C., Zijlstra, B. J., van der Zande, A. ve Bögels, S. M. (2012). Coordination of gaze, facial expressions and vocalizations of early infant communication with mother and father. *Infant Behavior and Development*, 35(3), 523-532.

- Cordes, K., Egmoose, I., Smith-Nielsen, J., Køppe, S. ve Væver, M. S. (2017). Maternal touch in caregiving behavior of mothers with and without postpartum depression. *Infant Behavior and Development*, 49, 182-191.
- Crugnola, C. R., Gazzotti, S., Spinelli, M., Ierardi, E., Caprin, C. ve Albizzati, A. (2013). Maternal attachment influences mother–infant styles of regulation and play with objects at nine months. *Attachment & Human Development*, 15(2), 107-131.
- Crugnola, C. R., Ierardi, E., Ferro, V., Gallucci, M., Parodi, C. ve Astengo, M. (2016). Mother-infant emotion regulation at three months: the role of maternal anxiety, depression and parenting stress. *Psychopathology*, 49(4), 285-294.
- Crugnola, C. R., Ierardi, E., Gazzotti, S. ve Albizzati, A. (2014). Motherhood in adolescent mothers: Maternal attachment, mother–infant styles of interaction and emotion regulation at three months. *Infant Behavior and Development*, 37(1), 44-56.
- De Wolff, M. S. ve Van IJzendoorn, M. H. (1997). Sensitivity and attachment: A meta-analysis on parental antecedents of infant attachment. *Child Development*, 68, 571–591.
- Edelstein, R. S., Alexander, K. W., Shaver, P. R., Schaaf, J. M., Quas, J. A., Lovas, G. S. ve Goodman, G. S. (2004). Adult attachment style and parental responsiveness during a stressful event. *Attachment & Human Development*, 6(1), 31-52.
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L. ve Eggum, N. D. (2010). Emotion-related self-regulation and its relation to children's maladjustment. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 495.
- Eren, T. İ. (2007). *Postpartum depresyon. Prevalansı ve görülme sıklığı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
- Ertel, K. A., Rich-Edwards, J. W. ve Koenen, K. C. (2011). Maternal depression in the United States: Nationally representative rates and risks. *Journal of Women's Health*, 20(11), 1609-1617.
- Ionio, C. ve Di Blasio, P. (2014). Post-traumatic stress symptoms after childbirth and early mother–child interactions: An exploratory study. *Journal of Reproductive*

and *Infant Psychology*, 32(2), 163-181.

- Iyengar, U., Rajhans, P., Fonagy, P., Strathearn, L. ve Kim, S. (2019). Unresolved trauma and reorganization in mothers: Attachment and neuroscience perspectives. *Frontiers in Psychology*, 10. doi: 10.3389/fpsyg.2019.00110
- Feeney, J., Alexander, R., Noller, P. ve Hohaus, L. (2003). Attachment insecurity, depression, and the transition to parenthood. *Personal Relationships*, 10, 475– 493.
- Feldman, R. (2003). Infant–mother and infant–father synchrony: The coregulation of positive arousal. *Infant Mental Health Journal*, 24(1), 1-23.
- Feldman R. (2006). From biological rhythms to social rhythms: Physiological precursors of mother–infant synchrony. *Developmental Psychology*, 42, 175– 188.
- Feldman, R. (2007). Parent–infant synchrony and the construction of shared timing; physiological precursors, developmental outcomes, and risk conditions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(3-4), 329-354.
- Feldman, R. (2011). Maternal touch and the developing infant. M. J. Hertenstein, S. J. Weiss (Eds.), *The handbook of touch: Neuroscience, behavioral, and health perspectives* içinde (ss. 373-407). New York, NY, US: Springer Publishing Co.
- Feldman, R. (2009). The development of regulatory functions from birth to 5 years: Insights from premature infants. *Child Development*, 80, 544–561.
- Feldman, R. (2015a). Sensitive periods in human social development: New insights from research on oxytocin, synchrony, and high-risk parenting. *Development and Psychopathology*, 27(02), 369-395.
- Feldman, R. (2015b). The adaptive human parental brain: Implications for children’s social development. *Trends in Neurosciences*, 38, 387–399.
- Feldman, R. ve Eidelman, A. I. (2004). Parent-infant synchrony and the social emotional development of triplets. *Developmental Psychology*, 40, 1133–1147.
- Feldman, R. ve Eidelman, A. I. (2009). Biological and environmental initial conditions shape the trajectories of cognitive and social-emotional development across the first years of life. *Developmental Science*, 12(1), 194-200.
- Feldman, R., Gordon, I. ve Zagoory-Sharon, O. (2010). The cross-generation transmission of oxytocin in humans. *Hormones and Behavior*, 58(4), 669-676.

- Feldman, R., Granat, A., Pariente, C., Kanety, H., Kuint, J. ve Gilboa-Schechtman, E. (2009). Maternal depression and anxiety across the postpartum year and infant social engagement, fear regulation, and stress reactivity. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 48, 919–927.
- Feldman, R., Greenbaum, C. W., Mayes, L. C. ve Erlich, S. H. (1997). Change in mother-infant interactive behavior: Relations to change in the mother, the infant, and the social context. *Infant Behavior and Development*, 20(2), 151-163.
- Feldman, R., Magori-Cohen, R., Galili, G., Singer, M. ve Louzoun, Y. (2011). Mother and infant coordinate heart rhythms through episodes of interaction synchrony. *Infant Behavior and Development*, 34(4), 569-577.
- Feldman, R., Weller, A., Zagoory-Sharon, O. ve Levine, A. (2007). Evidence for a neuroendocrinological foundation of human affiliation: plasma oxytocin levels across pregnancy and the postpartum period predict mother-infant bonding. *Psychological Science*, 18(11), 965-970.
- Field, T. (1981). Infant gaze aversion and heart rate during face-to-face interactions. *Infant Behavior and Development*, 4, 307–315.
- Field, T. (2010). Postpartum depression effects on early interactions, parenting, and safety practices: a review. *Infant Behavior and Development*, 33(1), 1-6.
- Field, T. (2018). Postnatal anxiety prevalence, predictors and effects on development: A narrative review. *Infant Behavior and Development*, 51, 24-32.
- Field, T., Hernandez-Reif, M., Vera, Y., Gil, K., Diego, M., Bendell, D. ve Yando, R. (2005). Anxiety and anger effects on depressed mother–infant spontaneous and imitative interactions. *Infant Behavior and Development*, 28(1), 1-9.
- Flom, R. ve Bahrick, L. E. (2007). The development of infant discrimination of affect in multimodal and unimodal stimulation: The role of intersensory redundancy. *Developmental Psychology*, 43(1), 238-252.
- Flom, R. ve Pick, A. D. (2012). Dynamics of infant habituation: Infants' discrimination of musical excerpts. *Infant Behavior and Development*, 35(4), 697-704.
- Fogel, A (1993). Two principles of communication: Co-regulation and framing. J. Nadel, L. Camaioni (Eds), *New perspectives in early communicative development* içinde (s. 9-22). London: Routledge.
- Fonagy, P., Target, M., Gergely, G., Allen, J. G. ve Bateman, A. W. (2003). The

- developmental roots of borderline personality disorder in early attachment relationships: A theory and some evidence. *Psychoanalytic Inquiry*, 23(3), 412-459.
- Foreman, D. R., O'hara, M. W., Stuart, S., Gorman, L. L., Larsen, K. E. ve Coy, K. C. (2007). Effective treatment for postpartum depression is not sufficient to improve the developing mother-child relationship. *Development and Psychopathology*, 19(02), 585-602.
- Fulton, J. M., Mastergeorge, A. M., Steele, J. S. ve Hansen, R. L. (2012). Maternal perceptions of the infant: Relationship to maternal self-efficacy during the first six weeks' postpartum. *Infant Mental Health Journal*, 33(4), 329-338.
- Fraley, R. C., Waller, N. G. ve Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.
- Gartstein, M. A. ve Iverson, S. (2014). Attachment security: The role of infant, maternal, and contextual factors. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 14(2), 261-276.
- Gartstein, M. A. ve Rothbart, M. K. (2003). Studying infant temperament via the revised infant behavior questionnaire. *Infant Behavior and Development*, 26(1), 64-86.
- George, C., Kaplan, N. ve Main, M. (1985). *The Adult Attachment Interview*. Unpublished protocol, Department of Psychology, University of California, Berkeley.
- George, C. ve Solomon, J. (1999). Attachment and caregiving: The caregiving behavioral system. J. Cassidy ve P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde (ss. 649-670). New York: Guilford Press.
- Gergely, G. ve Watson, J. S. (1999). Early socio-emotional development: Contingency perception and the social-biofeedback model. P. Rochat (Ed), *Early social cognition: Understanding others in the first months of life* (ss. 101-136). Manwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Gianino, A. ve Tronick, E.Z. (1988). The mutual regulation model: The infant's self and interactive regulation and coping and defensive capacities. T. Field, P. McCabe,

- N. Schneiderman (Eds), *Stress and coping* içinde (s. 47–68). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Güvenir, T. (2012). Bebeklik ve erken çocukluk döneminde “duygu düzenlemesi ve bozuklukları”. N. Erol (Ed), *Bebek ruh sağlığı* içinde. ANKARA: Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- Graham, K. A., Blissett, J., Antoniou, E. E., Zeegers, M. P. ve McCleery, J. P. (2018). Effects of maternal depression in the Still-Face Paradigm: A meta-analysis. *Infant Behavior and Development*, 50, 154-164.
- Granat, A., Gadassi, R., Gilboa-Schechtman, E. ve Feldman, R. (2017). Maternal depression and anxiety, social synchrony, and infant regulation of negative and positive emotions. *Emotion*, 17(1), 11-27.
- Haft, W. L. ve Slade, A. (1989). Affect attunement and maternal attachment: A pilot study. *Infant Mental Health Journal*, 10(3), 157-172.
- Hahn-Holbrook, J., Cornwell-Hinrichs, T. ve Anaya, I. (2018). Economic and health predictors of national postpartum depression prevalence: a systematic review, meta-analysis, and meta-regression of 291 studies from 56 countries. *Frontiers In Psychiatry*, 8. doi: 10.3389/fpsyt.2017.00248.
- Halberstadt, A. G. ve Lozada, F. T. (2011). Emotion development in infancy through the lens of culture. *Emotion Review*, 3(2), 158-168.
- Haltigan, J. D., Leerkes, E. M., Supple, A. J. ve Calkins, S. D. (2014). Infant negative affect and maternal interactive behavior during the still-face procedure: The moderating role of adult attachment states of mind. *Attachment & Human Development*, 16(2), 149-173.
- Hane, A. A., Feldstein, S. ve Dornetz, V. H. (2003). The relation between coordinated interpersonal timing and maternal sensitivity in four-month-old infants. *Journal of Psycholinguistic Research*, 32(5), 525-539.
- Hanington, L., Ramchandani, P. ve Stein, A. (2010). Parental depression and child temperament: Assessing child to parent effects in a longitudinal population study. *Infant Behavior and Development*, 33(1), 88-95.
- Harel, H., Gordon, I., Geva, R. ve Feldman, R. (2011). Gaze behaviors of preterm and full-term infants in nonsocial and social contexts of increasing dynamics: Visual recognition, attention regulation, and gaze synchrony. *Infancy*, 16, 69–90.

- Hentel, A., Beebe, B. ve Jaffe, J. (2000, Temmuz). *Maternal depression at 6 weeks is associated with infant self-comfort at 4 months*. Poster presented at the International Conference on Infant Studies, Brighton.
- Herrera, E., Reissland, N. ve Shepherd, J. (2004). Maternal touch and maternal child-directed speech: effects of depressed mood in the postnatal period. *Journal of Affective Disorders*, 81, 29–39.
- Hesse, E. (2016). The Adult Attachment Interview: Protocol, method of analysis, and selected empirical studies: 1985–2015. J. Cassidy ve P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde (ss. 553–597). New York, NY: Guilford Press.
- Hsu, H. C. ve Lavelli, M. (2005). Perceived and observed parenting behavior in American and Italian first-time mothers across the first 3 months. *Infant Behavior and Development*, 28(4), 503-518.
- Hu, L. T. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Ierardi, E., Ferro, V., Trovato, A., Tambelli, R. ve Crugnola, C. R. (2019). Maternal and paternal depression and anxiety: their relationship with mother-infant interactions at 3 months. *Archives of Women's Mental Health*, 22(4), 527-533.
- Isabella, R. A. ve Belsky, J. (1991). Interactional synchrony and the origins of infant-mother attachment: A replication study. *Child Development*, 62(2), 373-384.
- Jaffe, J., Beebe, B., Feldstein, S., Crown, C. ve Jasnow, M. (2001). Rhythms of dialogue in infancy. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 66 (2).
- Jacobvitz, D., Leon, K. ve Hazen, N. (2006). Does expectant mothers' unresolved trauma predict frightened/frightening maternal behavior? Risk and protective factors. *Development and Psychopathology*, 18(2), 363-379.
- Johnson, M.H., Griffin, R., Csibra, G., Halit, H., Farroni, T., de Haan, M., Tucker, L.A., Baron-Cohen, S. ve Richards, J.E. (2005). The emergence of the social brain network: Evidence from typical and atypical development. *Development and Psychopathology*, 17, 599–619.

- Jones, J. D., Cassidy, J. ve Shaver, P. R. (2015). Parents' self-reported attachment styles: A review of links with parenting behaviors, emotions, and cognitions. *Personality and Social Psychology Review*, 19(1), 44-76.
- Jones, T. L. ve Prinz, R. J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25(3), 341-363.
- Kaitz, M. ve Maytal, H. (2005). Interactions between anxious mothers and their infants: An integration of theory and research findings. *Infant Mental Health Journal*, 26(6), 570-597.
- Kaitz, M., Maytal, H. R., Devor, N., Bergman, L. ve Mankuta, D. (2010). Maternal anxiety, mother–infant interactions, and infants' response to challenge. *Infant Behavior and Development*, 33(2), 136-148.
- Kaye, K. ve Fogel, A. (1980). The temporal structure of face-to-face communication between mothers and infants. *Developmental Psychology*, 16(5), 454-464.
- Keller, H. ve Otto, H. (2009). The cultural socialization of emotion regulation during infancy. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(6), 996-1011.
- Kernberg, O. F. (1984). *Reflections in the mirror*. New York: Basic Books.
- Kingston, D., Kehler, H., Austin, M. P., Mughal, M. K., Wajid, A., Vermeiden, L., ... ve Giallo, R. (2018). Trajectories of maternal depressive symptoms during pregnancy and the first 12 months postpartum and child externalizing and internalizing behavior at three years. *PloS One*, 13(4), e0195365.
- Ko, J. Y., Farr, S. L., Dietz, P. M. ve Robbins, C. L. (2012). Depression and treatment among U.S. pregnant and nonpregnant women of reproductive age, 2005–2009. *Journal of Women's Health*, 21, 830–836.
- Kohlhoff, J. ve Barnett, B. (2013). Parenting self-efficacy: Links with maternal depression, infant behaviour and adult attachment. *Early Human Development*, 89(4), 249-256.
- Koulomzin, M., Beebe, B., Anderson, S., Jaffe, J., Feldstein, S. ve Crown, C. (2002). Infant gaze, head, face and self-touch at 4 months differentiate secure vs. avoidant attachment at 1 year: A microanalytic approach. *Attachment & Human Development*, 4(1), 3-24.
- Kristensen, I. H., Simonsen, M., Trillingsgaard, T. ve Kronborg, H. (2017). Video

- feedback promotes relations between infants and vulnerable first-time mothers: a quasi-experimental study. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 17. Doi 10.1186/s12884-017-1568-1.
- Lavelli, M. ve Fogel, A. (2005). Developmental changes in the relationship between the infant's attention and emotion during early face-to-face communication: The 2-month transition. *Developmental Psychology*, 41(1), 265-280.
- Leahy-Warren, P., McCarthy, G. ve Corcoran, P. (2012). First-time mothers: social support, maternal parental self-efficacy and postnatal depression. *Journal of Clinical Nursing*, 21(3-4), 388-397.
- Leerkes, E. M. (2010). Predictors of maternal sensitivity to infant distress. *Parenting: Science and Practice*, 10(3), 219-239.
- Leerkes, E. M. ve Crockenberg, S. C. (2002). The development of maternal self-efficacy and its impact on maternal behavior. *Infancy*, 3(2), 227-247.
- Leerkes, E. M. ve Siepak, K. J. (2006). Attachment linked predictors of women's emotional and cognitive responses to infant distress. *Attachment & Human Development*, 8(01), 11-32.
- Lengua, L. J. (2006). Growth in temperament and parenting as predictors of adjustment during children's transition to adolescence. *Developmental Psychology*, 42(5), 819.
- Lotzin, A., Romer, G., Schiborr, J., Noga, B., Schulte-Markwort, M. ve Ramsauer, B. (2015). Gaze synchrony between mothers with mood disorders and their infants: maternal emotion dysregulation matters. *PloS One*, 10(12), e0144417.
- Lovejoy, M. C., Graczyk, P. A., O'Hare, E. ve Neuman, G. (2000). Maternal depression and parenting behavior: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 20, 561-592.
- Lyons-Ruth, K. (2008). Contributions of the mother-infant relationship to dissociative, borderline, and conduct symptoms in young adulthood. *Infant Mental Health Journal*, 29(3), 203-218.
- Lyons-Ruth, K. ve Jacobvitz, D. (1999). Attachment Disorganization: Unresolved loss, relational violence, and lapses in behavioral and attentional strategies. J. Cassidy ve P. Shaver (Eds.), *Handbook of Attachment Theory, Research and Clinical Applications* içinde. Guilford Press.

- Ma, Y., Ran, G., Chen, X., Ma, H. ve Hu, N. (2017). Adult attachment styles associated with brain activity in response to infant faces in nulliparous women: an event-related potentials study. *Frontiers in Psychology*, 8, 627.
- MacLean, P. C., Rynes, K. N., Aragón, C., Caprihan, A., Phillips, J. P. ve Lowe, J. R. (2014). Mother infant mutual eye gaze supports emotion regulation in infancy during the Still-Face paradigm. *Infant Behavior and Development*, 37, 512–522.
- Madigan, S., Bakermans-Kranenburg, M. J., Van Ijzendoorn, M. H., Moran, G., Pederson, D. R. ve Benoit, D. (2006). Unresolved states of mind, anomalous parental behavior, and disorganized attachment: A review and meta-analysis of a transmission gap. *Attachment & Human Development*, 8(2), 89-111.
- Madigan, S., Moran, G. ve Pederson, D. R. (2006). Unresolved states of mind, disorganized attachment relationships, and disrupted interactions of adolescent mothers and their infants. *Developmental Psychology*, 42(2), 293.
- Main, M. ve Goldwyn, R. (1988). *Adult attachment scoring and classification system*. Unpublished manuscript. Berkeley, CA: University of California.
- Main, M., Goldwyn, R. ve Hesse, E. (2002). Classification and scoring systems for the Adult Attachment Interview. Unpublished manuscript. Berkeley, CA: University of California.
- Main, M. ve Hesse, E. (1990). Parents' unresolved traumatic experiences are related to infant disorganized attachment status: Is frightened and/or frightening parental behavior the linking mechanism? M. T. Greenberg, D. Cicchetti ve E. M. Cummings (Eds.), *The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation series on mental health and development. Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* içinde (ss. 161-182). Chicago, IL, US: University of Chicago Press.
- Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50, 66–104.
- Malphurs, J. E., Raag, T., Field, T., Pickens, J. ve Pelaez-Nogueras, M. (1996). Touch by intrusive and withdrawn mothers with depressive symptoms. *Early Development and Parenting*, 5, 111–115.

- Margolis, A. E., Lee, S. H., Peterson, B. S. ve Beebe, B. (2019). Profiles of infant communicative behavior. *Developmental Psychology*. doi: 10.1037/dev0000745.
- Martins, C. ve Gaffan, E. A. (2000). Effects of early maternal depression on patterns of infant–mother attachment: A meta-analytic investigation. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41(06), 737-746.
- Matsunaga, M., Tanaka, Y. ve Myowa, M. (2018). Maternal nurturing experience affects the perception and recognition of adult and infant facial expressions. *PloS One*, 13(10), e0205738.
- Meaney, M. J. (2001). Maternal care, gene expression, and the transmission of individual differences in stress reactivity across generations. *Annual Review of Neuroscience*, 24(1), 1161-1192.
- Meltzoff, A. N. (1990), Foundations for developing a concept of self: The role of imitation in relating self to other and the value of social mirroring, social modeling and self practice in infancy. D. Cicchetti, M. Beeghly (Eds), *The self in transition* içinde. Chicago: University of Chicago Press.
- Meltzoff, A. N. ve Moore, M. K. (1977). Imitation of facial and manual gestures by human neonates. *Science*, 198(4312), 75-78.
- Mesman, J., van IJzendoorn, M. H. ve Bakermans-Kranenburg, M. J. (2009). The many faces of the still-face paradigm: A review and meta-analysis. *Developmental Review*, 29(2), 120-162.
- Messinger, D. S., Ekas, N. V., Ruvolo, P. ve Fogel, A. D. (2012). “Are you interested, baby?” Young infants exhibit stable patterns of attention during interaction. *Infancy*, 17(2), 233-244.
- Messinger, D. S., Mahoor, M. H., Chow, S. M. ve Cohn, J. F. (2009). An automated measure of facial expression in infant-mother interaction: A pilot study. *Infancy*, 14(3), 285-305.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2007a). Contributions of attachment theory and research to motivation science. J. Shah ve W. Gardner (Eds.), *Handbook of motivation science* içinde. New York: Guilford Press.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2007b). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York: Guilford Press.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R. ve Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect

- regulation: The dynamics, development, and cognitive consequences of attachment-related strategies. *Motivation and Emotion*, 27(2), 77-102.
- Milligan, K., Atkinson, L., Trehub, S. E., Benoit, D. ve Poulton, L. (2003). Maternal attachment and the communication of emotion through song. *Infant Behavior and Development*, 26(1), 1-13.
- Mitchell, R. W. (1993). Mental models of mirror self-recognition: Two theories. *New Ideas Psychology*, 11(3), 295–325.
- Moreno, A. J., Posada, G. E. ve Goldyn, D. T. (2006). Presence and quality of touch influence coregulation in mother-infant dyads. *Infancy*, 9(1), 1-20.
- Murray, L., Fiori-Cowley, A., Hooper, R. ve Cooper, P (1996). The impact of postnatal depression and associated adversity on early mother-infant interactions and later infant outcome. *Child Development*, 67, 2512–2526.
- Murray, L., Stanley, C., Hooper, R., King, F. ve Fiori-Cowley, A. (1996). The role of infant factors in postnatal depression and mother-infant interactions. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 38(2), 109-119.
- Murray, L., de Rosnay, M., Pearson, J., Bergeron, C., Schofield, E., Royal-Lawson, M. ve Cooper, P. J. (2008). Intergenerational transmission of social anxiety: The role of social referencing processes in infancy. *Child Development*, 79, 1049–1064.
- Müller, M., Tronick, E., Zietlow, A. L., Nonnenmacher, N., Verschoor, S. ve Traeuble, B. (2016). Effects of maternal anxiety disorders on infant self-comforting behaviors: the role of maternal bonding, infant gender and age. *Psychopathology*, 49(4), 295-304.
- Muthén, L.K. ve Muthén, B.O. (1998-2017). Mplus User's Guide. Eighth Edition. Los Angeles, CA: Muthén & Muthén.
- Nichols, K., Gergely, G. ve Fonagy, P. (2001). Experimental protocols for investigating relationships among mother-infant interaction, affect regulation, physiological markers of stress responsiveness, and attachment. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 65(3), 371-379.
- Nicol-Harper, R., Harvey, A. G. ve Stein, A. (2007). Interactions between mothers and infants: Impact of maternal anxiety. *Infant Behavior and Development*, 30, 161–167.

- Öner, N. ve Le Compte, A. (1985). Handbook of state-trait anxiety inventory. Bogazici University: Istanbul.
- Papousek, H. (1996). Musicality in infancy research: Biological and cultural origins of early musicality. I. Delie`ge, J. Sloboda (Eds.), *Musical beginnings: Origins and development of musical competence* içinde (s. 37–55). Oxford: Oxford University Press.
- Paris, R., Bolton, R. E. ve Spielman, E. (2011). Evaluating a home-based dyadic intervention: Changes in postpartum depression, maternal perceptions, and mother–infant interactions. *Infant Mental Health Journal*, 32(3), 319-338.
- Paris, R., Bolton, R. E. ve Weinberg, M. K. (2009). Postpartum depression, suicidality, and mother-infant interactions. *Archives of Women's Mental Health*, 12(5), 309-321.
- Pesonen, A. K., Räikkönen, K., Strandberg, T., Keltikangas-Järvinen, L. ve Järvenpää, A. L. (2004). Insecure adult attachment style and depressive symptoms: Implications for parental perceptions of infant temperament. *Infant Mental Health Journal*, 25(2), 99-116.
- Pierce, T., Boivin, M., Frenette, É., Forget-Dubois, N., Dionne, G. ve Tremblay, R. E. (2010). Maternal self efficacy and hostile-reactive parenting from infancy to toddlerhood. *Infant Behavior and Development*, 33(2), 149-158.
- Porter, C. L. ve Hsu, H. C. (2003). First-time mothers' perception of efficacy during the transition to motherhood: Links to infant temperament. *Journal of Family Psychology*, 17, 54–64.
- Pratt, M., Singer, M., Kanat-Maymon, Y. ve Feldman, R. (2015). Infant negative reactivity defines the effects of parent–child synchrony on physiological and behavioral regulation of social stress. *Development and Psychopathology*, 27, 1191-1204.
- Prenoveau, J. M., Craske, M. G., West, V., Giannakakis, A., Zioga, M., Lehtonen, A., ... ve Murray, L. (2017). Maternal postnatal depression and anxiety and their association with child emotional negativity and behavior problems at two years. *Developmental Psychology*, 53(1), 50-62.
- Puura, K., Mäntymaa, M., Leppänen, J., Peltola, M., Salmelin, R., Luoma, I., ... ve Tamminen, T. (2013). Associations between maternal interaction behavior,

- maternal perception of infant temperament, and infant social withdrawal. *Infant Mental Health Journal*, 34(6), 586-593.
- Putnam, S. P., Helbig, A. L., Gartstein, M. A., Rothbart, M. K. ve Leerkes, E. (2014). Development and assessment of short and very short forms of the Infant Behavior Questionnaire-Revised. *Journal of Personality Assessment*, 96(4), 445-458.
- Radloff, L. S. (1977). The CES-D scale a self-report depression scale for research in the general population. *Applied Psychological Measurement*, 1(3), 385-401.
- Reck, C., Struben, K., Backenstrass, M., Stefenelli, U., Reinig, K., Fuchs, T., ... ve Mundt, C. (2008). Prevalence, onset and comorbidity of postpartum anxiety and depressive disorders. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 118(6), 459-468.
- Righetti-Veltema, M., Conne-Perreard, E., Bousquet, A. ve Manzano, J. (2002). Postpartum depression and the mother-infant relationship at 3 months old. *Journal of Affective Disorders*, 70, 291-306.
- Riem, M. M., Bakermans-Kranenburg, M. J., van IJzendoorn, M. H., Out, D. ve Rombouts, S. A. (2012). Attachment in the brain: Adult attachment representations predict amygdala and behavioral responses to infant crying. *Attachment & Human Development*, 14(6), 533-551.
- Rholes, W. S., Simpson, J. A. ve Blakely, B. S. (1995). Adult attachment styles and mothers' relationships with their young children. *Personal Relationships*, 2(1), 35-54.
- Rholes, W. S., Simpson, J. A., Kohn, J. L., Wilson, C. L., Martin III, A. M., Tran, S. ve Kashy, D. A. (2011). Attachment orientations and depression: A longitudinal study of new parents. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(4), 567.
- Roisman, G. I. (2009). Adult attachment: Toward a rapprochement of methodological cultures. *Current Directions in Psychological Science*, 18(2), 122-126.
- Schepman, K., Collishaw, S., Gardner, F., Maughan, B., Scott, J. ve Pickles, A. (2011). Do changes in parent mental health explain trends in youth emotional problems? *Social Science & Medicine*, 73(2), 293-300.

- Selcuk, E., Günaydin, G., Sumer, N., Harma, M., Salman, S., Hazan, C., Dogruyol, B. ve Ozturk, A. (2010). Self-reported romantic attachment style predicts everyday maternal caregiving behavior at home. *Journal of Research in Personality*, 44, 544-549.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N. ve Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1-11.
- Shaver, P. R. ve Mikulincer, M. (2002). Attachmentrelated psychodynamics. *Attachment and Human Development*, 4, 133–161.
- Shaver, P. R. ve Mikulincer, M. (2004). What do selfreport attachment measures assess? W. S. Rholes ve J. A. Simpson (Eds.), *Adult attachment: Theory, research, and clinical implications* içinde (ss. 17–54). New York: Guilford Press.
- Sherman, L. J., Rice, K. ve Cassidy, J. (2015). Infant capacities related to building internal working models of attachment figures: A theoretical and empirical review. *Developmental Review*, 37, 109-141.
- Shidhaye, P. R. ve Giri, P. A. (2014). Maternal depression: A hidden burden in developing countries. *Annals of Medical and Health Sciences Research*, 4(4), 463-465.
- Shonkoff, J. P. ve Richmond, J. B. (2009). Investment in early childhood development lays the foundation for a prosperous and sustainable society. R.E. Tremblay, M. Boivin, R. DeV. Peters (Eds), *Encyclopedia on early childhood development* içinde. <http://www.child-encyclopedia.com/importance-early-childhood-development/according-experts/investment-early-childhood-development-lays> 'den indirildi.
- Slade, A., Grienberger, J., Bernbach, E., Levy, D. ve Locker, A. (2005). Maternal reflective functioning, attachment, and the transmission gap: A preliminary study. *Attachment & Human Development*, 7(3), 283-298.
- Solomon, J. ve George, C. (1996). Defining the caregiving system: Toward a theory of caregiving. *Infant Mental Health Journal*, 17(3), 183-197.
- Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L. ve Lushene, R. E. (1970). *Manual for state-trait*

- anxiety inventory*. California: Consulting Psychologist Press.
- Sroufe, L. A., Egeland, B., Carlson, E. ve Collins, W. A. (2005). *The development of the person: The Minnesota study of risk and adaptation from birth to adulthood*. New York: Guilford Press.
- Stein, A., Craske, M. G., Lehtonen, A., Harvey, A., Savage-McGlynn, E., Davies, B., ... ve Counsell, N. (2012). Maternal cognitions and mother- infant interaction in postnatal depression and generalized anxiety disorder. *Journal of Abnormal Psychology*, 121, 795–809.
- Stern, D. (1974). Mother and infant at play: The dyadic interaction involving facial, vocal and gaze behaviors. M. Lewis ve L. Rosenblum (Ed), *The effect of the infant on its caregiver* içinde. New York: Wiley.
- Stern, D. (1985). *The interpersonal world of the infant*. New York: Basic Books.
- Stern, D. (1999). Vitality contours: The temporal contour of feelings as a basic unit for constructing the infant's social experience. P. Rochat (Ed.), *Early social cognition: Understanding others in the first months of life* içinde (s. 67–80). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Stern, J. A., Borelli, J. L. ve Smiley, P. A. (2015). Assessing parental empathy: A role for empathy in child attachment. *Attachment & Human Development*, 17(1), 1-22.
- Stern, J. A., Fraley, R. C., Jones, J. D., Gross, J. T., Shaver, P. R. ve Cassidy, J. (2018). Developmental processes across the first two years of parenthood: Stability and change in adult attachment style. *Developmental Psychology*, 54(5), 975.
- Stifter, C. A. ve Moyer, D. (1991). The regulation of positive affect: Gaze aversion activity during mother-infant interaction. *Infant Behavior and Development*, 14(1), 111-123.
- D., Sunar ve G. O., Fisek (2005). Contemporary Turkish Families. U. Gielen ve J. Roopnarine (Eds.), *Families in global perspective* içinde (ss. 169-183). Allyn & Bacon/Pearson.
- Sümer, N., Oruçlular, Y. ve Çapar, T. (2015). Bağlanma ve bağımlılık: Kuramsal çerçeve ve derleme çalışması. *Bağımlılık Dergisi*, 6(4), 192-209.
- Szyf, M., McGowan, P. ve Meaney, M. J. (2008). The social environment and the epigenome. *Environmental and Molecular Mutagenesis*, 49, 46–60.

- Takács, L., Smolík, F. ve Putnam, S. (2019). Assessing longitudinal pathways between maternal depressive symptoms, parenting self-esteem and infant temperament. *PloS One*, 14(8), e0220633.
- Tarabulsy, G. M., Tessier, R. ve Kappas, A. (1996). Contingency detection and the contingent organization of behavior in interactions: Implications for socioemotional development in infancy. *Psychological Bulletin*, 120(1), 25-41.
- Tatar, A. ve Saltukoglu, G. (2010). The adaptation of the CES-Depression Scale into Turkish through the use of confirmatory factor analysis and item response theory and the examination of psychometric characteristics. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 20, 213-227.
- Teti, D. M. ve Gelfand, D. M. (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first year: the mediational role of maternal self-efficacy. *Child Development*, 62(5), 918-929.
- Thomas, A. ve Chess, S. (1977). *Temperament and development*. New York, NY: Brunner/Mazel.
- Trevarthen, C. (1993). The self born in intersubjectivity: An infant communicating. U. Neisser (Ed.), *The perceived self: Ecological and interpersonal sources of self-knowledge* içinde (s. 121–173). New York: Cambridge University Press.
- Trevarthen, C. (2011). What is it like to be a person who knows nothing? Defining the active intersubjective mind of a newborn human being. *Infant and Child Development*, 20(1), 119-135.
- Trevarthen, C. ve Aitken, K. J. (2001). Infant intersubjectivity: Research, theory, and clinical applications. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 42(1), 3-48.
- Tronick, E. Z. (1989). Emotions and emotional communication in infants. *American Psychologist*, 44(2), 112-119.
- Tronick, E. Z. (2003). Things still to be done on the still-face effect. *Infancy*, 4(4), 475-482.
- Tronick, E., Als, H., Adamson, L., Wise, S. ve Brazelton, T. B. (1978). The infant's response to entrapment between contradictory messages in face-to-face interaction. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 17(1), 1-13.
- Tronick, E. ve Beeghly, M. (2011). Infants' meaning-making and the development of mental health problems. *American Psychologist*, 66(2), 107-119.

- Tronick, E. ve Cohn, J. (1989). Infant-mother face-to-face interaction: Age and gender differences in coordination and miscoordination. *Child Development*, 59, 85–92.
- Tronick, E. ve Reck, C. (2009). Infants of depressed mothers. *Harvard Review of Psychiatry*, 17(2), 147-156.
- Tronick, E. Z. ve Weinberg, M. K. (1990). *The infant regulatory scoring system (IRSS)*. Yayınlanmamış rapor. Children's Hospital/Harvard Medical School, Boston.
- Troutman, B., Moran, T. E., Arndt, S., Johnson, R. F. ve Chmielewski, M. (2012). Development of parenting self-efficacy in mothers of infants with high negative emotionality. *Infant Mental Health Journal*, 33(1), 45-54.
- Turkcapar, A. F., Kadioğlu, N., Aslan, E., Tunc, S., Zayıfoğlu, M. ve Mollamahmutoğlu, L. (2015). Sociodemographic and clinical features of postpartum depression among Turkish women: A prospective study. *BMC Pregnancy & Childbirth*, 15. Doi 10.1186/s12884-015-0532-1.
- Van Egeren, L. A., Barratt, M. S. ve Roach, M. A. (2001). Mother–infant responsiveness: Timing, mutual regulation, and interactional context. *Developmental Psychology*, 37(5), 684.
- van IJzendoorn, M. H., Bakersman-Kranenburg, M. J. ve Sagi-Schwartz, A. (2006). Attachments across diverse sociocultural contexts: The limits of universality. K. H. Rubin ve O. B. Chung (Eds), *Parenting beliefs, behaviors, and parent-child relations: A cross-cultural perspective* içinde (ss. 107-142). New York: Psychology.
- Verhage, M. L., Schuengel, C., Madigan, S., Fearon, R. M., Oosterman, M., Cassibba, R., ... ve van IJzendoorn, M. H. (2016). Narrowing the transmission gap: A synthesis of three decades of research on intergenerational transmission of attachment. *Psychological Bulletin*, 142(4), 337-366.
- Vismara, L., Rollè, L., Agostini, F., Sechi, C., Fenaroli, V., Molgora, S., ... ve Polizzi, C. (2016). Perinatal parenting stress, anxiety, and depression outcomes in first-time mothers and fathers: a 3-to 6-months postpartum follow-up study. *Frontiers In Psychology*, 7, 938.
- Vrtička, P., Bondolfi, G., Sander, D. ve Vuilleumier, P. (2012). The neural substrates of social emotion perception and regulation are modulated by adult attachment style. *Social Neuroscience*, 7(5), 473-493.

- Warfa, N. Harper, M., Nicolais, G. ve Bhui, K. (2014). Adult attachment style as a risk factor for maternal postnatal depression: A systematic review. *BMC Psychology*, 2, 1-11.
- Warner, R. M. (1992). Sequential analysis of social interaction: Assessing internal versus social determinants of behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 51-60.
- Warren, S. L., Gunnar, M. R., Kagan, J., Anders, T. F., Simmens, S. J., Rones, M., ... ve Sroufe, A. L. (2003). Maternal panic disorder: infant temperament, neurophysiology, and parenting behaviors. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42(7), 814-825.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J. ve Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child Development*, 71, 684-689.
- Weinberg, M. K. ve Tronick, E. Z. (1994). Beyond the face: An empirical study of infant affective configurations of facial, vocal, gestural, and regulatory behaviors. *Child Development*, 65(5), 1503-1515.
- Weinberg, M. K. ve Tronick, E. Z. (1996). Infant affective reactions to the resumption of maternal interaction after the still-face. *Child Development*, 67(3), 905-914.
- Weinberg, M. K. ve Tronick, E. Z. (1998). The impact of maternal psychiatric illness on infant development. *Journal of Clinical Psychiatry*, 59, 53-61.
- Winnicott, D. W. (1967). Mirror role of mother and family in child development. D. W. Winnicott (1971), *Playing and reality* içinde. London: Tavistock.
- Wisner, K. L., Sit, D. K., McShea, M. C., Rizzo, D. M., Zoretich, R. A., Hughes, C. L., ... ve Confer, A. L. (2013). Onset timing, thoughts of self-harm, and diagnoses in postpartum women with screen-positive depression findings. *JAMA Psychiatry*, 70(5), 490-498.
- Whipple, N., Bernier, A. ve Mageau, G. A. (2011). A dimensional approach to maternal attachment state of mind: Relations to maternal sensitivity and maternal autonomy support. *Developmental Psychology*, 47(2), 396.
- Wörmann, V., Holodynski, M., Kärtner, J. ve Keller, H. (2014). The emergence of social smiling: The interplay of maternal and infant imitation during the first three months in cross-cultural comparison. *Journal of Cross-Cultural*

Psychology, 45(3), 339-361.

- Zheng, X., Morrell, J. ve Watts, K. (2018). A quantitative longitudinal study to explore factors which influence maternal self-efficacy among Chinese primiparous women during the initial postpartum period. *Midwifery*, 59, 39-46.
- Zlochower, A. J. ve Cohn, J. F. (1996). Vocal timing in face-to-face interaction of clinically depressed and nondepressed mothers and their 4-month-old infants. *Infant Behavior and Development*, 19, 371-374.
- Yazgan, Y. ve Güler, A. S. (2012). Bebeklik ve erken çocukluk döneminde “hareketin” dili. N. Erol (Ed), *Bebek ruh sağlığı* içinde. ANKARA: Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- Yovsi, R. D., Kärtner, J., Keller, H. ve Lohaus, A. (2009). Maternal interactional quality in two cultural environments: German middle class and Cameroonian rural mothers. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(4), 701-707.

EK 1. AEAÖÖ Türkçe Forma İlişkin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Amaç

Ulusal alanyazında annelerin öz-yeterliğini değerlendirmek için madde içerikleri açısından özellikle bebeğin doğumundan sonraki ilk 12 aya uygun olan yayınlanmış bir değerlendirme aracı bulunmamaktadır. Buradan hareketle, geçerlik ve güvenirlik çalışmasının amacı; anne-bebek etkileşim çalışmasına hazırlık oluşturması açısından Annelerin Ebeveynliğe İlişkin Algıladıkları Öz-yeterlik Ölçeği (AEAÖÖ)'nin Türkçe adaptasyon çalışmasını yürütmektir. Bu amaç doğrultusunda, AEAÖÖ yapı geçerliği ve iç tutarlığı, AEAÖÖ ölçüt ve yordama geçerliği ve AEAÖÖ test-tekrar test güvenirliliği incelenmiştir.

Yöntem

Örneklem

AEAÖÖ'nün yapı geçerliğini incelemek üzere 448 anneye çevrimiçi sosyal iletişim ağları aracılığıyla ulaşılmıştır. Katılımcı annelerin seçiminde:

- (1) tek çocuğa sahibi olma,
- (2) bebeğin son 12 ay içinde dünyaya gelmiş olması,
- (3) bebeğin prematüre olmaması (37. hafta veya üstü),
- (4) normal kiloda doğan bir bebeğe sahip olma (2.500 gram veya üstü) ve
- (5) son olarak gelişimsel açıdan sağlıklı bir bebeğe sahip olma

içerme ölçütleri olarak kullanılmıştır. Sosyal ağ aracılığıyla ulaşılan katılımcılar yeniden gözden geçirildiğinde ilgili ölçütlere uyan 290 katılımcı anne üzerinde nihai analizler yürütülmüştür. Örneklemdeki annelerin biri dışında hepsi evlidir ve örnekleme ait yaş ortalaması 29.23 ($SS = 3.33$)'tür. Mevcut örnekleme oluşturan annelerin %55.5'i üniversite mezunu olduğunu ve %41.4'ü tam zamanlı bir işte çalıştığını belirtmiştir. Bebeklerin yaş ortalaması 7.17 ay ($SS = 2.77$) iken bebeklerin %53.4'ü erkek %46.6'sı kızdır. Bebeklere ait doğum kilo aralığı 2.580 ile 9.800 arasında değişmiştir.

AEAÖÖ'nün ölçüt ve yordama geçerliğini değerlendirmek üzere, 56 anne katılımcıdan oluşan ikinci bir örnekleme çevrimiçi sosyal ağlar aracılığıyla ulaşılmıştır. İkinci örnekleme ait içerme ölçütleri şu şekildedir: tek çocuk sahibi olma, mevcut durumda 3. ile 12. aylar arasında olan bir bebeğe sahip olma, zamanında doğan bir bebeğe sahip olma (37. hafta veya üstü), normal kiloda doğan bir bebeğe sahip olma (2.500 kilo veya üstü) ve son olarak gelişimsel açıdan sağlıklı bir bebeğe sahip olma. Örneklem söz konusu içerme ölçütleri açısından yeniden gözden geçirildiğinde, örneklem sayısındaki yetersizlikten dolayı içerme ölçütlerinde değişime gidilmiştir. Bu değişim kapsamında, 36. hafta veya üzerinde doğan ve 2 kilo veya üzerinde doğan bebeklerin örnekleme dahil edilebileceğine karar verilmiştir. Sonuç olarak, 50 katılımcı anne üzerinde nihai ölçüt ve yordama geçerliği analizleri yürütülmüştür. İkinci örneklemden annelerin biri dışında hepsi evlidir ve örnekleme ait yaş ortalaması 27.94 ($SS = 4.17$)'tür. İkinci örnekleme oluşturan annelerin %54'ü üniversite mezunu olduğunu ve %36'sı tam zamanlı bir işte çalıştığını belirtmiştir. İkinci örnekleme oluşturan annelerin bebeklerine ait yaş ortalaması, 6.27 ay ($SS = 2.83$) olmuş ve kilo ağırlığı 2 kg 330 gr ile 4 kg 100 gr arasında değişmiştir. Bebeklerin %48'i kız, %52'si erkektir. AEAÖÖ'nün test-tekrar test güvenilirliği, postpartum ve dördüncü ay olmak üzere iki zaman ölçümünü kapsayan ananne-bebek etkileşiminin incelendiği örneklem ($N = 57$) üzerinde hesaplanmıştır.

İşlem

Uyarlama çalışmasını yürütmeye başlamadan önce Hacettepe Üniversitesi Etik Komitesi'nden çalışmanın yürütülmesine yönelik herhangi bir engel bulunmadığına ilişkin gerekli onay alınmıştır (sırasıyla No: 35853172/431-3728).

Öncelikli olarak, AEAÖÖ özgün form Dr. uzman psikolog ve psikolojide doktora eğitimine devam eden iki çevirmen tarafından çevrilmiştir. Ardından, çeviri önerileri uygunluk açısından değerlendirilmek üzere psikolojide öğretim üyesi olan iki yargıcı ile paylaşılmıştır. Yargıcılardan gelen değerlendirmeler üzerine, AEAÖÖ Türkçe formun nihai hali oluşturulmuştur. Takiben, AEAÖÖ Türkçe formun özgün dile geri-çevirisi psikolojide doktora eğitimine devam eden çevirmen tarafından gerçekleştirilmiştir. Son olarak, AEAÖÖ Türkçe formun geri-çevirisi, ölçeğin özgün yazarları ile paylaşılmış ve

ilgili düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, AEAÖÖ Türkçe form veri toplama aşamasına geçmek için hazır hale gelmiştir.

AEAÖÖ Türkçe forma ilişkin geçerlik ve güvenirlik bulgularını elde etmek üzere ilgili ölçüm araçları, www.surveey.com aracılığıyla oluşturulan link ile sosyal ağlarda paylaşılmıştır. İlk aşamada, tüm ölçüm araçlarının (AEAÖÖ, YİYE-II, DSKE, CES-D ve BDA-REÇKF) uygulanabildiği 56 anneye ulaşılmıştır. Ölçüm araçlarına ilişkin bilgiler, anne-bebek etkileşiminin incelendiği çalışmanın yöntem bölümünde aktarılmıştır. Bu aşamada, ölçek setini dolduran anneler ölçek setinin uzunluğundan yakınmıştır. Bunu takiben, AEAÖÖ dışındaki tüm ölçüm araçları dışlanarak yalnızca 20 maddelik olan AEAÖÖ ile yeni bir bağlantı linki oluşturulmuştur. Böylelikle, 448 anneye ulaşılmıştır. Yüksek katılımcı sayısına sahip ikinci örneklemden elde edilen verilerin DFA ve güvenirlik analizleri için kullanılmasına, tüm ölçüm araçlarının uygulanabildiği ilk örneklemin ise ölçüt ve yordama geçerliği analizleri için kullanılmasına karar verilmiştir. Son olarak, AEAÖÖ test-tekrar test güvenirliği analizlerini yürütebilmek üzere, anne-bebek etkileşim çalışmanın iki aşamasını da tamamlayan 57 anne, ilk ölçüm olarak postpartum döneminde ve ikinci ölçüm olarak ise bebek 4 aylık olduğunda AEAÖÖ'yü doldurmuştur. Böylelikle, test-tekrar test güvenirlik analizi için gerekli örneklem elde edilmiştir.

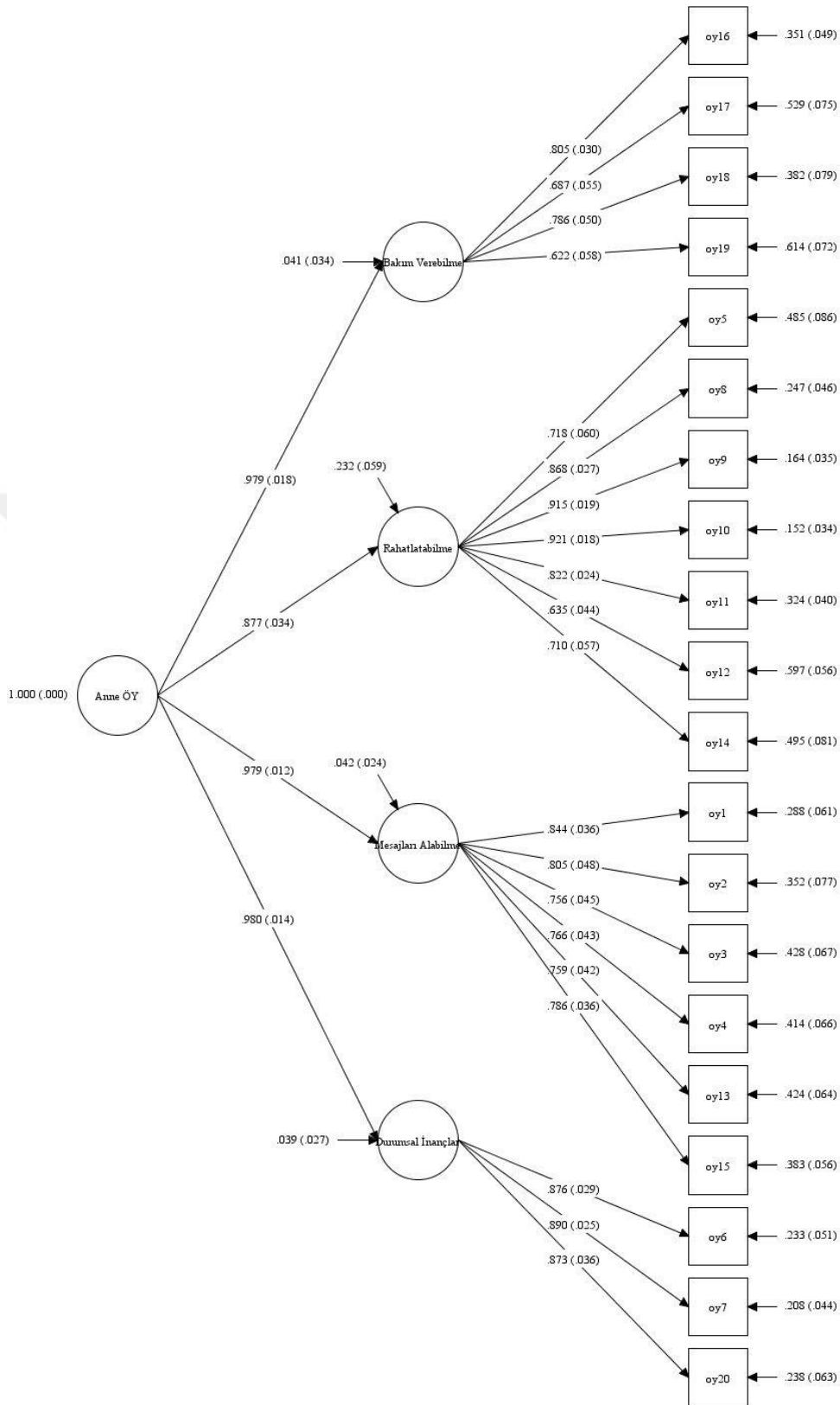
Analiz

AEAÖÖ Türkçe formun geçerlik ve güvenirlik incelemesine yönelik analizlere geçmeden önce veriler tek değişkenli normallik sayıltısı açısından incelenmiştir. Öz-yeterlik değişkeninin normal dağılmaması nedeniyle bulgular bölümünde detaylandırılan ilgili yerlerde parametrik olmayan analizler (Sperman Rho Korelasyon analizi ve logaritmik dönüştürme gibi) yürütülmüştür. Uyarlama çalışmasına ilişkin analizlerde, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Mplus 7.0 paket programıyla, bunun dışında kalan analizler SPSS 23.0 paket programıyla yürütülmüştür. Analizler sonucu elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Bulgular

AEAÖÖ Yapı Geçerliği

AEAÖÖ'nün yapı geçerliği, DFA ile güçlü en çok olabilirlik (MLR) yöntemi kullanılarak test edilmiştir. DFA bulguları, AEAÖÖ'nün dört-faktörlü yapısını kabul edilebilir düzeyde doğrulayabilmiştir ($N = 290$, $\chi^2/df = 3.09$, CFI = .917, TLI = .904; RMSEA = .085, SRMR = .064, AIC = 7315.695, BIC = 7550.567) (Hu ve Bentler, 1999). Buna göre AEAÖÖ; Bakım Verebilme (madde 16, 17, 18 ve 19), Rahatlatabilme (madde 5, 8, 9, 10, 11, 12 ve 14), Bebeğin Mesajlarını Alabilme (madde 1, 2, 3, 4, 13 ve 15) ve Durumsal İnançlar (madde 6, 7 ve 20) olmak üzere özgün çalışmada önerildiği gibi dört ayrı alt-faktörden oluşmaktadır (Barnes ve Adamson-Macedo, 2007). Söz konusu alt faktörler, ikinci düzeyde Anne Öz-yeterlik gizil değişkenine anlamlı şekilde yüklenebilmiştir. DFA sonucunda elde edilen faktör yapısı, standardize faktör yükleri ve madde hata varyansları Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. AEAÖÖ Yapı Geçerliğine İlişkin DFA Bulguları

AEAÖÖ Ölçüt ve Yordama Geçerliği

AEAÖÖ'nün ölçüt geçerliğini değerlendirmek üzere AEAÖÖ toplam puan ve alt-boyut puanları ile anne kaygılı ve kaçınıcı bağlanma, durumluk kaygı, sürekli kaygı ve depresyon puanları arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir. Ek olarak, AEAÖÖ toplam puan ve alt-boyut puanları ile bebek mizaç boyutları arasındaki korelasyon katsayıları da değerlendirilmiştir. Korelasyon analizlerini yürütmeden önce, söz konusu değişkenlerin tek değişkenli normallik sayıltısını karşılayıp karşılamadığı test edilmiştir. Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçlarına göre, anne güvensiz bağlanma örüntüleri ve bebek mizaç boyutları dışındaki değişkenlerin normal dağılmadığı anlaşılmıştır ($D(50)_{\text{Kaygılı Bağlanma}} = 0.11, p = 0.20$; $D(50)_{\text{Kaçınıcı Bağlanma}} = 0.10, p = 0.20$; $D(50)_{\text{Olumsuz Duygulanım}} = 0.10, p = 0.20$; $D(50)_{\text{Sıcakkanlılık}} = 0.09, p = 0.20$; $D(50)_{\text{Sebatkarlık}} = 0.09, p = 0.20$). Buradan hareketle, ölçüt geçerliğine kanıt oluşturacak korelasyon analizinin parametrik olmayan Spearman Rho korelasyon katsayısı ile yürütülmesine karar verilmiştir.

Parametrik olmayan korelasyon katsayıları incelendiğinde AEAÖÖ toplam puanının ($N = 50, r_s = -0.32, p < 0.05$), AEAÖÖ Bakım Verebilme ($N = 50, r_s = -0.40, p < 0.01$), AEAÖÖ Mesajları Alabilme ($N = 50, r_s = -0.32, p < 0.05$) ve AEAÖÖ Durumsal İnançlar alt-boyut puanlarının ($N = 50, r_s = -0.32, p < 0.05$) annenin kaçınıcı bağlanma örüntüsü ile negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. AEAÖÖ Rahatlatabilme alt-boyut puanının ise, annenin kaçınıcı bağlanma örüntüsü ile negatif yöndeki ilişkisinin marjinal düzeyde olduğu görülmüştür ($N = 50, r_s = -0.24, p = 0.097$). Anne kaygılı bağlanma örüntüsü ile AEAÖÖ Mesajları Alabilme alt-boyut puanının negatif yönde ilişkili olduğu ($N = 50, r_s = -0.29, p = 0.045$) görülürken anne kaygılı bağlanma ve AEAÖÖ toplam ve diğer alt-boyut puanları arasındaki ilişkiler anlamlı olmamıştır. Diğer yandan, AEAÖÖ toplam puan ile durumluk kaygı ($N = 50, r_s = -0.28, p = 0.051$) ve sürekli kaygı puanları ($N = 50, r_s = -0.25, p = 0.077$) arasındaki negatif ilişki sınırda anlamlılık göstermiştir. AEAÖÖ Mesajları Alabilme (durumluk kaygı için; $N = 50, r_s = -0.32, p < 0.05$; sürekli kaygı için $N = 50, r_s = -0.31, p < 0.05$) ve AEAÖÖ Durumsal İnançlar (durumluk kaygı için; $N = 50, r_s = -0.31, p < 0.05$; sürekli kaygı için $N = 50, r_s = -0.28, p = 0.046$) alt-boyut puanları ile durumluk ve sürekli kaygı puanları arasında

negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Öte yandan, AEAÖÖ toplam ve alt-boyut puanları ile anne depresyon puanları arasındaki ilişki anlamlılığa ulaşamamıştır ($N = 50$, $r_s = 0.02$, $p = 0.893$). Son olarak, AEAÖÖ ile bebek mizaç boyutları arasındaki ilişkiye ait korelasyon bulguları, AEAÖÖ toplam ve alt-boyut puanlarının bebek mizaç olumsuz duygulanım puanları ile ilişkili olmadığını göstermiştir. Öte yandan, AEAÖÖ toplam puanı ile bebek mizaç sıcakkanlılık ($N = 50$, $r_s = 0.35$, $p < 0.05$) ve sebatkarlık ($N = 50$, $r_s = 0.49$, $p < 0.001$) puanları arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı olmuştur. AEAÖÖ Bakım Verebilme alt-boyutu ile bebek mizaç sıcakkanlılık puanları arasındaki ilişki anlamlılığa ulaşmada sınırlı kalırken ($N = 50$, $r_s = 0.24$, $p = 0.098$) bebek mizaç sebatkarlık puanları ile pozitif yönde ilişkili olmuştur ($N = 50$, $r_s = 0.42$, $p < 0.01$). Ek olarak, AEAÖÖ Rahatlatabilme alt-boyut puanları ile bebek mizaç sıcakkanlılık ($N = 50$, $r_s = 0.39$, $p < 0.01$) ve bebek mizaç sebatkarlık puanları ($N = 50$, $r_s = 0.50$, $p < 0.001$) arasında pozitif yönde ilişki olduğu anlaşılmıştır. AEAÖÖ Mesajları Alabilme alt-boyut puanları ise, bebek mizaç sıcakkanlılık puanları ile sınırda anlamlılık göstermiş ($N = 50$, $r_s = 0.26$, $p = 0.066$) bebek mizaç sebatkarlık puanları ile pozitif yönde ilişkili olmuştur ($N = 50$, $r_s = 0.39$, $p < 0.01$). AEAÖÖ Durumsal İnançlar alt-boyut puanları, bebek mizaç sıcakkanlılık puanları ile pozitif yönde ilişkili olmuş ($N = 50$, $r_s = 0.30$, $p < 0.05$) bebek mizaç sebatkarlık puanları ile sınırda anlamlılık göstermiştir ($N = 50$, $r_s = 0.21$, $p = 0.058$). Korelasyon bulguları, Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. AEAÖÖ Ölçüt Geçerliğine İlişkin Spearman Rho Korelasyon Katsayısı Bulguları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.AEAÖÖ Top	1	.78***	.94***	.92***	.83***	-.32*	-.18	-.28 [†]	-.25 [†]	.02	-.05	.35*	.49***
2. AEAÖÖ BV		1	.69***	.60***	.68***	-.40**	-.14	-.20	-.17	.07	-.02	.24 [†]	.42**
3. AEAÖÖ R			1	.81***	.78***	-.24 [†]	-.09	-.20	-.19	-.03	-.01	.39**	.50***
4. AEAÖÖ MA				1	.78***	-.32*	-.29 [†]	-.32*	-.31*	.09	-.02	.26 [†]	.39**
5. AEAÖÖ Dİ					1	-.32*	-.14	-.31*	-.28*	-.08	.03	.30*	.27 [†]
6. Anne KaçB						1	.59***	.55***	.56***	.11	.15	-.00	-.40**
7. Anne KayB							1	.51***	.59***	-.14	.11	-.06	-.22
8. Anne DK								1	.81***	.11	.22	-.02	-.21
9. Anne SK									1	.14	.13	-.08	-.18
10. Anne Dep										1	-.11	-.13	.02
11. Bebek MOD											1	.58***	-.10
12. Bebek MSIC												1	.33*
13. Bebek MSEB													1

Not. AEAÖÖ Top = Annenin Ebeveynliğe İlişkin Algıladığı Öz-yeterlik Ölçeği Toplam, AEAÖÖ BV = Annenin Ebeveynliğe İlişkin Algıladığı Öz-yeterlik Ölçeği Bakım Verebilme, AEAÖÖ R = Annenin Ebeveynliğe İlişkin Algıladığı Öz-yeterlik Ölçeği Rahatlatılabilme, AEAÖÖ MA = Annenin Ebeveynliğe İlişkin Algıladığı Öz-yeterlik Ölçeği Mesajları Alabilme, AEAÖÖ Dİ = Annenin Ebeveynliğe İlişkin Algıladığı Öz-yeterlik Ölçeği Durumsal İnançlar, Anne KaçB = Anne Kaçınıcı Bağlanma, Anne KayB = Anne Kaygılı Bağlanma, Anne DK = Anne Durumluk Kaygı, Anne SK = Anne Sürekli Kaygı, Anne Dep = Anne Depresyon, Bebek MOD = Bebek Mizaç Olumsuz Duygulanım, Bebek MSIC = Bebek Mizaç Sıcakkanlılık, Bebek MSEB = Bebek Mizaç Sebatkarlık

[†] $p = .05$ veya $p < 0.10$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

AEAÖÖ'nün yordama geçerliğini değerlendirmek üzere, anne öz-yeterlik toplam puanları yordayıcı değişken olarak ve anne yaşam doyumu puanları yordanan değişken olarak kullanılmıştır. Yürütülen basit regresyon analizi öncesi, her iki değişkenin normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığı test edilmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi, her iki değişkenin de normal dağılmadığını göstermiş, değişkenlere ait histogramlar sola yatık çarpıklığa (negative skewness) işaret etmiştir. Buna uygun olarak, basit regresyon analizinin doğrusallık sayıltısını karşılamak üzere anne öz-yeterlik toplam puanları ve yaşam doyumu puanları logaritmik dönüştürmeye tabi tutulmuştur. Logaritmik dönüşümün ardından her iki değişkene ait çarpıklık değerlerinin $+1$ sınırları içinde yer aldığı görülmüştür. Takiben yürütülen basit regresyon analizi sonucu, anne öz-yeterlik algısının anne yaşam doyumu puanlarını anlamlı biçimde yordadığını ($\beta = 0.32$, $t(48) = 2.35$, $p < 0.05$) ve anne yaşam doyumu puanlarındaki varyansın %10'unu açıkladığını göstermiştir.

AEAÖÖ Güvenirlik Bulguları

AEAÖÖ Cronbach alfa güvenirlik katsayısı bulguları, yapı geçerliğinin incelendiği ilk örneklem üzerinde hesaplanmıştır ($N = 290$). AEAÖÖ'nün Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları tüm ölçek için 0.97, Bakım Verebilme alt-boyutu için 0.81, Rahatlatabilme alt-boyutu için 0.92, Mesajları Alabilme alt-boyutu için 0.91 ve Durumsal İnançlar alt-boyutu için 0.91 olarak bulunmuştur. AEAÖÖ'nün Guttman iki-yarım test güvenirlik katsayısı 0.95 olmuştur. AEAÖÖ'nün test-tekrar test güvenirliğine ilişkin değerler ön ölçümü postpartum döneminde ve ikinci ölçümü bebek 4 aylık olduğunda elde edilen üçüncü bir örneklemde incelenmiştir ($N = 57$). İki zamanlı ölçümden elde edilen Spearman Rho korelasyon katsayısı bulgularına göre, AEAÖÖ postpartum toplam ve AEAÖÖ 4. ay toplam puanları arasındaki ilişki 0.62^{***} , Bakım Verebilme postpartum ve Bakım Verebilme 4. ay puanları arasındaki ilişki 0.60^{***} , Rahatlatabilme postpartum ve Rahatlatabilme 4. ay puanları arasındaki ilişki 0.62^{***} , Mesajları Alabilme postpartum ve Mesajları Alabilme 4. ay puanları arasındaki ilişki 0.46^{***} , ve son olarak Durumsal İnançlar postpartum ve Durumsal İnançlar 4. ay arasındaki ilişki 0.51^{***} biçiminde hesaplanmıştır.

Tartışma

Mevcut çalışma, AEAÖÖ Türkçe formun, özellikle ilk yıldaki anne öz-yeterliğini değerlendirmek için geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı olduğunu göstermektedir. Yapı geçerliği, iç tutarlık ve test-tekrar test bulguları, özgün çalışmadaki dört-faktörlü yapının Türkçe form için de geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir (Barnes ve Adamson-Macedo, 2007). Buna göre, yapı geçerliği bulguları, dört-faktörlü yapı için kabul edilebilir uyum indekslerine işaret etmektedir (Hu ve Bentler, 1999) ve tüm alt-boyutların iç tutarlık düzeyleri, 0.70'in üzerindedir. Ölçüt geçerliğinden elde edilen bulgular, toplam ve alt-boyut puanlarının, eş zamanlı biçimde tek bir değişkenle ilişkili olmasından çok yer yer toplam puanın yer yer ise özgül boyutların ölçüt geçerliğine kanıt oluşturan değişkenlerle ilgili olduğunu göstermektedir. Bu örüntü, öz-yeterliğin boyut-özgü kavramsallaştırmasıyla uyumlu görünmektedir. Boyut-özgü kavramsallaştırma, çeşitli boyutların bir araya gelmesiyle genel bir öz-yeterlik algısı oluştuğunu kabul etmektedir (Leerkes ve Crockenberg, 2002). AEAÖÖ özgün forma uygun biçimde AEAÖÖ Türkçe formun; bakım verebilme, mesajları alabilme, rahatlatabilme ve durumsal inançlar alt-boyutlarından oluştuğu anlaşılmaktadır.

Ölçüt geçerliği bulguları, özellikle kaçınıcı bağlanan annelerin genel bir boyut olarak öz-yeterlik algılarının ve özgül olarak öz-yeterliğin alt-boyutlarındaki algılarının azalmış olabileceğini göstermektedir. Kaçınıcı bağlanan annelerin öz-yeterlik puanlarındaki düşüşler, kaçınıcı annelerin ebeveynliğe katılımlarının düşük olması ihtimaliyle açıklanabilir. Öz-yeterlik algısını yükselten koşullardan biri, ilgili alandaki görevlere etkin bir biçimde katılımdır (Bandura, 1978; Coleman ve Karraker, 1997). Kaygılı bağlanma örüntüsü ve durumluk-sürekli kaygı puanları ise, annenin öz-yeterliği ile yalnızca mesajları alabilme alt-boyutunda olumsuz yönde ilişkilidir. Kaygılı annelerin, etkili bakım verme için yeteri beceri ve niteliğe sahip olduğu bilinmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007b) ve böylelikle ebeveynlik davranışlarına katılımlarının yüksek olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle de, öz-yeterliğin bakım verme, rahatlatabilme gibi boyutlarında yetersiz hissetmiyor olabilirler. Ancak, kaygılı bağlanan veya kaygılı annelerin, ebeveynliğe olan aşırı odaklarından ve performans

endişelerinden dolayı mesajları alabilme boyutunda kendilerini düşük algılamış olabilecekleri tartışılabilir. Nitekim, alanyazında da, kaygılı annelerin içsel ve kişilerarası düzenleme becerilerindeki kısıtlılıklardan dolayı, kişisel stress düzeylerinin arttığı ve bu nedenle diğerlerinin ihtiyaçlarına odaklanmak yerine içsel bir odakla ilişki kurdukları belirtilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007b). Dolayısıyla da, kendi içsel düzenlemesine odaklanan kaygılı annelerin, dışarının ihtiyaçlarına odaklanarak gelişecek mesajları alabilme boyutundaki yetkinliklerinin azalmış olabileceği tartışılabilir. Mesajları alabilme, aslında annenin en iyi tahminle bebeğin ne istediğini anlayıp yanıt vermek olarak düşünülebilir. Dolayısıyla, bu belirsizlik de kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip veya kaygılı annelerin mesajları alabilme puanlarını düşürmüş olabilir. Mevcut çalışmada, anne-bebek etkileşiminin incelendiği örnekleme ait betimleyici bulguların aktarıldığı bölümde belirtildiği üzere, anne güvensiz bağlanma örüntüleri ile öz-yeterlik arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamıştı. Anne-bebek etkileşim çalışmasında ortaya konamayan anne öz-yeterliği ve güvensiz bağlanma örüntüleri arasındaki ilişkinin geçerlik-güvenirlik çalışmasında anlamlı olması ise, bebeklerin yaş aralığı ile açıklanabilir. Anne-bebek etkileşim çalışmasında, hem postpartum hem de dördüncü ay ölçümlerinde bebeklerin yaş aralığı açısından örneklem oldukça homojendir; bebek 1.-1.5 aylıkken postpartum ölçümleri, bebek 4. ayının içindeyken de dördüncü ay ölçümleri alınmıştır. Ancak geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına katılım sağlayan annelerin bebeklerine ait yaş aralığı 3. ile 12. ay arasında değişmektedir. Alanyazında da vurgulandığı üzere, ebeveynliğin başlarında değerlendirilen öz-yeterlik ölçümleri aşırılaşmaya eğilimlidir (Jones ve Prinz, 2005). Dolayısıyla, geçerlik-güvenirlik çalışmasında görülen anne güvensiz bağlanma örüntüleri ve öz-yeterlik arasındaki anlamlı ilişkiler, bebeklerin yaş aralığının genişlemesiyle ve artmasıyla, ebeveynlik görevlerinin değişmesi ve karmaşıklaşmasıyla, ebeveynliğin uzun süren ve talepkar bir rol olduğunun fark edilmesiyle açıklanabilir. Alanyazında, anne öz-yeterliği ve bağlanma örüntüleri arasındaki ilişki sınırlı sayıdaki çalışma tarafından incelenmiş ve hem doğrudan hem de dolaylı olarak anlamlı ilişkilere işaret etmiştir (Brazeau ve ark., 2017; Kohlhoff ve Barnett, 2013). Dolayısıyla, örneklem büyüklüğünün genişlediği ileriki çalışmaların, anne bağlanma örüntüleri ve öz-yeterlik arasındaki ilişkiyi incelemesinin alanyazındaki boşluğu doldurabileceği düşünülmektedir. Öz-yeterliğin klinik değişkenlerle kurduğu ilişki incelenecek olursa

kaygı belirtilerinin mesajları alabilme alt-boyutu ile ilişkili olduğu, ancak depresif belirtilerin öz-yeterliğin toplam ve alt-boyut puanlarıyla ilişkili olmadığı görülmektedir. Anne-bebek etkileşiminin incelendiği örneklemin betimleyici bulguları ise, öz-yeterlik algısının postpartum yerine dördüncü ayda kaygı ve depresif belirtilerle ilişkili olduğunu göstermekteydi. Öz-yeterlik alanyazını, annelerin postpartum yerine özellikle üçüncü ayda öz-yeterlik düzeylerinde bir düşüş yaşadığını ancak sonra altıncı ay civarında yeniden öz-yeterlik düzeylerinin arttığını göstermiştir (Benedetto ve Ingrassia, 2017). Diğer yandan, geçerlik-güvenirlilik çalışmasında ölçüt geçerliğinin incelendiği örneklemdaki annelerin bebekleri, 3. ile 12. aylar arasındadır. Etkileşim çalışmasındaki dördüncü ay ölçümlerinin kaygı ve depresif belirti düzeyleriyle ilişkisini ortaya koyabilmesinin nedeni, öz-yeterlikte düşüşün olduğu kırılgan bir döneme denk gelmesiyle açıklanabilir. Geçerlik ve güvenirlik çalışmasında klinik değişkenlerle (özellikle depresif belirtiler) ortaya konamayan ilişki ise, bebeklerin yaş aralığındaki genişlemeyle açıklanabilir. Bilindiği üzere, altıncı aydan itibaren annelerin öz-yeterlik düzeyinde artış olabilir ve bu durum, depresif belirtilerin ölçüt geçerliği örnekleminde anlamlılığa ulaşamamasına neden olmuş olabilir. Diğer bir açıdan, ölçüt geçerliğine ait örneklem sayısı oldukça kısıtlıdır. Bu nedenle, annelerin depresif belirti düzeyinde yeterli bir varyansa ulaşamamış olması, bulguları açıklayıcı diğer bir faktör olabilir. Sonuç olarak, mevcut çalışmada, farklı örneklemlerde ve farklı aylarda yapılan incelemeler, AEAÖÖ'nün işlevsellikteki bozulmayı yansıtan klinik değişkenlerle ilişkisini göstermektedir. Ancak, tüm bulgular bir arada değerlendirildiğinde, AEAÖÖ ile annelerin öz-yeterlik algısının ay ay ölçülmesi gerektiği (Pierce ve ark., 2010) ve hangi ölçümlerin hem anne hem de bebek açısından ve ikisi arasındaki ilişki açısından boylamsal sonuç değişkenlerini yordayıcı olduğunun anlaşılmayı bekleyen bir araştırma olduğunu düşünülmektedir.

Bebek mizaç boyutları ve anne öz-yeterlik arasındaki ilişkiler incelenecek olursa; sıcaakkanlı ve sebatkar bebekleri olan annelerin, genel bir boyut olarak öz-yeterlikte ve tüm alt-boyutlarda yetkin hissettiği anlaşılmaktadır. İlişkiler, orta-yüksek güçte anlamlılığa işaret etmektedir. Bulgular alanyazınla uyumlu olmakla birlikte (Fulton ve ark., 2012; Zheng ve ark., 2018), etkinin bebekten mi anneye, anneden mi bebeğe gittiği karmaşık desenli boylamsal çalışmalara ihtiyaç duymaktadır. Ek olarak, genel bir boyut olarak incelendiğinde anne öz-yeterlik algısının, annelerin yaşam doyumu puanlarını

yordayıcı gücü olduğu görülmektedir. Bu bulgu beklendik olarak düşünülebilir; ebeveynlik annelerin yaşamını pek çok açıdan etkileyen güçlü bir deneyimdir.

Mizaç bağlamındaki ölçüt bulgularını ve yordama geçerliği bulgularını bir arada ele alacak olursak, AEAÖÖ ile ölçülen öz-yeterliğin bebeğe ilişkin olumlu özellikler ve annenin yaşamındaki olumlu sonuç değişkenleriyle de ilişkili olabileceği görülmektedir. Sonuç olarak, mevcut çalışma kapsamında farklı örneklerde incelenen ilişkilerle birlikte, AEAÖÖ Türkçe formun özellikle ilk bebeğine sahip olmuş tek çocuklu anneler için geçerli ve güvenilir bir araç olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, AEAÖÖ'yü kullanacak ileriki çalışmalar için bazı öneriler yapılması önemlidir. Özgün forma uygun biçimde bu çalışmada AEAÖÖ 4'lü Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmiştir. Elde edilen veri setinin dar bir varyansa işaret etmesi sonucunda ileriki çalışmaların AEAÖÖ'yü 7'li Likert tipi bir ölçek üzerinde kullanması önerilmektedir. Böylelikle, annelerin öz-yeterlikte kendilerini yüksek düzeylerde değerlendirme eğilimine çözüm bulunmuş olabilir. AEAÖÖ'nün gidişatının incelenmesine ihtiyaç vardır. Bu nedenle, AEAÖÖ'yü kullanan çalışmaların özellikle postpartum döneminden itibaren öz-yeterlikte nasıl bir gidişat olduğunu ve böylelikle ölçüt olarak kullanılan değişkenlerle ilişkisinin ne şekilde farklılaştığını anlamının bulguları netleştireceği düşünülmektedir. Diğer yandan, anne öz-yeterliğinin gelişimsel modelinin incelenmesi önerilmektedir. Özellikle, çocukluk çağı travmalarındaki artış, doğrudan annelerin öz-yeterlik algısındaki düşüşü yordamıştır (Kahya ve Uluç, başvuru aşamasında). Bu yüzden, annelerin geçmiş travmatik yaşantılarının daha yüksek olabileceği tahmin edilen klinik anne örneklerinde AEAÖÖ'nün kullanılmasının alanyazın için katkı sağlayıcı olabileceği düşünülmektedir.

EK 2. Gönüllü Katılım Formu

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma, Doç. Dr. Sait Uluç'un tez danışmanlığında Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü bünyesinde Arş. Gör. Yasemin Kahya tarafından yürütülen bir Doktora tez çalışmasıdır. Araştırmanın amacı, 4 aylık bebekler ve anneleri arasındaki yüz yüze oyun etkileşimlerinin derinlemesine incelenmesidir. Bu amaç dahilinde, anne-bebek yüz yüze oyun etkileşimlerinde çeşitli iletişim kanalları aracılığıyla gözlemlenen örüntüler, anneye ve bebeğe ilişkin bazı değişkenler açısından incelenecektir. Bu araştırmanın yürütülebilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izin alınmıştır. Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katıldıktan sonra istediğiniz anda vazgeçebilirsiniz. Bu size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Araştırmanın ilk aşamasında, doğumdan sonraki 4. ile 6. hafta arasındaki bir dönemde yalnızca sizin katılımınızın gerekli olduğu ev ortamında kısa bir değerlendirme aşaması olacaktır. Ardından, bebeğiniz dört aylık olduğunda Hacettepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Laboratuvarlarına gelmenizi gerektiren 10 dakikalık bir video-kayıt çekimi yapılacaktır. Bu video-kayıt çekiminde 10 dakika boyunca bebeğinizle yalnızca yüz yüze oyun oynamanız beklenecektir. İki aşamalı bir araştırma olması nedeniyle araştırmacılar tarafından açık kimlik, adres bilgilerinize ve telefon numaralarınıza ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak, evinizde gerçekleşecek olan değerlendirme aşamasında elde edilen veriler ve laboratuvar aşamasında çekilen video-kayıtları araştırmacılar tarafından gizli tutulacak ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Bu anlamda, araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için değerlendirme araçlarının samimi bir şekilde doldurulması, boş bırakılmaması ve video-kayıt aşamasında evinizde olduğu gibi bebeğinizle doğal bir şekilde oynamanız oldukça önemlidir. Değerlendirme araçlarını doldurma aşaması ve laboratuvarda gerçekleşecek olan video-kayıt aşaması kişisel, psikolojik veya fiziksel rahatsızlık teşkil edecek unsurlar içermemektedir. Ancak araştırma sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz, katılımınızı sonlandırabilirsiniz. Rahatsızlığınızın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır.

Araştırma sırasında sizden istenilen, verilen değerlendirme araçlarını boş madde bırakmamaya özen göstererek samimi bir şekilde doldurmanız ve video-kayıt aşamasında mümkün olduğunca doğal olmanızdır. Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Araştırma hakkında daha fazla bilgi almak için araştırmacılara (e-posta: psysait@gmail.com ; yaseminoruclular@gmail.com) ulaşabilirsiniz. Aynı zamanda, araştırma tamamlandıktan sonra da araştırmanın sonuçları hakkında telefon ya da e-posta yoluyla ulaşarak sorularınızı sorup sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Anne ve bebeklerinin katılımını gerektiren bu araştırmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman katılımı sonlandırabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanımını kabul ediyorum.

Evet ()

Hayır ()

Tarih:

Katılımcı:

Adı, soyadı:
Adres:
Tel:
İmza:

Sorumlu Araştırmacı:

Adı, soyadı: Doç. Dr. Sait ULUÇ
Adres: H.Ü. Psikoloji Bölümü
Tel: 0 312 297 83 25
e-posta: psysait@gmail.com
İmza:

Yardımcı Araştırmacı:

Adı, soyadı: Araş. Gör. Yasemin KAHYA
Adres: H.Ü. Psikoloji Bölümü
Tel: 0 507 820 13 11
e-posta: yaseminoruclular@gmail.com
İmza:

EK 3. Kişisel Bilgi Formu

Anne _____

Ad ve Soyad:

1. Yaş:

2. Yaşamın Çoğunluğunun Geçtiği Yer:

☐ Büyük Şehir	☐ Şehir
☐ İlçe	☐ Kasaba/Köy

3. Medeni Durum:

☐ Evli	☐ Boşanmış (Soru 4'e geçiniz.)
<u>Diğer</u> ☐ Resmi olarak evli, ancak baba ile ayrı yaşıyor. ☐ Baba ile resmi olarak hiç evlenmemiş, beraber yaşıyor. (Soru 4'e geçiniz.) ☐ Bebeğin babası dışındaki biriyle romantik bir ilişki içerisinde. (Soru 4'e geçiniz.)	

3a. Evliyseniz:

Ne kadar süredir evlisiniz? yıl ay

Bu kaçınıcı evliliğiniz?

4. Eğitim Durumu (Tamamlanan):

☐ Okur-yazar değil	☐ Okur-yazar	☐ İlkokul	☐ Ortaokul
☐ Lise	☐ Yüksek okul	☐ Üniversite	☐ YL ve üzeri

5. Meslek:

6. Çalışma Durumu:

☐ Ev hanımıyım	☐ Evde çalışıyorum
☐ Tam zamanlı maaşlı bir işte çalışıyorum	☐ Yarım zamanlı maaşlı bir işte çalışıyorum
☐ İşsizim	☐ Emekliyim

6a. Doğumdan önceki dönemde tam veya yarım zamanlı bir işte çalışıyor muydunuz?

☐ Evet ☐ Hayır (Soru 7'ye geçiniz.)

6b. Eğer cevabınız **Evet** ise, doğumdan kaç hafta önce işe gitmeye ara verdiğiniz sayı ile belirtiniz:

.....

6c. Eğer cevabınız **Evet** ise, şu anda işinize geri dönüp dönmediğinizi aşağıya belirtiniz.

☐ İşe geri döndüm. ☐ İşe henüz geri dönmedim. ☐ İşe geri dönmeyi düşünmüyorum.

6d. Eğer işe **henüz geri dönmediyseniz**, bunu ne zaman planladığınızı bebeğinizin almış olacağı ay cinsinden belirtiniz:

.....

7. Ruhsal Durum:

7a. Halihazırda almış olduğunuz bir psikiyatrik tanı var mıdır?

☐ Evet ☐ Hayır

Cevabınız **Evet** ise belirtiniz :

7b. Önceden almış olduğunuz bir psikiyatrik tanı var mıdır?

☐ Evet ☐ Hayır

Cevabınız **Evet** ise belirtiniz :

8. Fiziksel Durum:

Halihazırda sizi etkilemekte olan fiziksel/biyolojik bir rahatsızlığınız var mıdır?

☐ Evet ☐ Hayır

Cevabınız **Evet** ise belirtiniz :

9. Gelir Düzeyi:

Evinize giren aylık gelir miktarını TL cinsinden belirtiniz:.....

Baba _____

10. Yaş:

11. Eğitim Durumu (Tamamlanan):

☐ Okur-yazar değil	☐ Okur-yazar	☐ İlkokul	☐ Ortaokul
☐ Lise	☐ Yüksek okul	☐ Üniversite	☐ YL ve üzeri

12. Meslek:

13. Çalışma Durumu:

☐ Tam zamanlı maaşlı bir işte çalışıyor	☐ Yarım zamanlı maaşlı bir işte çalışıyor
☐ Serbest meslek	☐ Kendine ait bir iş yeri var
☐ İşsiz	☐ Emekli

Gebelik ve Doğum _____

14. Gebelik süresince maruz kaldığınız her hangi bir olağandışı yaşam olayı oldu mu?
☐ Evet ☐ Hayır
 Cevabınız **Evet** ise kısaca belirtiniz :
15. Gebelik döneminde bedensel sağlığınız nasıldı? Kısaca belirtiniz:
16. Gebelik döneminde kendinizi duygusal olarak nasıl hissediyordunuz? Kısaca belirtiniz:
17. Lütfen **toplam gebelik sürenizi doğuma kadar tamamlanan hafta ve gün** cinsinden belirtiniz.
 hafta gün

18. Doğum Şekli:

☐ Normal Doğum	☐ Sezaryen
---------------------------------------	-----------------------------------

19. **Doğum Anı:**
20a. Doğum için hastaneye yatışınızdan itibaren doğuma kadar geçen zamanı saat cinsinden belirtiniz: saat
20b. Doğum esnasında bebeğinizi ya da sizi etkileyecek her hangi bir komplikasyon yaşandı mı?
☐ Evet ☐ Hayır
 Cevabınız **Evet** ise kısaca belirtiniz :
20c. Lütfen doğum esnasındaki deneyiminizi (neler yaşadığınız, hissettiğiniz veya düşündüğünüz gibi) kısaca tanımlayınız:

Bebek _____

20. Bebeğiniz planlı bir bebek miydi?
☐ Evet ☐ Hayır
21. Lütfen bebeğinizin doğum tarihini gün/ay/yıl şeklinde belirtiniz:/...../.....
22. Bebeğin Yaşı (Ay) (Hafta)
23. Lütfen bebeğinizin doğum kilosunu kg ve gram cinsinden belirtiniz:/.....
24. Bebeğinizin cinsiyeti: ☐ Kız ☐ Erkek
25. Gebe kalmadan önce veya gebelikte her hangi bir cinsiyet beklentiniz var mıydı?
☐ Evet ☐ Hayır
 Cevabınız **Evet** ise beklentiniz ile gerçek cinsiyet arasında her hangi bir uyumsuzluk oldu mu belirtiniz :

26. Gebe kalmadan önce veya gebelik döneminde zihninizde tasarladığınız bebek ile gerçek bebeğiniz birbirine yakın mıydı?
☐ Evet (**Soru 27'ye geçiniz.**) ☐ Hayır
 Cevabınız **Hayır** ise kısaca bu deneyiminizi açıklayınız:

27. Bebeğinizin gelişimsel sağlık durumu nasıl?
☐ Gelişimsel olarak sağlıklı (**Soru 28'e geçiniz.**) ☐ Gelişimsel olarak sağlıklısız
 Bebeğiniz gelişimsel olarak sağlıklısız ise problemi kısaca tanımlayınız:

28. Bebeğiniz fiziksel olarak sağlıklı mı?
☐ Fiziksel olarak sağlıklı (**Soru 29'a geçiniz.**) ☐ Fiziksel olarak sağlıklısız
 Bebeğiniz fiziksel olarak sağlıklısız ise problemi kısaca tanımlayınız:

Algılanan Sosyal Destek _____

29. Ailenizde, eşiniz ve bebeğiniz dışında sizinle yaşayan başkaları var mı?
☐ Hayır ☐ Evet (lütfen belirtiniz).....
30. Bebeğinize bakım vermede size yardım eden biri var mı?
☐ Evet ☐ Hayır (**Soru 31'e geçiniz.**)
- 29a. Bebeğinize bakım verirken size kim yardım ediyor?
☐ Anneanne
☐ Babaanne
☐ Akrabalardan biri (lütfen belirtiniz).....
☐ Evde çocuk bakıcısı
☐ Bakıcı kendi evinde
☐ Komşular
☐ Diğer (lütfen belirtiniz).....
- 29b. Siz bu yardımı olumlu mu olumsuz mu algılıyorsunuz?

() Olumlu algılıyorum (Soru 31'e geçiniz.)

() Olumsuz algılıyorum

29c. Bu yardımı olumsuz algılıyorsanız, yaşadığınız çatışmaları lütfen kısaca belirtiniz:

.....

31. Bebeğinize bakım vermede eşiniz size katkı sağlıyor mu?

() Evet () Hayır (Soru 32'ye geçiniz.)

30a. Bu katkıyı yeterli buluyor musunuz?

() Evet () Hayır

32. Bakım verme dışındaki günlük yaşam işlerinde eşiniz size katkı sağlıyor mu?

() Evet () Hayır (Soru 33'e geçiniz.)

31a. Bu katkıyı yeterli buluyor musunuz?

() Evet () Hayır

33. Geçtiğimiz 12 ay içinde yakınlarınızdan hayatını kaybeden biri oldu mu?

() Evet () Hayır (Soru 34'e geçiniz.)

Cevabınız **Evet** ise yakınlığı.....

34. Geçtiğimiz 12 ay içinde eşinizin yakınlarından hayatını kaybeden biri oldu mu?

() Evet () Hayır (Soru 35'e geçiniz.)

Cevabınız **Evet** ise yakınlığı.....

35. Aile üyelerinden birinin uzun süreli (2 aydan fazla) tedavi ya da hastane bakımı gerektiren ciddi bir sağlık sorunu oldu mu?

() Evet () Hayır (Soru 36'ya geçiniz.)

Cevabınız **Evet** ise yakınlığı..... Sorun neydi?.....

Bakım Verme Uygulamaları

36. İlk bebeğiniz olmasına rağmen, yaşamınızın daha önceki dönemlerinde her hangi bir bebek ya da çocuk bakma deneyiminiz oldu mu?

() Evet () Hayır (Soru 37'ye geçiniz.)

Cevabınız **Evet** ise kısaca bu deneyimi açıklayınız:

.....

37. Bebeğinizin rutin bakım verme uygulamalarını (emzirme, uyutma saati, doktor kontrolü gibi) takip etmede zorlanıyor musunuz?

() Evet () Hayır (Soru 38'e geçiniz.)

Cevabınız **Evet** ise kısaca bu deneyimi açıklayınız:

.....

38. Genel olarak yaşamınızdan ne kadar memnunsunuz?

1-----2-----3-----4-----5-----6
Hiç memnun Memnun Biraz memnun Biraz Memnunum Çok
değilim değilim değilim memnunum memnunum

Araştırmacının yeniden irtibat kurmada kullanabileceği anneye ait;

Telefon (süreklilik arz eden):

Yakınının Telefonu:

E-posta adresi:

İkamet adresi:

EK 4. Anne-Bebek Yüz Yüze Oyun Etkileşimi: Davranışsal Kodlamalar

Anne Yüz Duygulanımı		Ağızda Kıvrıklık (AK)	Ağızda Açıklık (AA)	Diğer
90	Taklidi şaşırma	AK 0 (1)	AA 3 (4)	kaşlar kalkık
88	Mini taklidi şaşırma	AK 0 (1)	AA 2 (4)	kaşlar kalkık; ağız belirgin biçimde açık değil
85	Gülme 3	AK 2	AA 3 (4)	
80	Gülme 2	AK 2	AA 2	
70	Gülme 1	AK 1	AA 1 (2)	
67	Oh ifadesi	AK 0	AA 1 (2)	
64	Pozitif ilgi 4			
62	Pozitif ilgi 3			
61	Pozitif ilgi 2			
60	Pozitif ilgi 1	AK 0	AA 1 (0)	[öpücük/dudak büzmek]
		AK 1	AA 0	
50	Nötr	AK 0	AA 0	
45	Empatik			empatik dudak bükmek
40	Negatif	yüzünü buruşturma ve/ veya sıkıştırılmış dudaklar		ve/veya kaşlar çatık
30	Buruşuk			abartılı sevinç, alaycı, saldırgan
20	Dissosiye			durgun yüz (ton kaybı), katılımcı değil, orada değil
10	Korkutucu			Tiksinme, küçümseme, dişleri birbirine sürtmek, diş göstermek, ısıran yüz, gözlerin beyazı görünüyor

Bebek Yüz Duygulanımı

		Ağızda Kıvrıklık	Ağızda Açıklık	Diğer
85	Orta yüksek /yüksek pozitif	2	3(4)	
70	Düşük/orta pozitif	1	1(2)	
57	Gülümseme 2	1	0(1)	
56	Gülümseme 1	0.5	0(1)	
55	İlgili/Nötr	0	0	
40	Hafif negatif	Yüzünü buruşturma	0(1)	[ve/veya kaşlarda çatıklık]
20	Negatif	Kızgın kare ağız/ağlama öncesi/ağlayan yüz (kısmi/tamamen)	2(3)	[ve/veya kaşlarda çatıklık]

Anne/Bebek Bakış

1 = “eş”in yüzünde

0 = “eş”in yüzünde değil

Bebek Vokal Duygulanım

6	Yüksek pozitif	tonlamada yükselmeler, yüksek sesle gülme, kahkaha
5	Pozitif/nötr	agulama, mırıldanma, nötr sesler
4	Vokal duygulanım yok	
3	Yakınma/Mızırdanma	
2	Kızgın protesto	ayrışmış kızgın nitelik
1	Ağlama	tamamen ağlama

Anne Dokunma				
		Tür	Bölge	Yoğunluk
11	Şefkatli dokunma	sıvazlama, okşama öpme,	eller, kollar, ayaklar, bacaklar	Hafif-orta
10	Statik dokunma	tutmak, bebeğin tutması için elini veya parmağını vermek	eller, kollar, ayaklar, bacaklar	Hafif-orta
9	Oyuncu dokunma	hafifçe ritmik vurmak, kollar veya bacaklarla büyük hareketler, gıdıklamak	eller, kollar, ayaklar, bacaklar	Hafif-orta
8	Dokunma yok		-	-
7	Bakım verici dokunma	Bakım verme: üstünü silme, bebeğin giysisini düzeltme	eller, kollar, ayaklar, bacaklar	Hafif-orta
6	Hızlı oyuncu dokunma	Hızlı sallamak, zıplamak	eller, kollar, ayaklar, bacaklar	Hafif-orta
5	Oral dokunma	Bebeğin- yönlendirdiği (annenin elini ağızına sokması gibi)		Hafif-orta
4	Nesne aracılığıyla dokunma	Doğrudan değil nesneyle dokunma	yüz, gövde, baş, boyun, eller, kollar, ayaklar, bacaklar	Hafif-orta
3	Merkezi dokunma	tutmak, sıvazlamak, hafifçe ritmik vurmak, bakım vermek, öpme, gıdıklamak	yüz, gövde, baş, boyun	Hafif-orta
2	Sert dokunma	kaşımak, çekmek, itmek, çimdiklemek, dürtmek	yüz, gövde, baş, boyun, eller, kollar, ayaklar, bacaklar	Hafif-orta
1	Yüksek yoğunlukta girici dokunma	Herhangi	yüz, gövde, baş, boyun, eller, kollar, ayaklar, bacaklar	Yüksek yoğunlukta

EK 5. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II

Örnek Maddeler

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç

Kararsızım/

Tamamen

katılmıyorum

fikrim yok

katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip dayanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemsedığım kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7

EK 6. CES-Depresyon Ölçeği

Örnek Maddeler

Aşağıda duygu ve davranışlarınızla ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen geçen hafta boyunca aşağıdakileri ne sıklıkla hissettiğinizi ve yaşadığınızı belirtin.

	Hiç bir zaman-Nadiren (1 günden daha az)	Birazcık - Birkaç Kez (1-2 gün)	Arada sırada-Bazen (3-4 gün)	Çokça – Çoğu zaman (5-7 gün)
1. Genellikle canımı sıkmayan şeyler canımı sıktı.				
2. Açlık hissetmedim, iştahım yerinde değildi.				
3. Arkadaşlarım veya ailemin yardımına rağmen kötü ruh halinden kurtulamadım.				
4. Ruh halimin diğer insanlar kadar iyi olduğunu hissettim.				
5. Yaptığım işe odaklanmakta zorlandım.				
6. Kendimi depresyonda hissettim.				
7. Her şeye çaba harcamam gerektiğini hissettim.				
8. Gelecek için umutlu hissettim.				
9. Hayatımın bir başarısızlık olduğunu düşündüm.				
10. Korktuğumu hissettim.				

EK 7. Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri

Örnek Maddeler

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da o anda nasıl hissettiğinizi ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını karalamak suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeksizin **anında** nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

		Hiç	Biraz	Çok	Tamamıyla
1.	Şu anda sakınım.	(1)	(2)	(3)	(4)
2.	Kendimi emniyette hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
3.	Şu anda sinirlerim gergin.	(1)	(2)	(3)	(4)
4.	Pişmanlık duygusu içindeyim.	(1)	(2)	(3)	(4)
5.	Şu anda huzur içindeyim.	(1)	(2)	(3)	(4)
6.	Şu anda hiç keyfim yok.	(1)	(2)	(3)	(4)
7.	Başıma geleceklerden endişe ediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
8.	Kendimi dinlenmiş hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
9.	Şu anda kaygılıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)
10.	Kendimi rahat hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)

Örnek Maddeler

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da genel olarak nasıl hissettiğinizi, ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını karalamak suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeksizin **genel olarak** nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

		Hemen hiçbir zaman	Bazen	Çok zaman	Hemen her zaman
21.	Genellikle keyfim yerindedir.	(1)	(2)	(3)	(4)
22.	Genellikle çabuk yoruluyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
23.	Genellikle kolay ağlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
24.	Başkaları kadar mutlu olmak isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)
25.	Çabuk karar veremediğim için fırsatları kaçıırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
26.	Kendimi dinlenmiş hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
27.	Genellikle sakin, kendine hakim ve soğukkanlıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)
28.	Güçlüklerin yenemeyeceğim kadar biriktiğini hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
29.	Önemsiz şeyler hakkında endişelenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
30.	Genellikle mutluyum.	(1)	(2)	(3)	(4)

EK 8. Annelerin Ebeveynliğe İlişkin Algıladıkları Öz-Yeterlik Ölçeği

Örnek Maddeler

Anneler için Yönerge

Aşağıda sizin ve bebeğinizin etkileşim biçimiyle ilgili sorular yer almaktadır. Soruları yanıtlarken lütfen duruma ilişkin algınızı en iyi tanımlayan yanıtı daire içine alınız. (Örneğin; Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum)

1. Bebeğimin yorgun olduğu ve uyumaya ihtiyacı olduğu zamanları anlayabileceğime inanıyorum.

1	2	3	4
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

2. Bebeğimin bakımı üzerinde kontrolüm olduğuna inanıyorum.

1	2	3	4
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

3. Bebeğim hasta olduğunda anlayabilirim.

1	2	3	4
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

4. Bebeğimin verdiği işaretleri anlayabilirim.

1	2	3	4
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

5. Bebeğimi mutlu edebilirim.

1	2	3	4
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

6. Bebeğimin bana iyi bir şekilde tepki verdiğine inanıyorum.

1	2	3	4
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

7. Bebeğimle aramızda iyi bir etkileşim olduğuna inanıyorum.

1	2	3	4
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

8. Bebeğim ağlarken onu sakinleştirebilirim.

1	2	3	4
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

9. Bebeğim huzursuzlandığında onu yatıştırmakta iyiyimdir.

1	2	3	4
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

10. Bebeğim mızızlandığında onu yatıştırmakta iyiyimdir.

1	2	3	4
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

EK 9. Bebek Davranış Anketi-Revize Edilmiş Çok Kısa Form

Örnek Maddeler

Yönergeler:

Başlamadan önce lütfen dikkatlice okuyunuz:

Lütfen GEÇEN HAFTAYI düşünerek aşağıdaki davranışları bebeğinizin ne sıklıkla gösterdiğini yuvarlak içine alarak gösteriniz. Sayılar verilen davranışı geçen hafta boyunca ne sıklıkla gözlemlediğinizi belirtmektedir.

1	2	3	4	5	6	7	YOK
Asla	Çok Nadir	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Neredeyse Her Zaman	Her Zaman	Gözlemlenmedi

Gözlemlenmedi kısmı, verilen davranışı bebeğinizde son 7 gün boyunca gözlemlemediyseniz kullanılır. Örneğin, geçen hafta boyunca bebeğin yemek veya içecek için hiç beklemesi gerekmediyse bu durumda GÖZLEMLENMEDİ seçeneğini işaretleyiniz. GÖZLEMLENMEDİ seçeneği ASLA (1) 'dan farklıdır. ASLA (1) seçeneği, bebeği o durumda gördüğünüzde ancak bebek verilen hareketi hiç yapmadığında işaretlenmelidir. Örneğin, geçen hafta boyunca bebeğin yemek veya içecek için en az bir kere beklemesi gerektiyse ancak beklerken hiç ağlamadıysa bu durumda ASLA seçeneğini işaretleyiniz.

Lütfen her maddeyi yuvarlak içine alarak değerlendirdiğinizden emin olunuz.

1. Geçen hafta boyunca kıyafetleri giydirilirken veya çıkarılırken bebeğiniz ne sıklıkla kıpırdandı/kıvrıldı veya yuvarlanarak kaçmaya çalıştı?

1 2 3 4 5 6 7 Yok

2. Bebeğinizle onu havaya atmak/mıncıklamak/zıplıtmak/ döndürmek gibi fiziksel oyunlar oynarken bebeğiniz ne sıklıkla kahkaha attı?

1 2 3 4 5 6 7 Yok

3. Yorgun olduğunda bebeğiniz ne sıklıkla huysuzlandı?

1 2 3 4 5 6 7 Yok

4. Tanıdık olmayan bir yetişkinle tanıştırıldığında bebek ne sıklıkla ebeveyne sarıldı/yapıştı?

1 2 3 4 5 6 7 YoK

5. Geçen hafta boyunca bebeğiniz ne sıklıkla ona kitap okunulmasından zevk aldı?

1 2 3 4 5 6 7 Yok

EK 10. Orijinallik Raporu

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ PSİKOLOJİ.....ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA	
Tarih: 21/10/2019	
Tez Başlığı : Anne-Bebek Etkileşimi; Anne ve Bebeğe İlişkin Risk Faktörlerinin Gelişimi Etkileyen Süreçlerine Yakından Bakış	
Yukarıda başlığı gösterilen ve Danışmanlığında hazırlanan tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 227..... sayfalık kısmına ilişkin, ...21.../...10.../...2019.... tarihinde Tümümlü adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % ...3... 'tür.	
Uygulanan filtrelemeler:	
1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☐ Alıntılar hariç 4- ☒ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç	
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
TEZ DANIŞMANI:	
AD/SOYAD: SAİT ULUÇ ÜNVAN: DOÇENT DR.	
İMZA: 	
TEZİ HAZIRLAYAN ÖĞRENCİ BİLGİLERİ:	
Adı Soyadı: YASEMİN KAHYA	
Öğrenci No: N13240578	
Anabilim Dalı: PSİKOLOJİ	
Programı: KLİNİK PSİKOLOJİ	
Statüsü: ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.	

EK 11. Etik Komisyon Onayı

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

12 Aralık 2016

Sayı : 35853172/ 431-3728

EDEBİYAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Fakülteniz Psikoloji Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Sait ULUÇ sorumluluğunda Arş. Gör. Yasemin KAHYA tarafından yürütülen “Anne-Bebek Etkileşimi: Anne ve Bebeğe İlişkin Risk Faktörlerinin Gelişimi Etkileyen Süreçlerine Yakından Bakış” başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 02 Aralık 2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Tutanak

EK 12. Halk Sağlığı Müdürlüğü Onayı

T.C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU - TMSK AİLE
HEKİMLİĞİ EĞİTİM VE ORTOKURUM DAİRE
BAŞKANLIĞI
İMZA SAĞI 18.04. 67350377-604.02-5.818

Sayı : 67350377/604.02
Konu : Araştırma İzin Talebi (Doç.
Dr. Sait ULUÇ)

ANKARA VALİLİĞİNE
(Halk Sağlığı Müdürlüğü)

İlgi : 02/08/2017 tarihli ve 62693856-799-801 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazıda, Hacettepe Öğretim Üyesi Doç. Dr. Sait ULUÇ Sorumluluğunda, Araştırma Görevlisi Yasemin KAHYA tarafından yapılmak istenen "Anne - Bebek Etkileşimi: Anne ve Bebeğe İlişkin Risk Faktörlerinin Gelişimi Etkileyen Süreçlerine Yakından Bakış" konulu araştırma talebi için Kurumumuzun görüşünün istendiği anlaşılmaktadır.

Konuyla ilişkin olarak, araştırma talebinin Kurumunuzca yapılan değerlendirilmesi neticesinde,

Birinci basamak sağlık hizmetleri alanında yapılacak olan tüm araştırmalarda Tıbbi Deontoloji Tüzüğüne ve Hasta Hakları Yönetmeliğine uyulması gerekmektedir. 01/08/1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hasta Hakları Yönetmeliği'nin "Bilgilerin Gizli Tutulması" başlıklı 23 üncü maddesi 1 inci fıkrasında belirtilen "Sağlık hizmetinin verilmesi sebebiyle edinilen bilgiler, kanun ile müsaade edilen haller dışında hiçbir şekilde açıklanamaz" hükmüne istinaden, göçmen sağlığı merkezine kayıtlı nüfusla ilgili veriler şahsın veya yasal vasisinin izni olmadan üçüncü kişilerle paylaşılamaz Bununla birlikte, aile sağlığı merkezinde gerçekleştirilecek olan araştırmalarda, aile sağlığı Merkezinin işleyişi ve güvenilirliğine zarar verilmemesi, aile hekimlerinin ve aile sağlığı elemanlarının onayı çerçevesinde çalışma saatleri ve hizmeti aksatmadan bizzat araştırma sahibi tarafından kendi imkanlarıyla araştırmanın yürütülmesi gerektiği kararına varılmıştır.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda yukarıda yer alan ilkelere bağlı kalmak koşuluyla araştırma izin talebi uygun bulunmuştur. Çalışma tamamlandığında sonuçlarını içeren bir rapor örneğinin Kurumunuza gönderilmesi gerekmektedir. Talep sahibine durumun bildirilmesi hususunda,

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Dr. Mustafa UZUN
Bakan a.
Kurum Başkan Yardımcısı

Adnan Saygun 2 Cad. No: 55 Çankaya / Ankara 03125655892
Z.KÖSEÖĞLU 0312 565 58 92

Evsakin elektronik imzalı suretine <http://e-belge.saglik.gov.tr> adresinden 657abde6-3dcb-4e09-ach3-2a1e51bdf78e kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanuna göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.